

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY
3 1761 00379995 4

11/18

TRINITY UNIVERSITY
LIBRARY

W. A. S. 17 1

Digitized for Microsoft Corporation
by the Internet Archive in 2007.

From University of Toronto.

May be used for non-commercial, personal, research,
or educational purposes, or any fair use.

May not be indexed in a commercial service.

Tripitaka
พระ
[Tripitaka]

ลุตตันตปิฎก ลัษยัตถนิกาย
Samyutta - nikaya -

ลคาวกัค

Sanghavaṃsa

พระอหังกัตเถร ที่พระเมธาธรรมรต วัดพิชัยญาติการาม

ชำระแล้ว

พิมพ์เป็นส่วนพระราชกุศล

ในมงคลสมัยแห่งสิริราชสมบัตินี้ ๒๕ ปี บริบูรณ์

รัตนโกสินทรศก ๑๑๒

จิรั รัชเช ปติฏฐาตุ.

BL

1411

T8

1893

V. 15

อาร์มิกกา.

ศุภมัสตฺพระพุทฺธศาสนกาลเปนนิตฺตภาคล่วงแล้ว ๒๔-๓๑ พรรษา
มัตถุบันกาล มุสิกสังวัจนรามาต กาทิบัคษ์ปาฏิบทโสรวาร
บริเนทกาลกำหนด

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาจุฬาลงกรณ์ บดินทรเทพยมหามงกุฎ
บุรุษยรัตนราชวิวงษ์ วรุตมพงษ์บริพัตร วรชตยราชนิกรอดม จาตุรันต
บรมมหาจักรพรรดิราชสังกาศ บรมธรรมิกมหาราชาธิราช บรมนารถบพิตร
พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

ทรงพระราชดำริห์ว่า พระพุทฺธศาสนาเวททั้งปวงซึ่งกุลบุตรได้ศึกษา
แลปฏิบัติสืบมาจนบัดนี้ ย่อมเนื่องอยู่ในพระปริยัติไตรปิฎกทั้งสิ้น แต่
กาลก่อนมา พระเจ้าแผ่นดินที่นับถือพระพุทฺธศาสนา ย่อมทรงพระราช
ศรัทธาเป็นศาสนูปถัมภก ให้กำลังแก่พระสงฆ์พุทฺธสาวกให้ทำสังคี่ดีชำระ

อาร์มิกกา.

พระไตรปิฎกปริยัติธรรม หลายครั้งหลายคราว เป็นราชประเพณีสืบมา
แลจารึกเป็นอักษรลงในใบลานเป็นฉบับคัดลอกต่อกันไป จึงเป็นฉบับ
แพร่หลายไปในประเทศที่นับถือพระพุทธศาสนาทั้งปวง แต่ก่อนมาประเทศ
ที่นับถือพระพุทธศาสนา ยังมีอำนาจปกครองบ้านเมืองโดยลำพังตัว
พระเจ้าแผ่นดินเป็นผู้นับถือพระพุทธศาสนา ได้ทำนุบำรุงอุดหนุนการศาสนา
อยู่หลายประเทศด้วยกัน คือ กรุงสยาม เมืองลังกา เมืองพม่า เมืองลาว
เมืองเขมร เมื่อเกิดวิบัติอันตราย พระไตรปิฎกขาดสูญบกพร่องไปในเมือง
ใดก็ได้หาใครยหิบบิบบันดาลคัดลอกฉบับบริบูรณ์ ถ่ายกันไปถ่ายกันมาได้
แต่ในกาลทุกวันนี้ ประเทศลังกาแลพม่า ตกอยู่ในอำนาจอังกฤษ
ผู้ปกครองรักษากันเมือง ไม่ได้นับถือพระพุทธศาสนา ก็ทำนุบำรุง
แต่อาณาประชาราษฎรไพร่บ้านพลเมือง หาได้อุดหนุนการพระพุทธ
ศาสนา เหมือนอย่างพระเจ้าแผ่นดินซึ่งนับถือพระพุทธศาสนาแต่ก่อน ไม่
พระสงฆ์ซึ่งปฏิบัติตามพระพุทธศาสนา ก็ต่างคนต่างประพฤติตามลำพังตน
คนที่ชั่วมากกว่าดีอยู่เป็นธรรมดา ก็ชักพาให้พระปริยัติธรรมคำสั่งสอน
ของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าวิปริตผิดเพี้ยนไปตามอัธยาไครย์ ส่วนเมือง
เขมรนั้นเล่า ก็ตกอยู่ในอำนาจของฝรั่งเศส ไม่มีกำลังที่จะอุดหนุน
พระพุทธศาสนาให้เป็นการมั่นคงถาวรไปได้ ส่วนเมืองลาวที่อยู่ในพระ
ราชอาณาเขต สยาม เจ้านายแลไพร่บ้านพลเมืองก็นับถือพระพุทธ
ศาสนาวิปริตแปรปรวนไปด้วยเจือปนผีลางเทวดา จะเอาเป็นหลักฐาน
มั่นคงก็ไม่ได้ ถ้าพระไตรปิฎกวิปริตเคลื่อนคลาดไปในเวลานี้ จะหา
ที่สอบสวนลอกคัดเหมือนอย่างแต่ก่อนนั้นไม่มีแล้ว การพระพุทธศาสนา

อารัมภกถา.

ยังเจริญมั่นคงถาวรอยู่แต่ในประเทศสยามนี้ประเทศเดียว   จึงเป็น
เวลาสมควรที่จะสอบสวนพระไตรปิฎก ให้ถูกต้องบริบูรณ์แล้วสร้างขึ้นไว้
ให้มากฉบับแพร่หลาย   จะได้เป็นหลักฐานเชื่อถือของศาสนธรรม
คำสั่งสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสืบ ไปภายหน้า   ก็ธรรมอันใดที่
พระผู้มีพระภาคเจ้า ได้ตรัสสั่งสอน ย่อมเป็นธรรมอันวิเศษอุดมยิ่ง   ซึ่งจะ
นำให้สัตว์พ้นจากทุกข์ภัย ได้ โดยจริงเป็นธรรมวิเศษเพียงแท้   ย่อมจะ
เป็นที่ปรากฏของผู้ซึ่งมีปัญญา   ได้เล่าเรียนตรึงตรองแล้วปฏิบัติตาม
ได้รับผลมากน้อยตามประสงค์   ก็คงจะยังมีผู้ซึ่งจะอยากเรียนรู้เพื่อ
ปฏิบัติตามสืบไปภายหน้าเป็นแท้   จึงเป็นธรรมที่ควรจะสงวนไว้ให้เป็น
ประโยชน์แก่ชนภายหน้า   ก็การสร้างพระไตรปิฎกในประเทศสยาม ที่ีมีมา
แต่โบราณนั้น   จารึกเป็นอักษรขอมลงในใบลานเพื่อเป็นของถาวรมั่นคง
แต่กาลที่ทำเป็นการลำบาก กว่าสำเร็จแต่ละคัมภีร์ก็เป็นการเนิ่นช้ามาก
ยากที่จะให้ฉบับพระปริยัติธรรมแพร่หลายไปได้   อนึ่งในสยามรัฐมณฑลนั้น
แต่เดิมได้เคยใช้อักษรขอมเป็นแบบฉบับมา   จึงทำให้ชนเป็นอันมาก
เข้าใจเสียว่าอักษรขอมเป็นของรองรับเนื้อความในพระพุทธศาสนา   เมื่อ
จะกล่าวโดยที่จริงแท้แล้ว ตัวอักษรไม่เป็นประมาณ อักษรใดใดก็ควรใช้ได้
ทั้งสิ้น   ประเทศอื่นที่นับถือพระพุทธศาสนา คือ ลังกา พม่า ลาว เขมร
เป็นต้น   ก็สร้างพระไตรปิฎกด้วยอักษรตามประเทศของตน ๆ ทุกประเทศ

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระราชดำริห์เห็นการเช่นกล่าวมา
แล้วข้างต้นนี้   จึงมีพระราชประสงค์ที่จะให้ ได้ตรวจสอบพระไตรปิฎกให้ถูก
ถ้วนแล้วเลศพิมพ์ด้วยอักษรสยาม   เป็นคัมภีร์เล่มหนึ่งบ้างสองเล่มบ้าง

อารัมภกถา.

เพราะทรงพระราชดำริเห็นว่า จะเป็นประโยชน์ดีกว่าจารึกลงในใบลาน
เรียงพิมพ์ครั้งหนึ่งได้หลายร้อยฉบับ จะหยิบยกไปมาก็ไม่เป็นการลำบาก
ท่านผู้ที่จะดูสอบสวนก็ง่าย เพราะหนังสือคัมภีร์หนึ่งก็รวบรวมอยู่ในเล่ม
เดียวกันไม่กระจัดกระจายขาดตกบกพร่อง ถึงแม้ว่ากระดาษจะไม่เป็นของ
มั่นคงถาวรเสมอด้วยใบลานก็จริงอยู่ แต่ตีพิมพ์ครั้งหนึ่งมากกว่าจารึกใน
ใบลานหลายสิบเท่า แลถ้าเก็บรักษาไว้ดีๆ แล้ว ก็อยู่ทนนานได้นับด้วยร้อยปี
เมื่อฉบับใดเป็นประโยชน์ที่ต้องการมาก ก็ตีพิมพ์เพิ่มขึ้นได้อีกมากกว่า
แลเร็วกว่าที่จะจารลงในใบลาน พระคัมภีร์พระปริยัติธรรมก็จะแพร่หลายสม
บุญในสยามรัฐมณฑลสืบไปภายหน้า ทรงพระราชดำริเห็นเป็นประโยชน์
ดังนี้ จึงมีพระราชประสงค์ที่จะตีพิมพ์พระปริยัติธรรมขึ้นให้แพร่หลาย เป็น
การเกื้อกูลแก่ความตั้งมั่นของคำสอนแห่งพระคัมภีร์พุทธเจ้าสืบไปภายหน้า
อีกประการหนึ่ง การซึ่งมีพระราชประสงค์จะตีพิมพ์พระปริยัติธรรมครั้งนี้
ได้มีพระราชหฤทัยมุ่งหมายจะใคร่ให้ได้สำเร็จจง ทันทกำหนดซึ่งทรงตั้ง
พระราชหฤทัยไว้ว่า ถ้าเสด็จดำรงอยู่ในศิริราชสมบัติได้ถึง ๒๕ ปี
จะโปรดให้มีการมหกรรมฉลองพระไตรปิฎกนี้ ให้เป็นการพระราชกุศลใน
มงคลสมัย ก็การซึ่งจะเสด็จดำรงอยู่ได้หรือมิได้ จนถึงกำหนดที่วานั้น
ก็เอาเป็นประมาณแน่วไม่ได้โดยธรรมดา แต่ทรงพระราชดำริหว่า การซึ่งทรง
พระปาริภคณาธิปไตยพระไตรปิฎกแลสร้างขึ้นให้แพร่หลายนี้ จะเป็นการมี
คุณแก่ชนทั้งปวงทั่วไป นับว่าเป็นการพระราชกุศลอันใหญ่ เป็นไปในทาง
ที่ขอบธรรม คงจะเป็นเครื่องอุปถัมภ์ให้ได้สำเร็จดังพระบรมราชประสงค์
จึงมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ดำรัสสั่ง สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ

อาร์มภกตา.

เจ้าฟ้าภาณุรังษีสว่างวงศ์ กรมพระภาณุพันธุวงศ์วรเดช เป็นแม่กอง
จัดการที่จะตีพิมพ์พระไตรปิฎก แลโปรดเกล้า ฯ ให้เจ้าพนักงานอาราธนา
พระบรมวงษานุวงศ์ซึ่งทรงผนวช แลพระราชาคณะถานานุกรมเปรียญผู้รู้
พระปริยัติธรรม มาประชุมทั้งพระราชนัดดาที่พระราชประสงค์แล้ว ได้
แบ่งปันกันตรวจตราแก้ไขต้นฉบับส่งลงพิมพ์ แล้วสำเร็จบริบูรณ์ตาม
พระบรมราชประสงค์

ทรงพระราชอุทิศส่วนพระราชกุศลในการซึ่งได้ทรงสร้างพระปริยัติธรรม
ครั้งนี้ แก่มหานิกายทั่วไป ขอให้พระปริยัติธรรมอันตีพิมพ์ขึ้นไว้นี้
ดำรงอยู่สืบไปสันกาลนานเทอญ

ฯ

Transliteration of the Siamese alphabet and signs as
used in the Pali text of this book.

Vowels.

Initial.   บ or อ   ต   ถ   ด   ต   น   ณ   เ   โ.

a á i í u ú e o.

Medial & final.

Place.   over after over under   before consonants.

Consonants.

ก ข ค ง จ ฉ ช ฌ ฎ

k   kh   g   gh   ñ   c   ch   j   jh   ñ

ฎี จ์ ท் ฌ์ ณั   ต์ ถ์ ท้ ธ์ นั

t   th   d   dh   n   t   th   d   dh   n

บ ฝ พ ภ ม ย ร ล ว ศ ห ฬ .

p ph b bh m y r l v s h l m.

Example.

๒๓   ๒๓๓   ๒๓๔   ๒๓๕   ๒๓๖   ๒๓๗   ๒๓๘   ๒๓๙   ๒๔๐

atha attá' áśá' iddhi íd'í uju úrú eke ogho.

Reading stanzas.

พุทโธ   สุตพุทโธ   กรุณามหัตถโน,

Buddho   susuddho   karuṇāmahannavo,

โยจจันตสุตฺตํทพรภาณโลจโน,

Yoccantasuddhabbaraṇāṇalocano,

โลกัสส   ปาปุปกิเลสฆาตโก;

Lokassa   pápupakilesaghátako;

วันทามิ   พุทฺธ   อหมาทเรณ   ตํ.

Vandāmi   Buddham   ahamádarena   tam.

ธัมโม   ปตฺโต   วิยา   ตัสส   สัตถุโน,

Dhammo   padípo   viya   tassa   satthuno,

โย   มัคคปากามตเถทถินโน,

yo   maggapákamatabhedabhinnako,

โลกุตฺตโร   โย   จ   ตตฺถตฺถิปโน

Lokuttaro   yo   ca   tadatthadípano;

วันทามิ   ธัมม   อหมาทเรณ   ตํ.

Vandāmi   Dhammam   ahamádarena   tam.

สังโฆ   สุขเขตตารกฺขิตเขตตสัลลวิโต,

Sangho   sukhettábhayatikhettasaṇṇito,

โย   ทิฏฺฐจันโต   สุตตานุโพโสโก,

Yo   diṭṭhasanto   sugatánubodhako,

โลลัปปีหิโน

อริโย

สุเมธโส;

Lolappahíno

ariyo

sumedhaso;

วันฑามิ

สังฆ

อหมาตเรน

ต.

Vandāmi

Sangham

ahamádarena

tam.

อิจฺเจวเมกัณฺตภิปูชเนยฺยกั,

Icevamekantabhipújaneyyakam,

วัตถุตฺตย

วันฑยตาภิสังขต,

Vatthuttayam

vandayatabhisankhatam,

ปูณัณ

มยา

ย,

มม

สัพพัตถา,

Puññam

mayá

yam,

mama

sabbupaddavá,

มา

โหนตุ

เว

ตัสส

ปภาวสัทธิยา.

Má

hontu

ve

tassa

pabhávasiddhiyá.

กิตติบัญัตต์.

เทวดาสัณยัตต์

นพวิคค	หน้า	๑
นันทนวิคค	„	๖
สัตติวิคค	„	๑๗
สตุลลปกายวิคค	„	๒๒
อาทิตตวิคค	„	๔๑
ชราวิคค	„	๔๗
อัมธวิคค	„	๕๑
มัตถวิคค	„	๕๔

เทวปุตตสัณยัตต์

ปจมวิคค	„	๖๐
อนาถบิณทวิคค	„	๖๘
นानาติตถิยวิคค	„	๗๕

โกศลสัณยัตต์

ปจมวิคค	„	๙๓
ทุติยวิคค	„	๑๐๖
ตติยวิคค หรือ บัณจิก	„	๑๒๘

มารสัณยัตต์

ปจมวิคค	„	๑๔๑
ทุติยวิคค	„	๑๔๙

กิตติบัญัติ.

ตติยวรรค หรือ อภิธานัญ	นำ	๑๕๘
ภิกษุบัญญัติ	”	๑๗๓
พรหมบัญญัติ		
ปฐมวรรค	”	๑๘๕
ตติยวรรค หรือ บัญจ	”	๒๐๕
พรหมณบัญญัติ		
อหัตถวรรค	”	๒๑๔
อุปาสิกวรรค	”	๒๒๘
วงศ์บัญญัติ	”	๒๔๕
วนบัญญัติ	”	๒๕๗
ยักขบัญญัติ	”	๒๖๖
ลักกบัญญัติ		
ปฐมวรรค	”	๒๗๗
ตติยวรรค	”	๒๘๐
ลักกบัญญัติ	”	๓๐๐

ไสถนบัตต.

อสุทฺถปาจ.	สุทฺถปาจ.	หน้า	บันทึก
ธัมมานิ	ธัมมานิ	๕๖	๑๙
อนัตตปริย	อนัตตปริย	๙๔	„
วุจฺจตติ	วุจฺจตติ	๙๖	๖
ตปเตจ	ตปเตจ	๙๙	๑๐
อภาสิ	อภาสิ	„	๑๔
ตณฺสัส	ตณฺสัส	๙๑	๑๒
โปโล	โทโล	๙๖	๑๐
เอตทโวจ	เอตทโวจ	๑๐๒	๓
คัมพพุลา	คัมพพุลา	๑๐๕	๑๕
สวตฺถิย	สวตฺถิย	๑๒๙	๔
เอตทโวจ	เอตทโวจ	„	๖
รทการุกุเล	รทการุกุเล	๑๒๙	๔
โอโรเชยฺย	โอโรเชยฺย	„	๒๑
อัสสรัตน	อัสสรัตน	๑๓๓	๙
คามวโรป	-ปหิ	„	๑๑
อนตตาด	อนตตาด	„	๑๗
อุปัชฺชนติ	อุปัชฺชนติ	๑๓๔	๑๒
ปคคเพสิ	บัคคเพสิ	๑๔๙	๙
ทุกขมัททักขิ	ทุกขมัททักขิ	๑๕๙	๑๕

โศคนบัญญัติ.

อสุทธปาจ.	สุทธปาจ.	หน้า	บันทึก
สันทิฏฐิ	สันทิฏฐิจัก	๑๖๐	๑๖
หุพายาสา	พหุพายาสา	,,	๑๗
สพฺรหฺมจาริโย	-จารโย,-จาวินโน	๑๖๒	๕
ตตฺถเวณฺณตฺรธาปัตติ.	-วันฺตรธาปัตติ.	๑๗๙	๑๙
จลา	จาลา	๑๗๙	๑๖
พลวา นาม	นาม พลวา	๑๙๙	๑๕
พกสฺสฺสฺสฺสฺ	พกสฺสฺสฺสฺ	๑๙๒	๗
พฺรหฺมปบฺบตี	พฺรหฺมปบฺบตี	๑๙๓	๑๒
(ตกในช่องที่ ๓)	นาม	๑๙๖	๒๑
ตีสฺสฺสฺสฺสฺสฺ	ตีสฺสฺสฺสฺสฺสฺ	๒๐๐	๘
วตฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺ	-สฺสฺสฺสฺ	๒๐๓	๑๙
-โกถิก-	-โกถากิก-	๒๐๕	๙
อจฺริ-	อจฺริ-	๒๐๖	๗
ปจฺมวคฺโค	อหฺนตวคฺโค	๒๒๕	๑
ยวฺจ	ยวฺจ	๒๓๕	๒

ลุตตันทตปิฏเก ลัญตตนิกาโย

ปจโม ลคาถาวคโค.

เทวตาลัญตต.

นโม ตลลล ภควโต อรหโต สัมมาสัมพุทเธลล.

นพวิคโค ปจโม.

ปจม โอมตรณลุตต.

เอวม เม ลุต. เอก สมย ภควา สวตถิย วิหริ
 เขตวเน อนาลปณทิกลลล ธาราเม. ธน โข อลลลตรรา
 เทวตา อภิกกัณดา ย วัตติยา อภิกกัณตวันณา เกลลลขีป
 เขตวน โภกาเลตวา เยน ภควา เตนุปลังกมิ; อุปปลังกมิตวา
 ภควันต อภิวาเทตวา เอกมณต อัญจาลิ. เอกมณต จิตา
 โข ลสา เทวตา ภควันต เขตทโวจ “ กถนุ ตวั มาริต
 โอมมตริต. อปปลิตัญจ ขีวาท อวูลิ อนายุท โอมมตรินต.
 ยถากถ ปน ตวั มาริต อปปลิตัญจ อนายุท โอมมตริต.
 ยทา ลีวาท อวูลิ ลันตัญจามิ, ตทาลลล ลลลทามิ; ยทา
 ลีวาท อายูหามิ,^{*} ตทาลลล นิลยลลล;^{*} เอว ขีวาท อวูลิ
 อปปลิตัญจ อนายุท โอมมตรินต.

จิรลลล วต บลลลลลล พรัลลลลลล ปรินิพพุต,

* ย. ยทา ลีวาท อวูลิ อายูหามิ; พ. ยทาห อายูหามิ.

* ย. นิลยลลลลล.

คานัง อภาสิ

“อุปนิยติ ชีวิตัมปิปปมายุ
 ชรูปนิตัสส น สันติ ตาณา,
 เขตํ ภยํ มรเณ เปกขมาโน
 ปุณณานิ กยิราถ สุขาวหานิติ.”
 อุปนิยติ ชีวิตัมปิปปมายุ
 ชรูปนิตัสส น สันติ ตาณา,
 เขตํ ภยํ มรเณ เปกขมาโน
 โลกามิสํ ปชเห สันติเปกโขติ.

จตุตถํ อัจเจเนตีสุตตํ.

เอกมัตถํ จิตา โข สทา เทวดา ภควโต สันติเก อิมํ คานัง อภาสิ

“อัจเจเนติ กาลา ตรยันติ รัตติโย
 วโยคณา อนุปัพพิ ชหันติ,
 เขตํ ภยํ มรเณ เปกขมาโน
 ปุณณานิ กยิราถ สุขาวหานิติ.
 อัจเจเนติ กาลา ตรยันติ รัตติโย
 วโยคณา อนุปัพพิ ชหันติ,
 เขตํ ภยํ มรเณ เปกขมาโน
 โลกามิสํ ปชเห สันติเปกโขติ.

ปัญจมํ กตตินิทิสุตตํ.

เอกมัตถํ จิตา โข สทา เทวดา ภควันตํ คาถาย อัจฉภาสิ

“กติ ฉินฺท เท กติ ชเห กติ วุตฺตริ ภาวเย,
 กติ สังคาติโต* ภิกฺขุ โอมตฺตนิ โนติ วุจฺจติติ.
 บัณฺฑิ ฉินฺท บัณฺฑิ ชเห บัณฺฑิ วุตฺตริ ภาวเย,
 บัณฺฑิ - สังคาติโต ภิกฺขุ โอมตฺตนิ โนติ วุจฺจติติ.

นัฏฺฐิ จ ชาคฺคสุตฺตํ.

เอกมฺหานฺติ จิตฺตา โข สฺวา เทวตา ภควโต สันตฺติเก อิมํ
 คาคํ อภาสิ

“ กติ ชาคฺคํ สุตฺตํ กติ สุตฺตเตสุ ชาคฺรา,
 กติภา รชมาเทติ กติภา ปริสุตฺตนิตฺติ.
 บัณฺฑิ ชาคฺคํ สุตฺตํ บัณฺฑิ สุตฺตเตสุ ชาคฺรา,
 บัณฺฑิภา รชมาเทติ บัณฺฑิภา ปริสุตฺตนิตฺติ.

สํกมฺมิ อปัปฺปวิทิตสุตฺตํ.

เอกมฺหานฺติ จิตฺตา โข สฺวา เทวตา ภควโต สันตฺติเก อิมํ
 คาคํ อภาสิ

“ เยถ อัมมา อปัปฺปวิทิตา* ปรวาทesu นียเร,
 สุตฺตํ เต น ปุพฺพนิตฺติ กาลิ เตสํ ปุพฺพนิตฺตนิ.
 เยถ อัมมา สุปัปฺปวิทิตา ปรวาทesu น นียเร,
 สัมพุทฺธา สัมมทฺถญฺญา* จรณฺติ วิสเม สมนฺตฺติ.

อวัจฺจมิ สุตฺตมิ มุญฺจสุตฺตํ.

เอกมฺหานฺติ จิตฺตา โข สฺวา เทวตา ภควโต สันตฺติเก อิมํ

* ลี. สังคาติโก; ย. พ. สังคาติโค อ. สังคาติโต (สังเค. อติโต
 อติภิกฺขุโต) * ลี. อปัปฺปวิธิตา. * ลี. พ. ปรวาทesu นียเร.

* ย. เต สัมพุทฺธา สัมมทฺถญฺญา.

คาถา อภาสิ

“ เยลั ธัมมา สุตัมมัญจา   ปรวาเทสุ นียเร,
 สุตตา เต นีปพุชฌันติ   กาโด เตลั ปพุชฌันติ.
 เยลั ธัมมา สุตัมมัญจา   ปรวาเทสุ น นียเร,
 สัมพุทธา สัมมัตถินาย   วรรณติ วิสเม สมนันติ.”

นวมิ มานกามสุตต์.

เอกมนันติ จิตา โข ลา เทวดา ภควโต สันติเก อิม
 คาถา อภาสิ

“ น . มานกามัลล ตโม อิธัตถิ*
 น โมน มัตถิ สลมาหิตัลล,
 เอโก อรณเณ วิหรั มัมมัตโต
 น มัจจุเฮยยัลล ตเรยฺย ปรันติ.”
 มาน ปหาย สลมาหิตัตโต
 สุตเตโต สัพพิ วิปฺปยุตโต,
 เอโก อรณเณ วิหรั อัมมัมมัตโต
 ส มัจจุเฮยยัลล ตเรยฺย ปรันติ.

ทลมิ อรณเณสุตต์.

เอกมนันติ จิตา โข ลา เทวดา ภควันติ คาถาย อัมมภาสิ
 “ อรณเณ วิหรัณันตานิ   สันตานิ พฺรหฺมจารินี,
 เอกกัตติ ภุญฺชมานานิ   เกเน วณฺเณ ปลีทิตติ.”

* ลี. มานิกามัลล ตโม อิธัตถิ. * ลี. ตรณันติ. * ลี. ปาเรนัตติปิ

ปเรสสันตติปิ ปาโจ. * พ. วิปฺปยุตโต. * พ. ปลีทิตติ.

อติตฺ มาณุโลจนํ

นัปปัชชัปปันนํ นาคคํ,

มัจฺจุปปันนํ ยาเปเนติ

เตน วัณฺโณ ปลิตฺติ.

อนาคคํ นัปปัชชัปปาย

อติตฺสํ มาณุโลจนา,

เอเตน พาลา อุตฺตํ

นไฟฺว หริโต ลุตฺติ.

นพิวคฺโค ปจฺจโม.

ตตฺรทํทานํ

โธมํ นิโมกฺโข อูปเนยฺยํ

อจฺเจเนติ กตฺตินิธิ จ,

ชาครํ อปัปฺปวาทิ

สุตฺตํ มุญฺจา มาณามินา,

อวัณฺเณ ทสโม วุตฺโต

วคฺโค เตน ปวฺจจติ.

นันทนวคฺโค ทูติโย.

ปจฺจมํ นันทนสุตฺตํ.

“เอกํ สมยํ ภควา สวคฺคิยํ วิหริติ เขตฺวเน อนาถ
 มินฺตํ กิลฺล อารามे. ตตฺร โข ภควา ภิกฺขุ อามันเตสิ

“ภิกฺขโวติ. “ภทฺตเตติ เต ภิกฺขุ ภควโต มัจฺจํ ใสสุ.

ภควา เอตทโวจ “ภุคฺคํ ภูมํ ภิกฺขเว อวัณฺตฺรา ดาวตฺส

กายิกา เทวตา นันทนฺวเน อจฺฉนฺวาลมฺปวิสุตา ทิพฺเพติ

มัจฺจํ ทิ กามคฺคเนติ สมนํ ปิตา สมนํ ติฏฺฐา ปริจาริยมาณา

คายํ เวลายํ อิมํ คากํ อภาสิ

“น เต ลุขํ ปชานันฺติ

เย น บัลลันฺติ นันทนํ,

อวาลํ นรเทวานํ

ติทฺธานํ บัลลันฺติ นันทิ.

๑. ตี. นัปปัชชัปปมณาคคํ.

๒. ยุโรปฺยโปตฺถเกเยว “เอวํ เม ลุขันฺติ ปาจิตฺตํ อติตฺ.

เทวดาสยัคเต นันทนัคโค ทุติโย

๗

เอว รุตเต ภิกขเว อัมมุตตรา เทวดา ตั เทวคฺคาถาย บัจจภาสิ

“ น คีว พาล ปชานาสี” ยถา อรหํ วโจ,

อนิจจา สัพเพ ลขารว อุกฺปาทวธมฺมิโน,

อุปัชฺชิตฺวา นิรุชฌนํติ เตสํ วุปลโม สุโขติ.

ตติยํ นันทิสุตตํ.

เอกมนัค จิตา โข ลา เทวดา ภควโต สันติเก อิมํ
คาคํ อภาสิ

“ นันทติ ปุตฺเตหิ ปุตฺติมา

โคมิโก” โคหิ ตเถว นันทติ,

อุปธึหิ นรํสํส นันทนา

น หิ โส นันทติ โย นิรุปธึติ.

โสจติ ปุตฺเตหิ ปุตฺติมา

โคมิโก โคหิ ตเถว โสจติ,

อุปธึหิ นรํสํส โสจนา

น หิ โส โสจติ โย นิรุปธึติ.

ตติยํ นัตถิปุตฺตสฺมสุตตํ.

เอกมนัค จิตา โข ลา เทวดา ภควโต สันติเก อิมํ คาคํ อภาสิ

“ นัตถิ ปุตฺตสฺมํ เปมํ นัตถิ โคลสมํ อนํ,

นัตถิ สุริยสฺมา อาภา สมฺมทฺทปรมา สราติ.

นัตถิ อตฺตสฺมํ เปมํ นัตถิ อัมมุตฺตมํ อนํ,

นัตถิ บัณฺฑาสฺมา อาภา วุญฺจิ เว” ปรมา สราติ.

• ลี. อัมมภาสิ. - ลี. วิชานาสี. - พ. โคปิโก. < ลี. เจ.

จตุตถัมภะ อังคิยสุตตัม.

เอกมณฺฑิ จิตา โข ลา เทวตา ภควโต สันตฺติเก อิมิ คาลํ อภาสิ
 ขัตติโย ทิปทํ เสฏฺฐโ จ พลัพพโท ๑ จตุตฺถัมภํ,
 โกมารี ๒ เสฏฺฐจา ภวียานํ โย จ ปุตฺตานํ ปุพฺพชฺชิติ.
 สัมพุทฺธโ ทิปทํ เสฏฺฐโ จ อาชานีโย จตุตฺถัมภํ,
 สุตฺตสฺสลา เสฏฺฐจา ภวียานํ โย จ ปุตฺตานํ มัลลโวกิ.^๔

มณฺเฑนํ ลกฺขณํสุตตัม.

จิตฺเต มณฺเฑนํสันตฺติเก กาลเ สันนินฺตฺติเนสุ ๑ ปักฺขิสฺสุ,
 ปลาเตว ๒ มหาวรรณํ ๓ ตํ ภยํ ปฏิภาติ มณฺเฑ.
 จิตฺเต มณฺเฑนํสันตฺติเก กาลเ สันนินฺตฺติเนสุ ปักฺขิสฺสุ,
 ปลาเตว มหาวรรณํ ลา รติ ปฏิภาติ มณฺเฑ.

อญฺญํ นิตฺถาตฺตํนํสุตตัม.

นิตฺถา ตณฺฑิ วิชฺฌมฺหิตา ๑ อรติ ๒ ภาตฺตํสํมมโต,
 เอเตน นํปภาลลิติ อริยมคฺโค อธิ ปาณินฺนํติ.
 นิตฺถํ ตณฺฑิ วิชฺฌมฺหิตํ ๑ อรติ ๒ ภาตฺตํสํมมทํ,
 วิเวเคน นํ ปณฺนาเมตฺวา อริยมคฺโค วิสุตฺตมคฺคิ.

๑. ย. ทวิปท. ๒. ลี. ย. พลัพพโท. ๓. ย. โกมารี.

๔. อติสัทโท สัพพิโปตถเกเยว นัตถิ. ๕. ลี. สันนินฺตฺติเนสุ;

พ. สันนินฺตฺติเนสุ. ๖. ลี. ย. พ. สณฺเฑนํ; อ. ปลาเตว.

๗. ลี. พหาวรรณํ. ๘. ย. วิชฺฌมฺหิตา อรติ; พ. วิชฺฌมฺหิตา;

อ. วิชฺฌมฺหิตา.

สัจจํ ทักกรสุตํ.

ทักกร	ทุตติกัษณ	อพิยัตเตน จ	สามัญญ,
พหุ	ตัตถ ลัมพสา	ยัตถ พาโล	วิสีทิตติ.
กต	จเรย	จิตติ เจ	น นินวาระ,
ปะเท	ปะเท วิสีเทย	ลังกัษณ	วสานุโค.
กัมโม	อังกานิ	สเถ	กปาเล
สโมท	ภิกขุ	มโนวิคก	เก,
อนิสสิโต	อัมมมเหชยา	โน	
ปรนิพพุโต	นุสวเทย	กัจจติ.	

อัญจํ หิริสุตํ.

หิริเนโส	ปุริโส	โกจิ	โลกัสมิ	วิษติ,
โย	นิท	อัมปโป	อัสโส	ภักโร
หิริเนสา	ตุนยา	เย	จรัติ	สทา
อณ	ทักขัส	บัมป	จรัติ	วิสเม
				สมันติ.

นวมํ กุฎิกาสุตํ.

กัจจิ	เต	กุฎิกา	นัตถิ	กัจจิ	นัตถิ	กุลาวกา,
กัจจิ	ถันตนา	กา	นัตถิ	กัจจิ	มุดโต	สสิ
						พณฺณนาติ.

คัคช เม กุฏิกา นัตถิ	คัคช นัตถิ กุลาวกา,
คัคช สันตทานกา นัตถิ	คัคช มุตโตมฺหิ พนฺธนาติ.
กีนฺตาหํ กุฏิกํ พฺรุมิ	กีนฺเต พฺรุมิ กุลาวกํ,
กีนฺเต สันตทานกํ พฺรุมิ	กีนฺตาหํ พฺรุมิ พนฺธนนฺติ.
มาตวํ กุฏิกํ พฺรูลิ	ภริยํ พฺรูลิ กุลาวกํ, *
ปุตฺเต สันตทานเก พฺรูลิ	ตณฺหิ เม พฺรูลิ พนฺธนนฺติ.
สาธุ เต กุฏิกา นัตถิ	สาธุ นัตถิ กุลาวกา,
สาธุ สันตทานกา นัตถิ	สาธุ มุตฺโตลิ พนฺธนาติ.

ทศมฺ อิมํ สมิทฺธิสุตฺตํ.

เอวํ เม สุตฺ. เขถํ สมยํ ภควา ราชคเเท วิหริติ
 ตโปทราเม. ฉถ โข อายสฺมา สมิทฺธิ วัตฺติยา บัจฺจุส
 สมยํ บัจฺจุจฺจาเย เนน ตโปทา เทนุปลงฺกมิ คัตตานิ
 ปริลีนฺจิตฺ; ตโปเท คัตตานิ ปริลีนฺจิตฺวา บัจฺจุตฺตริตฺวา เอก
 จิวโร จฺจุจฺจาลิ คัตตานิ ลุกฺขาปยมาโน^{*}

ฉถ โข อัมมคฺตรา เทวตา อภิกกฺขันตยา วัตฺติยา อภิก
 กนฺตวณฺณนา เกวลกฺขปํ ตโปทํ โอภาเสตฺวา เนน อายสฺมา
 สมิทฺธิ เทนุปลงฺกมิ; อุปลงฺกมิตฺวา เวหาสิ จูตา^{**} อายสฺมนฺต
 สมิทฺธิ คาถาย อัมมภาสิ

* บัจฺจุสสมเยติปิ ปาโร.

** พ. ปุทฺธาปยมาโน. ** พ. เวหสิ จิตฺวา.

“ อภุตฺวา ภิกฺขุ ภิกฺขุ   น หิ ภุตฺวาน ภิกฺขลิ,
 ภุตฺวาน ภิกฺขุ ภิกฺขุสฺส   มา ตํ กาโล อุมฺมจฺจาคติ.
 กาลํ โวหํ น ชานามิ   สฺนโน กาโล น ทิสฺสตี,
 ตสฺมา อภุตฺวา ภิกฺขามิ   มา มํ กาโล อุมฺมจฺจาคติ.

อถ โข สว เทวตา ปจฺวิมฺ ปติภฺยฺจฺหิตฺวา : อายสฺมํได้ สมิทฺธิ
 เอตทโวจ “ ททโร ตวฺ ภิกฺขุ บัพฺพิโต สุตฺตํ กาฬิเกโส
 ภัทฺเรณ โยพฺพนฺน สมนฺนาคโต ปจฺเมณ วยสา อนิกฺกิฬิตาวิ
 กาเมสุ, ภุณฺส ภิกฺขุ มานุสฺสเก กาเม มา สันตีภฺยฺจฺกํ หิตฺวา
 กาลิกํ อญฺฐาวีติ.

น ชฺวาทํ อวฺโส สันตีภฺยฺจฺกํ หิตฺวา กาลิกํ อญฺฐาวามิ,
 กาลิกํชฺช ชฺวาทํ อวฺโส หิตฺวา สันตีภฺยฺจฺกํ อญฺฐาวามิ, กาลิกา
 หิ อวฺโส กามา วุตฺตา ภควตา พหุทุกฺขา พหุปายาสา
 อาทินโว เอตถ ภิกฺขุโย,* สันตีภฺยฺจฺโก อญํ ธมฺโม อกาลิโก
 เอหิบัลฺลโก โยปนยิโก บัจฺจตฺตํ เวทิตฺัพพะ วิณฺญหิตฺติ.

กถํชฺช ภิกฺขุ กาลิกา กามา วุตฺตา ภควตา พหุทุกฺขา
 พหุปายาสา อาทินโว เอตถ ภิกฺขุโย, กถํ สันตีภฺยฺจฺโก
 อญํ ธมฺโม อกาลิโก เอหิบัลฺลโก โยปนยิโก บัจฺจตฺตํ
 เวทิตฺัพพะ วิณฺญหิตฺติ.

อหํ โข อวฺโส นโว อจฺริบัพฺพิโต ธนฺนาคโต อิมํ
 ธมฺมวินยํ, น ตาหํ สกฺกโกมิ วิตฺถาเรน อจฺจิกฺขิตฺตุ, อญํ

* ภิกฺขุโยมิ ปาโร.

โธ ภควา อรหํ สัมมาสัมพุทธโธ ราชคเท วิหริติ ตโปทารามะ,
 คัม ภควันตัม อุปสังกมิตวา เอตมัตถัง ปุจัน; * ยถา เต
 ภควา พุทธาโรติ, ตถา นัม อาเรยยาสิตี.

น โข ภิกขุ สุกโร โธ ภควา อัเมหิ อุปสังกมิตุ
 อัมภวาหิ มหาลักขาหิ เทวตาหิ ปวิรูโต, สเจ โข ตวั
 ภิกขุ คัม ภควันตัม อุปสังกมิตวา เอตมัตถัง ปุจเณยยาสิ,
 มยปิ อาคัจเณยยาม ธัมมัสสวณายาติ. ๒

เอวมาวุโลติ โข อายัสสมา สมิทธี ตัลลสา เทวตาย
 ปฏิสันธุตวา ๓. ๒. เยน ภควา เตนุปสังกมิ; อุปสังกมิตวา
 ภควันตัม อภิวาเทตวา เอกมัตถัง นิสิติ. เอกมัตถัง นิสินโน
 โข อายัสสมา สมิทธี ภควันตัม เอตทโวจ “อิธามํ ภันเต
 รัตติยา มัจจุสสมมํ มัจจุญจาย เยน ตโปทา เตนุปสังกมิ
 คัตตานิ ปริสณจิตฺตุ, ตโปเท คัตตานิ ปริสณจิตฺวา
 มัจจุตฺถวา เอกวีโร อัญญาสิ คัตตานิ สุกขาปมาโน; อถ
 โข ภันเต อัมเบตธา เทวตา อภิกกัณฺธาย รัตติยา
 อภิกกัณฺธวันณา เภวลกัณฺธิโป ตโปทํ โอภาเสตฺวา
 เยนามํ เตนุปสังกมิ; อุปสังกมิตวา เวทาสํ จิตา อิมาย
 คากาย อัมมภาสิ

“อุทฺทวา ภิกขลิ ภิกขุ น ทิ ภุตฺวาน ภิกขลิ,

* ลี. ปุจเณยยาสิ.

๒. ธัมมัสสวณายาติปิ ปาโง.

๓. ม. ปฏิสันธุตวา.

ภุควาน ภิกขุ ภิกขัสสุ มา ตัง กาโล อัมมัจฉาติ:

เอวํ วุตเต อหํ ภันเต ตัง เทวตํ คาถาย อัมมภาสํ:

“กาลัง โวหํ น ชานามิ ฉันโน กาโล น ทิสฺสติ,

ตัสฺมา อภุควา ภิกขามิ มา มํ กาโล อัมมัจฉาติ:

อถ โข ภันเต สว เทวตา ปจฺวีนํ ปติฏฺฐหิตฺวา มํ
เอตทโวจ “ททโร ตํว ภิกขุ นีฬพฺพิโต สุตฺตุ กาฬิเกโส
ภทฺธีรณ โยฬพนฺณ สมนฺนาคโต ปจเมณ วยสา อนิกกัฬิตฺวา
กาเมสุ, ภุณฺสี ภิกขุ มานุสฺสเก กาเม มา สันตีฏฺฐจิกํ หิตฺวา
กาลิกํ อนุธวํติ:

เอวํ วุตฺตํวํ ภันเต ตัง เทวตํ เอตทโวจ “น ชีวาทํ
อวฺโส สันตีฏฺฐจิกํ หิตฺวา กาลิกํ อนุธวามิ, กาลิกกณฺจ
ชีวาทํ อวฺโส หิตฺวา สันตีฏฺฐจิกํ อนุธวามิ, กาลิกา
ทิ อวฺโส กามา วุตฺตา ภควตา พหุทฺธชา พหุปายาสา
อาทินโว เอตถ ภิกขุโย, สันตีฏฺฐจิกโก อโย ธมฺโม อกาลิกโก
เอหิภัสสฺสโก โยปนโยโก บัจฺจตฺตํ เวทิตฺตํ วิณฺณหิตฺติ:

เอวํ วุตเต ภันเต สว เทวตา มํ เอตทโวจ
“กถณฺจ ภิกขุ กาลิกา กามา วุตฺตา ภควตา พหุทฺธชา
พหุปายาสา อาทินโว เอตถ ภิกขุโย, กถํ สันตีฏฺฐจิกโก
อโย ธมฺโม อกาลิกโก เอหิภัสสฺสโก โยปนโยโก บัจฺจตฺตํ

เวทิตัพโพ วิญญูหิตี:

เอวํ วุตฺตํ ภาณํ เต เตวํ เอกทโวจํ “ อหํ
โฆ อารุโโส นโว อจิริบัพฺพิชิตो อชฺฌนาโคโต อิมํ อัมมวินยํ,
น ตาหํ ลักโกมิ วิตฺถาเรณ อจิริขิตุํ, อयํ โโส ภควา
อรหํ ลัมมัลลัมพุทฺโธ ราชคเเท วิหริติ ตโปทาราเม, ตํ
ภควันตํ อุปลังกมิทฺวา เอตมตฺถํ ปุจฺฉน, ยถา เท ภควา
พฺยาโกโรติ, ตถา นํ ธาเรยฺยาลิธิ:

เอวํ วุตฺเต ภาณํ เต เตวตา มํ เอกทโวจํ “ น
โฆ ภิกฺขุ ลุคฺโคโร โโส ภควา อัมเหหิ อุปลังกมิทฺตุ อัมมณฺหา
มเหสฺสํชาหิ เตวตาหิ ปรีวฺโค, สเจ โฆ ต्वํ ภิกฺขุ ตํ
ภควันตํ อุปลังกมิทฺวา เอตมตฺถํ ปุจฺเจยฺยาลิ, มยฺยํ อาคจฺ
เณยฺยาม อัมมัลลวณฺยาติ: สเจ ภาณํ เต ตลฺลํ เตวตาย
ลจฺจํ วณฺณํ, อีเอว เตวตา อวิหฺเรติ.

เอวํ วุตฺเต เตวตา อายสฺสํนตํ สมิทฺธํ เอกทโวจํ
“ ปุจฺฉน ภิกฺขุ ปุจฺฉน ภิกฺขุ ยมทํ อณฺเฐปฺปตฺตาติ. อถ โฆ
ภควา ตํ เตวตํ คาถาหิ อชฺฌณฺกาลิ .

“ อักฺเขยฺยสฺสณฺณิโน สตฺตทา อักฺเขยฺยสฺสํ ปตฺติจฺจิตา,
อักฺเขยฺยมปฺริณฺญาบ โยคฺมายนฺติ มจฺจุโน.
อักฺเขยฺยณฺจ ปฺริณฺญาบ อักฺชาตารํ น มณฺณวติ,
ตณฺหิ ตลฺลํ น โหติติ เยน นํ วชฺชา (น ตลฺลํ อตฺถิ).

• สัพพิปตฺตเกสุ “ น ตลฺลํ อตฺถิติ ปาจฺจตฺตํ น ทิสฺสติ.

สเจ วิชานาติ วเทหิ ยักขาคี.

น ขว้าหิ ภันเต อิมัสสั ภควตา ลักขิตเตน ภาสิตัสสั วิตถาเรน
อัสสั อาชานามิ, สากุ เม ภันเต ภควา ตถา ภาสตุ,
ยถาหิ อิมัสสั ภควตา ลักขิตเตน ภาสิตัสสั วิตถาเรน อัสสั
อาชานะยัณตี.

สโม วิเสสิ อุตวา นินโน
โย มณัณติ โส วิวเทถ เตน,
ตัสสุ วิสาสุ อวิกัมปมาโน
สโม วิเสสิตติ น ตัสสั โหติ,
สเจ วิชานาติ วเทหิ ยักขาคี.

อิมัสสั ขว้าหิ ภันเต ภควตา ลักขิตเตน ภาสิตัสสั วิตถาเรน
อัสสั น อาชานามิ, สากุ เม ภันเต ภควา ตถา ภาสตุ,
ยถาหิ อิมัสสั ภควตา ลักขิตเตน ภาสิตัสสั วิตถาเรน อัสสั
อาชานะยัณตี.

ปะหาสิ ลักขิ น วิมานมาคา^๑
อัสสัเนชชี ตันหิ อธิ นามรูปะ,
ตัง นินันคันถัง อนินนัง นิราลั

^๑ ย. อถ วา.

^๒ ย. พ. อ. เหว; ตี. ลักขิ. ^๓ ย. น วิมานมัชฌิมคา.

ปวิเยสमानา นาชฌมคฺคํ,

เทวา มนุสฺสสา อิท วา หุรฺวา

(ลัคเคตุ วา)• ลัพพีเนวสเนตฺ

สเจ วิชานาสี วเทหิ ยักขาคิ.

อิมัสส ชีวาทํ ภันเต ภควตา ลัมบิตเตน ภาสิตัสส เอวํ
วิตถาเรน ชัตถิ อาชานามิ

“ ปาปํ น กยิรา วจสา มนสา

ก่าเยน วา กิณเณน ลัพพีโลเก,

กาเม ปหาเย สติมา ลัมปชาโน

ทุกฺขํ น เสดเวถ อนัตถลลปํ หิตนํติ.

นันทนวัคฺโค ทฺติโย.

ตัตตฺรทํทานํ

นันทนา นันทติ เจว

ชัตติโย ลกมาโน จ

หิริ กุฎฐิกา นวโม

นัตถิปุตฺตสเมน จ,

นิททาตฺตํทิ จ ทุกฺกัรํ,

ทลโม วุตโต สมิทฺธินาติ.

เทวตาสัตยเต สัตตวิคโค ตติโย

๑๗

สัตตวิคโค ตติโย.

ปจฺมํ สัตตวิคฺคํ.

เอกมํมํติ จิภา โข ลา เทวตา ภควโต สันตึเก ติมํ
คานํ อภาติ

“ สัตตียา วีย โอมัญโจ

กามราคํปํ ปทานาย ”

สัตตียา วีย โอมัญโจ

สัททกยทัญญุจํปํ ปทานาย

ชยฺหมาเนว* มัตถเก,

สโต ภิกฺขุ ปวิฬฺพเชติ.

ชยฺหมาเนว มัตถเก,

สโต ภิกฺขุ ปวิฬฺพเชติ.

ทุติยํ สุตตวิคฺคํ.

นา สุตฺนํติ สุตติ จ

คัลลมา สุตฺนํติ สุตติ

โย อมฺปทญฺจจฺจ นวสฺสํ ทุสฺสติ

สฺสทฺธสฺสํ โปสฺสํ อนฺนคณฺทสฺส,

คเมว พาลํ ปจฺเจติ ปาป

ตฺถุโม รโซ ปฏฺวาทวํ จิตฺโตติ.

สฺสทฺธสฺสํ ตโต สุต,

ชยฺหมาเนว ปทิสฺสนํติ.

* ส. สัพพัตถ ชยฺหมาเนวาติ ปาโร ทิสฺสติ.

๗. กามราคํปํปทานน.

“ อัมมโตชฎา พหิชฎา
 ตัม ตัม โคตม ปุณฺณมิมิ
 ตึเล ปติฏฺฐาย นโร สัมมโณ
 อาตปปี นิปโก ภิกขุ
 เยสํ ราโค จ โทโส จ
 ชินาสวา อรหันโต
 ยัตถ นามมฺหัง รูปมฺหัง
 ปฏิมํ รูปสัณฺณวา จ

ชฎาย ชฎิตา ปชา,
 โก อิมิ วิชฎเย ชฎันติ.
 จิตฺกัม ปัลลภมฺหัง ภาวมฺ,
 โส อิมิ วิชฎเย. ชฎันติ.
 อวิชชา จ วิราชิตา,
 เตสํ วิชฎิตา ชฎา.
 อเสสํ รูปุชฺชนติ,
 เขตฺถ สภา นิชฺชเต* ชฎาติ.

จตุตถัม มโนนิวารณสุตตัม.

ยโต ยโต มโน นิวารเย
 ส สัพพะโต มโน นิวารเย
 น สัพพะโต มโน นิวารเย
 ยโต ยโต จ ปาปกัม

น ทุกฺขเมติ นํ ตโต ตโต,
 ส สัพพะโต ทุกฺขา ปมุจฺจติ.
 มโน ยตฺถตฺตมาคตา,^๑
 ตโต ตโต มโน นิวารयेติ.

มัจจิมิ อรหันตสุตตัม.

โย โหติ ภิกขุ อรหันํ กตาวี .

* ลี. ย. เหว; พ. เขตฺถโสธา วิชฎเย ๑ ลี. อ. เหว; ย. พ.
 น มโน ยตฺถตฺตมาคตัม.

เทวดาล้มยุคโต สัตว์วิวิธโต ตติโย

๑๖

ชีณาสโว อัมติมเทหธารี,

อหิ วทามิตีปิ โส วเทย्य

มม วทนต์ตปิ โส วเทย்யาติ.

โย โหติ ภิกขุ อรหิ กตาวี

ชีณาสโว อัมติมเทหธารี,

อหิ วทามิตีปิ โส วเทย्य

มม วทนต์ตปิ โส วเทย्य.

โสเก สมนัง กุสโล วิทิตวา

โฆหารมัตตณ โส โวทเรยยาติ.

โย โหติ ภิกขุ อรหิ กตาวี

ชีณาสโว อัมติมเทหธารี,

มานิ นุโย โส อูปาถัมม ภิกขุ

อหิ วทามิตีปิ โส วเทย्य

มม วทนต์ตปิ โส วเทย்யาติ.

ปเทินมานัสส น สันติ คันถา

วิธูปาธา มานฉินัสส สัพพะ,

ถ วิทิตโต ยมค สุมโ

อหิ วทามิตีปิ โส วเทย्य,

(มม วทนต์ตปิ โส วเทย्य) "

โสเก สมนัง กุสโล วิทิตวา

• ลี. สัพพัตถ อัมติมเทหธารีปิ ปาโห ทิเสสสิ.

• ย. เอว; ลี. พ. มานฉินัสส "สิทธีโปธกเกเขวาณ นัตถิ.

สุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย
โฆทกวรรค โข โฆเทรียติ.

ฉฐัง จี มัชโชตสุตฺต.

กติ โดณัสมิ มัชโชตา	เยหิ โลโก ปภาสติ,
ภควันตํ ปุญฺญมาคัมมิ	กถํ ชาเนญฺหํ คํ มยฺหานฺติ.
จัตตาโร โดเก มัชโชตา	ไนฺจเมตล น วิชฺชติ,
ทิวา คปฺติ อาทิโร	วตฺติมาภาติ จันฺตีมา.
ชถ อคฺคิ นิวารตฺตํ	คตฺถ ตตฺถ ปภาสติ,
สัมพุทฺโธ คปตํ เสฏฺฐโร	เอเตฯ อภาฯ อนุคฺตวราติ.

สยฺตมํ สรสุตฺต.

กุโต สรา นีวตฺตณฺติ	กตฺถ วัญญํ น วตฺติ,
กตฺถ นามณฺจํ รูปณฺจํ	ชเสถ อปุรุชฺชณฺตีติ.
ยตฺถ อาโป จ ปจฺวี	เตโช วาโย น คาธติ,
อโต สรา นีวตฺตณฺติ	เอตล วัญญํ น วตฺติ,
เอตล นามณฺจํ รูปณฺจํ	ชเสถ อปุรุชฺชณฺตีติ.

ฉฐัง จี มหัตฺถอนสุตฺต.

มหัตฺถอนา มหาโลกา วัญฺจวันโตปิ ขตตยา,

• ลี. ปภาสติ. ๒ ปภาสติ. ๓ ย. วัญญติ.

อัมมมณีนวณิกิณณันติ	กาเมสุ อนลังกตาติ,
เตสุ อุลลุกกชาเตสุ	ภวโตตานุสสาวิส,
โรธัตถันท์ ปวาหิสุ	เก โลกัสมี อมูล์ลุกกาติ.
หิตวา อคาริ บัพพะชิตา	หิตวา ปุตติ ปสุมย์ มัย,
หิตวา ราชันจ โทสณจ	อวิชชณจ วิราชिय,
ชินาสวา อรหันโต	เต โลกัสมี อมูล์ลุกกาติ.

นวมิ จตุกกัสสุตติ.

จตุกกัม นวทวาริ	ปุณณมิ โลเกน สยุต,
มังกชาตัม มหาวิระ	กถิ ยาศรีวา ภวิสสตีติ.
เชตวา นัทธ ^๑ วรตัตถันจ	อิจฉาโลภณจ ปาปก,
สมุตติ ตันท์ อัมพุย ^๒	เอว ยาศรีวา ภวิสสตีติ.

ทลมิ เขณิขังฆสสุตติ.

เขณิขังฆมิ กิล วิริ	อัมปาหาริ อโลลูป,
สิหเวจจมิ นาค	กาเมสุ อนเปกขิน,
อุปสังกัมม ปุณณาม	กถิ ทุกขา ปมุจจตีติ.
มัจจ กามคฺฉนา โดเก	มโนชญฺจ ปเวชิตา,
เอตถ ตันท์ วิราชิตวา	เอว ทุกขา ปมุจจตีติ.

สัตต์วิวัคโค ตติโย.

๑. ส. โกธัตถันท์; พ. เชตัตถันท์. ๒. ส. พุ. นัทธ. ๓. อัมพุพพิหาติปิ ปาโจ.

คัตถุทัทานิ

“ สัตติยา มุสสิ เจว

ชฎา มโนนิวารณา,

อรหันเตน บัชชีโต

สรา มหัทธเนน จ,

จตุรกกเณ นวมิ

เอณิสังเขน เตทลาคี.

— ◆ ◆ ◆ ◆ ◆ —

สตุลลปกาณิกวัคโค จตุตถโก.

ปจมิ สัพพะสุตตัม.

เอวมิ เม สุต. เอกิ สมยิ ภควา สุวัตถิยิ วิหริ
 เขตวนเ อนาถบณฺฑิกิ สัลล อารามเ. ธอ โข สัมพพุลา สตุลล
 ปกาณิกา เทวตาโย อภิกกัณฺธาย รัตติยา อภิกกัณฺธวณฺณา
 เกวลกัปปิ เขตวนิ โอภาเสตฺวา เยน ภควา เตนุปลังกมิสฺสุ,
 อุปลังกมิตฺวา ภควันฺติ อภิวาเทตฺวา • เขมณฺติ อัญฺจิสฺสุ.

เอกมณฺติ จิตา โข เอกา เทวตา ภควโต สันติเก
 อิมิ คาลิ อภาสิ

“ สัพพะเวว สมาเสถ

สัพพะ กุพฺเพถ สันถว,

สคฺ สัตถัมมมณเณว

เสยฺโย โทติ น ปาปโยติ.

อด โข อปฺรา เทวตา ภควโต สันติเก อิมิ คาลิ อภาสิ

“ สัพพะเวว สมาเสถ

สัพพะ กุพฺเพถ สันถว,

สตฺถ์ สัตถัมมมณฺเณน

โณณํ ลภติ นานฺณโตติ.

อถ โข อปรมา เทวตา ภควโต สันตฺติเก อิมํ คาถํ อภาสิ

“ สัพฺพิริเว สมาเสถ สัพฺพิ กุพฺเพถ สันถวํ,

สตฺถ์ สัตถัมมมณฺเณน โสณมฺหิเน น โสจตฺติ.

อถ โข อปรมา เทวตา ภควโต สันตฺติเก อิมํ คาถํ อภาสิ

“ สัพฺพิริเว สมาเสถ สัพฺพิ กุพฺเพถ สันถวํ,

สตฺถ์ สัตถัมมมณฺเณน ฌาติมฺหิเน วิโรจตฺติ.

อถ โข อปรมา เทวตา ภควโต สันตฺติเก อิมํ คาถํ อภาสิ

“ สัพฺพิริเว สมาเสถ สัพฺพิ กุพฺเพถ สันถวํ,

สตฺถ์ สัตถัมมมณฺเณน สัตถา คจฺฉนฺตี สุกคตฺตํ.

อถ โข อปรมา เทวตา ภควโต สันตฺติเก อิมํ คาถํ อภาสิ

“ สัพฺพิริเว สมาเสถ สัพฺพิ กุพฺเพถ สันถวํ,

สตฺถ์ สัตถัมมมณฺเณน สัตถา ติฏฺฐนฺตี สาคตฺตํ.

อถ โข อปรมา เทวตา ภควันตํ เอกทโวจ “ กัสส นุ โข
ภควา สุภาสิตนฺตี. สัพฺพิพาสํ वो สุภาสิตํ ปริยาเยน, อญฺ
มมาปปี สุนาถ

“ สัพฺพิริเว สมาเสถ สัพฺพิ กุพฺเพถ สันถวํ,

สถํ สัทธัมมมณฺเฑน

สัพพทกฺขา ปมฺจุจฺจติ.

ทฺธิยํ มัจฺฉริศฺสุตฺต.

เอกํ สมยํ ภควา สวตฺติจิยํ วิหริติ เขตฺวเน อนนถยฺนํ ติ
 กัสส อารามเ. อถ โข สัมพทฺธา สกฺขัตตปกาณิยา เทวตาโย
 อภิกกัณฺธาย วัตฺติยา อภิกกัณฺธจฺฉินฺณา เกวลกัณฺธิยํ เขตฺวานํ
 โอภาเสตฺวา येन ภควา เตนุปลํกมิตฺสุ; อุนุปลํกมิตฺวา ภควันตํ
 อภิวาเทตฺวา เอกมณฺตุ อวัจฺจตุ.

เอกมณฺตุ จิตฺตา โข เอกา เทวตา ภควโต สันติเก อิมํ
 คณํ อภาสิ

“มัจฺฉเรา จ ปมาทา จ เอวํ ทานํ น ทิยติ,
 ปุณฺณมากังขมาเนน เทยฺยํ โหติ วิชานตาติ.

อถ โข อปรฯ เทวตา ภควโต สันติเก อิมฯ คทาโย
 อภาสิ

“ยลฺลเสว ภิโต น ททาติ มัจฺฉริ ตเทว อททโต ภยํ,
 ชินฺหิชา จ ปิปาสา จ ยลฺลสฺส ภายติ มัจฺฉริ,
 ตเมว พาลํ ฌุสฺสติ อลฺลมิ โลเก ปรํหิ จ.
 ตลฺลมา วินยฺย มัจฺฉเระ ทฺชฺชา ทานํ มลาภิณฺฑ,
 ปุณฺณานิ ปรโลกลฺลมิ ปติณฺฑจฺจา โทณฺติ ปาณินฺนติ.

เทวตาสัมบุตเต สุตตลปกาปิวัคโค วุตโต ๒๕

อด โข อปรา เทวตา ภควโต สันติเก อีมา คาคาโย อภาสิ

“เต มเตสุ น มียันนติ อัทธานว* สทาวช;
อัมมัมม^๑ เย ปเวจันนติ เอต อัมมโม สนนตโน.
อัมมัมม^๒ เก ปเวจันนติ พหุเนเก น ทิจจเร,
อัมมัมม^๓ ทักขินา ทินนา สหัสเสน สม^๔ มิตาติ.

อด โข อปรา เทวตา ภควโต สันติเก อีมา คาคาโย
อภาสิ

“ทุทท์ทำ ททมานานํ ทุทฺทกริ กัมม กุพฺพตํ,
อสนฺโต นานุกุพฺพนติ สติ อัมมโม ทูรนิวโย,
ตัสมา สตณฺจ อตตณฺจ นานา โหติ อิตो คติ,
อสนฺโต นิรยํ ยันติ สันโต สัคคปฺรายนติ.

อด โข อปรา เทวตา ภควันตํ เอตทโวจ “กัสสิ
นุโข ภควา สุภาสิตันติ. สัพฺพาลํ वो สุภาสิตํ ปรียาเยน,
อปิ จ มมปิ สุณนถ

“อัมมัม จเร โยปิ สมุณฺชก^๑ จเร
ทวํ จ โปสํ ทท อัมมัมม^๒,
สติ สหัสसानํ สหัสสยาคินํ
กลปิ นาคัมม^๓ ตถาวิชฺส^๔ เตติ.

* อ. เหว; ลี. ย. บันดานว; พ. ปถานว. ° ลี. สัมมัมมิตาติ.

๑ พ. อ. เหว; ลี. ย. สมุจฺจนก.

อถ โข อปรมา เทวตา ภควันตํ คายา ชัมภณภาสิ

“เกเนล ยันโน วิปุล มหัคคโต

สเมน ทินันตัสส น อคัมเมติ,

กถา สหัสส้าน สหัสสยาคินิ

กลปิ นาคัมมัตติ ตถาวิสัสส เตติ.

อถ โข ภควา ตํ เทวตํ คายา ชัมภณภาสิ

ททนต์ติ เทเก วิสเม นิวัจจา

ชัตตวา วิธิตวา อถ โสภยิตวา,

สา ทักขินา อัสสุมุขา สทถันทา

สเมน ทินันตัสส น อคัมเมติ,

เอว สหัสส้าน สหัสสยาคินิ

กลปิ นาคัมมัตติ ตถาวิสัสส เตติ.

ตตยํ สาธุสุตตํ.

อถ โข สัมพหุลา สตุลลปกายิกา เทวตาโย อภิกกัณฺธาย
 รัตติยา อภิกกัณฺธวันณา เกวลกัณฺธิ์ เชตวนํ โภกาเสตวา
 เยน ภควา เตนุปสังกมิตฺตุ; อุปสังกมิตฺวา ภควันตํ อภิเวเตตฺวา
 เอกมณฺตํ อจฺจุจฺจุ.

เอกมณฺตํ จิตา โข เอกา เทวตา ภควโต สันติเก อิมิ
 ฤทานิ อุตานลล

เทวตาส์บุตเต สตุลลปกาณิวัคโค จตุตโถ

๒๗

“สาธุ โข มาริส ทานํ,

มัจฉรา จ ปมาทา จ เอวํ ทานํ น ทิยติ,
ปุลฺลํมากังขมาเนน เทยํ โหติ วิชานตาติ.

อถ โข อปรํ เทวตา ภควโต สันติเก อิมํ อุตานํ

อูทาเนลํ

“สาธุ โข มาริส ทานํ อပ္ปํ อပ္ปํกัสมิํปิ สาธุ ทานํ,
อัมมํเลมฺเก ปเวจฺฉนฺติ พหุเนเก น ทิจฺฉเร,
อัมมํลมา ทักขิณา ทินฺนา สหสฺสเสน สมํ มิตาติ.

อถ โข อปรํ เทวตา ภควโต สันติเก อิมํ อุตานํ

อูทาเนลํ

“สาธุ โข มาริส ทานํ อัมมํกัสมิํปิ สาธุ ทานํ,
อัมมํ จ สัทธายปิ สาธุ ทานํ
ทานนํจ ยุกตํจ สมานมาหุ,
อัมมํปายํ สันตา พหุเก ชินฺนํติ
อัมมํมิมิ เจ สัทททาโน ททาติ
เตเนว โส โหติ สุกฺขี ปวัตฺตาติ.

อถ โข อปรํ เทวตา ภควโต สันติเก อิมํ อุตานํ

อูทาเนลํ

“สาธุ โข มาริส ทานํ อัมมํกัสมิํปิ สาธุ ทานํ,

ลัทธยายี ลาดุ ทานี   อปี จ อัมมัตถัสสปี ลาดุ ทานี.
 โย อัมมัตถัสส ททาติ ทานี
 อญฺจํจํวิริยาธิคตัสส ชนฺต,
 อติกกัมม เวตรณิ ยมัสส
 ทิพฺพานิ จานานิ อูเปติ มัจฺจจิตฺติ.

นถ โข อปฺรา เทวตา ภควโต สันติเก อิมิ อุตฺตานํ อุตฺทาเนสิ
 “ ลาดุ โข มาริตฺ ทานี   อปี ปกฺกัสมิปี ลาดุ ทานี,
 ลัทธยายี ลาดุ ทานี   อัมมัตถัสสปี ลาดุ ทานี.
 อปี จ วิเจยฺยทานีปี ลาดุ
 วิเจยฺยทานิ สุกตฺตัมปัสสํ,
 เย ทักขิณียา อธิ ชิวโธเก
 เอเตสุ ทินฺนานิ มหิปปณฺณานิ
 วิชานิ วุตฺตานิ ยถา สุเขตฺเตติ.

นถ โข อปฺรา เทวตา ภควโต สันติเก อิมิ อุตฺตานํ อุตฺทาเนสิ
 “ ลาดุ โข มาริตฺ ทานี   อปี ปกฺกัสมิปี ลาดุ ทานี,
 ลัทธยายี ลาดุ ทานี   อัมมัตถัสสปี ลาดุ ทานี,
 วิเจยฺยทานีปี ลาดุ   อปี จ ปาเนสุปี ลาดุ สยโม.

โย ปาณภูตานิ* อหฺเรยํ จร

ปรุปรวาทา น กโรติ ปาป,

เทวดาล้มยุคเต สดุดีลปกายิกวักโค จตุตโก

๒๔

ภีรุ ปลัสนันติ น หิ ตัตถ สรุ :

ภยา หิ สันโต น กโรนติ ปาษันติ.

อถ โข อปฺรา เทวตา ภควันตํ เอตทโวจ “ กัสส นุโข ภควา
สุภาสิตันติ. สัพพาสํ वो สุภาสิตํ ปรียาเยน, ขบี จ มมาขี สุณนถ

“ สัทธาหิ ” ทานํ พหุชา ปลัตถิ

ทานา จ โข อัมมปทวํ เสยโย,

ปุปฺพะว หิ ปุปฺพตเรว สันโต

นิพฺพานเมวรัชฌคมุํ สยฺยณฺนาติ.

จตุตถิ นสันติสุตฺตํ.

เอกํ สมยํ ภควา สาวตฺถิยํ วิหริติ เชตวนเณ อนาคต
ปิตฺธิกัสส อารามเ. อถ โข สัมมพฺหุลา สดุดีลปกายิกา เทวตาโย
อภิกกัณฺธาย วัตติยา อภิกกัณฺธวณฺณา เกวลกัณฺธิปํ เชตวนํ
โสภาเสตฺวํ เยน ภควา เตนุปลังกมิสฺสุ; อูปลังกมิตฺวํ ภควันตํ
อภิวาเทตฺวํ เอกมณฺธํ อฏฺฐังสุ. เอกมณฺธํ จิตา โข เอกา เทวตา
ภควโต สันติเก อิมิ คาลํ อภาสิ

“ น สันติ กามา มนุเชสฺสุ นิจฺจา

สันติธ กมนิยานิ เยสฺสุ พทฺธิ ”

* อัทธาหิตี วา ปาโจ. ๒. ย. พ. อ. เหว; ลี. ทานณฺจ. ,

๓. พ. กาเมสฺสุ พณฺโธ. Digitized by Microsoft

สุตตันตปิฎก สยุตนิคาโย

เยสุ ปมัตโต* อุปนาคมนิ

อนาคันตวา ปุริโส มัจจุเรยยาติ.

ฉันทัง อฆัง ฉันทัง ทุกัง,

ฉันทวินยา อฆวินโย

อฆวินยา ทุกังวินโยติ.

น เต กามา ยานิ จิตรานิ^๑ โลเก

สังกัปปราโค ปุริสัสส กาโม,

ติฏฐันติ จิตรานิ ตเถว โลเก

อเถตถ อีรา วินยันติ ฉันทันติ.

โกธัง ชเห วิปปชเหยฺย มานัง

สัลโลเชนัง สัพพมตฺติกเมยฺย,

ตํ นามรुปลิมลัชชมานัง

อภินันฺ นานุปตฺตันทิ ทุกฺขา.

ปหาสิ ลังขํ น วิมานมาดา

อจฺเจชฺชชิตฺตํ หิ อธิ นามรुเป,

ตํ ฉินฺนคฺคํ อนิฆํ นิราลํ

ปริเยสमानา นาสจฺจคมุํ

เทวา มนุสฺสํ อธิ วา หุรํ วา

(สัคเคสุ วา) สัพพนิเวสเนสฺสูติ.

ตัญเญหิ นาทักขิ^๒ ตถา วิมุตตํ อิจฺจายัสมา โมฆราชา

* ลี. เยสุ จ พัทธโต สุปมัตโต. ๑ ลี. กามา นิ จิตรานิ.

๒ พ. ตัญเญ นิทักข.

เทวตาลย์ตโต สตุลล์ปถายีวักโค จตุตฺโธ ๕๓

เทวา มนุสฺสา อธิ วา หุรฺ วา,

นรุตฺตมํ อุตฺตจํ นรานํ

เย ตํ นมัสฺสัณฺติ ปลฺลียา เตติ.

ปลฺลียา เตปิ ภวันฺติ ภิกฺขุ “โมฆวราชาติ ภควา

เย ตํ นมัสฺสัณฺติ ตถา วิมุตฺต,

อัมมํ อัมมํ วิภิจฺฉํ ปทวย

สังคาติตา” เตปิ ภวันฺติ ภิกฺขุติ.

ปัจจมี อุมานลลณิสุตฺต.

เอกํ สมยํ ภควา ลาวตฺถิยํ วิหริติ เขตฺวเน อนาลปฺณฺจิ
กัลล อารามे. อถ โข สัมพัทฺธา อุมานลลณิกา เทวตาโย
อภิกกัณฺธาย วัตฺติยา อภิกกัณฺธวณฺณา เกวลกัปฺปํ เขตฺวานํ
โสภาเสตฺวา เยน ภควา เตนุปลังกมฺมสุ; อุปลังกมิตฺวา เวหาลํ
อัญฺจสุ. เวหาลํ จิตา โข [เอกา เทวตา ภควโต สันฺติเก
อิมํ คาลํ อภาสิ .

“ อัมมิกา สันตมิตฺตานํ

นิกัจฺจ กิตฺวลฺเลว

ยัมมํ ภิรา ตัมมํ วเท

อภโรนํ ภาตฺมานานํ

น ยิํ ภาตมิตฺเตน

อัมมิกา โย ปเวทเย,

ภุตฺติ เถยฺเยน ตัสส ต.

ยํ น ภิรา น ตํ วเท,

ปริชานํ ติ นันฺทิตาติ.

เอกํ ตสฺวเนน วา,

* สังคาติตา วา สังขาติตา วา ปาโร. ๒ พ. อภโรนํ โสภาสมาน.

อนุกกมิตเว ลักกา	ยาย ปฏิปทา ทฬัฬา,
ยาย อีรา ปมุจันตี	ฉาโยโน มารพนัสนา.
น เว อีรา ปกุกพนัตี	วิติวรา โลกปริยาย,
อณณาย นิพพุตา อีรา	ติณณา โลเก วิสัตติกัณตี.

อถ โข ตา เทวตาโย ปจวียํ ปติฏฐหิตวรา ภควโต ปาเทสุ
 สิริสา นิปิตีวรา ภควันตี เอตทโวจุ “ อัจฉโย โน ภันเต
 อัจฉมา ยถาพาลา ยถามุฬฺหิสา ยถาอกุสลา, ยามยํ ภควันตี
 อปสาเทตัพพํ อมณณิมิตฺทา, ตาสํ โน ภันเต ภควา อัจฉยํ
 อัจฉยโต ปฏิสัคคินฺหาตุ อายตํ ลัวรายาติ. อถ โข ภควา
 สิตํ ปาตวากาสี.

อถ โข ตา เทวตาโย ภิกขุโยโสมนตฺตายา^๑ อุนฺณายันตีโย
 เวทาสํ อพฺภุคคฺคฺขันฺธุ. เอกา เทวตา ภควโต สันตติเก อิมํ
 คานํ อภาสิ

“ อัจฉยํ เทสยันตีณํ	โย เจ น ปฏิสัคคินฺหิติ,
โกปฺปนฺตโร โทสครุ	ส เวรํ ปฏิมุจฺจติตี.
อัจฉโย เจ น วิชฺเชต	โน จิธ อปทตฺ ^๒ ลียา,
เวราณี น จ ลัมเมยฺยํ	เกณฺธิธ ^๓ กุสโล ลียาติ.
กัลลสัจจยา น วิชฺชเนตี	กัลลํ นัตถิ อปาทตฺ,
โก น ลัมโมหมาปาติ	โกธ อีโร สทา สโตติ.

๑. ลี. ปฏิปทฬัฬา. ๒. ภิกขุโยโสมนตฺตายาติปิ ปาโร.

๓. อ. เอวํ; ลี. จิธอปตตํ; ย. จิธอปตต. ๔. ลี. โกณฺธิธ.

ตถาคคัลลัส พุทฺธัสส	ลัप्พพฺพตานุณัณโน,
ดัลลัสโยจา น วิชฺชณฺโณ	ตัลลัส นัตถิ อปาหต,
โส น ลัมหมะมาปาหิ	โสธ อีโร สทา สโตติ.
อจฺจยํ เทสยฺนัตถิ	โย เจ น ปฏิคฺคณฺหิต,
โกปณฺโณโร โทสครุ	ส" เวรํ ปฏิมุจฺเจติ,
ตํ เวรํ นานินฺนํทามิ	ปฏิคฺคณฺหามิ โวจฺจยณฺติ.

ฉฐฺยํ สัทธาสยุดโต.

เอกํ สมณํ ภควา สวากฺกัณฺโณ วิหริติ เชตวนเณ อนนาถปณฺณิกัลลัส
 อารามเ. อว โข ลัมพฺพลา สตุลล์ปกาณิกา เทวตาโย
 อภิกกัณฺทาย วัตติยา อภิณฺเณตฺวณฺณา เกวลกัณฺโณ เชตวน
 โอภาเสตฺวา เยน ภควา เตนุปลังกมฺมัสสุ; อุปลังกโรตฺวา ภควันตํ
 อภิวาเทตฺวา เอกมณฺติ อจฺจยัสสุ. เอกมณฺติ จิตา โข เอกา เทวตา ภควโต
 สันนติเก อิมํ คาถํ อภาสิ

“ สัทธํ พุคฺคิยา ปุริสัลลัส โหติ
 โน เจ อลลัสสทฺธิยมวตฺถุจฺเจติ,
 ยโส จ กิตฺติ จ ตตฺถัลลัส โหติ”
 ลลคฺคณฺจ โส คจฺจติ สวโร ปหาयाติ.
 โกธํ ชเต วิปฺปชเหยฺย มานํ

* พ. เหว; ลี. ย. ย. ๒. พ. อ. เหว; ลี. ยโต สจ
 กิตฺติ จ ตํ ตัลลัส โหติตฺถิ, -วตํ ตัลลัส โหติตฺถิ ปาโธ.

สุตตันตปิฎก สัมมัตตนิคาโย

สัมโณชนิ สัมพมตติกัมเมยฺย,

คัม นามรูปัสสิมุสสัชชมานํ

อภินันฺนํ นานุปตฺตํติ สํสาติ.

ปมาทมนุยุณฺชนํติ พาลา ทูเรเมธิโน ชนา,

อํปํปมาทญฺจ เมธาวิ ธนํ เสฏฺฐจํ วัคฺชติ.

มา ปมาทมนุยุณฺชเธ มา กามวตฺตลฺลํว,

อํปํปมํคํโต หิ นวายนํคํโต อํปํปํไปติ ปรมํ สุวณฺณํติ.

สํคตํ สมยสํคตํ.

เอวํ เม สุตฺ. เอกํ สมยํ ภควา สักกเกสุ วิหริ
กบิลวตฺตํมํ มหาเวเน มหาธา ภิกฺขุสฺสเมเน สักกํ อํญฺจเรตฺเตติ
ภิกฺขุสฺสเดหิ สัพพะเทเว อรหันฺเตหิ. ทลฺหิ จ โลกธาดูหิ เทวตา
เบญฺญเยเน สันนํปิตฺตา โทณฺติ ภควันฺตํ ทลฺลํนาย ภิกฺขุสฺสเมญฺจ.

อด ไซ จตุณฺณํ สุทฺธาวาสถาณิกานํ เทวานํ เอตทโหสิ
“อํ ไซ ภควา สักกเกสุ วิหริ กบิลวตฺตํมํ มหาเวเน
มหาธา ภิกฺขุสฺสเมเน สักกํ อํญฺจเรตฺเตติ ภิกฺขุสฺสเดหิ สัพพะเทเว
อรหันฺเตหิ, ทลฺหิ จ โลกธาดูหิ เทวตา เบญฺญเยเน สันนํปิตฺตา
โทณฺติ ภควันฺตํ ทลฺลํนาย ภิกฺขุสฺสเมญฺจ, อํนฺนุน มยํมํปิ เยน
ภควา เตนุปลังกเมยฺยาม, อุปลังกมิตฺวา ภควโต สันนํคเก
มํจเภาลาภา ภาเสยฺยมาตํ.

อด ไซ ตา เทวตา เสยฺยถาปํ นาม พลวา ปุริโส

สัสมินชีติ วา พาหุ ปสาเรยฺย, ปสาเรติ วา พาหุ สัสมินชีติ;
 เอวเมว สุทธานฺเตสุ เทเวสุ ชันตีติภา ภควโต ปุโรโต
 ปาตุรหังสุ. อถ โข ตา เทวตา ภควโต ขภวาเหติว เภกมัตถิ
 อัญฺจํ.

เขกมัตถิ จิตา โข เอกา เทวตา ภควโต สันตีเก อิมิ
 คาลํ อภาสิ

“ มหาสมโย ปวนัสสิ เทวภายา สมาคตา,
 อาคตัมहि อิมิ สัสมสมยํ ทักขิตาเยว อปราชิตสัสมินติ.

อถ โข อปฺวา เทวตา ภควโต สันตีเก อิมิ คาลํ อภาสิ
 “ ตตฺถ ภิกขโว สมาทหังสุ จิตตํ ชัตตโน อชุกมกัตุ,
 สารีถว เนตฺตานิ คเหติว อินทริยานิ รัทฺธันตี วัณฺหิตาติ.

อถ โข อปฺวา เทวตา ภควโต สันตีเก อิมิ คาลํ อภาสิ
 เภติว ชัลล เภติว ปัสสิว อินทชัลล โยหังจํ-มเนชา,
 เต จวณฺตี สุทธาน วิมลา กัชฺเฐตา สุทฺธินฺตา สุตฺตนาคาคิ.

อถ โข อปฺวา เทวตา ภควโต สันตีเก อิมิ คาลํ อภาสิ
 “ เย เกจิ พุทฺธํ สรณํ คตาเส
 น เต คมิสฺสสันติ อปายภูริ,
 ปหาบ มานุสํ เทหํ เทวภายํ ปวิปุเรสสันตีติ.

ลี้. อูหังจํ อูบฺบัจจาติปิ เทว ปาจา; พ. อูหังจํ.

เอวัม เม สุตฺ. เถกั สมยํ ภควา ราชคเเท วิหเรติ
มัททกุงฺนิสฺสีมี มิคทาเย.

เทน โข ปน สมเยน ภควโต ปาโท * สกิลิกาย ขโต *
โทธิ. ภุชสา สุภี ภควโต เวทนา วัณฺณํติ สารีริก
กุกฺขา ติพฺพา ขรา กฏฺฏกา ขสาตา อมฺนาปา. ตา สุทํ
ภควา สโต สัมปชาโน อธิวาเสติ อวิหังณฺมาโน. เอว โข
ภควา จตุสฺสคฺคณิ สัมมาภูมึ ปันณํเปตฺวา ทักขิเนน ปัสสณ
สีหเสยฺยํ กัมมํเปติ ปาเท * ปาทํ อังจาธาย สโต สัมปชาโน.

เอว โข สัตตสฺสตา สกฺกตฺสปลกายิกา เทวตาโย อภิกกัณฺธาย
วตฺติยว อภิกกัณฺธวณฺณนา เกวลกัมมํป มัททกุงฺนิ โยภาเสตฺวา
เยน ภควา เตนุปลังกมฺมํสุ; อุนฺถกมิตฺวา ภควันฺติ อภิวาเทตฺวา
เอภวณฺธํ อัมมิจฺจุ. เอภวณฺธํ จิตา โข เอภา เทวตา ภควโต
สันฺติเก อิมํ อุตฺถานํ อุตฺถาเนลล “นาโค วต โภ สมโน
โคตโม, นาควตา จ ปนุยฺยัณฺณา”. สารีริก เวทนา กุกฺขา
ติพฺพา ขรา กฏฺฏกา ขสาตา อมฺนาปา, สโต สัมปชาโน
อธิวาเสติ อวิหังณฺมาโนติ.

เอว โข อปฺรา เทวตา ภควโต สันฺติเก อิมํ อุตฺถานํ
อุตฺถาเนลล “สีโห วต โภ สมโน โคตโม, สีหวตา จ

• ย. เอว; ลี. ปาเท. * ลี. สกิลิกายโต; พ. สักขิลิกาย.

• ปาเทนาติปปาไซ. * ย. สมยัณฺณา.

ปณฺธิยัณฺเณ สารีริกา เวทนา ทุกฺขํ ติพฺพา ขรา กญฺญา
อสาตา อมณาปํ, สโต สัมปชาโน อธิวาเสติ อวิหังถมาโนติ.

อถ โข อปรํ เทวตา ภควโต สันติเก อิมํ อุตฺตํ
อูทาเนติ “ อานันฺโด วต โภ สมฺโน โคตโม, อานนฺยวตา
จ ปณฺธิยัณฺเณ สารีริกา เวทนา ทุกฺขํ ติพฺพา ขรา กญฺญา
อสาตา อมณาปํ, สโต สัมปชาโน อธิวาเสติ อวิหังถมาโนติ.

อถ โข อปรํ เทวตา ภควโต สันติเก อิมํ อุตฺตํ
อูทาเนติ “ นิสฺสโก วต โภ สมฺโน โคตโม, นิสฺสวตา จ
ปณฺธิยัณฺเณ สารีริกา เวทนา ทุกฺขํ ติพฺพา ขรา กญฺญา
อสาตา อมณาปํ, สโต สัมปชาโน อธิวาเสติ อวิหังถมาโนติ.

อถ โข อปรํ เทวตา ภควโต สันติเก อิมํ อุตฺตํ
อูทาเนติ “ โธโรโยทํ วต โภ สมฺโน โคตโม, โธรียวตา
จ ปณฺธิยัณฺเณ สารีริกา เวทนา ทุกฺขํ ติพฺพา ขรา กญฺญา
อสาตา อมณาปํ, สโต สัมปชาโน อธิวาเสติ อวิหังถมาโนติ.

อถ โข อปรํ เทวตา ภควโต สันติเก อิมํ อุตฺตํ
อูทาเนติ “ ทัณฺเฑวตํ วต โภ สมฺโน โคตโม, ทัณฺเฑวตา จ
ปณฺธิยัณฺเณ สารีริกา เวทนา ทุกฺขํ ติพฺพา ขรา กญฺญา
อสาตา อมณาปํ, สโต สัมปชาโน อธิวาเสติ อวิหังถมาโนติ.

อถ โข อปรํ เทวตา ภควโต สันติเก อิมํ อุตฺตํ
อูทาเนติ “ มัลลํ สมามิ สุกาวิตํ* จิตฺตํจํ สุมุตฺตํ,

* อ. เหว; กัตถจํ ปณฺ สิทฺธิปรัถเก สมามิตํ ปาโจ น ทิสฺสติ;
พ. สุกาวิต.

น จาริณตํ* น จาปนตํ** น จ สลสังขารนิคคัยทิ จาริตวตํ, โย
 เหวรูป ปุริสนาถ ปุริสสีห ปุริสอาชานิย ปุริสนิลภ ปุริสโธเรย์ทิ
 ปุริสทนต์ อติกกมิตัพพิ มณฺเณยณ กิณณนัตริ อทลลนาติ.

บัณฺจ เวทลตํ สมนํ ตปัสสัพพิราหมณจรั,

จิตตณฺจ เนลํ น สัมมา วิมุตตํ

ทีนัตตรูปา น ปารังคมา เตติ.

ตณฺหาธิยณฺนา วค สิลพัทฺธา

อุชฺชํ ตปํ วสสสคํ จรณฺตา,

จิตตณฺจ เนลํ น สัมมา วิมุตตํ

ทีนัตตรูปา น ปารังคมา เตติ.

น มานการัลลํ ทโม อธิตติ

น โมณมัตถิ อุลลมาหิตลล,

เอโก อรณฺญเ วิหรั มปมัตโต

น มัจจุเอยยลลํ ตเรยฺย ปารณฺติ.

มานํ ปทาย สุลลมาหิตลโต

สุเจตโส สัพพิธิ วิปฺปมัตโต,

เอโก อรณฺญเ วิหรั อธิปมัตโต

ส มัจจุเอยยลลํ ตเรยฺย ปารณฺติ.

นวมํ มัจจุณฺนอิตฺตลล (๑).

เอวํ เม ลุคํ. เอกํ สมยํ ภควา เวตาลิยํ วิหริ มหาเน

* ลี. น วา ปหิณตํ; ย. อ. อภินตํ. ** ลี. อ. อุปนตํ.

เทวดาลย์โค สดุดลปกายิควัดโค จตุตโค ๓๙

ภูฏาคารสาละย์. อถ โข โภณทา บัชชุนันลล อิตา อภิกกัณดาบ
รัตติยา อภิกกัณตวันณินา เทวลกัปปี มหาวน โอภาเสตว่า
เยน ภควา เตนุปลังกมิ; อุปลังกมิตว่า ภควันต อภิวาเทตว่า
เอกมนันต อัญจาสี. เอกมนันต จิตา โข โภณทา บัชชุนันลล
อิตา ภควโต สันติเก อิมา คาลาโย อภาลิ

“ เวลาสิเน วิหวันต	ยัคคิ สัตตลลล สัมพุทฺธ,
โภณทาหมีลลิมิ อภิวันเท	โภณทา บัชชุนันลล อิตา.
สุตเมว ปุเร ๓ ขาสี	ธัมโม กัชชุนันลล,
สาทานิ สักขิ ชานานิ	มุณีโน เทลยโต สดุดลล.
เย เกจิ อวิย สัมมิ	วิครหันตา ๓ จรณติ ทุมเมธา,
อุเปตติ โรรวุ โขว	จิรวัดิ ทุกขมนุภวันติ.
เย จ โข อวิเย ธัมโม	รัตติยา อุปลเมเน อุเปตา,
ปะหาย มานุล เท	เทวกาโย ปริปุเรสสันติ.

ทสมิ บัชชุนันลลิตุตต (๒).

เอวมี เม สุต. เอก สมย ภควา เวลาสิเน วิหริ
มหาวเน ภูฏาคารสาละย์. อถ โข จุลลโภณทา บัชชุนันลล
อิตา อภิกกัณดาบ รัตติยา อภิกกัณตวันณินา เทวลกัปปี มหาวน
โอภาเสตว่า เยน ภควา เตนุปลังกมิ; อุปลังกมิตว่า ภควันต

• ย. ส. เทวาคติ ปาฐทวีย บัณณายติ. ๓ ลี. สุมวเม ปุเร;
ย. สดเมว เม ปุเร. “ ลี. วิหริตา.

อภิวาเทตฺวา เอกะณฺตํ อํฐิํจาลิ. เอกะณฺตํ วิตา โข จุสฺสโกกนทา
 มัชฺชุนฺนํสํสํ อีตา ภควโต สันตํเก จิมา คาลาโย อภาสิ

“ อธาคมา วิชฺชุปฺภาสวณฺณา

โกกนทา มัชฺชุนฺนํสํสํ อีตา,

พุทฺธํจ อมมํจ นวสฺสํมานา

คาลาวิมา อตฺถวตฺติ อภาสิ.

พหุณปิ โข น วิชฺชเชยฺย ปริยาเยน ตาติโส ธมฺโม,

สยัตตมํกํ ดยิสฺสํลามิ ยาวตา เม มนสา ปริยัตตํ.

ปาปํ น กยิรา จสา มนสา

กาเยน วา กิณฺเณ สัพฺปโสเก,

กาเม ปหาเย สติมา สัมปชาโน

ทุกฺขํ น เสเวถ อนฺตํลลํปิหิณฺตี.

สกุสฺสํปกาณิถวคฺโค จตุคฺโค.

ตตฺริทฺธานํ

“สัพฺปิ มจฺจนฺนา สาธุ

นสฺสํคฺชํมานสํณฺณโน

สยฺธา สมโย สกณฺโณ

อุโก มัชฺชุนฺนํสีตโรติ.

อาทิตตวัคโค บัณฺโณ.

ปจฺม อาทิตตสุตฺต.

เอวํ เม สุตฺ. เอกํ สมยํ ภควา ชวักคิยํ วิหริติ เชตวนเ
อนาถบิณฑิกัสส อารามเ. อถ โข อัมมตฺรา เทวดา อภิกกัณฺธาย
วตฺติยา อภิกกัณฺธวณฺณา เกวลกัณฺธิเป เชตวนํ โอภาเสตฺวา เยน ภควา
เตนุปลังกมิ; อุปลังกมิตฺวา ภควันตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ อัญฺจาสิ.
เอกมนฺตํ จิตา โข สว เทวดา ภควโต สันติเก อิมมา คาลาโย อภาสิ
อาทิตตัสส อคารัสส ยํ นิหริติ ภาชนิ,
ตํ ตัสส โหติ อตฺถาย โน จ ยํ ตตฺถ ทัยฺหิติ.
เอวมาทิตฺตโก โลโก* ชราย มรณเณ จ,
นิหเรถว ทาเนน ทินฺนํ โหติ สุนิพฺภตฺ.
ตินฺนํ สุขผลํ โหติ นาทินฺนํ โหติ ตํ ตถา,
โจรา หรินฺติ ราชานอ อตฺติ ทัยฺหิติ นัสสติ.
อถ อนฺเตน ชหิติ สรีริ สปริวคฺคหิ,
เอตทฺถวณาย เมธาวี ภุณฺโชน จ ทเทถ จ,
ทตฺวา จ^๑ ภูตฺวา จ ยถานุกาโร อนินฺทิตอ สตฺถมฺเปติ จานฺนติ.

ทุติยํ กิณฺททสุตฺต.

กัถโต พลโต โหติ กัถโต โหติ วัณฺณโต,

* พ. เอว; ส. ย. เอวมาทิตฺตโก โลโก; เอวมาทิตฺตเก โลเกติปิ
ปาเรน ปน ภวิตฺถพ. * ส. ย. จ กาโร นตฺถิ.

กัทโท สุขโท โหติ	กัทโท โหติ จักขุโท,
โย ๑ สัพพทโท โหติ	ตัม เม อักขาติ ปุจฺฉิตฺติ.
อन्नโท พลโท โหติ	วตฺถโท โหติ วนฺณโท,
ยานโท สุขโท โหติ	ทีปโท โหติ จักขุโท,
โส ๑ สัพพทโท โหติ	โย ททาติ อุกฺกัณฺณ,
อมตัมคโท ๑ โส โหติ	โย ธัมมมนุสฺสาคิตฺติ.

ตติยัม อन्नลุตฺตัม.

อन्नเมวากินันตัมคิ	อุกเย ๓ เทวมานุสฺสา,
อถ โช ^๑ นาม โส ยักโข	ยัม อन्नัม นากินันตัมคิ.
เย น ทณฺฑิ สัพพทาย	วิปฺปัสสนันเนน เจตสา,
ตเมว อन्नัม ภาชติ	อัสสิ โลกเก ปรมฺมํหิ ๑,
ตัสมา วิเนยฺย มัจฉเร	ทชฺชชา ทานํ มลลภาณ,
ปุณฺณานิ ปรมฺโณลลัม	ปติญฺจา โทณฺคิ ปาณินันตัมคิ.

เตตฺถัม เอกะมูลลุตฺตัม.

เอกะมูล ทวีวาวุญฺญ ^๔	คิมลัม มัจฉัมมัจฉเร,
ลุมุทฺท ทวีวาทสาวิญฺญ	ปาตาลัม อตฺวี อิลลิตฺติ.

๑. ย. โก. ๒. พ. เหว; ลี. ย. อุกโย. ๓. ย. อถ โก.

๔. ทวีวาวุญฺญันตัม ทวีวาทันตัม ทวีวาทสาวิญฺญ. ย. ทวีวาวุญฺญ.

เทวตาลย์เต อาทิตยวัคโค บัณฺโงโม

๔๓

บัณฺโงโม อโนมียสฺสัคคํ.

อโนมนามํ นิปนฺตตทสฺสํ

บัณฺเฑททํ กามลเย อสฺสัคคํ,

ตํ บัณฺณํ สัพพะวิทุํ สุมะธํ

อริเย ปณฺเฑ กมมานํ มเหสฺสํนิทฺติ.

ฉฐํ อัจฉราสฺสัคคํ.

อิจฉราคนลํชฎํ

วณฺณํคํ โมหนํ นาม

อชฺชโก นาม โส มคฺคโค

รโธ อชฺชโน นาม

หิริ ทสฺสํ อปาลมฺโพ

อัมมํมาหํ สारถิํ พริฏฺฐิ

ยสฺสํ เอตาทิสํ ยานํ

ส เว เอเตน ยาเนน

บิสาจคนเสวิตํ,

กถํ ยาทรา ภวิสสํนิทฺติ.

อภยา นาม สํ ทิสํ,

อัมมํจกฺกเกหิ ลํยุโต.

สทสฺสํ ปริวารณํ,

ลัมมํมาทิจฺปิเร ชวํ,

อิตถิยา ปุริสสฺสํ วา,

นิพฺพานัสสํเสว สันนํนิทฺติ.

สทฺธมํ วโรปสฺสัคคํ.

เกสํ ทิวา จ รัตโต จ

อัมมํชฺชา สิลลํมณฺเฑ

สทา ปุณฺณํ ปวตฺตํ,

เก ชนา สคฺคคามินิ.

อารามโรปา วโนโรปา	เย ชนา เสดุการกา,
ปบัจจ อุตปานัจจ	เย ทหัตติ อุกัสสย,
เตส ทิวา จ วัตโต จ	สทา ปุณณ ปวตตติ,
อัมมัจจา สิลลัมมัจจา	เต ชนา สัลลคามินิ.

อัมมัจจา เขตวนสุตต.

อิท หิต เขตวน	อิทลัมมิเสวิต,
อาวุตถ อัมมราเชน	ปัตติสสันน มม.
กัมมิ วิชชา จ อัมโม จ	สิลล ชีวิตมุตตม,
เอเตน มัจจา สุตตัตติ	น โคตเตน ธเนน วา,
ตัสมา हि ปันนิตโต โปโต	ลัมมัสส อตถมัตตโน,
โยนิโต วิจิเน อัมมิ	เอว ตัตถ วิสุตตติ.
สาริปุตโตว ปันณาย	ลีเลน อุลลเมน จ,
โยปี ปารคโต ภิกขุ	เขตาว ปรม ลียาติ.

นวม มัจฉาสุตต.

เยธ มัจฉาโน โลเก	กทริยา ปริภาสกา,
อัมเบส ททมานัน	อัมมรายกาวา นรา,
กิตติโส เตส วิปาโก	ลัมมปราโย จ กิตติโส,
ภควันต ปุณฺณาคัมม	ภถ ชาเนมุ ตัมมยัตติ.

เยธ มัจฉริโน โลเก	กทวิยา ปรีภาสกา,
อัมเบล ททมานานิ	อนันตรายกรา นรา,
นิรยํ ตีรจันานโยนี	ยมโลกมุปฺปชฺชเร,
สเจ เอนตี มนุสฺสสัตตํ	ทพิตฺเท ซายเว กุเล.
โจฬิ ปันโท รติ ชิตฺตา	ยัตถ กิจฺเณณ ลัพภติ,
ปรโต อาสึสเร พาลา	ตปิ เตสํ น ลัพภติ,
ทิกฺขุเจ ธัมเม ส วิปาโก	ลัมปฺราโย จ ทุกฺคตฺติ.
อิตฺติ เหตุ วิชานาม	อัมเบ ปุจฺฉาม โคตม,
เยธ ลัทธา มนุสฺสสัตตํ	วทณฺญํ วิตมฺจันรา,
พุทฺธะ ปสันฺนา ธัมเม จ	ลัมเบ จ ติพฺพคารวา.
กิติโส เตสํ วิปาโก	ลัมปฺราโย จ กิติโส,
ภควันตํ ปุจฺจมาคัมม	กถํ ซาเนนุ ตํ มยฺนติ.
เยธ ลัทธา มนุสฺสสัตตํ	วทณฺญํ วิตมฺจันรา,
พุทฺธะ ปสันฺนา ธัมเม จ	ลัมเบ จ ติพฺพคารวา,
เอเต ลัคเค ปกาเสณตี	ยัตถ เต อูปปฺชฺชเร.
สเจ เอนตี มนุสฺสสัตตํ	อิตฺเตม อาซายเว กุเล,
โจฬิ ปันโท รติ ชิตฺตา	ยัตถากิจฺเณณ ลัพภติ.
ปรลัมภเตสุ โภเคสุ	วสวตฺตว โมทเร,
ทิกฺขุเจ ธัมเม ส วิปาโก	ลัมปฺราโย จ สุกฺคตฺติ.

ทลมิ ขนฺฏิกรสุตฺตํ.

ราคโทสปรักชีณา

เป จ เต^๑ อตรุ ลังค^๒

เต หิตฺวา มานุสฺส เทหิ

อุปโก ผลคฺคณฺโฑ^๓ จ

ภักฺทโย ชนฺทเทโว^๔ จ

เต หิตฺวา มานุสฺส เทหิ

กุสลี^๕ ภาสฺสึ เตลํ

กัลล เต ธมฺมมณฺเฑนาย

น ฉลฺลณฺตฺร ภควตา

ยัสส เต ธมฺมมณฺเฑนาย

ยัตถ นามณฺจ ฐปฺบญฺจ

คํ เต ธมฺมมณฺเฑนาย

คัมภีโร ภาสฺสึ วาจํ

กัลล คํว ธมฺมมณฺเฑนาย

กุมภกาโร ปุเร ชาลํ

มาตาเปตฺติกาโร ชาลํ

วิโร เมธุนา ธมฺมา

อหฺวา เต สคาเมยฺโย

โลหเมเต ปชานามิ

ติณฺณา โลเก วิสฺตติกฺกนฺติ.

มัจฺจุเฮยฺย สุกฺคฺตฺร,

ทิวฺพโยคํ อุบฺบิจฺจุนฺติ.

ปุกฺกุสาติ จ เต ตโย,

พหุทฺนตี^๖ จ ลิงฺกโย,

ทิวฺพโยคํ อุบฺบิจฺจุนฺติ.

मारปาสํปฺปหาณิ.

อจฺฉิพุ ภาวณฺธณฺนตี.

นาถณฺตฺร ทว สาสนา,

อจฺฉิพุ ภาวณฺธณฺนตี.

อเสลํ อุปุชฺฌติ,

อจฺฉิพุ ภาวณฺธณฺนตี.

ทุพฺพิชานํ สุกฺกฺพพุชฺ,

วาจํ ภาสฺสึ ยีหิตฺนตี.

เวกพิงเค^๗ ฆฏฺฐิโก,

กัลลยัสส อุปาสโก,

พริทฺมจารี นิรามิสฺ,

อหฺวา เต ปุเร สขา.

วิมุเตเต ตตฺต ภิกฺขโว,

๑. ย. เก จ เต. ๒. ลี. เอว; ย. บังก. ๓. พ. ปลคฺคณฺโฑ.

๔. ลี. ภักฺทโกภักฺทเทโว. ๕. ย. พาทุรคฺคิ. ๖. ลี. ย. บังคโย.

๗. กุสลนฺตียํ ปาโฐ. ๘. เวทพิงเคติวา ปาโฐ; พ. เวกพิงเค.

ราคโทสปรีกัชนเณ

คินเณ โลเก วิสัฏฺฐิกันติ.

เอวเมตํ ตทา อาลึ

ยดา ภาสสิ ภักฺคว ,

กุมภกาโร ปุเร อาลึ

เวกพิงเค ชฏิกโร,

มาตาเปตฺติกาโร อาลึ

กัถฺสัปปัถ อูปลาโก,

วิโรโต เมถุนา ธมฺมา

พริหมจารี นิรามิสฺ,

‘อหฺวา เม สคาเมยโย

อหฺวา เม ปุเร สชาติ.

เอวเมตํ ปุราณํ

สหายนมฺหุ สังคโม,

อุภินันฺ ภาวิตฺตํ

สรีรํติมธารินันฺติ.

อาทิตยวัคโค บัณฺโฆโม.

ตฺตฺริทฺธานํ

“อาทิตฺตํ กิณฺทกํ อັນนํ

เอกมฺลํ อโนมียํ,

อจฺฉรา วนโรปเชตํ

มจฺฉเนเรน ชฏิกโรติ.

ชราวัคโค ชฏิกโร.

ปจฺมํ ชราสุตฺตํ.

กัถฺ ขาว ชรา สากุ

กัถฺ สากุ ปติฏฺฐิจิตํ.

กัถฺ นรานํ รตนํ

กัถฺ โจเรหิ ทูหรณฺติ.

สีลํ ขาว ชรา สากุ

สีลธํ สากุ ปติฏฺฐิจิตา,

บัณฺณา นรานํ รตนํ

บุณฺณํ โจเรหิ ทูหรณฺติ.

ทุกขัง อชราสุตตัง.

กัฏฐัง อชรา สุตตัง

กัฏฐัง นรานิ รตนัง

สีลํ อชรา สุตตัง

ปัญญา นรานิ รตนัง

กัฏฐัง สุตตัง อธิวัจจิตัง,

กัฏฐัง โจรเหติ ทาเวยัณตี.

สีลัทธิภา สุตตัง อธิวัจจิตา,

ปัญญัง โจรเหติ ทาเวยัณตี.

ตถักขัง มิตตสุตตัง.

กัฏฐัง ปสวโต * มิตตัง

กัฏฐัง มิตตัง อตถกชาตัสส

สีลโก ปสวโต * มิตตัง

สหาโย อตถกชาตัสส

สยํ กตานิ ปุณณานิ

กัฏฐัง มิตตัง สเก พเว,

กัฏฐัง มิตตัง สัมปรายิกันตี.

มاتا มิตตัง สเก พเว,

โหติ มิตตัง ปุณณานิ,

ตํ มิตตัง สัมปรายิกันตี.

จตุตถัง วัตถุสุตตัง.

กัฏฐัง วัตถุ มนุสส์ถานัง

กัฏฐัง ภุตา อุปะชีวันตี

ปุตตา วัตถุ มนุสส์ถานัง

วัฏฐี ภุตา อุปะชีวันตี

กัฏฐัง ปรมมา สขา,

เย ปาณา ปจวี สีตาติ.

ภริยา ปรมมา สขา,

เย ปาณา ปจวี สีตาติ.

* สี. ปสวโต; ย. ปสวโต. * ย. เหว; สี. ปสวโต.

บัญญัติ ชนสูตร(๑).

กัณฺฐ ชเนติ ปุริสํ	กัณฺฐ ตัลลํ วิธาวติ,
กัณฺฐํ สํสํมาปาเท	กัณฺฐํ ตัลลํ มหัพฺปญฺนํติ.
คณฺหา ชเนติ ปุริสํ	จิตฺตมัลลํ วิธาวติ,
ลตฺโต สํสํมาปาเท	ทุกขมัลลํ มหัพฺปญฺนํติ.

ญัโจ ชนสูตร(๒).

กัณฺฐ ชเนติ ปุริสํ	กัณฺฐํ ตัลลํ วิธาวติ,
กัณฺฐํ สํสํมาปาเท	กัณฺฐมา น ปริเรจฺจติ.
คณฺหา ชเนติ ปุริสํ	จิตฺตมัลลํ วิธาวติ,
ลตฺโต สํสํมาปาเท	ทุกขาน น ปริเรจฺจติ.

ลตฺโต ชนสูตร(๓).

กัณฺฐ ชเนติ ปุริสํ	กัณฺฐํ ตัลลํ วิธาวติ,
กัณฺฐํ สํสํมาปาเท	กัณฺฐํ ตัลลํ ปรายนํติ.
คณฺหา ชเนติ ปุริสํ	จิตฺตมัลลํ วิธาวติ,
ลตฺโต สํสํมาปาเท	กัณฺโถ ตัลลํ ปรายนํติ.

บัญญัติ อุนีปเตตฺต.

กัณฺฐ อุนีปโต อักขาโต	กัณฺฐ วัตฺตินํ ทิวักโข,
-----------------------	-------------------------

กั มลั พริหมจริยัสสั	กั สีนานมโนทกัณตี.
ราโค อุปัโณ อักขาติ	วโย รัตติณทิวักโขโย,
อิตถิ มลั พริหมจริยัสสั	เอตถายั สัสซเต ปภา,
ตโป จ พริหมจริยัสสั	ต สีนานมโนทกัณตี.

นวมิ พุติยสุตต.

กัตุ พุติยั ปุริสัสสั โหติ	กัตุ เจนั ปสาสติ,
นิสสั จาภิโรโต มัจโจ	สัพพะทุกขา ปะรุจัตติ.
สัทธา พุติยา ปุริสัสสั โหติ	มัลลิกา เจนั ปสาสติ,
นิพพานาภิโรโต มัจโจ	สัพพะทุกขา ปะรุจัตติ.

ทลมิ กวิสุตต.

กัตุ นิทานิ คาคานิ	กัตุ คาสสิ วิยัณชนิ,
กัตุ สันนิถัสสั คาคา	กัตุ คาคานมมาตโยติ.
นัโธ นิทานิ คาคานิ	ชัชชรา คาสสิ วิยัณชนิ,
นามสันนิถัสสั คาคา	กวิ คาคานมมาตโยติ.

ชรวาตโต นัจจุโช.

ตัสสิคุทานิ

“ชรา ชรวา มิตต	วัญญุ ตินิ ชวานิ จ.
อุปัโณ จ พุติโย จ	กวิมา ปุริโต วัคโคติ.

อัมมวักโค ลัตตโม.

ปจมา นามสุตต.

กสิ สัพพะ อัมมวัก
กิสัลลล เอกขัมมัลล
นาม สัพพะ อัมมวัก
นามัลล เอกขัมมัลล

กิสมา ภิกขโย น วิชชติ,
สัพเพว วสมนันนาคติ.
นามา ภิกขโย น วิชชติ,
สัพเพว วสมนันนาคติ.

ทติย จิตตสุตต.

เกณัลล นียติ โลโก
กิสัลลล เอกขัมมัลล
จิตเตน นียติ โลโก
จิตตัสส เอกขัมมัลล

เกณัลล ปวิกิสลติ,
สัพเพว วสมนันนาคติ.
จิตเตน ปวิกิสลติ,
สัพเพว วสมนันนาคติ.

ตติย ตณฺหาสุตต.

เกณัลล นียติ โลโก
กิสัลลล เอกขัมมัลล
ตณฺหา นียติ โลโก
ตณฺหา เอกขัมมัลล

เกณัลล ปวิกิสลติ,
สัพเพว วสมนันนาคติ.
ตณฺหา ปวิกิสลติ,
สัพเพว วสมนันนาคติ.

๑. ตี. อัมมวัก; ย. อัมมวัก; อ. อัมมวักขิ อัมมวักขิ ปาโจ.

๒. ภิกขโย ปาโจ.

จตุตฺถํ สํโยชนสุตฺตํ.

กัฏฺฐํ สลฺลํ โยชนโน โลโก	กัฏฺฐํ ตลฺลํ วิจารณํ,
กัฏฺฐํ วิปฺปทาเนน	นิพฺพานํ อิติ วุจฺจตีติ.
นันทิสลฺลํ โยชนโน โลโก	วิตักฺกํ วิจารณํ,
ตณฺหํ วิปฺปทาเนน	นิพฺพานํ อิติ วุจฺจตีติ.

ปัญจมํ พฺนฺนํสุตฺตํ.

กัฏฺฐํ สลฺลํ โยชนโน โลโก	กัฏฺฐํ ตลฺลํ วิจารณํ,
กัฏฺฐํ วิปฺปทาเนน	ลพฺพิ นินฺนํตีติ พนฺนํนํตี.
นันทิสลฺลํ โยชนโน โลโก	วิตักฺกํ วิจารณํ,
ตณฺหํ วิปฺปทาเนน	ลพฺพิ นินฺนํตีติ พนฺนํนํตี.

ฉฬฺฐํ อพฺภาตสุตฺตํ.

เกณฺณํ ลพฺภาตโต* โลโก	เกณฺณํ ปรีวาริโต,
เกณฺณํ ลลฺเลน โยคิณฺโน	กัฏฺฐํ อูปาเยโต ^๒ สทาติ.
มจฺจุณฺนาพฺภาตโต โลโก	ชราเย ปรีวาริโต,
ตณฺหํ ลลฺเลน โยคิณฺโน	อิจฺฉาอูปาเยโต สทาติ.

สทฺตมํ อุทฺทหิตสุตฺตํ.

เกณฺณํ อุทฺทหิตโต โลโก	เกณฺณํ ปรีวาริโต.
------------------------	-------------------

* ลี เหว; ย. เกณฺณํ ลพฺภาตโต. ^๒ ลี. กัฏฺฐํ อูปาเยโต.

เกณัสส ปิหิโต โลโก	กิสมี โลโก ปติฏฺฐิจิโตติ.
ตณฺหยา อุกฺกตฺติโต โลโก	ชราย ปริวาริโต,
มัจจุณา ปิหิโต โลโก	ทุกฺเข โลโก ปติฏฺฐิจิโตติ.

อฏฺฐิม ปิหิตุสสตี.

เกณัสส ปิหิโต โลโก	กิสมี โลโก ปติฏฺฐิจิโต,
เกณัสส อุกฺกตฺติโต โลโก	เกณัสส ปริวาริโตติ.
มัจจุณา ปิหิโต โลโก	ทุกฺเข โลโก ปติฏฺฐิจิโต,
ตณฺหยา อุกฺกตฺติโต โลโก	ชราย ปริวาริโตติ.

นวม อิจฺฉาสสตี.

เกณัสส พชฺฌติ โลโก	กิสส วินยาเย มุจฺจติ,
กิสสสส วิปฺปหาเนน	สัพพ ฉินฺทติ พณฺณณฺตี.
อิจฺฉาย พชฺฌติ โลโก	อิจฺฉาวินยาเย มุจฺจติ,
อิจฺฉาย วิปฺปหาเนน	สัพพ ฉินฺทติ พณฺณณฺตี.

ทสม โลกสสตี.

กิสมี โลโก สมุขฺขันโน	กิสมี กุพฺพติ สันถว,
กิสส โลโก อูปาทาย	กิสมี โลโก วิหณฺณตฺติ.
นลฺโล โลโก สมุขฺขันโน	นลฺโล กุพฺพติ สันถว,
นณฺณเมว อูปาทาย	นลฺโล โลโก วิหณฺณตฺติ.

คัลลัสท์ตัน

“ นาม จิตตัง จ ตันหา จ   ตัง โยชนัง   พันธมา,
 อัปภาตตุหิโต บัหิโต   อังชา โยเกน   เต ทลาติ.

หม่อมราชวงศ์โค อภัยโม.

ปจณิ ฆัตถวาสุตต.

เอกฉันทน์ จิตา โพธิ์สา เทวตา ภควันต์ คาวาย อัมมภาส
 “ กัสสิ ชัตตวา” สขุ เสติ กัสสิ ชัตตวา น โสจติ,
 กัสสิสัสส เอกฉันทน์สัสส วณิ โรเจติ โคตมาติ.
 โกธ ชัตตวา สขุ เสติ โกธ ชัตตวา น โสจติ,
 โกธสัสส วิสขุสัสส มณฺเฑสัสส เทวเต.
 วณิ อริยา ปลลันนติ ตณฺหิ ชัตตวา น โสจติ.

หุติย รณสัจจ.

กัตุ รตัสส บัณณานํ	กัตุ บัณณานมัตติคิโน,
กัตุ วัฏฺฐัสส บัณณานํ	กัตุ บัณณานมิตฺถิยาติ.
ธโช รตัสส บัณณานํ	อุมุ บัณณานมัตติคิโน,
ราชา วัฏฺฐัสส บัณณานํ	ภตฺตา บัณณานมิตฺถิยาติ.

• ตี. ฌัตตวา; ย. เฌตฺตวา; อ. ฌัตตวา.

คติย วิตตัสสัค.

กัณฺฐ วิตติ ปุริสัสส เตญฺญ
 กัณฺฐ สฺสริณฺโน* สุขมาหาติ,
 กัณฺฐ ทเว สาลุตรํ รล่านิ
 กณฺ-ชีวิ ชีวิตมาหุ เตญฺญันติ.
 สัทธึ วิตติ ปุริสัสส เตญฺญ
 ชัมมโม สฺสริณฺโน สุขมาหาติ,
 สัจจ ทเว สาลุตรํ รล่านิ
 บันณชีวิ ชีวิตมาหุ เตญฺญันติ.

จตุตฺถิ วุญฺจิสฺสัค.

กัณฺฐ อุมฺปตติ เตญฺญ	กัณฺฐ นิปตติ วร.
กัณฺฐ ปวชมานานิ ,	กัณฺฐ ปวทติ วรันติ.
พิช อุมฺปตติ เตญฺญ	วุญฺจ นิปตติ วรา,
คาโว ปวชมานานิ	บุตฺโต ปวทติ วโรติ.
วิชชา อุมฺปตติ เตญฺญ	อวิชชา นิปตติ วรา,
สโฆ ปวชมานานิ	พฺพุโธ ปวทติ วโรติ.

มัลลจโม วิตตัสสัค.

กัณฺฐ มิตา ชนตา ชนตา

สุตฺตํ นัตถิ น กุณฺยํ

มคฺคโควเนน กายคณํ ปวฺวโต,

ปฺปณฺณํ ตํ โคตมํ ภูริบํบง

กิตฺตํ จิโต ปฺรโลกํ น ภาเยติ.

วํ มนฺธจํ ปณฺธาย สํมา

กาเยน ปาปานิ อกฺกพฺพมาโน,

พหุณฺนปานิ ขมมาตฺตํ โท

สํโห ะทุ สํวิภาสิ วทณฺเณ,

เอเตสุ สํมเมสุ จิโต จตุสุ

สํมเม จิโต ปฺรโลกํ น ภาเยติ.

นํ จิ น ชีวติ สุตฺตํ.

กิตฺตํ ชีวติ กิ น ชีวติ.

กิตฺตํ สํมมานํ ปฺริบํบง

กิ มลํ พฺริทํมจฺริยสฺส

กตฺติ โลกสฺสํ นิตฺถานิ

ภควันตํ ปุณฺณํ มาคํม

รูปํ ชีวติ มจฺจํ

วาโค อุกฺกปโถติ วุจฺจติ

วโย รัตติณํ ทิวักขโย

กิตฺตํ อุกฺกปโถติ วุจฺจติ,

กิตฺตํ รัตติณํ ทิวักขโย,

กิ สีนานมโนทกํ.

ยตฺถ จิตฺตํ น ติฏฺฐจติ,

กถํ ชาเนนุ ตํ มยฺนํติ.

นามโคตํ น ชีวติ,

โลโก สํมมานํ ปฺริบํบง,

ยตฺถ มลํ พฺริทํมจฺริยสฺส

เอตถาญํ สจฺจํเต ปชา,

ตโม จ พฺริทํมจฺริยสฺส

ตํ สีนานมโนทกํ.

น โลกสฺสํ นิตฺถานิ

ยตฺถ จิตฺตํ น ติฏฺฐจติ,

อาลลยัณัง ปมาโท จ   อญฺฺจานมลฺยโม,
นิททา ตัณฺที จ เต จิตฺเต   สัพฺพโส ตํ วิวชฺชयेติ.

สัตฺตมํ อิลลวสุตฺตํ.

กัถุ อิลลวียํ โลก	กัถุ ภณฺฑานมุตฺตมํ,
กัถุ สัตฺตมลฺ ^๑ โลก	กัถุ โลกิลลิมิพฺพุทฺ.
กัถุ หรณฺตํ วาเรณฺติ	หรณฺโต ^๒ ปน โท ยโย,
กัถุ ปุณฺนีปฺพานยฺนํ	อภินันฺทณฺติ บัณฺฑิตาติ.
วโส ^๓ อิลลวียํ โลก	อิตฺถิ ภณฺฑานมุตฺตมํ,
โกโธ สัตฺตมลฺ โลก	โจรา โลกิลลิมิพฺพุทา.
โจโร หรณฺตํ วาเรณฺติ	หรณฺโต ตมฺเณ ยโย,
ตมฺเณ ปุณฺนีปฺพานยฺนํ	อภินันฺทณฺติ บัณฺฑิตาติ.

อญฺฺจโม กามสุตฺตํ.

กิมัตถกาโม น ทเท	กั มัจฺโจ น ปริจฺเจ,
กัถุ มุจฺเจยฺย กัลลยานิ	ปาปิกณฺจ น โมเจยติ.
อตฺตานํ น ทเท โปโส	อตฺตานํ น ปริจฺเจ,
วาจํ มุจฺเจยฺย กัลลยานิ	ปาปิกณฺจ น โมเจยติ.

นวมํ ปาถะยฺยสุตฺตํ.

กัถุ พณฺธิ ปาถะยฺย	กัถุ โภคานมาสโย,
--------------------	------------------

๑. ส. สัตฺตมลฺนฺติปิ สัตฺถามลฺนฺติปิ ปาโจ; พ. สัตฺตมล.

๒. ส. หเรณฺตํ ... หเรณฺโต. ๓. พ. บ. เหว; ส. วโย.

ก็สุ นร ปริกัสน์ติ
 ก็สุ นร ปริกัสน์ติ
 ก็สุ นร ปริกัสน์ติ
 ก็สุ นร ปริกัสน์ติ
 ก็สุ นร ปริกัสน์ติ

ก็สุ โลกัสน์มิ พุชชัง,
 ปาเลน สกุนี ยถาติ.
 สิวิ โภคานมาสโย,
 อัจฉา โลกัสน์มิ พุชชัง,
 ปาเลน สกุนี ยถาติ.

ทลัม บัชโชตสุตติ.

ก็สุ โลกัสน์มิ บัชโชโต
 ก็สุ ลัมเม สชีวานัง
 ก็สุ อลล อณลลันจ
 ก็สุ ภูตา อปชีวันติ
 บัณณา โลกัสน์มิ บัชโชโต
 คาโว ลัมเม สชีวานัง
 วุญฺจิ อลล อณลลันจ
 วุญฺจิ ภูตา อปชีวันติ

ก็สุ โลกัสน์มิ ชาคโร,
 ก็สุ จัสส อิริยาปโป.
 มาตา ปุตตว โปสตี,
 เย ปาณา ปจวี ลิตาติ.
 สติ โลกัสน์มิ ชาคโร,
 ลิตัสส อิริยาปโป.
 มาตา ปุตตว โปสตี,
 เย ปาณา ปจวี ลิตาติ.

เอกาทลัม อรณสุตติ.

เกตุ อรณา โลก
 เกตุ อัจฉ ปริชานันติ
 ก็สุ มาตา ปิตา ภاتا
 ก็สุ อธิ ชาตินัน

เกตุ วุสิต น นัสสตี,
 เกตุ โภชิสย สทา.
 วันทนันติ น ปติจฺจติ,
 อภิวาเทนติ ชตติยาติ.

- ลี. วิธิตมาลิตยานาลลัน. ๒ อัจฉาติ วา ปาโร.

สมณีน อรณา โธเก	สมณานํ วุสิตํ น นัสสติ,
สมณา อัจฉิ ปวีชานันติ	สมณานํ โภชิสึยํ สทา.
สมณํ มาตา ปิตา ภاتا	วันทันติ นํ ปติญฺจิทํ,
สมณิน ชาคินิ	อภิวาเทณติ ชัตติยาติ.

พัตว์วักโค อัญจโม.

ตัสสัทธานํ

“ พัตว์วา วถัญจ วิตตัจจ	วุญฺจิ ภิตา นชีวติ,
อิสสวํ กามปาเถยยํ	บัสสโชโต อรณณ จาคิ.

เทวตาลัมปัตติ ลัมปัตติ.

๒.-เทวปุตตลัญคัมภีร์.

ปจโม วัคโค.

ปจรมิ กัลลปสุตตัง(๑).

เอวมี เม ลุคฺ. เอกํ สมยํ ภควา สาวัตถิยํ วิหวติ เขตวนเน
อนาถบิณฑิกัลล อารามะ. อถ โข กัลลโป เทวปุตโต อภิกกัณฺธาย
รตฺติยา อภิกกัณฺธวันโน เกลลกัณฺธิยํ เขตวนํ โอภาเสตฺวา
เยน ภควา เทนุปลังกมิ; อุปลังกมิตฺวา ภควันตํ อภิวาเทตฺวา
เอกมฺนัตถิ อัญฺจาลิ. เอกมฺนัตถิ จิตฺโต โข กัลลโป เทวปุตโต
ภควันตํ เอตทโวจ “ ภิกฺขุ ภควา ปกาเสสิ โน จ ภิกฺขุโน
อนุสาสนันติ.” เตนํ หิ กัลลปํ ตัณฺเฑเวตถ ปฏฺฐิภาตฺติ.

สุภาสิตลลํ ลิกฺเขถ สมณูปาสนัลล จ,
เอภาสนัลล จ รโห จิตฺตวูปสมัลล จาติ.

อิทมโวจ กัลลโป เทวปุตโต, สมณุนฺโธ สัตถา อโหสิ.
อถ โข กัลลโป เทวปุตโต “ สมณุนฺโธ เม สัตถาจิ
ภควันตํ อภิวาเทตฺวา ปทักฺขิณํ กตฺวา ตตฺถวันตรธายิติ.

* ย. พ. อ. เอว; ล. อนุสาสนนิตฺถิ อนุสาสนนิตฺถิ ปาโร.

ทศิยํ กัสสปุตฺตํ(๒).

สวาทฺถิยํ อารามะ. เอกมฺนัตํ จิตฺโต โข กัสสปิ เทวปุตฺโต ภควโต
สํนํติเก อิมํ คามํ อภาสิ

“ ภิกฺขุ ลียา ฌายิ วิมุตฺตจิตฺโต
อากังเข เว ” ทฬธัสฺสํนุสํตํ,
โลกัสฺสํ นํตฺวา อุตฺทปฺพยํบํจ
สฺสเจตฺโส อนิสฺสํติโต ” ตทานิสฺสํติ.

ตศิยํ มามชฺชุตฺตํ.

สวาทฺถิยํ อารามะ. อถ โข มาโม เทวปุตฺโต อภิกกัณฺธาย
รตฺติยา อภิกกัณฺธวณฺโณ เกวลกัปปิ เขตวนํ โอภาเสตฺวา
เยน ภควา เตนุปลังกมิ, อุปลังกมิตฺวา ภควันตํ อภิวาเทตฺวา
เอกมฺนัตํ อฏฺฐราสิ. เอกมฺนัตํ จิตฺโต โข มาโม เทวปุตฺโต ภควันตํ
คาถาย อชฺฌมภาสิ

“ กัสฺสํ นํตฺวา สฺสํ เสติ	กัสฺสํ นํตฺวา น โสจติ,
กัสสํสํสํ เอกมฺนัตํ	วณฺ โรเจสิ โคตมาติ.
โกธํ นํตฺวา สฺสํ เสติ	โกธํ นํตฺวา น โสจติ,
โกธํสํสํ วิสฺสมลํสํสํ	มชฺชุตฺตํสํสํ วตฺตรํ,
วณฺ อริยา ปัสสํนํติ	ตณฺหิ นํตฺวา น โสจติ.

* ลี. ย. ๑; พ. เจ. ๒ พ. อ. เขว; ลี. ย. อสีโต.

จตุตถิ มาครุสุตฺตํ.

เอกมนฺตํ จิตฺโต โข มาครุโส* เทวปุตฺโต ภควันตํ คาคาย ชัณฺณภาติ
 “ กติ โลกัสสํ ปัสสชิตา เยหิ โลโก ปกาสติ,
 ภควันตํ ปุญฺญมาคัมม กณฺเฐ ชานมุ ตํ มยฺหํติ.
 จิตฺตาโร โลโก ปัสสชิตา มัลลิมุตฺตํ น วิสฺสชติ,
 ทิวา ตปฺติ อาทิจฺโจ รัตติมาภาติ จันตีมา,
 อถ อคฺคิ ทิวารัตฺติ ตตฺถ ตตฺถ ปกาสติ,
 สัมพุทฺโธ ตปฺตํ เสฏฺฐโร เอลา อาภา อนุตฺตราติ.

มัลลิมํ ทามลิสฺสุตฺตํ.

สวาทฺธิยํ อารามะ. อถ โข ทามลิสฺส* เทวปุตฺโต
 อภิกกัณฺธาย รัตติยา อภิกกัณฺธวณฺโณ เกวลกัปปํ เชตวนํ
 โอภาเสตฺวา เยน ภควา เตนุปลังกมิ, อุปปลังกมิตฺวา ภควันตํ
 อภิเวตฺวา เอกมนฺตํ ชัณฺณภาติ. เอกมนฺตํ จิตฺโต โข ทามลิสฺ
 เทวปุตฺโต ภควโต สันติเก อิมํ คากํ อภาติ

“ กรณียเมตฺ” พฺรหฺมณเณน ปธานมกิลาสฺสุนา,
 กามานํ วิปฺปหาเนน น เตนวสฺสเต ภวณฺติ.
 นตฺถิ กิจฺจํ พฺรหฺมณฺสฺส* (ทามลิตฺติ ภควา) กตทิจฺโจ ทิ* พฺรหฺมณเณ,
 ยาว น คากํ ลภติ นทิสฺสุ อายูหิติ สัพฺพคตฺเตภิ ชันตุ,

* ลี. มาโม. ๒ ลี. ทามโล. ๓ ลี. เหว; ย. กรณียเมตฺต.

* ลี. พฺรหฺมณฺสฺส นตฺถิ กิจฺจํ สลลิตฺติ ปาโจ. * พ. ตี.

คารณัง ลัษฏาน ถเล จิตโต โส
 นามุหิ ปารคโต หิ โหติ.
 เอลุปมา ทามลิ พรัหมณัสส์
 จินาสวัสส์ นิปกัสส์ ฉายิโน,
 บัปปุญญ ชาคิมรณัสส์ ชันคัง
 นามุหิ ปารคโต หิ โหติติ.

ฉัญญัง กามทสุตตัง.

เอกมณัตติ จิตโต โข กามโท เทวปุตฺโต ภควันตัง เอตทโวจ

“ ทุกฺกัรํ ภควา สุตฺตุกฺกัรํ ภควาติ.

ทุกฺกัรํ วาปี กโรณันติ (กามทาติ ภควา) เถกัชชีลลสมาหิตา จิตตฺตา,
 อนคาริยุเปตฺตัสส์ ตุญฺญัง จิ โหติ สุขาวหาติ.

ทุสฺสธภา ภควา ยทิตํ ตุญฺญัง จิตฺติ.

ทุสฺสธภา วาปี ลภันติ (กามทาติ ภควา) จิตฺตวุปฺสเม รตา,
 เยสํ ทิवा จ วัคฺโค โจ กาวนายน วโต มโนติ.

ทุสฺสธมาทหํ ภควา ยทิตํ จิตตฺตณฺติ.

ทุสฺสธมาทหํ วาปี สมาทหณฺติ (กามทาติ ภควา) อนันตวิญญูปฺสเม รตา,
 เต เนตฺติวา มัจจุโน ชาลํ อริยา คัจฉณฺติ กามทาติ.

ทุสฺสคโม ภควา วิสโม มัคโคติ.

ทุสฺสคโม วิสโม วาปี อริยา คัจฉณฺติ กามท,
 อนริยา วิสโม มัคโค ปปตฺตณฺติ อวลีรา,
 อริยานํ สโม มัคโค อริยา หิ วิสโม สมาติ.

สัจจํ บัณฺฑิตจันตสุตฺตํ.

เอกมฺหานฺตํ จิตโต โข บัณฺฑิตจันตโต เทวปุตฺโต ภควโต
สันตฺติเก อิมํ คณฺโณ อภาสิ

“ สัมมาเช วต โอกาสํ อวิเนติ ภูริเมธโส,
โย ฌานมพฺพุทฺธิ พุทฺธโ” ปฏิณฺนิสโก มุนฺदि.
สัมมาเชปฺปํ ตวิญฺจันตํ” (บัณฺฑิตจันตาทิ ภควา) อิมํ นิพฺพานบัตติยา,
เย สตฺถิ บัณฺฑิตตํ สัมมา เต สุตฺตมาหิตาติ.

อวัจฺจํ ตายนสุตฺตํ.

อถ โข ตายโน เทวปุตฺโต ปุราณตตฺตกโร อภิกกัณฺธาย
วตฺติยา อภิกกัณฺธวณฺโณ เกวลกัปปํ เชตวนํ โอภาเสตฺวา
เยน ภควา เตนุปลังกมิ, อุปลังกมิตฺวา ภควันตํ อภิวาเทตฺวา
เอกมฺหานฺตํ อวัจฺจาลิ. เอกมฺหานฺตํ จิตโต โข ตายโน เทวปุตฺโต
ภควโต สันตฺติเก อีมา คณาโย อภาสิ

“ นิเนทฺ สโต ปรักัณฺหม กามะ ปนฺนุท พฺร่าหฺมณ,
นํปฺปํ หาย ะนุ กามะ เนกตตมฺมุขํ ชฺชตฺติ.
กยิรา เจ กยิรา เณน ทฬิทฺทมเนน ปรักัณฺเม,
ลลิตฺโต หิ ปรีพฺพาโช ภิชฺชโย อากิเร รชํ.
อกตํ ทุกฺกัณฺโณ เสยฺโย บัณฺฑิตา ตปฺติ ทุกฺกัณฺโณ,
กตฺถิงฺจ สุกตํ เสยฺโย ยํ กตฺวา นานุตฺตํ ปฺปติ.

* ลี. ฌานมพฺพุทฺธพฺพุทฺธโ. * ลี. ย. วาปี วินตฺตติ.

กุโส ยถา ทุคฺคหิโต	หัตถเมวานุกนฺตติ,
สามันณํ ทุปฺปรัมภํ	นิรยาယูปกัฑฺฒติ.
ยํ ภิกฺขุ ลีลิตํ กัมมํ	สังกิลิฏฺฐัจฺฉนํ ยํ วต,
ล็กัณฺณํ พริทฺทมจฺริยํ	น ตํ โหติ มหัปฺปณฺณติ.

อิทมวโจ ตายโน เทวปุตฺโต, อิทํ วคฺชวา ภควันตํ อภิวาเทคฺวา
ปทักฺขณํ กิตฺวา คคฺเควณฺตรชายิตี.

อถ โข ภควา คคฺลสา วัตติยา อจฺจเยน ภิกฺขุ อามันเเตลี
“ อิมํ ภิกฺขเว วัตติ ตายโน นาม เทวปุตฺโต ปุราณติตฺถกโร
อภิกกนฺตาย วัตติยา อภิกกนฺตวณฺโณ เกวลกัปฺเป เชตวนํ
โสภาเสคฺวา येनाหํ เตนุปลังกมิ; อุปลังกมิตฺวา มํ อภิวาเทคฺวา
เอกมณฺตํ อฏฺฐจาสิ: เอกมณฺตํ จีโต โข ตายโน เทวปุตฺโต
มม สันตฺติเก อีมา คาถาโย อภาสิ

“ ฉินฺท โสคํ ปรักกัสมํ	กาเม ปนฺนํ พริทฺทมณ,
นปฺเปหยา มุณี กาเม	เนกคตฺตูปัชฺชติ:
กยฺรา เจ กยฺราณนํ	ทฬฺหิเมนํ ปรักกเม,
ลีลิตํ หิ ปวิพฺพาโซ	ภิชฺชโย อากิเรเต รช:
อกตํ ทุกฺกฏฺฐํ เสยฺโย	บัจฺจา ตปติ ทุกฺกฏฺฐ,
กตณฺญํ ลุกตํ เสยฺโย	ยํ กิตฺวา นานุตฺตปฺปติ:
กุโส ยถา ทุคฺคหิโต	หัตถเมวานุกนฺตติ,
สามันณํ ทุปฺปรัมภํ	นิรยาယูปกัฑฺฒติ:
ยํ ภิกฺขุ ลีลิตํ กัมมํ	สังกิลิฏฺฐัจฺฉนํ ยํ วต,
ล็กัณฺณํ พริทฺทมจฺริยํ	น ตํ โหติ มหัปฺปณฺณติ:

ลัทธิเตว เม เมล มุทธา ชีวันโต น ชุบ ฌเณ,
พุทฺธคาถาวิคิตฺตมิตฺติ โน เจ ฐณฺเญยฺย ฐนฺทิมันตฺติ.

ทลมิ สุริยสุจัตต.

เคน โข ปน สมเณน สุริโย เทวปุตฺโต ราหุณา อสุรินฺทน
คหิตโต โหติ. อถ โข สุริโย เทวปุตฺโต ภควันตํ อนุลลสฺสราโน
ตายนํ เวลายํ อิมํ คากํ อภาสิ

“ นโม เต พุทฺธวโรจฺจุ วปีปมุตฺโตลฺล สัพพะธิ,
ลัมพะอาปฏฺฐิณฺณโนลฺลมิ ตัลลสฺส เม สรณํ ภาวติ.

อถ โข ภควา สุริยํ เทวปุตฺตํ อารพฺภ ราหุํ ขสุรินฺทํ
คาถาย ฐนฺทิมภาสิ

“ ตถาคคํ อวหนฺตํ สุริโย สรณํ คโต,
ราหุํ สุริยํ ปมฺมุณจฺจิสฺสุ พุทฺธตา โลกานุกัมปโกภาติ.

โย ฐนฺทิกาเร ทมฺลํ ปภังโกโร
เวโรจโน มณฺฑลํ อุลลสฺสเทโส,
มา ราหุํ คิลิ จรมณฺฑลิกเช
ปชฺช มม ราหุํ ปมฺมุณจํ สุริยณฺทิตฺติ.

อถ โข ราหุํ อสุรินฺโต สุริยํ เทวปุตฺตํ มุณฺจิจิตฺวา
ตรมานูโป เณ เวปจิตฺติ อสุรินฺโต เตนุปลังกมิ; อุปปลังกมิทฺวา
ลวิคฺโค โลมหฏฺฐจฺจาทอ เขมณฺฑํ อฏฺฐจาลิ. เขมณฺฑํ จิตํ โข
ราหุํ อสุรินฺทํ เวปจิตฺติ อสุรินฺโต คาถาย ฐนฺทิมภาสิ

“ กิณฺณุ สันตรมาโนว ราหุํ สุริยํ ปมฺมุณจฺสิ,
ลวิคฺครูป อากัมมิ กิณฺณุ ภิตฺวา ติจฺจจิสฺสิ.

สัจจธา เม ผละ ทุตธา ชีวันโต น สุขัง ลภะ.
 พุทฺธคาถาภิสีโตมฺหิ โน เจ มุณเฑาะยัง สุริยํนํตี.

ปัจจโม วัคโค.

คัลลสุทฺถํ

“ เทวํ กัลลปา จ มาโข จ มาคโธ ทามลิตฺถิ กามโต,
 นันจาลจันโท จ ตายโน จันตีมสุริเยน เต ทสาคิ.

อนาถปิ่นทิกวัคโค ทูติโย.

ปัจจมํ จันตีมสุตฺตํ.

สวักถิยํ อารามะ. อถ โข จันตีมโส เทวปุตฺโต อภิกกัณฺธาย
 รัตติยา อภิกกัณฺธวณฺโณ เกลวักขัปปํ เขตวนํ โอภาเสตฺวา
 เยน ภควา เตนุปลังกมิ; อุปปลังกมิตฺวา ภควันตํ อภิเวทตฺวา
 เอกมณฺตํ อัญฺจาสิ. เอกมณฺตํ จิตฺโต โข จันตีมโส เทวปุตฺโต
 ภควโต สันติเก อิมํ คาคํ อภาสิ

“ เต หิ โสตถิ คมิลลันติ

ณานานิ อุปปลิมฺบัสซ

เต หิ ปาวํ คมิลลันติ

ณานานิ อุปปลิมฺบัสซ

กัจเฆ วามกเถ มคฺคา,

เอโกทนิปปกา สตาคิ.

เขตฺวา ชาลลนํ อุมฺพุซ,

อัมปิปปัตตา รณณฺชหาติ.

ตติยัม เวณชุตุสสัคคัม.

เอกมนัต จิโต โข เวณชุตุ เทวปุตโต ภควโต สันติเก อิมัม
คาคัม อภาสิ

“ สุกขิตา วต เต มนุชา   สุกคัม ปยิรุปาสिय,
ยุณช* โคตมสาลาเน   อัมปัมมัตตานุสสิขเรติ.

เย เม วุตเต สัตถิปเท (เวณชุตี ภควา)   อนุลิกขันติ ฉายิโน,
กาเล เต อัมปัมมัตตานุสสิขเรติ   น มัจจุสสา ลียุนตี.

ตติยัม ทิฆณฺฐิจิสุตฺตัม.

เอวัม เม สุกคัม. เอกัม สมมัม ภควา ราชคเห วิหริติ
เวฬุวเน กลันทกนิวาเป. อถ โข ทิฆณฺฐิจิ เทวปุตโต
อภิกกัณฺธาย วตติยา อภิกกัณฺธวณฺโณ เกวลกัมปัม เวฬุวนัม
โสภาเสตฺวา येन ภควา เตนุปลังกมิ; อุปปลังกมิตฺวา ภควันตัม
อภิวาเทตฺวา เอกมนัต อัญฺจาสิ. เอกมนัต จิโต โข ทิฆณฺฐิจิ
เทวปุตโต ภควโต สันติเก อิมัม คาคัม อภาสิ”

“ ภิกขุ ลียา ฉายิ วิมุตตจิตฺโต
อากังখে เว ททยัสสํสาณุปัตตัม,
โลกัสสํ ฌิตฺวา อุตฺตมัพพะยัมปิ
สุเจตโต อนิสฺสโร ตทานิโรโสตติ.

* ลี. ยัชช. * ลี. ภควันตัม คาคาย ชัณณภาสิ.

เอกะนันต์ จิโต โข นันทโน เทวปุตโต ภควันตํ คายา ยัชฌมาสิ

“ ปุณณามิ ตํ โคตม ภุริยบัณฑิต

อนาวญํ ภควโต ฌานทสสันนํ,

กถาวิธํ สิวันตํ วทนต์ิ

กถาวิธํ บัณฑิตวันตํ วทนต์ิ.

กถาวิธํ ทุกขมติจัง อวิยติ

กถาวิธํ เทวตา ปุชยนต์ิ.

โย สิวา บัณฑิตวา ภาวิตตโต

สมาทิตโต ฌานวโต ลตฺถมา,

สัพพัสส โสกา วิคคา ปหิณา

ชีณาสโว ชันติเมตฺเตหาวี,

ตถาวิธํ สิวันตํ วทนต์ิ

ตถาวิธํ บัณฑิตวันตํ วทนต์ิ,

ตถาวิธํ ทุกขมติจัง อวิยติ

ตถาวิธํ เทวตา ปุชยนต์ิ.

บัณฑิตมํ จันตนสูตรํ.

เอกะนันต์ จิโต โข จันตโน เทวปุตโต ภควันตํ คายา ยัชฌมาสิ

“ กถํ” ตวติ โอชํ รัตติณทิวมตฺตํจิโต,

อปัปฺตัญฺเจ อนาลัมเพ โโก ตมฺภีเร น สิตตติ.

สัพพทา สิลลัมมัยโน
 อารัทธวโรโย ปหิตัตโต
 วิโรโต กามลัมมabay
 นนันทิกาวปริกขิโน *

บิณฑวา ชุสมาหิโต,
 โอมิ ตรติ ทุตตโร,
 รูปลัมมโณชนาหิโต,
 โส คัมภีโร น สิทติ.

ณัฐจ วาสุตตตตต.

เอกมนันติ จโต โข วาสุตตโต เทวปุตโต ภควโต สันติเก
 อิมิ คากิ อภาติ

“ สัตติยา วิย โอมัญโจ
 กามราคัยปหานาย
 สัตติยา วิย โอมัญโจ
 ลักกยทิมุจชัยปหานาย

ทชัยมาเนว มัตตเก,
 สโต ภิกขุ ปริพพเชติ.
 ทชัยมาเนว มัตตเก,
 สโต ภิกขุ ปริพพเชติ.

สัจจัม สุพรมิมสุตติ.

เอกมนันติ จโต โข สุพรมิมา เทวปุตโต ภควันติ คากาย ชัณณภาติ
 “ นิจจุเรตัสสทมิท จิตติ นิจจุพพิลลิตมิท มโน,
 อญัยโนเนสุ กิจเจสุ
 สเจ อตติ อนุคัสส
 นานณัตติ โพชฌังคปสา
 นานณัตติ สัพพนิลลัคคา

นิจจุพพิลลิตมิท มโน,
 อโถ อุกัปปิตเตสุ จ,
 ต เม อักขาหิ ปุณฺณิโตติ.
 นานณัตติ อินทวิยสัวรา,
 โสตติ บัลลามี ปาณินันติ.

ฯ เป ฯ ตตเตวณันตรธายิตี.

* รูปลัมมโณชนาหิโต วา ปาโฐ. * ลี. ย. อ. เหว; พ.
 นนันทิกาวปริกขิโน.

อวัจจมก กุณฐสุตต.

เอวัม เม สุต. เอกัง สมยํ ภควา ลาเภเต วิหริติ
 ชัณฺชเนเน มิคทาเย. อถ โข กกุโธ เทวปุตฺโต อภิกกัณฺธาย
 วัฏฺฐายิยา อภิกกัณฺธวณฺโณ เกวลกัณฺธิปํ ชัณฺชนวนํ โอภาเสตฺวา
 เยน ภควา เตนุปลงฺกมิ; อุปลงฺกมิตฺวา ภควันตํ อภิวาเทตฺวา
 เอกมฺนันตํ อวัจจาสิ. เอกมฺนันตํ จิโต โข กกุโธ . เทวปุตฺโต
 ภควันตํ เอตทโวจ “ นันฺทลลํ สมนนฺตํ. ก็ ลัทธิมา อาวุโสติ.
 เตนํ हि สมนํ โสจลลิตํ. ก็ ชียิตถํ อาวุโสติ. เตนํ हि สมนํ
 เนว นันฺทลลํ เนว โสจลลิตํ. เอวมาวุโสติ.

กัจจิจิ ตวั อนิโฆ ภิกขุ

กัจจิจิ ตเมกมาลีนํ

อนิโฆ เว อหํ ยักข

อโธ มเมกมาลีนํ

กถํ ตวั อนิโฆ ภิกขุ

กถํ ตเมกมาลีนํ

อชฺชชาตฺถลลํ เว นันฺทลลํ

อนันฺทลลํ อนิโฆ ภิกขุ

จิวัสสํ วต บัลลํดาโม

อนันฺทลลํ อนิฆํ ภิกขุ

กัจจิจิ นันฺทลลํ น วิชฺชติ,

อริยํ นามภิกขุวัฑฒนํ.

อโธ นันฺทลลํ น วิชฺชติ,

อริยํ นามภิกขุวัฑฒนํ.

กถํ นันฺทลลํ น วิชฺชติ,

อริยํ นามภิกขุวัฑฒนํ.

นันฺทลลํชาตฺถลลํ เว อหํ,

เอวํ ชานาหิ อาวุโสติ.

พริทฺทิมณํ ปริณิพฺพุตํ,

ติณฺณํ โลเก วิสํตํคิกกัณฺธิ.

นวมํ อุตฺตรสุตฺต.

ราชคชนิทานํ. เอกมฺนันตํ จิโต โข อุตฺตโร . เทวปุตฺโต
 ภควโต ลันฺทลลํ อภิวาเทตฺวา

เทวปุตฺตสํยุตฺเต อนาถบิณฑิกาวัดฺโตะ ทุกฺโข.

๖๗๕

“อุปนียติ ชีวิตมํปป์มายุ ชรูปนิตฺตัสส น สันฺติ ตาณา,
เอตํ ภยํ มรณเ ปถกฺขมาโน ปุณฺณานิ กยิราถ สุขาวทานิ.
อุปนียติ ชีวิตมํปป์มายุ ชรูปนิตฺตัสส น สันฺติ ตาณา,
เอตํ ภยํ มรณเ ปถกฺขมาโน โลกามิสฺส เปชเห สันฺติเปกฺโขติ.

ทสฺมํ อนาถบิณฑิกสุตฺตํ.

เอกมฺนํคํ จิโต โข อนาถบิณฑิกโก เทวปุตฺโต ภควโต สันฺติเก
อิมา คาถาโย อภาสิ

“อิทํ หิตํ เซตวณํ	อิติสํขนิเเวติ,
ชาวุทฺธํ ธम्मมฺวาเซน	บีติสํวชนนํ มม.
กัมมํ วิชฺชา จ ธम्मํ โม จ	สํสํ ชีวิตมุตฺตมํ,
เอเตน มัจຈา สุขฉนฺนํ	น โคตฺเตน ธเนน วา.
ตัสฺมา हि บิณฑิกโต โปโส	สํบัสสํ อตฺถมตฺตโน,*
โยนิโส วิจเเน ธम्मํ	เอวํ ตตฺถ วิสุชนฺติ.
สวรูปฺโตว บัณฺณาย	สํเสน อุปสเมน จ,
โยปํ ปารคโต ภิกฺขุ	เอทาวปรโม ลียาติ.

อิทมวโจ อนาถบิณฑิกโก เทวปุตฺโต; อิทํ วักฺขา ภควันฺติ
อภิวาเทตฺวา ปทักฺขิณํ กัตฺวา คตฺถเววันฺตรอาปีติ.

* อตฺถมตฺตโนติปิ ปาโจ.

ชด โข ภควา ตัสสา รัตติยา อัจฉเนน ภิกขุ อามันเตติ
 “อิทํ ภิกขเว รัตติ ชุณฺณตโร เทวปุตฺโต อภิกกัณฺธาย รัตติยา
 อภิกกัณฺธวันโน เกลลกัปปิยํ เชตวันํ โอภาเสตฺวา เยนาทํ เตนุปลังกมิ;
 อุลปลังกมิตฺวา มํ อภิวาเทตฺวา เอกมฺนัง อัจฉจาติ- เอกมฺนัง จิโต โข
 โส เทวปุตฺโต มม สันติเก อิมา คาคาโย อภาสิ

“อิทํ ทิตํ เชตวันํ	อิสิสัณฺณเสวิตํ,
อาวุดฺธํ อัมมวาเชน	ปัตติสัณฺณนํ มม.
กัมมํ วิชชา จ อัมโม จ	สีลํ ชีวิตมุตฺตมํ,
เอเตน มัจฉา สุขณฺณติ	น โคตฺเตน ธเนน วา.
ตัสมา हि ปันนํจิโต โยโส	สัมบัลลํ อตฺถมคฺคโน,
โยนิโส วิจิเน อัมมํ	เอวํ ตตฺถ วิสุขณฺติ.
สาริปุตฺโตว บัลลํนาย	สีเลน อุลลเมเน จ,
โยปํ ปารสโต ภิกขุ	เอเตวปรโม อียาติ.

อิทมวโจ ภิกขเว โส เทวปุตฺโต; อิทํ วัตฺวา มํ อภิวาเทตฺวา
 ปตักฺกจิเน กัถฺวา ตตฺถเอวันฺตรธายีติ.

เอวํ วุตฺเต อายัสฺมา อานนฺโท ภควันตํ เขตฺทวโจ “โส हि
 เม ภันเต อนาคตปฺปนฺนํโก เทวปุตฺโต ภวีสฺสติ, อนาคตปฺปนฺนํโก
 สหปติ อายัสฺมนฺเต สาริปุตฺเต อภิปฺปสฺสนโน อโหสิติ, สาธุ

เทวปุตฺตลยฺสฺส เต นานาภิกฺขวํสํ โค ตติโย.

๓๕

ธารุ อานนฺท, ยาวตํ โข อานนฺท ตักฺกาย บัตตัพพํ อณฺเฐนํ
คยา; อณฺเฐนํโก หิ โส อานนฺท เทวปุตฺตโค.

อนณฺเฐนํโกวํสํ โค ตติโย.

ตลฺลํทํ

“จันทิมโส จ เวณฺฑุ จ ทิวลฺลํ จิ จ นนฺทโน,
จันทิมโส จ สทฺธํโต จ สุปฺปํมา กกุณฺเณ จ,
อุมฺมโร นวโม วุตฺโต ทลฺลํ อณณฺเฐนํโก.

นานาภิกฺขวํสํ โค ตติโย.

ปจฺมํ สิวตฺตํ.

เอวํเม สุตํ. เอกํ สมนํ ภควา สวตฺตํ วิหริเต เชตวนเ
อณณฺเฐนํโกวํสํ อารามเ. อล โข สิว เทวปุตฺตโค อภิกกณฺธาย
วตฺตยา อภิกกณฺธวณฺโณ เกลกนํปํ เชตวนํ โภกาเดตฺวา เณ
ภควา เตนุปลงฺกมิ; อปฺปลงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ
อญฺญาสิ. เอวมนฺตํ จิตฺโต โข สิว เทวปุตฺตโค ภวโต สันตฺติเก
อิมา คทาโย อภาสิ

“สัพฺปิ เว สมาเสถ

สत् สทฺธมฺมมณฺธาย

สัพฺปิ เว สมาเสถ

สัพฺปิ กุพฺเพถ สันถิ,

เสยโย โหติ น ปาปโย.

สัพฺปิ กุพฺเพถ สันถิ,

๓๓. สัตว์ธัมมมัญญา

ศัพท์ เรว สมะเสถ

๓๓. สัทธัมมมโนบาย

ศัพท์ เรว สมาส

តត   ត្រីកម្មវិសាល

ศัพท์ เรว ตมาเสถ

๓๓๑ สัทธัมมปัญญา

ศัพท์ เรว - สมาสเกิด

ลตํ ลัทธัมมมัญญา

บ๊อบบี้ ลากิ นาวินโค.

ศัพท์ กุฬเพศ สันถว,

โสภณชโน น โสจติ.

ศัพท์ กุฬเพชร์ สันถว,

ญาติมิตร. วิโรจติ.

ศัพท์ กุฬเพศ สันถวิ,

ลัตตา คัจฉนัตติ ลุคกต.

ศัพท์ กุฬเพศ สันถวิ,

สัตว์ ตา ตา จัน ตา ตา ตัน ต.

๑๓ โข ภควา สิวํ เทวปุตฺตํ คาถาย ฉัชนฺภาสิ

“สัพภิ เรว สยามาเสถ

สัพพิ กุฬเพช สันถวิ,

๙๓ สัทธัมมปริชาเย

ศัพท์พจนานุกรม ปมจจต.

ทศิย์ เขมสัทต์.

เอกมณัฑ์ จิโต ไชย เขโม เทวปุตโต ภควโต สันตโต
 ชีมา ลาลาโย อภาสิ

เรื่อง คือ พินิจา พุฒเมธ

อมฤตเตนเว ชัตตนา,

กโรจน์ติ ฝาปก กัมม

ยี่ โหด กฏกับผล,

๒. ต่ กั๋มมี กต๋ ส่าฮ.

ยํ กิตฺวา อนุตฺตมํ ปติ,

ឆ័ត្ត ឆ័ត្តម្ម រោត

វិបាកំ ឫក្ខតេស្វតិ.

ตณฺจ กัมมํ กตํ สาธุ	ยํ กัตถวา นานุคฺขัปปติ,
ยัสส ปตฺติโต สุขโม	วิปากํ ปฏฺฐเสวติ.
ปฏฺฐิกจฺเจว* ตํ กยิรา	ยํ ชนฺธวา หิตมคฺคโต,
น สาธุกฺกจินฺตาย	มณฺธาริโร ปรกกโม.
ยถา สาธุกฺโก ปสฺสตี	สมํ หิตถวา มหาปถํ,
วิสมํ มคฺคตมารุญฺห	อภฺชจฺฉินฺโนว ฉายติ,
เอวํ ธมฺมา อภิกกัมม	อธมฺมมนุวัคฺติย,
มณฺโฑ มจฺจุมุขํ ปตฺติโต	อภฺชจฺฉินฺโนว ฉายติติ.

ตติยํ เสวีสุคฺคํ.

เอกมณฺธํ จิโต โข เสว เทวปฐักโต ภควนฺตํ คาวาย อชฺฉณภาสิ

“อนฺนเมวากินฺนํหฺนติ	อุกฺโข เทวมานุสา,
ชถ โข นาม โส ยักโข	ยํ อนฺนํ นากินฺนํหฺนตฺติ.
เย นํ ททฺนฺติ สักกํ	วิปฺปลินฺเนน เจตสา,
ตเมว อนฺนํ ภชติ	อัสสํ โลเก ปรมฺมิหิ จ,
ตัสฺมา วิเนยฺย มจฺเจว	ทชฺชา ทานํ มลาภิภุ,
ปญฺจวนิ ปโรโลกัสสํ	ปติฏฺฐา โทณฺติ ปาณินฺนํติ.

อจฺฉริยํ ภันเต, อภฺกตํ ภันเต, ยาว สุภาสิตฺถํจิทํ ภันเต ภควตา

* ย. พ. เอว; ส. ปฏฺฐิกจฺเจว.

“เย น ทถันติ สัตถาย วิยัสสเนน เจตสา,
 จเมว อัมมิง ภาตติ ชัสสิ โลกเ ปรมัหิ จ,
 ตัสมา เวเนยฺย มัจฉเร ทชฺชา ทานํ มลาภิกุ,
 ปุณฺณานิ ปวโรจสฺสํ ปตฺติจฺจา โหนฺติ ปาณินฺนํติ.

ภูตบุพผาห์ ภันเต เสรี นาม ราชา อโหสิ ทายโก ทานปติ
 ทานัสส วัณณวาที, ตัสส มัยหิ ภันเต จตุสฺส ทวารสฺส ทาน
 ทียัตถ สมนพฺพวาทิมจกปณฺท ชิวณพฺพกยาจกานํ. อถ โข ม
 ภันเต อิตถาคารํ อุตฺตงกมิทฺวา เอกทโวจ “เทวัสส โข ทาน
 ทียติ, อัมมิกา ทานํ น ทียติ, สาธุ มยฺมํปปี เทวํ นิสฺสาย
 ทานานิ ทเทยฺยาม, ปุณฺณานิ กเรยฺยามาติ: ตัสส มัยหิ
 ภันเต เอกทโหสิ “อหิ โขสฺมิ ทายโก ทานปติ ทานัสส
 วัณณวาที, ทานํ ทัสสามาติ วถันเต” กิณฺติ วเทยฺยณฺติ:
 โส ชิวาหิ ภันเต ปจฺมทวารํ อิตถาคารัสส อภาสํ, ตัตถ
 อิตถาคารัสส ทานํ ทียัตถ, มม ทานํ ปฏิกกมิ; อถ โข
 ม ภันเต ชัตติยา อญฺญตฺวา อุตฺตงกมิทฺวา ม เอกทโวจ
 “เทวัสส โข ทานํ ทียติ, อิตถาคารัสส ทานํ ทียติ, อัมมิกา
 ทานํ น ทียติ, สาธุ มยฺมํปปี เทวํ นิสฺสาย ทานานิ ทเทยฺยาม,
 ปุณฺณานิ กเรยฺยามาติ: ตัสส มัยหิ ภันเต เอกทโหสิ “อหิ

๑. อ. วถันทาน.

โขสฺมิ ทายโก ทานปติ ทานัสส วัณณวาที, ทานํ ทัสสํมาติ
 วทฺนฺเต กิณฺติ วเทยฺยํนฺติ: โส ชฺวํหํ ภันเต ทุคฺยทฺวารํ
 ชตฺติยานํ อนุยุตฺตานํ อทาสี, ตตฺถ ชตฺติยานํ อนุยุตฺตานํ ทานํ
 ทิยตฺถ, มม ทานํ ปฏิกกมิ; อถ โข มํ ภันเต พลกายัสส
 อุปลงฺกมิทฺวา เอตทโวจ “เทวสฺส โข ทานํ ทิยติ, อิตฺถาคารสฺส
 ทานํ ทิยติ, ชตฺติยานํ อนุยุตฺตานํ ทานํ ทิยติ, อัมหากํ ทานํ
 น ทิยติ, สาธุ มยฺมํ ปิ เทวํ นิสฺสํสาย ทานานิ ทเทยฺยํม,
 ปุณฺณานิ กเรยฺยํมาติ: ตสฺส มยฺมํ ภันเต เอตทโหสิ “อหํ
 โขสฺมิ ทายโก ทานปติ ทานัสส วัณณวาที, ทานํ ทัสสํมาติ
 วทฺนฺเต กิณฺติ วเทยฺยํนฺติ: โส ชฺวํหํ ภันเต ทุคฺยทฺวารํ
 พลกายัสส อทาสี, ตตฺถ พลกายัสส ทานํ ทิยตฺถ, มม ทานํ
 ปฏิกกมิ, อถ โข มํ ภันเต พฺรหฺมมณคฺคหปติกา อุปลงฺกมิทฺวา
 เอตทโวจ “เทวสฺส โข ทานํ ทิยติ, อิตฺถาคารสฺส ทานํ
 ทิยติ, ชตฺติยานํ อนุยุตฺตานํ ทานํ ทิยติ, พลกายัสส ทานํ
 ทิยติ, อัมหากํ ทานํ น ทิยติ; สาธุ มยฺมํ ปิ เทวํ นิสฺสํสาย
 ทานานิ ทเทยฺยํม, ปุณฺณานิ กเรยฺยํมาติ: ตสฺส มยฺมํ
 ภันเต เอตทโหสิ “อหํ โขสฺมิ ทายโก ทานปติ ทานัสส
 วัณณวาที, ทานํ ทัสสํมาติ วทฺนฺเต กิณฺติ วเทยฺยํนฺติ:
 โส ชฺวํหํ ภันเต จตุตฺถทฺวารํ พฺรหฺมมณคฺคหปติกาณํ

ขทาสี, ตัตถ พรัหมณ์มคตปติกาณํ ทานํ ทียัตถ, มม ทานํ
 ปฏิกรรมิ; อถ โข มํ ภันเต ปุริสา อุตฺตงฺกมิตฺวา เขตฺตโวจํ
 “น โขทานิ เทวสฺส โข โกจิ ทานํ ทียตฺติ: เอวํ วุตฺตทาหํ ภันเต
 เต ปุริเส เขตฺตโวจํ “เตนहि ภณเ โย พาติเรสุ ชนปฺเทสุ
 อาโย สันนํชายติ, ตโต อุตฺตมํ อันเตปุริํ ปเวเสถ อุตฺตมํ
 ตตฺถเณ ทานํ เทถ สมนพรัหมณ์มคตปตํ อิกวณิพฺพกยาจกานนฺติ:
 โส ชฺวาทํ ภันเต เอวํ ทิฆรตฺตํ กทานํ ปุณฺณานิ
 เอวํ ทิฆรตฺตํ กทานํ กุสลานิ ปริยฺณตํ นาคิจฺฉามิ
 “เขตฺตํ ปุณฺณนฺติ วา “เขตฺตํโก ปุณฺณวิปาโกติ วา
 “เขตฺตํ สมคฺเค ชาตพฺพนฺติ วาติ: อจฺฉริยํ ภันเต อพฺภุตํ
 ภันเต ยาว สุกาสิตนฺนํจิทํ ภันเต ภควตา

“เย นํ ทนฺนํติ สทฺธายา วิปฺปัสสันเนน เจตสา,
 ตเมว อันนํ ภชติ อสฺสมี โลเก ปรมฺมิหิ จ,
 ตสฺสมา วิเนยฺย มจฺเจนํ ทสฺสา ทานํ มลาภิภู,
 ปุณฺณานิ ปโรโลกสฺสมี ปติฏฺฐา โหนฺติ ปาณินนฺติ.

จตุตฺถํ มชฺฐีการสุตฺตํ.

เอกมฺหานฺตํ จิโต โข มชฺฐีการโรว เทวปุตฺโต ภควโต
 สันติเก อิมํ คาถํ อภาสิ

“อวิหํ อุตฺตมฺมณาสํ วิมูตฺตา สัตตํ ภิกฺขโว,

ภาตโตสปรักชีณา
 เย จ เต อตฺรํ สังคํ
 เต หิตฺวา มานุสํ เทหํ
 อูปโก ผลคฺคํโท จ
 ภักฺติโย ชนฺนํทเทโว จ
 เต หิตฺวา มานุสํ เทหํ
 กุสลํ ภาตฺติ เตสํ
 กัลลํ เต ธมฺมมณฺณาย
 น ชนฺนํคฺคํ ภาตฺวา
 ยัสส เต ธมฺมมณฺณาย
 ยตฺถ นามณฺจ ฐปฺบํจ
 ตํ เต ธมฺมมณฺณาย
 คัมภีรํ ภาตฺติ วา
 กัลลํ คีวํ ธมฺมมณฺณาย
 กุมฺภกาโร ปุเร ชาลํ
 มาตาเปตฺติโกโร ชาลํ
 วิโรโต เมธุนา ธมฺมา
 อหฺวา เต สวณฺเฑโย
 โสทเมเต ปชานามิ

ตินฺนํภา โลเก วิสํตฺติกนฺติ.
 มัจจุเรยฺยํ สุกุตฺตรํ,
 ทิพฺพโยคฺมุบฺบิจฺจคฺคํติ.
 ปุทฺกฺกฺสาติ จ เต ตโย,
 พาหุทักฺขิ จ สิงฺคโย,
 ทิพฺพโยคฺมุบฺบิจฺจคฺคํติ.
 มารปาสํชีปะทวณฺณํ,
 อัจฉิทํ ภวณฺณนฺนํติ.
 นวณฺณคฺคํ ทว สาสฺนา,
 อัจฉิทํ ภวณฺณนฺนํติ.
 อเสสํ อปุเรชณฺติ,
 อัจฉิทํ ภวณฺณนฺนํติ.
 ทุพฺพิชานํ สุกุพฺพุตฺ,
 วาจํ ภาตฺติ อิตฺถนฺนํติ.
 เวกพิงฺเก ชฏฺฐิกโร,
 กัลลํยัสส อูปาสโก,
 พฺรหฺมจารี นิรามิสฺ,
 อหฺวา เต ปุเร สขา.
 วิมฺมุตฺเต สัตฺตํ ภิกฺขโว,

รากโกลปกริขเณ	คินเณ โลเก วิสัตติกัณฺติ.
เอวเมตํ ตทา อาสิ	ยถา ภาสสิ ภักฺควา,
กุมภกาโร ปุเร อาสิ	เวกพิงเค ชฏฺเฐโก,
มาตาเปตฺติโกโร อาสิ	กัลลํบัลลํ อุปาสโก.
วิโร เมธุนา ธัมมา	พริหมจาริ นิรามิส,
อุทฺทา เม สคาเมยฺโย	อุทฺทา เม ปุเร สขาติ.
เอวเมตํ ปุราณํ	สหายานมฺหุ สํคโม,
อุกัณฺณํ ภาวิตฺตํ	สรีรํติมธารินฺนํติ.

ปณฺจมํ ชนฺตฺสุตฺตํ.

เอวํเม สุตฺ. เอกํ สมยํ สัมพัทฺธา ภิกฺขุ โกลเลสุ วิหรัณฺติ
 ทิมวันตบัลลํ อรัณยคฤิกายํ อุทฺธทา อุณฺณพฺา จปลา มุขรา วิกัณฺณวาจา
 มุญฺจัสสํติโน อสํปชานา อสฺมาหิตา วิภันตจิตฺตา* ปากคินทริยา.
 อถ โข ชนฺตฺ เทวปฺตฺโต ตทฺหุโปสเถ ปณฺณมเส" เยน เต
 ภิกฺขุ เตนุปลังกมิ; อุปลํกมิตฺวา เต ภิกฺขุ คาธาหิ อชฺฌภาสิ,

“สุขชีโวโน ปุเร อาสิ	ภิกฺขุ โคตมสํวภา,
อนิจฺฉา ปันนํเมสนา	อนิจฺฉา สยนาสนํ,
โลเก อนิจฺจํ ฌิตฺวา	ทุกัชฺสสันตมกํสุ เต.
ทูปฺโปลํ กิตฺวา อตฺตานํ	คาเม ความณิกา วีย,

• “วิภักตจิตฺตคิตฺติ ปาโง. • “ปณฺนมเสติ วา ปาโง.

ภุคฺวา ภุคฺวา นิปฺปชฺชวติ   ปราคาเรสุ มุจฺฉิตา,
 สัมภสฺส อัมภสฺส กถฺวา   อเรกัจเญ วทามหิ.
 อปวิญฺจา* อนาถา เต   ยถา เปตา ตเถว เท,^๑
 เย โข ปมคฺคตา วิหรณฺติ   เต เม สันนํยาภาสิคํ,
 เย อัมปมคฺคตา วิहरณฺติ   นโม เตสํ กโรมหนฺติ.

ฉฐฺจํ โรหิตสฺสสุคฺคํ.

สวคฺคํ อญฺญํ วิหารติ. เอกมณฺธํ จโต โข โรหิตสฺสโส เทวปุตฺโต
 ภควันฺตํ เอตทโวจ “ยถฺถ นุ โข ภันเต น ชายติ น ชียยติ
 น มียยติ น จวติ น อุปฺปชฺชติ; สกฺกํ นุ โข โส ภันเต
 คมเนน โลกสฺส อณฺโตะ ภาคํ วา ทฺวญฺจ วา ปาปุณฺนํ วาติ.
 ยถฺถ โข อวฺุโส น ชายติ น ชียยติ น มียยติ น จวติ น
 อุปฺปชฺชติ; นานํคํ คมเนน โลกสฺส อณฺโตะ “ฉาเตยฺยํ ทฺวญฺเจยฺยํ
 บคฺคเตยฺยณฺติ วทามิ. อจฺฉริยํ ภันเต อพฺภุคํ ภันเต, ยาว
 สุภาสิคตฺถวํ จิหํ ภันเต ภควตา “ยถฺถ โข อวฺุโส น ชายติ น
 ชียยติ น มียยติ น จวติ น อุปฺปชฺชติ; นานํคํ คมเนน โลกสฺส
 อณฺโตะ “ฉาเตยฺยํ ทฺวญฺเจยฺยํ บคฺคเตยฺยณฺติ วทามิ.

ภุคฺตพฺพพาหิ ภันเต โรหิตสฺสโส นาม อสิ อโหสิ โกชปุตฺโต
 อธิธฺมา เวทาสจโม; ตสฺส นยฺหิ ภันเต เอวฺุโป ชโว อโหสิ,

* ย. อปวิทฺธา. - ย. เอว; ส. จ.

เสยฺยถามี นาม ทัพฺพธัมโม ธมฺมคฺโค ลิกฺขิตโก กตฺถกโก
 กตโยคฺโค กตฺปาลโน ลหุเกณ ชลเนน อัมปฺปกลิเรเนว ทิริยํ
 ทาลจฺฉายํ อภิปาเตยฺยํ, ตัลลํ มัยฺหิ ภาณเต เหวรูปโก ปทวิตฺทาโร
 อโหสิ, เสยฺยถามี ปุริตฺถิมา สมุทฺททา บัจฺฉิโม สมุทฺทโท,
 ตัลลํ มัยฺหิ ภาณเต เหวรูปโก อิจฺฉาคตํ อุมฺปฺปชฺชช “ อหํ
 คมเนน โลกัลลํ อณฺตํ ปาปุณิสฺสํมีติ: โส ชฺวาทํ ภาณเต
 เหวรูปโก ชเวน สมฺมํนาคโค เหวรูปโก ๑ ปทวิตฺทาเรน อณฺณไฉรว
 อสิตชายนิตสายนิตา อณฺณไฉริ อจฺจวปฺปสฺสํวากมฺมา อณฺณไฉริ นิตฺทา-
 กิลมณฺณปฏิวิโนทนา วสฺสสฺสคฺคยโก วสฺสสฺสคฺคชฺวี วสฺสสฺสคํ คณฺณคฺวา
 อัมปฺปชฺชว* โลกัลลํ อณฺตํ อณฺณวรา กาลกโค, อจฺฉริยํ ภาณเต
 อัมปฺปชฺชํ ภาณเต, ยาว สฺสกาสิคฺคณฺณจิทํ ภาณเต ภควตา “ ยตฺถ โข
 อาวุโส น ชายติ น ชียยติ น มียยติ น จวติ น อุมฺปฺปชฺชชติ,
 นาหํติ คมเนน โลกัลลํ อณฺตํ “ นาคเตยฺยํ ทฏฺฐเจยฺยํ บัตเตยฺยณฺณติ
 วทามิ: ยตฺถ โข อาวุโส น ชายติ น ชียยติ น มียยติ น จวติ น
 อุมฺปฺปชฺชชติ, นาหํติ คมเนน โลกัลลํ อณฺตํ “ นาคเตยฺยํ ทฏฺฐเจยฺยํ
 บัตเตยฺยณฺณติ วทามิ, น ๑ ปนาหํ* อาวุโส อัมปฺปชฺชว โลกัลลํ อณฺตํ
 ทุกฺขชฺลลํ อณฺตรกิริยํ วทามิ, อปิ จาหํ* อาวุโส อิมสฺสํมี เยว
 พฺยยามมตฺเต กเพิเวเร สสฺสณฺณมฺมิตฺติ สมณเก โลกณฺณจ บัณฺณเปมิ*

• ย. ๑. = ย. ๒. โข ปนาห. ๓. ย. อปิ ชฺวาท.

* “ บัณฺณเปมิติ วา ปาโ.

โลกสมุทฺถยํ โล นิโรธํ โลกนิโรธคามินิยํ ปฏิปตฺตํ.

“ คมนเน น บัตตํ พโ ทโลกัสสํ โท กุทฺถนํ,
 น จ อปฺปตฺวา โลกนํ ตุทฺธา อตฺถิ ปโมจนํ,
 ตัสฺมา หเว โลกวิทู สฺเมโ ทโลกนํ ตว วุสฺสิตพฺรหฺมจฺริโย,
 โลกัสสํ อนํ ตํ สมิทวา ญตฺวา นาสสฺสติ โลกมิมํ ปรรจฺจาติ.

ลตฺตมํ นนฺทสฺส ตตฺ.

เอกมนํ ตํ จิโต โข นนฺโท เทวปุตฺโต ภควโต สันนํ ตเก
 อิมํ คามํ อภาสิ

“ อจฺเจเนติ กาลา ตรยเนติ รัตติโย วโยคฺคณา อนุปฺพฬ ชนฺตี,
 เขตํ ภยํ มรเณ เปกฺขมาโน ปุณฺณานิ กยิราถ สฺชาวหานํติ.
 อจฺเจเนติ กาลา ตรยเนติ รัตติโย วโยคฺคณา อนุปฺพฬ ชนฺตี,
 เขตํ ภยํ มรเณ เปกฺขมาโน โลกามิสฺส ปชเห สันนํ ตเปกฺโขติ.

อจฺจฺจมํ นนฺทิวิสาลสฺส ตตฺ.

เอกมนํ ตํ จิโต โข นนฺทิวิสาลโส เทวปุตฺโต ภควนํ ตํ
 คาทาย อจฺจณภาสิ.

“ จตุจกฺกํ นวทวารํ ปุณฺณํ โลเกณ สยฺสํ,
 บังกชาตํ มหาวิร กถํ ยาทฺวา ภวิสสฺส ตตฺ.
 เณตฺวา นทฺธี วรตตฺตํ อจฺฉาโลภนํ ปาปกํ,
 สมุทํ ตณฺหํ ชัพพญฺเ ทเขว ยาทฺวา ภวิสสฺส ตตฺ.

นวมํ สุกฺขมสุตฺตํ.

สวาทฺถนิทานํ. อถ โข อายัสฺมา ชานนํโต เยน ภควา
เตนุปลงฺกมิ; อุปลงฺกมิตฺวา ภควันตํ อภิวาเทตฺวา เขมณฺ्हํตํ นิสิตฺติ.
เขมณฺ्हํตํ นิสินฺนํ โข อายัสฺมณฺ्हํตํ ชานนํทํ ภควา เอตทวโจ
“ตฺยํหํปิ โน ชานนํทํ สารีปุตฺโต วุจฺจตีติ. กัสฺส ทิ นาม ภันเต
อพาลลฺลํ อทฺฐจฺจลฺลํ อมฺพุฬฺหลฺลํ อวิบลลฺลํตฺถจิจฺจลฺลํ อายัสฺมา
สารีปุตฺโต น วุจฺเจยฺย; บัณฺฑิตโต ภันเต อายัสฺมา สารีปุตฺโต,
มหายนฺโธ โน ภันเต อายัสฺมา สารีปุตฺโต, ปุณฺณนฺโธ โน ภันเต
อายัสฺมา สารีปุตฺโต, หาสนฺโธ โน ภันเต อายัสฺมา สารีปุตฺโต,
ชวนนฺโธ โน ภันเต อายัสฺมา สารีปุตฺโต, ติกขนฺโธ โน ภันเต
อายัสฺมา สารีปุตฺโต, นิพฺเพธิกนฺโธ โน ภันเต อายัสฺมา สารีปุตฺโต;
อปัปฺปจฺโจ โน ภันเต อายัสฺมา สารีปุตฺโต, สันตฺตฺวโจ โน ภันเต อายัสฺมา
สารีปุตฺโต, ปววิตฺโต โน ภันเต อายัสฺมา สารีปุตฺโต, อลลฺลวฺโจ
ภันเต อายัสฺมา สารีปุตฺโต, อารทฺธววิโย โน ภันเต อายัสฺมา
สารีปุตฺโต; วัธฺดา โน ภันเต อายัสฺมา สารีปุตฺโต, วณฺณกขโม โน ภันเต
อายัสฺมา สารีปุตฺโต, โงทโก โน ภันเต อายัสฺมา สารีปุตฺโต,
ปาปครหิ โน ภันเต อายัสฺมา สารีปุตฺโต; กัสฺส ทิ นาม ภันเต
อพาลลฺลํ อทฺฐจฺจลฺลํ อมฺพุฬฺหลฺลํ อวิบลลฺลํตฺถจิจฺจลฺลํ อายัสฺมา
สารีปุตฺโต น วุจฺเจยฺยาคิ. เหวเมตํ ชานนํทํ เหวเมตํ ชานนํทํ, กัสฺส
ทิ นาม ชานนํทํ อพาลลฺลํ อทฺฐจฺจลฺลํ อมฺพุฬฺหลฺลํ อวิบลลฺลํตฺถจิจฺจลฺลํ

สาริปุตฺโต น รุจฺเจยฺย; บัณฺฑิตโต อานนฺทํ สาริปุตฺโต, มหาบัณฺโณ
 อานนฺทํ สาริปุตฺโต, ปุณฺณบัณฺโณ อานนฺทํ สาริปุตฺโต, ทาสบัณฺโณ
 อานนฺทํ สาริปุตฺโต, ชวนบัณฺโณ อานนฺทํ สาริปุตฺโต, ติกฺขบัณฺโณ
 อานนฺทํ สาริปุตฺโต, นิพฺเพถิกบัณฺโณ อานนฺทํ สาริปุตฺโต; อํบิํ บิํจฺโณ
 อานนฺทํ สาริปุตฺโต, สันตฺตฺวโจ อานนฺทํ สาริปุตฺโต, ปวิวิตฺโต
 อานนฺทํ สาริปุตฺโต, อสฺสํวโจ อานนฺทํ สาริปุตฺโต อารทฺธวิโย
 อานนฺทํ สาริปุตฺโต; วัตตะ อานนฺทํ สาริปุตฺโต, วณฺณกฺขโม อานนฺทํ
 สาริปุตฺโต, โจทโก อานนฺทํ สาริปุตฺโต, ปาปครหิ อานนฺทํ
 สาริปุตฺโต; กัสฺสํ หิ นาม อานนฺทํ อพาลัสฺสํ อทฺฐจัสฺสํ อมุพฺพิหฺสฺสํ
 อวิบัลลิตฺตจิตฺตัสฺสํ สาริปุตฺโต น รุจฺเจยฺยาคิ.

อถ โข สุลฺลิโม เทวปุตฺโต อายัสฺมา สาริปุตฺตัสฺส วัณฺเณ
 ภาณฺวมาเน มหิตฺยา เทวปุตฺตปริสาเย ปวิรูโต เยน ภควา เตนุปลงฺกมิ;
 อฺปฺปลงฺกมิตฺวา ภควันฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมฺนํตํ อฏฺฐจาติ. เอกมฺนํตํ
 จิตฺโต โข สุลฺลิโม เทวปุตฺโต ภควันฺตํ เอตทโวจ “เอวเมตํ ภควา
 เอวเมตํ สุตฺต, กัสฺสํ หิ นาม ภาณฺเต อพาลัสฺสํ อทฺฐจัสฺสํ
 อมุพฺพิหฺสฺสํ อวิบัลลิตฺตจิตฺตัสฺสํ อายัสฺมา สาริปุตฺโต น รุจฺเจยฺย;
 บัณฺฑิตโต ภาณฺเต อายัสฺมา สาริปุตฺโต, ๆ เปฯ ปาปครหิ ภาณฺเต
 อายัสฺมา สาริปุตฺโต; กัสฺสํ หิ นาม ภาณฺเต อพาลัสฺสํ อทฺฐจัสฺสํ
 อมุพฺพิหฺสฺสํ อวิบัลลิตฺตจิตฺตัสฺสํ อายัสฺมา สาริปุตฺโต น รุจฺเจยฺย; อหํปิ
 หิ ภาณฺเต ยลฺลจํ เทวปุตฺตปริสํ อฺปฺปลงฺกมิ

• ลี. ย. ยลฺลจํเทว; พ. ยเทว.

เอตเทว พหุล สัททํ สุนามิ “ บัณฺฑิตโต อายัสฺมา สาริปุตฺโต,
 มหาบัณฺโณ อายัสฺมา, ปุณฺณบัณฺโณ อายัสฺมา, หาสบัณฺโณ อายัสฺมา,
 ชวนบัณฺโณ อายัสฺมา, ติกขบัณฺโณ อายัสฺมา, นิพฺเพกขบัณฺโณ
 อายัสฺมา; อัมมิจฺฉโต อายัสฺมา, สันตฺตฺวโจ อายัสฺมา, ปวิวิตฺโต
 อายัสฺมา, อสฺสัณฺฑโจ อายัสฺมา, ยารทฺธวโร อายัสฺมา; วัตฺตา
 อายัสฺมา, วณฺณชโม อายัสฺมา, โทโก อายัสฺมา, ปาปครหิ อายัสฺมา,
 สาริปุตฺโต; กัสส ทิ นาม ภันฺเต อพาลัสส อตฺตฺวโจ อมฺพหิณฺณ
 อวิบลลตฺตจิตฺตัสส อายัสฺมา สาริปุตฺโต น รุจฺเจยฺยาคิ.

อก โข สุลิมัสส เทวปุตฺตัสส เทวปุตฺตปริสา อายัสฺมโต
 สาริปุตฺตัสส วัณฺณเน ภันฺณมาเน อตฺตมนา ปมุทิตา บิคฺชีโสมนัสสชาตา
 อุกฺกาวจา วัณฺณนิภา อุตฺตเสติ.

เสยฺยถาปิ นาม มณิเวฬุโร โสโก ชาตึมา อฏฺฐังโก สุปริกัมมโกโต
 บัณฺฑิตกัมพะเต นิกฺขิตฺโต ภาสเต จ ตปะเต จ วิโรจติ จ, เอวเมว
 สุลิมัสส เทวปุตฺตัสส เทวปุตฺตปริสา อายัสฺมโต สาริปุตฺตัสส วัณฺณ
 ภันฺณมาเน อตฺตมนา ปมุทิตา บิคฺชีโสมนัสสชาตา อุกฺกาวจา
 วัณฺณนิภา อุตฺตเสติ.

เสยฺยถาปิ นาม เนกฺขิ ชัมโปทนํ ทักฺขเน กัมมมารปุตฺตํ
 อุกฺกามุเชสุ กุสลํ สัมปหฺนฺวํ. บัณฺฑิตกัมพะเต นิกฺขิตฺโต ภาสเต จ

• อ. เอรุ; ลี. ย. ทักฺขกัมมมารปุตฺเตน สุกุสลสัมปหฺนฺวํ;

พ. ทักฺขกัมมมารปุตฺตอุกฺกามุเชสุ กุสลสัมปหฺนฺวํ.

เทวปุตฺตลัษฺฐิเต นามาคิตฺถิยวักโค ตติโย.

๘๘

ตปเต จ วิโรจติ จ, เอวเมวํ สุลิมํลลํ เทวปุตฺตลัษฺฐิ เทวปุตฺตปริสา
ฯ เปฯ อุปทํเสติ.

เสยฺยถาปํ นาม สรทสฺสมเย วิทฺธเ วิคควลาหเก เทเว
โอบริตารกา ภาสเต จ ตปเต จ วิโรจติ จ, เอวเมวํ สุลิมํลลํ เทวปุตฺตลัษฺฐิ
เทวปุตฺตปริสา อายัสฺมโต สาริปุตฺตลัษฺฐิ วัณฺเณ ภาณฺณมานเ อตฺตมนา
ปมุตฺตา ปัตติโสมนํลลํชาตา อจฺจาวจา วัณฺณนิภา อุปทํเสติ.

เสยฺยถาปํ นาม สรทสฺสมเย วิทฺธเ วิคควลาหเก เทเว อาทิจฺโจ
นภํ อทฺทลฺลํลลํมาโน ลัพพิ อากาสคตํ ตมคตํ* อภิวิหังจ ภาสเต
จ ตปเต จ จ วิโรจติ จ, เอวเมวํ สุลิมํลลํ เทวปุตฺตลัษฺฐิ เทวปุตฺตปริสา
อายัสฺมโต สาริปุตฺตลัษฺฐิ วัณฺเณ ภาณฺณมานเ อตฺตมนา ปมุตฺตา
ปัตติโสมนํลลํชาตา อจฺจาวจา วัณฺณนิภา อุปทํเสติ.

อด โข สุลิมเ เทวปุตฺโต อายัสฺมนํตํ สาริปุตฺตํ อารพฺภ ภาควโต
สันตฺติเก อิมํ คามํ อภาสิ

“ ปณฺทิตฺโต สมนฺนาโต

สาริปุตฺโต อโกโธโน,

อปัปฺปจโน โสโรโต ทนฺโต

สตัฏฺฐวัณฺณโกโต อีสิติ.

อด โข ภควา อายัสฺมนํตํ สาริปุตฺตํ อารพฺภ สุลิมเ เทวปุตฺตํ
คาถาย อชฺฌมภาสิ

* พ. เหว; ลี. เสยฺยถาปํ รัตติยา ปัจจุสสสมยํ; ย. เสยฺยถาปํ
นาม รัตติยา ปัจจุสสมยํ. * ลี. ย. ตม.

“ บัณฺฑิตโตติ สมนฺวาทโต สารีปุตฺโต อโกโธโน.

อปัปฺปจโน โสโรโต ทนฺโต กาลํ กังขติ ภาวิตฺโต สุตฺตํ โตติ.

ทลฺมํ นานาคิตฺตนิยสฺสุตฺตํ.

เอวํเม สุตํ. เอกํ สมนํ ภควา ราชคฺเช วิหริติ เวฬุเน กลฺลํทกฺกนิวาเป
 อถ โข สมนํพฺพลา นานาคิตฺตนิยสวากา เทวปุตฺตา อสโม ๑ รหฺลิ ๑
 นิโก ๑ ชาโกฏฺโฏโก ๑ เวฏฺฐิมฺพีรี ๑ มาณวคามิโย ๑ อภิกกัณฺธาย
 รัตติยา อภิกกัณฺธวณฺณา เกวลกัปปิ เวฬุเน โอบาเสตฺวา येเน
 ภควา เทนุปลงฺกมัสสุ; อูปสงฺกมิตฺวา ภควันตํ อภิวาเทตฺวา เอกมณฺตํ อฏฺฐัจจุ.

เอกมณฺตํ จิตฺโต โข อสโม เทวปุตฺโต ปุณฺณํ กัลลสฺส ปารพัคฺค
 ภควโต สันตฺติเก อิมํ คาคํ อภาสิ

“ อธิ ฉินฺทิตฺตมาริเต

หตฺตานิสุ กัลลสฺสไป,

น ปาปํ สมนุปฺปัสสติ

ปุณฺณํ วา ปน อตฺตโน,

ส เว วิสฺสาลสมาจิกฺขิ

กัตถา อรหฺติ มานนฺนํติ.*

อถ โข สหฺลิ เทวปุตฺโต มกฺกขลํ โคธาลํ ปารพัคฺค ภควโต
 สันตฺติเก อิมํ คาคํ อภาสิ

“ ตโปชิตฺตุนาย สุตฺตัตตโต

วาจํ ปหาเย กลฺลํ ชเนน,

สโม สวชฺชา วิโรโต สัจจวาที

นหฺ นุน ตาที ปกโรติ ปาปนํติ.

* ลี. เอว; ย. ภคฺโก; อ. ภคฺคิโก. = พ. เอว; ลี. ย. นิโก.

= พ. เวตฺถิภริ. = พ. “สเจตฺถิ ปาโจ. * ลี. อรชฺชาติ มานนฺนํติ.

= ลี. เอว; ย. นหฺ นุน ตาที ปกโรติ.

เทวปุตฺตสํยุตฺเต นานาจิตฺตยวคฺโค ตติโย.

๖๑

อถ โข นิโก เทวปุตฺโต นิคฺฉนฺจ นาฏปุตฺตํ ชารพฺภ ภาวโต
สํนฺติเก อิมํ คานํ ภาสิ

“เชคุจฺฉิ นิปโก ภิกฺขุ

จาคฺยามสุสฺสวฺโต,

ทิจฺฉจฺจ สุตฺตํจฺจ ชาจิกฺขํ

นหํ นฺน กิพฺพิสฺสํ สียาติ.

อถ โข อาโกฏโก เทวปุตฺโต นานาจิตฺตยเว ชารพฺภ ภาวโต
สํนฺติเก อิมํ คานํ ภาสิ

“ปกุฏโก กาคิยาโน นิคฺฉนฺจ

เย จาปฺเป มกฺกชฺชลิปฺพนาเส,

คณฺสํสํ สัตฺถาโร สมนฺณณบัตฺตา

นหํ นฺน เต สํปฺปรีเสหิ ทูเรติ.

อถ โข เวฏฺฐัมพโร เทวปุตฺโต อาโกฏกํ เทวปุตฺตํ คายาเย อชฺฉณภาสิ

“สทฺ รจฺเจเนน ฌโว ๑ สิตาโด

น โกฏฺฐจฺจโก ๑ สิทฺธโม กทาจิ,

มคฺค ๑ มุลาวาติ จณฺสํสํ สัตฺถา

สํกคฺคสฺสราจาโร น สคฺคํ สรฺกฺโขติ.

อถ โข มาโร ปาปฺปมา เวฏฺฐัมพโร เทวปุตฺตํ อํนฺนาวสิตฺวา
ภาวโต สํนฺติเก อิมํ คานํ ภาสิ

“ตโปชฺชิตฺตจฺจนาย อายุสฺสตา

ปาสยํ ปวีเวกฺขยํ,

รูปเ จ เย นิวิจฺจจาเส

เทวโลกาภินันฺตีโน,

เต เจ สัมมานุสาสนฺตี

ปรโลกาย มาตียาติ.

• อ. เหว; ส. ย. สคารเวนาบี; พ. สิทฺทจฺเจเนน. ๑ ส. ชโว.

๑ ส. โกตฺถโก; ย. กุตฺถโก; พ. โกตฺถโก; อ. กุฏฺฐจฺจโก.

อถ โข ภควา “มาโร ฌย ปาบีมา-อิติ วิทิตฺวา มารุ ปาบีมันตํ
คทาถ บัจจภาสิ

“เย เกจิ รุปา อธิ วา หุร วา เย จันตลิกขัสสมี ปภาสวณฺณา,
สัพเพ วเตเต นมุจิปัสสตาชามิสฺสว มัจฉานํ วาทย ชิตฺตาติ.

อถ โข มาณวนคามิโย เทวปุตฺโต ภควันตํ ชารัพภ ภควโต
สันติเก อีมา คทาถโย อภาสิ

“วิปฺโล ราชคหียานํ คิริเสนฺนฺโจ ปวฺจจติ,
เสโต ทิมวตํ เสนฺนฺโจ อาทิจฺโจ ฌมคามินํ,
สมุทฺโททณฺนิ เสนฺนฺโจ นักขัตตานุญจ จันติมา,
สเทวักสสฺส โลกสฺส พุทฺโธ อคฺโค ปวฺจจตฺติ.

นानาคิตฺถิยวคฺโค ตติโย.

ตัสสสุทฺธานํ

“สิโว เขโม จ เสวี จ ขณฺเฑ ชันตุ จ โรหิตโต,
นฺนํโต นนํทิวสาโต จ สุลสิโม นานาคิตฺถิเยน เต ทสาติ.

เทวปุตฺตสยุดตํ นิฏฺฐิจฺจ.

๓.—โกศลลัษฏ์ตี

ปรหมวัคโค ปรโม.

ปรหม ทหรลัษฏ์ตี.

เอวัมเม สุตฺ. เอกํ สมยํ ภควา สวาวัตถิยํ วิหติ เขตฺตวน
 ขนาดบิณฑิกัสส ชาราม. อถ โข ราชา ปเสนทิโกสโล เวน
 ภควา เตนุปลังกมิ; อุปปลังกมิตฺวา ภควา สักกํ สัมโมทิ;
 สัมโมทณียํ กถํ สมารณียํ วิตฺตัสสเวตฺถา. เอกมฺนัตถิ นิสิตฺติ. เอกมฺนัตถิ
 นิสินฺโน โข ราชา ปเสนทิโกสโล ภควันํกํ เอตตวโจ “ภวฺม
 โน โคตโม “อนุตฺตรํ สัมมาสัมโพธิ อภิสัมพุทฺธโธติ ปฏฺฐานาตฺติ.”
 ยํ ทิ ตํ มหาราช สัมมา วทมาโน วเทยฺย “อนุตฺตรํ
 สัมมาสัมโพธิ อภิสัมพุทฺธโธติ, มมฺนัตถิ สัมมา วทมาโน วเทยฺย; อหํ
 ทิ มหาราช อนุตฺตรํ สัมมาสัมโพธิ อภิสัมพุทฺธโธติ. เยวํ เต โภ
 โคตม สมณพฺรหฺมณฺหา ลํชโน คนฺธโน คนฺธวริยา ฌาตา ยสฺสํลฺลโน
 ติตฺถิกวา สาธุสํมตฺตา พุทฺธชนํลฺล: เสยฺยถิทํ? ปุรโณ กัสสโป
 มกฺกชฺล โสสาโถ นิคณฺโ จ นาฏปฺปตฺโต สลฺลชโย เวลฺลภฺจปฺปตฺโต ปกฺกโช
 กจฺจายโน อชฺชโถ เกลลํกมฺพลโ;” เตวํ มยา “อนุตฺตรํ สัมมาสัมโพธิ
 อภิสัมพุทฺธโธติ ปตฺติชานาถาติ ปฏฺฐา จา สมานา น “อนุตฺตรํ
 สัมมาสัมโพธิ อภิสัมพุทฺธโธติ ปฏฺฐานนํตฺติ: ก็ ปน ภวํ โคตโม

• ลี. “อติ ปฏฺฐานาตฺติ ปาจทฺวํ น บิณฑิกายติ.

• ลี. ย. กกุโ - ลี. เกลลํกมฺพล.

ททโร เจว ชาตียา นโว จ บัพพิชชายาติ.

จัตตาโร โขเม มหาราช “ททราติ น อุณฺณตัพพะวา “ททราติ
 น ปริโกตัพพะ. กตเม จัตตาโร? ชัตติโย โข มหาราช “ททโรติ
 น อุณฺณตัพพะ, “ททโรติ น ปริโกตัพพะ อรุโค โข มหาราช
 “ททโรติ น อุณฺณตัพพะ “ททโรติ น ปริโกตัพพะ. ชัตติ โข
 มหาราช “ททโรติ น อุณฺณตัพพะ, “ททโรติ น ปริโกตัพพะ.
 วิกขุ โข มหาราช “ททโรติ น อุณฺณตัพพะ, “ททโรติ น
 ปริโกตัพพะ. อิมะ โข มหาราช จัตตาโร “ททราติ น อุณฺณตัพพะ,
 “ททราติ น ปริโกตัพพาติ.

อิทมวโจ ภควา; อิถิ วัคฺชาน สุคโต, อจฺเ จ เอยฺยวโจ ชัตติ

“ชัตติโย ชาตีสัมภันโน

อภิชาตํ บลฺลิสฺสัน,

“ททโรติ นาวชาเนยฺย

น นํ ปริภเว นโร.

จามมฺหิ โส มนุสฺสสินฺโท

รัชฺชํ ลัทธาน ชัตติโย,

โส กุทฺโธ ราชทณฺเฑน

ตัสฺส มํ บักกมเต ภูส,

ตัสฺมา ตํ ปวิรัชฺเชยฺย

รักฺขํ ชีวิตมัตตโน.

คามะ วา ยถิ วา วัณฺเณ

ยัตถ บลฺลเส ภูชังคม,

“ททโรติ นาวชาเนยฺย

น นํ ปริภเว นโร.

อุจฺจาเวหิ วัณฺเณหิ

อรุโค จรติ เตชส,

โส ชาลชฺชํ ทฺลเส พาล

นรํ นวโรณฺเ จเอกทา,

ตัสฺมา ตํ ปวิรัชฺเชยฺย

รักฺขํ ชีวิตมัตตโน.

ปทุทักขิ ชาลัน
 “พทโรติ นาวชาเนย
 ลัทธาทิ หิ โส อูปาทาน
 โส อาสัชช ทเห พาล
 ตัสมา ตํ ปวิรัชเชย
 วณํ ยหคคิ ทหติ
 ชยันติ ลัทธํ ปาธา
 ยันติ เช โส อูปาทาน
 น ลัทธํ ปฐกา ปสโว
 อนนัจจา อทาयाทา
 ตัสมา หิ บันนิโต โปโส
 กุชังคมํ ปาวกัณ
 ภิกขุณจํ ลิลลัมบันนํ

ปาวกํ กัณ्हวัตตนิ,
 น นํ ปริกเว นโร.
 มหา หุจฺวาน ปาวโก,
 นรํ นารินจํ เอกทา,
 รกขิ ชีวิตมัตตโน.
 ปาวโก กัณ्हวัตตนิ,
 อโหโรตฺถานมัจเจ.
 ภิกขุ ทหติ เตชสา,
 ทยาทา วินทเว อนํ,
 ตาลวัตถุ ภาวันติ เต.
 สัมมัลลํ ภณมัตตโน,
 ชตฺติยํยจํ ยลลลัน.
 สัมมํ เทว สมาจเว.

เอวํ วุตเต ราชาน ปเสนทิโกสลโถ ภควันตํ เอตทโวจ “อภิกกัณ्ह
 ภาณเต อภิกกัณ्हํ ภาณเต, เสยฺยถาปิ ภาณเต นิกกัชชิตํ วา อุกกัชเชยฺย,
 ปฏิจฉนฺนํ วา วิวเรยฺย, มุฬฺหัลลํ วา มัคคํ อาจิกฺขเยยฺย, อันธกาเร วา
 เทลปชฺชโชตํ อารเยย “จกัชฺฆมนฺโต รูปานิ ทักขณฺตีตติ: เอวเมว
 ภควตา ฆเนกปริยาเยน ธัมโม ปกาสิตो, เอสาหํ ภาณเต ภควันตํ
 สรณํ คจฺฉามิ ธัมมมัจจํ ภิกขุสํชยฺจํ, อูปาสกํ มํ ภควา ธาเรตุ
 อชฺชตคฺโค ปาณเปตํ สรณมฺกคฺฉนฺตี.

ทุตฺติยํ ปุริสสุตฺตํ.

“อิตถมัตตโนคิปี ปาเรณ ภวิตัพพ.

สาวัดถิยํ ขารามะ. อถ โข ราชา ปเสนทิโกสลโธ เยน ภควา
 เคนุปลังกมิ; อุปปลังกมิตฺวา ภควันตํ อภิวาเททฺวา เขมณฺّتํ นิสีทิ.
 เขมณฺّتํ นิสินฺโน โข ราชา ปเสนทิโกสลโธ ภควันตํ เขตฺทโว
 “กตํ นุโข ภันฺเต ปุริสสฺส ธมฺมา อชฺฉฉัตตํ อุပ္ปชฺชมานา
 อุပ္ปชฺชณฺฺติ อหิตาย ทุกฺขาย อฆาตุวิหารายาติ. ตโย โข มหาราช
 ปุริสสฺส ธมฺมา อชฺฉฉัตตํ อุပ္ปชฺชมานา อุပ္ปชฺชณฺฺติ อหิตาย
 ทุกฺขาย อฆาตุวิหาราย: กตเม ตโย? โลโก โข มหาราช ปุริสสฺส
 ธมฺโม อชฺฉฉัตตํ อุပ္ปชฺชมาโน อุပ္ปชฺชติ อหิตาย ทุกฺขาย
 อฆาตุวิหาราย, โปโส โข มหาราช ปุริสสฺส ธมฺโม อชฺฉฉัตตํ
 อุပ္ปชฺชมาโน อุပ္ปชฺชติ อหิตาย ทุกฺขาย อฆาตุวิหาราย, โมโท
 โข มหาราช ปุริสสฺส ธมฺโม อชฺฉฉัตตํ อุပ္ปชฺชมาโน อุပ္ปชฺชติ
 อหิตาย ทุกฺขาย อฆาตุวิหาราย; อิมะ โข มหาราช ตโย ปุริสสฺส
 ธมฺมา อชฺฉฉัตตํ อุပ္ปชฺชมานา อุပ္ปชฺชณฺฺติ อหิตาย ทุกฺขาย
 อฆาตุวิหารายาติ. ฯ เป ฯ

“โลโก โทโส จ โมโท จ

หิณฺณํติ อตฺตลัมภุตา

ปุริสํ ปาปเจตสํ,

ตจฺจํวํ สํวิมฺลณฺฺติ.

ตถิยํ ราชสุตฺตํ.

สาวัดถิยํ. เขมณฺّتํ นิสินฺโน โข ราชา ปเสนทิโกสลโธ
 ภควันตํ เขตฺทโว “อตฺถิ นุโข ภันฺเต ชาตฺสสฺส อชฺฉฉัตฺตํ

ชรามรณาติ. นัตถิ โข มหาราช ชาตัสส อัจฉริยชรามรณา,
 เยปิ เต มหาราช ชัตติยมหาสาลา อัจฉริยา มหัทธนา มหาโกคา
 ปหุตชาตูปรชตา ปหุตวิคฺคูปกรณา ปหุตธนัจฉริยา, เทสํปิ ชาตานํ
 นัตถิ อัจฉริยชรามรณา, เยปิ เต มหาราช พฺรหฺมมณมหาสาลา
 ๆเปฯ คหปติมหาสาลา อัจฉริยา มหัทธนา มหาโกคา ปหุตชาตูปรชตา
 ปหุตวิคฺคูปกรณา ปหุตธนัจฉริยา, เทสํปิ ชาตานํ นัตถิ อัจฉริย
 ชรามรณา, เยปิ เต มหาราช ภิกฺขุ อรหันฺโต ชีนาสวา วุสิตวันโต
 กตกรณียา โอหิตการา อนุยํบัตตัสสทตฺตา ปริกฺขินภวสฺสวโณชนา
 สัมมทณฺเณวามุคฺตา, เทสํปิยา กายิ เกทนธมฺโม
 นิเกเชปนธมฺโมติ. ๆเปฯ

ชีรณฺติ เว ราชธมา สุกิตฺตา อโธ สรรีรมฺปิ ชรี อูเปติ,
 สทฺธจ ธีมฺโม น ชรี อูเปติ สันโต หเว สัพฺภา ปเวทยนฺตฺติ,

จตุตฺถิ มัชฌิมสุตตํ.

สวักคิโย. เขมณฺโณ นิสินฺโน โข ราชา ปเสนทิโกสโส
 ภควนฺตํ เอตทโวจ “อิธ มัยฺหิ ภันเต วโหคตฺสัส
 ปฏิสลฺลิสฺสัสส เอว เจตโส ปรีวติกโก อุตฺปาติ “เกสึ นุ โข
 ปิโย อตฺตา, เกสึ อัมมปิโย อตฺตาติ: ตัสส มัยฺหิ ภันเต เอตทโหสิ
 “เย จ โข เกจิ กาเยน ทุจฺจวิคํ จรณฺติ วาจาเยน ทุจฺจวิคํ จรณฺติ
 มนสา ทุจฺจวิคํ จรณฺติ เกสึ อัมมปิโย อตฺตา, ภิกฺขเว เต เอว

วเทยฺย “บิโย โน อตฺตาคิ: อถ โข เตสํ อปฺปบิโย อตฺตาคิ,
 ทํ กิลฺลํ เหตุ? ยํ हि อปฺปบิโย อปฺปบิยัลลํ กเรยฺยํ ทํ เต อตฺตคณาว
 อตฺตคโน กโรนฺติ, ตลฺลมา เตสํ อปฺปบิโย อตฺตาคิ;” เย จ โข เกจิ
 กาเยน สุจฺจิตํ จรฺณํติ วาจาเย สุจฺจิตํ จรฺณํติ มนฺสา สุจฺจิตํ จรฺณํติ
 เตสํ บิโย อตฺตาคิ, กิณฺจํปิ เต เอว วเทยฺย “อปฺปบิโย โน
 อตฺตาคิ: อถ โข เตสํ บิโย อตฺตาคิ; ทํ กิลฺลํ เหตุ? ยํ हि บิโย
 บิยัลลํ กเรยฺยํ ทํ เต อตฺตคณาว อตฺตคโน กโรนฺติ, ตลฺลมา เตสํ
 บิโย อตฺตาคิ. เอวเมตํ มหาราช เอวเมตํ มหาราช, เย हि เกจิ
 มหาราช กาเยน สุจฺจิตํ จรฺณํติ วาจาเย สุจฺจิตํ จรฺณํติ มนฺสา
 สุจฺจิตํ จรฺณํติ เตสํ อปฺปบิโย อตฺตาคิ, กิณฺจํปิ เต เอว วเทยฺย
 “บิโย โน อตฺตาคิ: อถ โข เตสํ อปฺปบิโย อตฺตาคิ; ทํ กิลฺลํ เหตุ?
 ยํ हि มหาราช อปฺปบิโย อปฺปบิยัลลํ กเรยฺยํ ทํ เต อตฺตคณาว
 อตฺตคโน กโรนฺติ, ตลฺลมา เตสํ อปฺปบิโย อตฺตาคิ;” เย จ โข
 เกจิ มหาราช กาเยน สุจฺจิตํ จรฺณํติ วาจาเย สุจฺจิตํ จรฺณํติ มนฺสา
 สุจฺจิตํ จรฺณํติ เตสํ บิโย อตฺตาคิ, กิณฺจํปิ เต เอว วเทยฺย
 “อปฺปบิโย โน อตฺตาคิ: อถ โข เตสํ บิโย อตฺตาคิ; ทํ กิลฺลํ เหตุ?
 ยํ हि มหาราช บิโย บิยัลลํ กเรยฺยํ ทํ เต อตฺตคณาว อตฺตคโน
 กโรนฺติ, ตลฺลมา เตสํ บิโย อตฺตาคิ. ฯ เปฯ

อตฺตคณานิ เจ ปิยํ ชลฺลณํ   น นํ ปาเปเน ลฺลฺลช,

น हि ทํ ลฺลฺลภา โทติ   ลฺลฺลชํ ลฺลฺลภาการินา.

อณฺตเณนาธิบฺบิณฺสํ	ชหโต มานุสํ ภว,
กํ หิ ตัสสํ สกํ โหติ	กิณฺจ อาทาย คัจฉติ,
กิณฺจัสสํ อณฺคํ โหติ	ฉายาว อณฺพายินี.
อุโป ปุณฺณวณฺจํ ปาปวณฺจํ	ยํ มัจโจ กุรุเต อิช,
คํ หิ ตัสสํ สกํ โหติ	คณฺจ อาทาย คัจฉติ,
คณฺจัสสํ อณฺคํ โหติ	ฉายาว อณฺพายินี.
คัสสํมา กเรยฺยํ กัลลียาณํ	นิยํ สัมปวายิก,
ปุณฺณานิ ปโรโลกัสสํมี	ปติฏฺฐา โทณฺติ ปาณินฺนํติ.

ปณฺจมี ชัตตวัคคิตฺตํ.

เอกมฺหํติ นิสินฺโน โข ราชา ปเสนทิโกสลโต ภควันตํ เขตทโวจ
 “อิธ มัยฺหิ ภันเต วโหคตัสสํ ปฏฺฐัสสํตีณฺสํ เอว เจตโส
 ปรีวตฺถโก อุตฺปาติ “เกสํ นุ โข วรฺกชฺชิตอ อตฺตา, เกสํ นุ โข
 อวฺกชฺชิตอ อตฺตาติ: ตัสสํ มัยฺหิ ภันเต เขตทโหสิ “เย จ โข
 เกจิ กาเยนํ ทฺวจฺจริตํ จรฺนํติ วาจาเย ทฺวจฺจริตํ จรฺนํติ มนสา
 ทฺวจฺจริตํ จรฺนํติ เทสํ อวฺกชฺชิตอ อตฺตา, กิณฺจาปี เต หตฺถิกายो
 วา วรฺกเชยฺยํ อสฺสกาโย วา วรฺกเชยฺยํ วดกาโย วา วรฺกเชยฺยํ
 บัตฺติกาโย วา วรฺกเชยฺยํ, อถ โข เทสํ อวฺกชฺชิตอ อตฺตา; ตํ กิสฺส
 เหตุ? ทาหิรา เทสา วรฺกชา เนสา วรฺกชา อชฺฉวตฺติกา, คัสสํมา เทสํ
 อวฺกชฺชิตอ อตฺตาติ; เย จ โข เกจิ กาเยนํ ทฺวจฺจริตํ จรฺนํติ วาจาเย

• ลี. ชหเต. ๒ ลี. กิณฺจ. ๓ ลี. ย. อิหํ น ทิสฺสติ.

สุจิริโก จรณัตติ มนสา สุจิริโก จรณัตติ เตโส รักษิโต อตฺตา,
 กิณฺจํบี เต เนว หัตถิกาโย รักฺขะยฺม น อัสสกาโย รักฺขะยฺม
 น รกกาโย รักฺขะยฺม น บัตติกาโย รักฺขะยฺม, อถ โข เตโส
 รักษิโต อตฺตา; ตํ กิสฺส เหตุ? อัสสมัตติกา เหลสา รักษา เนสา
 รักษา พาหิรา, ตัสมา เตโส รักษิโต อตฺตาติ. เอวเมตํ มหาราช
 เอวเมตํ มหาราช, เย हि เกจิ มหาราช กาเยน ทฺวจิริโก จรณัตติ
 ๆ เปฯ เตโส อรักษิโต อตฺตาติ: ตํ กิสฺส เหตุ? พาหิรา เหลสา
 มหาราช รักษา เนสา รักษา อัสสมัตติกา, ตัสมา เตโส อรักษิโต
 อตฺตาติ. เย हि เกจิ มหาราช กาเยน สุจิริโก จรณัตติ วาจาเย
 สุจิริโก จรณัตติ มนสา สุจิริโก จรณัตติ เตโส รักษิโต อตฺตา,
 กิณฺจํบี เต เนว หัตถิกาโย รักฺขะยฺม น อัสสกาโย รักฺขะยฺม น
 รกกาโย รักฺขะยฺม น บัตติกาโย รักฺขะยฺม, อถ โข เตโส
 รักษิโต อตฺตา; ตํ กิสฺส เหตุ? อัสสมัตติกา เหลสา มหาราช รักษา
 เนสา รักษา พาหิรา, ตัสมา เตโส รักษิโต อตฺตาติ. ๆ เปฯ

“กาเยน ลวโร สาธุ   สาธุ วาจาเย ลวโร,
 มนสา ลวโร สาธุ   สาธุ ลัพพัตถํ ลวโร,
 ลัพพัตถํ ลวโร สาธุ   “รักษิโตติ ปวฺจจิติ.

ฉฺฉัจฺฉิ อปัปฺปสํสํ.

สารัตถิย. เอกมณฺติ นิสินฺโน โข รวชา ปเสนทิโกสลโล ภควนฺติ
 เขตฺตโวจ “อิธ มยฺหิ ภนฺเต รโหคคฺคัลล ปฏิสลฺลันตฺส เอว
 เจตฺตโล ปรีวิตฺกโก อุตฺปาที “อปัปฺกา เต สตฺตคา โลกสฺสมี,
 เย อุฬารเ อุฬารเ โภเค ลภิตฺวา น เจว มัชฌันตฺติ น จ
 ปมัชฌันตฺติ น จ กาเมสุ เคธ อามัชฌันตฺติ น จ สตฺตเตสุ
 วิปฺปฏฺยัชฌันตฺติ, อถ โข เอเตว. พหุตรา สตฺตคา โลกสฺสมี, เย
 อุฬารเ อุฬารเ โภเค ลภิตฺวา มัชฌันตฺติ เจว ปมัชฌันตฺติ จ กาเมสุ
 จ เคธ อามัชฌันตฺติ สตฺตเตสุ จ วิปฺปฏฺยัชฌันตฺติ. เอวเมตํ
 มหาวาซ เอวเมตํ มหาวาซ, อปัปฺกา เต มหาวาซ สตฺตคา โลกสฺสมี,
 เย อุฬารเ อุฬารเ โภเค ลภิตฺวา น เจว มัชฌันตฺติ น จ
 ปมัชฌันตฺติ น จ กาเมสุ เคธ อามัชฌันตฺติ น จ สตฺตเตสุ
 วิปฺปฏฺยัชฌันตฺติ, อถ โข เอเตว พหุตรา สตฺตคา โลกสฺสมี, เย อุฬารเ
 อุฬารเ โภเค ลภิตฺวา มัชฌันตฺติ เจว ปมัชฌันตฺติ จ กาเมสุ จ
 เคธ อามัชฌันตฺติ สตฺตเตสุ จ วิปฺปฏฺยัชฌันตฺติ. ๆ เปฯ

สารัตถคา กามโภเคสุ
 อตฺตารํ น พุชฌณฺตฺติ
 บัจฺฉาลํ กญฺจํ โหติ

คิธธา กามesu มุจฺฉิตา,
 มิคา กญฺจํ โหตฺถติ,
 วิปาโก หิสฺส ปาปโกติ.

• ลี. เต. • “มคาคิปี ปาโจ.

สัตตัม อัตถกฺวณฺสุตฺตํ.

เอกมฺหานฺติ นิสินฺโน โข ราชา ปเสนทิโกสโล ภควันตํ เอวทโว
 “อิธํ ภันฺเต อตฺถกฺเรน* นิสินฺโน โข มัลลสํมิ ชตฺติยมหาสาเลบี
 พฺรหฺมณฺมมหาสาเลบี คหปติมหาสาเลบี อทฺธเม มหัทธเน มหาโกเค
 ปหุตฺตาตฺตปรชเต ปหุตฺตวิตฺตปรกฺเรน ปหุตฺตธนธฺมฺเวย กามเหตุ กามนิตานํ
 กามาธิกฺรณํ สัมปชานมุสา ภาสฺสํเต; ตสฺส มยฺหิ ภันฺเต เขตฺตโหสิ
 “อลํ ทานิ เม อตฺถกฺเรนณ, ภัทฺรมุโข ทานิ อตฺถกฺเรนณ
 บัณฺณิณายิสฺสตีติ. เอวเมตํ มหาราช เอวเมตํ มหาราช,* เยบี เต
 มหาราช ชตฺติยมหาสาลา พฺรหฺมณฺมมหาสาลา คหปติมหาสาลา
 อทฺธมา มหัทธนา มหาโกคา ปหุตฺตาตฺตปรชตา ปหุตฺตวิตฺตปรกฺรณา
 ปหุตฺตธนธฺมฺเวย กามเหตุ กามนิตานํ กามาธิกฺรณํ สัมปชานมุสา
 ภาสฺสํตี; เตสํ ตํ ภวิสฺสตี ทิฆรตฺตํ อหิตาย ทุกฺขายาติ. ๗ เปฯ

“สวตฺตํตา กามโกเคสุ คิธํตา กามesu มุจฺฉิตา,
 อตฺตารํ น พุชฺฌนฺตี มจฺฉา จิรํปว โขทฺทิตฺ,
 บัณฺณาสํ กญฺจํ ไทติ วิปาโก หิสฺส ปาปโกติ.

อัญฺจํ มัลลิกาสุตฺตํ.

สวตฺตํติยํ. เตน โข ปน สมเยน ราชา ปเสนทิโกสโล
 มัลลิกาย เทวียา สัตฺถิ อปริปาสาทฺวเรโต ไทติ. อล โข ราชา
 ปเสนทิโกสโล มัลลิกํ เทวี เขตฺตโว “อตฺถิ นุโข เต มัลลิก
 * ลี. ย. อ. เอว; พ. อัญฺจกฺเรน. * ลี. ย. อิม น ทิสฺสํตี.

โกจฺฉโน อตฺตนา บียตโรติ. นตฺถิ โข เม มหาราช โกจฺฉโน
 อตฺตนา บียตโร, ตฺยํ ปน มหาราช อตฺถโน โภจิ อตฺตนา
 บียตโรติ. มยฺหํ ปิ โข มลฺลิกา นตฺถโน โภจิ อตฺตนา บียตโรติ.

อถ โข ราชา ปเสนทิโกสลโล ปาสาทา โอโรหิตฺวา
 เยน ภควา เตนุปลงฺกมิ; อุปลงฺกมิตฺวา ภควันตํ อภิวาเทตฺวา
 เอกมฺนตํ นิสิตฺติ. เอกมฺนตํ นิสินฺโน โข ราชา ปเสนทิโกสลโล
 ภควันตํ เขตฺตโวจ “อิธํ ภาณเต มลฺลิกาย เทวียา สทฺธิชฺ
 อุปริปาสาทวารคโต มลฺลิกํ เทวี่ เขตฺตโวจ “อตฺถิ นุ โข มลฺลิกา
 โกจฺฉโน อตฺตนา บียตโรติ. เอวํ วุตฺเต ภาณเต มลฺลิกา เทวี่
 มํ เขตฺตโวจ “นตฺถิ โข เม มหาราช โกจฺฉโน อตฺตนา
 บียตโรติ. ตฺยํ ปน มหาราช อตฺถโน โภจิ อตฺตนา บียตโรติ.
 เอวํ วุตฺตํ ภาณเต มลฺลิกํ เทวี่ เขตฺตโวจ “มยฺหํ ปิ โข
 มลฺลิกา นตฺถโน โภจิ อตฺตนา บียตโรติ. อถ โข ภควา
 เขตมตฺถํ วิทิตฺวา ตายํ เวลายํ อิมํ คาลํ อภาสี

สทฺธปา ทิสสา อุปริคัมมํ เจตสา เนวชฺฌนคา บียตรมตฺตนา กวฺจิ,
 เอวํ ปโย ปุตุ อตฺตนา ปเรสํ ตสฺมา น ทิสเส ปริ อตฺตกาโมติ.

นวมํ ยถาลสฺสคตํ.

สวตฺถนิ. เตน โข ปน สมเยน รณโน ปเสนทิโกสลลสฺส
 มหายนโน บัจฺจุบฺภูจฺจิโต โหติ. บัจฺจ จ อุตฺถสฺตานิ บัจฺจ

• ลี. โอตโรหิตฺวา.

วัจฉตรสทานิ บัณฺเฑ จ วัจฉตรสทานิ บัณฺเฑ จ อชสทานิ บัณฺเฑ
 จ อรุฬฺหสทานิ อุนฺนปฺนิตานิ โทณฺติ ยัณฺณตฺตํ. เยบฺบัสส เต
 โทณฺติ “ทาสาติ วา” “เปสฺสทาติ วา” “กัมมกราทิ วา, เตปิ
 ทณฺฑิตตฺตํชชิตา ภัยตฺตํชชิตา อัสสํมุขา รุทฺธานา ปริกัมมํมานิ กโรณฺติ.

๑๒ โข สัมพัทฺฐา ภิกฺขุ ปุพฺพพนฺทสมยํ อภิเวตฺถวา บัตตจิวรมาทาย
 สาวตฺถิ บัณฺฑาทาย ปวีสฺสุ; สาวตฺถิยํ บัณฺฑาทาย จริตฺวา บัจฉากตฺตํ
 บัณฺฑาปาทปฏิกกัณฺธา เยน ภควา เตนุปลังกมฺมิตุ; อุนฺนปฺนิตว
 ภควันตํ อภิเวตฺถวา เอกมฺนัตถิ นิสฺสํทิสฺสุ. เอกมฺนัตถิ นิสฺสนํวา โข เต
 ภิกฺขุ ภควันตํ เขตตวโจ “อิธ ภันเต วัณฺโณ ปเสนทิโกสลลล
 มหายัณฺโณ บัจจุบฺบัจจโต ไทติ,” บัณฺเฑ จ อชสทานิ บัณฺเฑ จ
 วัจฉตรสทานิ บัณฺเฑ จ วัจฉตรสทานิ บัณฺเฑ จ อชสทานิ บัณฺเฑ จ
 อรุฬฺหสทานิ อุนฺนปฺนิตานิ โทณฺติ ยัณฺณตฺตํ, เยบฺบัสส เต โทณฺติ
 “ทาสาติ วา” “เปสฺสทาติ วา” “กัมมกราทิ วา, เตปิ ทณฺฑิตตฺตํชชิตา
 ภัยตฺตํชชิตา อัสสํมุขา รุทฺธานา ปริกัมมํมานิ กโรณฺตีติ. ๑๓ โข
 ภควา เขตมตฺถํ วิทิตฺวา ตายํ เวลายํ อิมํ คาถาโย อภาสิ

• มรฺยมมโปตฺตเก เวย “ทาสีติ วาติ อิติโส ปาโจ ทิสฺสติ. • ส. อญ
 ณ ทิสฺสติ. ” ส. โทณฺตีติ ปาโจ วัชฺชโต.

“อัสสเมธ” บุริสเมธ	สัมาปาสิ ราชเปยย,
นิรัคัพพี มหายัญญา” มหารัมภา	น เต โหนติ มหิปปิลา.
ชเชฬิกา จ คาโว จ	วิวิธา ยัตถ หันณเว,
น ตํ สัมมัคคตา ยันณ	อุปยันติ มहेสิโน.
เย จ ยันณา นิรารัมภา	ยชันตานุกุล สทา,
ชเชฬิกา จ คาโว จ	วิวิธา เนตถ หันณเว.
เขตํ สัมมัคคตา ยันณ	อุปยันติ มहेสิโน,
เขตํ ยเชถ เมธาวิ	เฮโส ยันโณ มหิปปิลา.
เขตัพพี ยชมานัสส	เสยโย โหติ ๒ ปาปิโย,
ยันโณ จ วิปุโต โหติ	ปลีทันติ จ เทวตาติ.

ทสมิ พันณสตติ.

เตน โข ปณ ตมเยน วัณณา ปเสนทิโกศลเลน มหาชนกาโย
 พันณาปิโต โหติ, อัสสเปกัจเจ รัชชติ อัสสเปกัจเจ ยัตถุติ*
 อัสสเปกัจเจ สัชฌิกาติ. ๒๓ โข สัมมพพจา ภิกขุ ปุพพัณ्हสมย
 นิวาเสตวา ยัตถจิวรมาทาย สวักถิ ปันนทาย ปวิสสุ,* สวักถิย
 ปันนทาย จริตวา” บัจฉากัตติ ปันนทปาทปฏิกัณฐา เยน ภควา

* ลี. ย. ๑. เหว; พ. สัสสเมธ. ๒. ย. เหว; พ. วาจาเปยย; ๓. ราชเปยย.

๓. ลี. เหว; ย. พ. อย น ทิสสติ. ๔. พ. เหว; ลี. ย. อันทุติ.

* พ. จริสุ. ๖. ลี. ปวิสสิวา.

เตนุปลังกมัตถุ; อูปปลังกมัตถวา ภควันตํ อภิเวเตตฺวา เขมณฺณํ นิสิตฺตุ.
 เขมณฺณํ นิสินฺนา โข เต ภิกฺขุ ภควันตํ เอตทโวจํ “อิธ ภันเต
 รัณฺณา ปเสนทิโกสเสน มหาชนกาโย พฺนัธายีโต โหติ,* อัยเปกฺจฺเจ
 รัชฺชหิ อัยเปกฺจฺเจ อัทฺถหิ อัยเปกฺจฺเจ สัลลิกาหิติ. อถ โข ภควา
 เขตมัตถํ วิทิตฺวา คายํ เวลายํ อีมา คาคาโย อภาสิ

“น ตํ ทฬีหํ พฺนัธนฺมาหุ อีรา ยทายสํ ทารุขํ ปัพพะชฌนํ,^๑
 สารัตถธรรตฺตา มณิกุณฺฑลเสตุ ปุคฺคเตสุ ทาเวสุ จ ยา อเปกฺขา,
 เอตํ ทฬีหํ พฺนัธนฺมาหุ อีรา โอรารินํ ลินฺนํ ทูบฺปมุลนํ,
 เขตมํปปี เนตฺวาน ปรีพพะชฌนํ อนเปกฺขิโน กามสฺสํ ปทายาติ.

ปจโม วคฺโค.

ตสฺสสุทฺธานํ

“รหโต ปุริโส ราชา บัย อตฺตานํ * วัคฺชิตา,
 อัยปกา อตฺถกรณนา มลฺลิกา ยลฺลพฺนัธนฺนํติ.

ทฺติยวคฺโค ทฺติโย.

ปจมํ ชฎิลสุตฺตํ.

เอกํ สมฺมยํ ภควา สวตฺถิณํ วิหริติ ปุพฺพาวาเม นิคารมาตุปาสาเท.
 เตน โข ปณฺ สมฺเยน ภควา สายณฺ्हสมฺมยํ ปฏิสลฺลธานา วุฏฺฐิจโต

* ลี. มุ. อยํ วัชฺชโค. * พัพพะชฌนํจติ วา ปาโจ. * ลี. อตฺเตน.

พหิตวารโกฏฐเก นิสินโน โหติ. อถ โข ราชา ปเสนทิโกสโล
เยน ภควา เตนุปลังกมิ; อุปลังกมิตฺวา ภควันตํ อภิวาเทตฺวา
เอกมณฺตํ นิสิตฺติ.

เตน โข ปน สมเยน สัตฺต ๑* ชฎิลา สัตฺต ๑ นิคฉฺชา
สัตฺต ๑ อเจลา สัตฺต ๑ เอกสาฎฺฐา สัตฺต ๑ ปรีพพาชกา
ปรุพฺพิกัจจนชโลมา ขาริวีธ ๒ มาทาย ภควโต อวิทูเร อติกกมณฺติ.
อถ โข ราชา ปเสนทิโกสโล อญฺ्ञายาตนา เอกํ อุตฺตรวาลังคํ
กิริตฺวา ทักขิณชานุมณฺฑลํ ปจฺวิยํ นินฺทิต๑ เยน เต สัตฺต
๑ ชฎิลา สัตฺต ๑ นิคฉฺชา สัตฺต ๑ อเจลา สัตฺต ๑ เอกสาฎฺฐา
สัตฺต ๑ ปรีพพาชกา, เตนानฺชลํ ปณามेतฺวา ติกขิตฺตํ นามํ ธาเวสิ
“ราชาหํ ภันเต ปเสนทิโกสโล, ราชาหํ ภันเต ปเสนทิโกสโลติ.
อถ โข ราชา ปเสนทิโกสโล อจิรวักกัณฺโธสุ เตสุ* สัตฺตสุ ๑*
ชฎิลสุ สัตฺตสุ ๑ นิคฉฺชสุ สัตฺตสุ ๑ อเจลสุ สัตฺตสุ ๑
เอกสาฎฺฐสุ สัตฺตสุ ๑ ปรีพพาชกสุ เยน ภควา เตนุปลังกมิ;
อุปลังกมิตฺวา ภควันตํ อภิวาเทตฺวา เอกมณฺตํ นิสิตฺติ. เอกมณฺตํ
นิสินโน โข ราชา ปเสนทิโกสโล ภควันตํ เอตทโวจ “เอ เต”
ภันเต โลเก อรหันฺโต วา อรหัตถมคฺคิ วา สมาปณฺนา, เอเต เตสํ

* ลี. จกาโร วัชชีโต. ๒ อ. เขว; ลี. วิวธ. บ. ขาริวธ; พ. ทาริวธ.

๓ ลี. บ. นินฺทิตฺวา. ๔ ลี. “เตสุทิ ปาโจ นตฺถิ.

* ลี. จกาโร วัชชีโต. ๑ บ. เขว; ลี. เยน เต.

อัมมัตราติ. ทุชฺชานํ โข เอตํ มหาราช ตยา คีหิณา กามโกคิณา
 มุตฺตสัสมิพาธสยนิ อัสสวาลันเตน กาลิกจันตนิ บัจฺจนุโกนฺเณ มาตา-
 คณิอวิเลปนํ อารยันเตน ชาตรุปราชตํ สาทิยันเตน “อิมเ ว อรหังโโค
 อิมเ ว อรหังคัมภีคํ สมายันนํภาทิ: สวาลเณ โข มหาราช สีสํ
 เวทิตัพพิ, ตังจ โข ที่เขน อัสสุนา น อิตฺตํ, มนสิโกโรคา โน
 อมนสิการา,“ บัณฺณวตา โน ทุပ္ปัยฺยเณน, สวโฆเรน โข มหาราช
 สเญยํ เวทิตัพพิ, ตังจ โข ที่เขน อัสสุนา น อิตฺตํ,
 มนสิโกโรคา โน อมนสิการา, บัณฺณวตา โน ทุပ္ปัยฺยเณน, อาปทาสุ
 โข มหาราช ตาโม เวทิตัพพิ, สเ จ โข ที่เขน อัสสุนา
 น อิตฺตํ, มนสิโกโรคา โน อมนสิการา, บัณฺณวตา โน ทุပ္ปัยฺยเณน,
 สากัจฉาย โข มหาราช บัณฺณา เวทิตัพพา, สเ จ โข ที่เขน
 อัสสุนา น อิตฺตํ, มนสิโกโรคา โน อมนสิการา, บัณฺณวตา โน
 ทุပ္ปัยฺยเณนาติ. อัจฉริยํ ภาณเต อัพฺภูตํ ภาณเต, ยาว สุภาสิตถัณฺฑิ
 ภาณเต ภควตา “ทุชฺชานํ โข เอตํ มหาราช ตยา คีหิณา
 กามโกคิณา ๆเป ๆ บัณฺณวตา โน ทุပ္ปัยฺยเณนาติ: เขเต ภาณเต
 มม ปุริสา จารา” โองรกา” ชนปทํ โองริตฺวา อาคัจฉนฺตี, เตหิ
 ปจฺมํ โวจิณฺณํ อหํ บัจฺจา โอหยิสฺสามิ,“ อิทานิ เต ภาณเต ตํ

• พ. เหว; ส. ย. อมนสิโกโรโค. • ส. โจรา.

• ย. พ. เหว; ส. “โองราติ วา “โองการาติ วา ปาโจ.

• ส. “โอภายิสฺสามิติปิ “โอภายิสฺสามิติปิ ปาโจ; ย. โอสาปยิสฺสามิ.

วโซซัลลึ ปวาทะว่า อยู่นี่หาต วิลิธดา กบี่บัดเกสมัลลึ โอทาดวัค-
 ถวสนา บัณจหิ กามคฺเชนหิ สมบิยัธทา สมังคิกฺกตา มํ ปริจารยณํ ีติ.
 ธถ โข ภควา เอมักัลลํ วิวิทฺฐา ตายํ เวลายํ อิมา คาคาโย อภาสิ

“น วถัณฺณรูปเณ นโร สุชาโค น วิสฺสเส อิตฺตทลฺลสเนน.
 สุลลณฺณคานนํหิ วยัณฺชนเนน ชลลณฺณชา โลกมิมํ จรณฺติ,
 ปฏฺฐิรูปโก มตฺตติกกฺกธฺมาโธ ๑ โธหฺตธมาโธ ๑ สุลลณฺณณฺนโน,
 จรณฺติ โธเอ๑ ปริวารณฺณนา ธนฺโต ชลฺลทฺธา พหิ โธภมานาติ.

ทูตโย บัณจวาชสุตฺตํ.

สาวธวัคโย วิหริติ. เตน โข ปน สมเณน บัณจณฺณํ ราชญํ
 ปเสนทปมุขานํ บัณจหิ กามคฺเชนหิ สมบิยัธทานํ สมังคิกฺกทานํ
 ปริจารยมาณานํ อยมนฺตรากฺกธ อุตปลาติ “กึ นุ โข กามานํ อคฺคณฺนํติ.
 ตฺไธวักจเจ เอมมาหํสุ “รูปา กามานํ อคฺคณฺนํติ. เอถักจเจ เอมมาหํสุ
 “สัทธา กามานํ อคฺคณฺนํติ. เอถักจเจ เอมมาหํสุ “คณฺธา กามานํ
 อคฺคณฺนํติ. เอถักจเจ เอมมาหํสุ “รสา กามานํ อคฺคณฺนํติ. เอถักจเจ
 เอมมาหํสุ “โฆฏฺฐัพพา กามานํ อคฺคณฺนํติ. ยโต โข เต ราชานो
 นาดักขีตฺถุ บัณณณณณํ สลลณฺนาเปตฺ, ธถ โข ราชา ปเสนทโกสโล
 เต ราชานอ เขตทโวจ “อาชาม มาริสสา, เณ ภควา เตนุปลังกมิสฺสสํ;
 อุลปลังกมิทฺฐา ภควนํกํ เอมักัลลํ ปฏฺฐิปุจฺจนิสฺสสํ; ยถา โน ภควา
 ๑. ถิ. ย. ว. = ถิ. ย. ว. = พ. เหว; ถิ. ย. เหว.

พฺยากรวิสสติ จถา นํ อารยยามาติ.* “เอวํ มารีสาติ โข เต
ราชาโน วัณฺโณ ปฺเสนทิโกสลลลฺลํ บัจจลฺลํ โสสุ.

ถถ โข เต บัจจํ ราชาโน ปฺเสนทิปมฺชา เบน
ภควา เตนุปลงฺกมฺมิสุ; อฺยุปลงฺกมิตฺวา ภควันตํ อภิวาเทตฺวา
เขมณฺตํ นิสิตฺสุ. เขมณฺตํ นิสินฺโน โข ราชา ป.เสนทิโกสล
ภควันตํ เขตฺตวโจ “อิธ ภันเต อมฺหากํ บัจจันนํ
ราชุนํ บัจฺเจติ กามคฺเชนติ สมฺมปฺปิตานํ สมฺมจิตฺภูตานํ
ปริจารยमानานํ ขยมนฺตํ รากถา อฺยุปาทิ “กํ นุ โข กามานํ
อัครคฺคฺนํติ: เขกฺกํเจ เอมมาหฺลสุ “รูปํ กามานํ อัครคฺคฺนํจิ: เขกฺกํเจ
เอมมาหฺลสุ “ลลิตฺทา กามานํ อัครคฺคฺนํติ: เขกฺกํเจ เอมมาหฺลสุ “คณฺธา
กามานํ อัครคฺคฺนํติ: เขกฺกํเจ เอมมาหฺลสุ “รสํ กามานํ อัครคฺคฺนํติ:
เขกฺกํเจ เอมมาหฺลสุ “โฆฏฺฐจฺพีพา กามานํ อัครคฺคฺนํติ: กํ นุ โข ภันเต
กามานํ อัครคฺคฺนํติ. มนฺนาปปริยันตํ ชีวาทํ มหาราช “บัจจสุ กามคฺเชนสุ
อัครคฺคฺนํติ วทามิ, เย จ” มหาราช รูปํ เขกฺกํจลฺลํ มนฺนาปา โทหนฺติ,
เต จ” รูปํ เขกฺกํจลฺลํ มนฺนาปา โทหนฺติ, เยหิ จ โส” รูปฺเปหิ
อัครคฺคฺนํโน โทหิ ปรีปฺพณฺณลลํกํปฺปํไป, โส เตหิ รูปฺเปหิ อัครคฺคฺนํ รูป
อัครคฺคฺนํติ วา ปณฺนิตฺถวํ วา น บัจฺเจติ, เต ตลฺลํ รูปํ ปรมา

* พ. อารยลลันตํติ. * ลี. คณฺโณ; ย. เต จ.

๓ ลี. ว. * ย. โย.

โหนดิ, เต ตัสส รูปา อนุตตรา โหนดิ. เย จ महाराज सत्ता.
 ये ज महाराज क्षणा. ये ज महाराज रसा. ये ज महाराज
 षष्ठ्या एवज्जित्त मनापा โหนดि, ते ज षष्ठ्या एवज्जित्त
 मनापा โหนดि. येहि ज सो षष्ठ्या एवज्जित्त अत्तमโน होति
 प्रमुन्नसङ्गं यो, सो तेहि षष्ठ्या एवज्जित्त अल्पं षष्ठ्या
 उद्धतिर वा पणित्तं वा न भवति, ते तस्स षष्ठ्या
 प्रमा โหนดि, ते तस्स षष्ठ्या अनत्तरा โหนดि.

तेन सो पन समयेन ज्ञानं कलिโก उपาสโก तस्स प्रसाय
 निमित्तो होति. ओ सो ज्ञानं कलिโก उपาสโก उपाया
 एवज्जित्त उद्धत्तसङ्गं किरिवा येन गवा तेनायसत्ति पणामत्त
 गवन्दं एवज्जित्त “प्रवृत्ति मं गवा, प्रवृत्ति मं सुत्तति.
 “प्रवृत्ति तं ज्ञानं कलिगति गवा” एवज्जित्त. ओ सो ज्ञानं कलिโก
 उपาสโก गवन्दं” सम्मत्ता दधनुरूपाय दाय एवज्जित्त

“पทุมं यथा गोमतं सुत्तं पातो लया मुत्तमवित्तं,
 अङ्गिरस्स बल्ल विरोमानं” दधनमाजिज्जिवन्दित्तं.

ओ सो ते बल्ल राजानो ज्ञानं कलिโก उपาสโก बल्लज्जि

• यु. आव. ल. “ज्ञानं कलिगति वा “ज्ञानं कलिगति वा
 पाज्ज; ओ. ज्ञानं कलिโก. ” “गवन्दित्तं पाज्ज.

อุคฺคฺตวาสังเคหิ อัจฉาเทสุ. อถ โข จันท์นังคฺลโก อูปาสโก เตหิ
 บัจจํหิ อุคฺคฺตวาสังเคหิ ภคินันฺตํ อัจฉาเทสึติ.

ตติยํ โทณปากสุตฺตํ.

สวตฺตํติยํ วิหริติ. เตน โข ปน สมเยน ราชา ปเสนทิโกสลโล
 โทณปากสุตฺตํ. ภูตฺตํ. อถ โข ราชา ปเสนทิโกสลโล ภูตฺตาวี
 มหัสฺสาลี เยเน ภควา เตนุปลังกมิ; อูปลังกมิคฺชา ภควันฺตํ
 อภิวาเทคฺชา เอกมณฺตํ นิสึติ. อถ โข ภควา ตํ ราชนํ
 ปเสนทิโกสลโล ภูตฺตาวี มหัสฺสาลี วิหิตฺวา ตายํ เวลายํ อิมํ คาลํ อภาสิ

“มณฺุสฺสํ สทา สติมโต มตฺตํ ชานโต ลทฺธโกชน,
 ตณฺุสฺสํ ภาวนีติ เวทนา สณฺิกํ ชีริติ อายุ ปาลยันฺติ.

เตน โข ปน สมเยน สุทฺธสฺสโน มานโว วัณโณ ปเสนทิโกสลลสฺส
 ปุณฺณํจิโต จิโต โหติ. อถ โข ราชา ปเสนทิโกสลโล สุทฺธสฺสนํ มานวํ
 อามันเเตสิ “เอหิ ตวํ ตาถ สุทฺธสฺสน, ภควโต สันนิคฺเค อิมํ คาลํ
 ปวิยาปุณฺณิตฺวา มม ภักตฺตาภาเว ภาส; อหฺวํจ เต เทวสิกํ
 กทาปนสํ ตํ นิจฺจภักตฺตํ” ปวตฺตยสิสํวาปีติ. “ปรมํ โภคํ โข สุทฺธสฺสโน
 มานโว วัณโณ ปเสนทิโกสลลสฺส ปุณฺณิสฺสุนิคฺชา ภควโต สันนิคฺเค

• พ. โทณปากกฺว. • พ. เหว; ย. ตณฺุ ตสฺส.

• นิจฺจภักตฺตํติปิ ปาโร. • ส. เหว; ย. “เอวํ เทวาติ.

อิมิ คากัง ปริยาปุณิทัวา วัณโณ ปเสนทิโกสธัสส ภัตตอภิวาเร ภาสสิ

“มนุสฺสัสส สทา สติมโต มัจจํ ชานโต ลัทธโกชน,
คณกัสส ภวันฺติ เวทนา สณฺณํ ชีริติ ฉายุ ปาลยณฺติ.

อถ โข ราชา ปเสนทิโกสโส อนุปฺพโพน นาฬิโกทนปรมตาย
สัณฺจาสิ. อถ โข ราชา ปเสนทิโกสโส อปรเน สมเยเน สุตฺตลลิตฺติคฺคโต
ปาณินา คัตถานิ อนุมฺมชฺชณฺโต ตายํ เวลายํ อิมิ อุตฺถานํ อุตฺทาเนสิ
“อญฺเณ วต มํ โส ภควา อตฺถเณ อนุกัมปิ ทิฏฺฐชฺชัมมิเกเน
เจว อตฺถเณ สัมปฺปายเณ ชาติ.

จตุตถํ สังคามวัตถุสฺสัคคํ (*).

สํวตฺถิณิ วิหริติ. อถ โข ราชา มาคโธ อชาตสัคค
เวเทหิปฺุตโต จตุรงฺคินิ เสนํ สันนํยํหิตฺวา ราชานํ ปเสนทิโกสธ
อภฺภุญฺยาสิ, เยเน กาสี อสฺโสสิ โข ราชา ปเสนทิโกสโส “ราชา
กิริ มาคโธ อชาตสัคค เวเทหิปฺุตโต จตุรงฺคินิ เสนํ สันนํยํหิตฺวา
มมํ อภฺภุญฺยาโต, เยเน กาสิติ. อถ โข ราชา ปเสนทิโกสโส
จตุรงฺคินิ เสนํ สันนํยํหิตฺวา ราชานํ มาคธํ อชาตสัคค เวเทหิปฺุตค
มจฺจุญฺยาสิ, เยเน กาสี. อถ โข ราชา จ มาคโธ อชาตสัคค
เวเทหิปฺุตโต ราชานํ ปเสนทิโกสโส สังคามะส. ตัสสิ มํ โข ปเน
สังคามะ ราชานํ มาคโธ อชาตสัคค เวเทหิปฺุตโต ราชานํ ปเสนทิโกสธ
“ ส. สันนํยํหิตฺวา, สันนํยํหิตฺวา, สันนํยํหิตฺวา.

ปราชสิ. ปราชิต ๑ ราช ปเสนทิโกศลโต สกเมว. ราชธานี
สวักถิ บัจริยยาสิ.

ออก โข สัมพัหุลา ภิกขุ ปุพฺพพันธ์สมมย นิวาเสตฺวา มัตตจิวร-
มาทาย สวักถิ มัตตทาย ปวิสิสุ; สวักถิมิ มัตตทาย จริตฺวา
มัตตภักตมิ มัตตทปาทปฏิภักตมิตา เยน ภควา เตนุปลังกมิสุ; อุปลังกมิตฺวา
ภควันตมิ อภิวาเทตฺวา เขมมัตตมิ นิสิตฺตุ. เขมมัตตมิ นิสินนา โข
เท ภิกขุ ภควันตมิ เขตทโวจุ “อิธ ภันเต ราช มาคโธ อชาตสัคค
เวเทหิปลุตโต จตุรงคินิ เสน สันนนิยฺหิตฺวา ราชานํ ปเสนทิโกศล
อพัภุญยาสิ, เยน กาสี; อัสสโสสิ โข ภันเต ราช ปเสนทิโกศล
“ราช กิร มาคโธ อชาตสัคค เวเทหิปลุตโต จตุรงคินิ เสน
สันนนิยฺหิตฺวา มม อพัภุญยาโต, เยน กาสีติ: ออก โข ภันเต ราช
ปเสนทิโกศลโต จตุรงคินิ เสน สันนนิยฺหิตฺวา ราชานํ มาคธ อชาตสัคค
เวเทหิปลุตตมิ บัจริยยาสิ, เยน กาสี; ออก โข ภันเต ราช ๑
มาคโธ อชาตสัคค เวเทหิปลุตโต, ราช ๑ ปเสนทิโกศลโต สังคามะ;
ทสฺสมี โข ปณ ภันเต สังคามะ อชาตสัคค เวเทหิปลุตโต ราชานํ
ปเสนทิโกศลโต ปราชสิ; ปราชิต ๑ ภันเต ราช ปเสนทิโกศลโต
สกเมว ราชธานี สวักถิ บัจริยยาสิทิ. ราช ภิกขเว มาคโธ
อชาตสัคค เวเทหิปลุตโต ปาปโมกฺโข ปาปสทาโย ปาปสัมปจิงโก,

• ๕. บ. เหว; พ. สังคามะ.

ราชา ๑ โช. ภิกขเว ปเสนทิโกสโล กัลยานมิตฺโต กัลยานสทาโย
กัลยานสम्मปวังโก, อัสสเว. ภิกขเว ราชา ปเสนทิโกสโล อัม
รตฺติ ทฺกขํ เสสฺสติ ปราชิตฺติ ฯ เปฯ

“ขยํ เวํ ปสวติ ทฺกขํ เสติ ปราชิตฺ,
อุปลันฺโต สขํ เสติ หิตฺวา ขยปราชยนฺติ.

บัจจิมํ สังคามวตฺตฺตฺติ(๑).

อด โช ราชา มาคโธ อชาตสัทฺตฺ เวเทหิปุตฺโต จตุรงฺคินี เสนํ
สันนํยํหิตฺวา ราชานํ ปเสนทิโกสโล อพัญฺยาสี, เยน กาสี. อัสสโธสิ
โช ราชา ปเสนทิโกสโล “ราชา กิร มาคโธ อชาตสัทฺตฺ เวเทหิปุตฺโต
จตุรงฺคินี เสนํ สันนํยํหิตฺวา มมํ อพัญฺยยาโต, เยน กาสีติ. อด โช
ราชา ปเสนทิโกสโล จตุรงฺคินี เสนํ สันนํยํหิตฺวา ราชานํ มาคธํ
อชาตสัทฺตฺ เวเทหิปุตฺติ มัจจุญฺยาสี, เยน กาสี. อด โช ราชา ๑ มาคโธ
อชาตสัทฺตฺ เวเทหิปุตฺโต ราชา ๑ ปเสนทิโกสโล สังคามเต. คัสสิมี
โช ปน สังคามे ราชา ปเสนทิโกสโล ราชานํ มาคธํ อชาตสัทฺตฺ
เวเทหิปุตฺติ ปราชสิ, ชีวคฺคิชาหฺนํจ นํ อลลฺลฺลฺ. อด โช วัณฺโณ
ปเสนทิโกสโลลลฺลฺ เอกทโหสิ “กิลฺลํจามิ โช มํยายํ ราชา มาคโธ
อชาตสัทฺตฺ เวเทหิปุตฺโต อทุพฺพันคฺลลฺลฺ ทฺพกฺติ, อด ๑ ปน เม

• ส. ย. โชกาโร น ทิสฺสติ; มํมํมํไปคฺคฺเต. ปน ทิสฺส.

• พ. เหว; ส. ย. อัสสวคฺคฺจ.

ภาคินัยโย โหติ, ยันนุนาห์ รัมโณ มาคธัสส อชาตสัทตะโน
 เวเทหิปุตฺตัสส สัพพะ หัตถิกายํ ปริยาทิตฺวา สัพพะ อัสสกายํ
 ปริยาทิตฺวา สัพพะ รตฺถายํ ปริยาทิตฺวา สัพพะ มัตถิกายํ
 ปริยาทิตฺวา ชีวันตเมว นํ โอสลฺลชฺเชยฺยณฺติ. อถ โข ราชฯ
 ปเสนทิโกสโล รัมโณ มาคธัสส อชาตสัทตะโน เวเทหิปุตฺตัสส
 สัพพะ หัตถิกายํ ปริยาทิตฺวา สัพพะ อัสสกายํ ปริยาทิตฺวา
 สัพพะ รตฺถายํ ปริยาทิตฺวา สัพพะ มัตถิกายํ ปริยาทิตฺวา
 ชีวันตเมว นํ โอสลฺลชฺชิ.

อถ โข สัมพหุลา ภิกขุ ปุพฺพฉนฺทสมยํ นิวาเสว มาตตจิรวมาทาย
 ทาวตฺถิ ปันนทาย ปวสีตุ; ทาวตฺถิยํ ปันนทาย จริตฺวา บัจฺฉาภิตฺติ
 ปันนทปาทปฏิกถนฺตา เยน ภควา เทนุปลงฺกมิตฺตุ; อุนปลงฺกมิตฺวา ภควนฺติ
 อภิราเทตฺวา เอกมณฺติ นิสิตฺตุ; เอกมณฺติ นิสินฺนา โข เต ภิกขุ ภควนฺติ
 เขตฺตโวจุ “อิธ ภันเต ราชฯ มาคธอ อชาตสัทตะ เวเทหิปุตฺโต จตุรงฺคินี
 เสณํ สันนํยํหิตฺวา ราชานํ ปเสนทิโกสลํ อหฺมฺภุยฺยาสิ, เยน กาสี; อัสสโสสิ
 โข ภันเต ราชฯ ปเสนทิโกสโล “ราชฯ กิร มาคธอ อชาตสัทตะ เวเทหิ-
 ปุตฺโต จตุรงฺคินี เสณํ สันนํยํหิตฺวา มม อหฺมฺภุยฺยาโต, เยน กาสี: อถ
 โข ภันเต ราชฯ ปเสนทิโกสโล จตุรงฺคินี เสณํ สันนํยํหิตฺวา
 ราชานํ มาคธอ อชาตสัทตะ เวเทหิปุตฺตํ บัจฺจุยฺยาสิ, เยน กาสี: อถ
 โข ภันเต ราชฯ จ มาคธอ อชาตสัทตะ เวเทหิปุตฺโต ราชฯ จ
 ปเสนทิโกสโล สัจจาเมสุ; ตสฺมิ โข ปณฺ ภันเต สัจจาเม ราชฯ

ปเสนทิโกศลโต ราชานํ มาคธํ อชาตสัคคํ เวเทหิปุคฺคํ ปวาเชสสิ,
 ชีวคฺคาหณฺจํ นํ ชคฺคฺเคสสิ, อถ โข ภันฺเต รัณฺโณ ปเสนทิโกศลสํ
 เขตฺตโหสิ "กิญฺจาณิ โข มํยาณิ ราชานํ มาคธํ อชาตสัคคํ
 เวเทหิปุคฺคํ อตุพฺภันตัสสํ ทุพฺภติ, อถ จ ปน เม ภาคินฺเญโย
 โหติ, ยันฺนุนาหํ รัณฺโณ มาคธสํ อชาตสัคคํ เวเทหิปุคฺคํ
 สัพพํ, หคฺคิกายํ ปริยาทียิตฺวา สัพพํ อสฺสํกายํ. สัพพํ รคฺกายํ.
 สัพพํ มคฺคิกายํ ปริยาทียิตฺวา ชีวันตฺเมว นํ โอสสํชเชยฺยณฺติ: อถ
 โข ภันฺเต ราชานํ ปเสนทิโกศลโต รัณฺโณ มาคธสํ อชาตสัคคํ
 เวเทหิปุคฺคํ สัพพํ หคฺคิกายํ ปริยาทียิตฺวา สัพพํ อสฺสํกายํ.
 สัพพํ รคฺกายํ. สัพพํ มคฺคิกายํ ปริยาทียิตฺวา ชีวันตฺเมว นํ
 โอสสํชเชยฺยณฺติ. อถ โข ภควา เขตฺตมคฺคํ วิทิตฺวา ตายํ เวลายํ
 อิมานํ คาคาโย อภาสิ.

“วิลุณฺปิเทว ปุริโส

ยทา จันฺโณ วิลุณฺปิณฺติ

จันณฺทํ มณฺณทํ พาลอ

ยทา จ มจฺจจติ ปาป

ลภติ หณฺตํ หณฺตารํ

อภฺโกสโต จ อภฺโกส

อถ กัมมวิวัฏฺเฐน

ยาวสฺสํ อุกกมฺปิติ,

โส วิลุคฺโค วิลุณฺปิติ.

ยาว ปาปํ น มจฺจจติ,

อถ (พาลอ) ทุกฺขํ นิสจฺจติ.

เชตารํ ลภเต ชยํ,

โรสสตารณฺจํ โรสโก.

โส วิลุคฺโค วิลุณฺปิติ.

ล. “ โรสโต ปญฺโรสโกติยํ “โรสโต ปญฺโรสโกติยํ ปาโจ.

ฉัฏฐัง อัสสุตตัง.

สวาทถิณิทานัง. อถ โข ราชชา ปเสนทิโกสลโล เยน ภควา
 เทนุปลังกมิ; อุปลังกมิต्वा ภควันตัง อภิวาเทต્वा เขมณันตัง นิสีทิ.
 อถ โข อัมมโณ ปุริโส เยน ราชชา ปเสนทิโกสลโล เทนุปลังกมิ;
 อุปลังกมิต्वा รัมโณ ปเสนทิโกสลลลลล อุปลกัณณเก ชาโรเจสิ
 “มัลลิกา เทว เทวี อิตว วิชาตาคิ. เขว วุตเต ราชชา ปเสนทิโกสลโล
 อนัตถมโน อโหสิ. อถ โข ภควา ราชานัง ปเสนทิโกสลล อนัตถมโน
 วุทิต्वा ตายं เวลายं อมา คานาโย อภาสิ

“อติถิปี หิ เอกัจฉิยา เสยฺยา” โปส ชนาธิป,
 เมธาวินิ สัตถิ สัสสุเทวา ปติพพทา.
 ตัสสา โย ชายติ โปโส สฺวโร โหติ ยัสัมปติ,
 คาทิสสา สุกุริยา ปุคฺโต รัชชัมปิ อนุสาสตีติ.
 สัตถมัม อัมปมาทสุตตัง (•).

สวาทถิณิ. เขมณันตัง นิสินโน โข ราชชา ปเสนทิโกสลโล
 ภควันตัง เอกทโวจ “อติถิ นุโข ภาณเต เอโก อัมโม, โย อุโก อติถิ
 สมธัคคัย्ह ทิฏฐจติ ทิฏฐจธัมมิกัณเจะ อติถิ สัมปวายิกัณเจะ.
 อติถิ โข มหาราช เอโก อัมโม, โย อุโก อติถิ
 สมธัคคัย्ह ทิฏฐจติ ทิฏฐจธัมมิกัณเจะ อติถิ สัมปวายิกัณเจะ. กตโม
 ปน ภาณเต เอโก อัมโม? โย อุโก อติถิ สมธัคคัย्ह ทิฏฐจติ

• “เสยโยคิปี ปาโจ. ” พ. เขว; บ. คาทิสโส.

ทิฏฐจัมมิกถาเว อตถิ สัมปรายิกถาจิ. อปัปมาโท โข มหาราช
 เอโก อัมโม, โย อุกโก อตถิ สมิธัคคียิห ทิฏฐจติ ทิฏฐจัมมิกถาเว
 อตถิ สัมปรายิกถาจิ. เสยฺยถาปิ มหาราช ยานิ กานิจิ ชังคณานํ
 ปาณานํ ปทชาตานิ, สัพพะพานิ กานิ หัตถิปปเท สโมธานํ คัจฉนฺตี,
 หัตถิปปทํ เกสํ อคคัมภักขายติ ยติทํ มหฺนตฺตฺเตน,^๑ เหวเมว โข
 มหาราช อปัปมาโท เอโก อัมโม, โย อุกโก อตถิ สมิธัคคียิห
 ทิฏฐจติ ทิฏฐจัมมิกถาเว อตถิ สัมปรายิกถาจิ. ๆเปฯ

“อาบู อาโรคิย วณฺณํ สลลัค อจฺจจากุลินทํ,
 วติโย บัตถยณฺเตน” อุกคารา อปฺราปฺรา,
 อปัปมาทํ ปสฺสณฺตี ปุณฺณณิเวยาสุ บณฺฑิตา.
 อปัปมัตฺโต อุกโก อตถิ อธิตฺถิหาคิ บณฺฑิตฺโต,
 ทิฏฐจ อัมโม จ โย อตถิ โย จตฺถิโก สัมปรายิกโก,
 อตถิกถาสมา อโร “บณฺฑิตฺโตติ ปวฺจจติ.”

อฏฺฐจัมม อปัปมาทสุตฺตํ (๑).

ถาวรฺกถิยํ วิหริติ ๆเปฯ เอกมณฺฑคํ นิสีติ. เอกมณฺฑคํ นิสีนฺโน
 โข ราชฯ ปเสนทิโกสโล ภควันติ เอกทโวจ “อิต มยฺหิ ภนฺเต
 วโศคตฺตลล ปฏฺฐิตลลันนลลล เหวณฺโจโคสโล ปวิวิตฺถโก อุตฺปาหิ

• ย. ชังคณานํ * ย. มหฺนตฺเตน; พ. มหฺนตฺทฺฐิเจน.

• ย. พ. อ. เหว; ล. บัตถยยานเนน.

“สวากขาโต ภคฺชาว ธัมโม, โส จ โข กัลยณมิตฺตํ
 กัลยณสหายํ กัลยณสํปวัจกํ, โน ปาปมิตฺตํ โน
 ปาปสหายํ โน ปาปสํปวัจกํ. เอวเมตํ มหาราช เอวเมตํ
 มหาราช, สวากขาโต มหาราช มยา ธัมโม, โส จ โข
 กัลยณมิตฺตํ กัลยณสหายํ กัลยณสํปวัจกํ, โน
 ปาปมิตฺตํ โน ปาปสหายํ โน ปาปสํปวัจกํ. เขมิตฺตา
 มหาราช สมโย ลักโกลุ วิหรามิ นครํ นามํ ลักขณํ นิคโม. ออ
 โข มหาราช อานนฺโต ภิกขุ เยนํ เทนุปลงฺกมิ, อูปลงฺกมิตฺวา มํ
 อภิราเทวํ เอกมฺนัตํ นิสิตฺติ. เอกมฺนัตํ นิสินฺโน โข มหาราช อานนฺโต
 ภิกขุ มํ เอตทโวจ “อูปลงฺกมิตํ ภาณเต พหุํมจฺริยํ, ยทิตํ
 กัลยณมิตฺตํ กัลยณสหายํ กัลยณสํปวัจกํ: เอวํ จุตฺตา
 มหาราช อานนฺโต ภิกขุ เอตทโวจ “มา เหว อานนฺโต สกฺกเมว ทิตํ
 อานนฺโต พหุํมจฺริยํ, ยทิตํ กัลยณมิตฺตํ กัลยณสหายํ
 กัลยณสํปวัจกํ, กัลยณมิตฺตํ” อานนฺโต ภิกขุโน ปาฏิกงฺข
 กัลยณมิตฺตํ กัลยณสหายํ กัลยณสํปวัจกํ, อริย
 ชฺชังคิกํ มคฺคํ ภาเวตฺติ, อริยํ ชฺชังคิกํ มคฺคํ พหุลีกริสฺสตี
 กถํว อานนฺโต ภิกขุ กัลยณมิตฺโต กัลยณสหาโย กัลยณ-
 สํปวัจโก อริยํ ชฺชังคิกํ มคฺคํ ภาเวตฺติ, อริยํ ชฺชังคิกํ มคฺคํ
 พหุลีกรโว? อานนฺโต ภิกขุ สัมมาทิฏฺฐิํ ภาเวตฺติ วิเวกนิสฺสิตํ

• “ลักกั นามาคี ปาเจเน ภวิตฺถํ.

• ส. กัลยณมิตฺตํ.

วิเวกนิสฺสิตํ นิโรธนิสฺสิตํ โวสํสัคคปริณามํ, สัมมาสังกัปปํ ภาเวติ.
 สัมมาวาจํ ภาเวติ. สัมมากัมมัตถํ ภาเวติ. ' สัมมาอาชีวะ ภาเวติ.
 สัมมาวาชามํ ภาเวติ. สัมมาสัจจํ ภาเวติ. สัมมาสมาธิ ภาเวติ
 วิเวกนิสฺสิตํ วิเวกนิสฺสิตํ นิโรธนิสฺสิตํ โวสํสัคคปริณามํ. เอว
 โข อานนฺทํ ภิกฺขุ กัลยานมิตฺโต กัลยานสทาโย กัลยานสัมปวัจโก
 บริยํ อัญฺจํคิกํ มัคคํ ภาเวติ, อริยํ อัญฺจํคิกํ มัคคํ พหุลิกโรติ.
 ตทิมินาเปตํ อานนฺทํ ปริยาเยน เวทิตัพฺพ " ยถา สกลमेวํ
 พหุํมจริยํ, ยถิทํ กัลยานมิตฺตตา กัลยานสทาโยตา กัลยาน-
 สัมปวัจกตาติ. มมฺญํหิ อานนฺทํ กัลยานมิตฺตํ อาคัมม ชาคิธัมมา
 สัตฺตภา ชาคิยา ปริมุจฺจันตติ, ชวธัมมา สัตฺตภา ชวาย ปริมุจฺจันตติ,
 พยาสิธัมมา สัตฺตภา พยาสิตอ ปริมุจฺจันตติ, มรณธัมมา สัตฺตภา
 มรณน ปริมุจฺจันตติ, โสภปริเทวทุกฺขโทมนัสฺสุปายาสถัมมา สัตฺตภา
 โสภปริเทวทุกฺขโทมนัสฺสุปายาสเทหิ ปริมุจฺจันตติ. อจินา โข เอตํ
 อานนฺทํ ปริยาเยน เวทิตัพฺพ " ยถา สกลमेวํ พหุํมจริยํ ยถิทํ
 กัลยานมิตฺตตา กัลยานสทาโยตา กัลยานสัมปวัจกตาติ: ตสฺมา
 ติท เต มหาราช เอวํ ลิกฺขิตัพฺพ " กัลยานมิตฺโต ภวิสฺสามิ
 กัลยานสทาโย กัลยานสัมปวัจโกติ. เอวํ หิ เต มหาราช ลิกฺขิตัพฺพ.
 กัลยานมิตฺตัสส เต มหาราช กัลยานสทาโยสส กัลยานสัมปวัจกัสส
 อญฺเญ เอโก ธัมโม อุนนิสฺสาย วิหาตัพฺพโพ, อญฺเญปมาโท กุสเลสุ

อัมเมสุ. อัมมัตตัสส เต มหาราช วิหโรโต อัมมปมาทํ อุปนิสฺสาย
 อิตถาคารัสส อนุญายันตัสส เหว ภวิสฺสติ “ ราชา โข อัมมปมัตโต
 วิหโรติ อัมมปมาทํ อุปนิสฺสาย, หนัต มยฺมึ อัมมปมัตตา วิหราม
 อัมมปมาทํ อุปนิสฺสายาติ: อัมมัตตัสส เต มหาราช วิหโรโต
 อัมมปมาทํ อุปนิสฺสาย ชตฺติยานมฺมึ อนุญันตานิ เหว ภวิสฺสติ
 “ ราชา โข อัมมปมัตโต วิหโรติ อัมมปมาทํ อุปนิสฺสาย, หนัต
 มยฺมึ อัมมปมัตตา วิหราม อัมมปมาทํ อุปนิสฺสายาติ: อัมมัตตัสส
 เต มหาราช วิหโรโต อัมมปมาทํ อุปนิสฺสาย พลกายัสสึ เหว
 ภวิสฺสติ “ ราชา โข อัมมปมัตโต วิหโรติ อัมมปมาทํ อุปนิสฺสาย,
 หนัต มยฺมึ อัมมปมัตตา วิหราม อัมมปมาทํ อุปนิสฺสายาติ: อัมมัตตัสส
 เต มหาราช วิหโรโต อัมมปมาทํ อุปนิสฺสาย เนคมชานปทสฺสาป
 เหว ภวิสฺสติ “ ราชา โข อัมมปมัตโต วิหโรติ อัมมปมาทํ
 อุปนิสฺสาย, หนัต มยฺมึ อัมมปมัตตา วิหราม อัมมปมาทํ อุปนิสฺสายาติ:
 อัมมัตตัสส เต มหาราช วิหโรโต อัมมปมาทํ อุปนิสฺสาย อตฺตายี
 คุตโต รัทฺธิโต ภวิสฺสติ, อิตถาคารมฺมึ คุตติ รัทฺชิตํ ภวิสฺสติ
 โกลโกลฺลจาคารมฺมึ คุตติ รัทฺชิตํ ภวิสฺสติติ. ๆ เป ๆ

“ โกลเค บัตถยมาเนน	อุฬารเ อปรอปเร,
อัมมปมาทํ ปสฺสณฺติ	ปฺนฺณภิริยาสุ บัณฺฑิตา.
อัมมปมัตโต อุโ อตฺตเ	อธิดินฺหาติ บัณฺฑิตา,
ทิฏฺฐเ อัมเม จ โย อตฺตเ	โย จตฺตเ สัมปรายาโก,

อัคราภิสมยา อีโร “ บัณขิตติ ปุจฺจติติ.

นวมํ อปฺตคกสุคฺคํ (๑).

สวตฺถิโย. อถ โข ราชา ปเสนทโกสลโล ทิวาทิวสฺส เยน
ภควา เทนุปลํกมิ; อุปลํกมิตฺวา ภควันตํ อภิวาเทตฺวา เอกมฺนันตํ
นิสีทิ. เอกมฺนันตํ นิสินฺนํ โข ราชานํ ปเสนทโกสลลํ ภควา
เอตทโวจ “ หนฺนํ กุโต นุ ตฺวี มหาราช อาคัจฉสิ ทิวาทิวสฺสชาติ.
อิธ ภันเต สวตฺถิโย เสฏฺฐจี คหปติ กาสกโต, ตมํ อปฺตคกํ
สาปเตยฺยํ ราชันเตปุริ อติหริตฺวา อาคัจฉามิ, อสีติ ภันเต
สทสทสฺสํ หิริวณฺณสฺสว, โก ปน วาโต รุบฺยัสส, ตสฺส โข
ปน ภันเต เสฏฺฐจีสฺส คหปติสฺส เอวรูปโกโค อโหสิ,
กณาสกํ ภูษติ พิลฺลํหุตฺติโย; เอวรูปโกโค อโหสิ, สานํ
ธาวะติ คิบบักขวณฺณํ; เอวรูปโกโค อโหสิ, ชัชฺชรวณฺณํ ยาคี
บัณฺณฉกฺคํธวณฺณํ ธาเวยมาเนนาติ. เข.เมตํ มหาราช เข.เมตํ มหาราช,
อสนํปุริโส โข มหาราช อุพาเว โกเค สกิตฺวา เนวฺจฺตานํ สุเขติ
ปิณฺเด, น มาตาปิตโร สุเขติ ปิณฺเด, น ปุตฺตทวารํ สุเขติ
ปิณฺเด, น ทาสกํมมฺกรโปริเส สุเขติ ปิณฺเด, น มิตฺตามจฺโจ สุเขติ
ปิณฺเด, น สมฺเนสุ พฺรหฺมเนสุ อุกฺกคฺคิกํ ทักขิณํ ปติฏฺฐาเปติ
โสวคฺคิกํ สุขวิปากํ สคฺคสวตฺตนิกํ; ตสฺส เต โกเค เอว สัมมา
อปฺริภุชฺชมาเน ราชานो วา หรณฺติ โจรา วา หรณฺติ, อคฺคิ วา ทหติ
อุทกํ วา วหติ, อปฺปิยา วา ทายาทา หรณฺติ. เอวํ เต • มหาราช

• ย. เอว สันเต.

โกศา สัมมา อปริกฤษณา ปริกขยํ คัจฉันติ โน ปรีโกคฺ.
 เฌยฺยตาบิ มหาราช อมฺหุสฺสัจฺจํเน โปกัณฺณํ อัจฉิตฺตา สิตฺตภา
 สาทิตฺตา* เสตภา สุปฺปิตฺตา รณฺเฌยา, ตัณฺหโน^๒ เหว ทเรยฺย, น
 บิเวยฺย น นินฺหาเยยฺย,^๓ น ยถาปจฺจยํ วา กเรยฺย; เหวฉิหิ ตํ
 มหาราช อุตกํ สัมมา อปริกฤษณา ปริกขยํ^๔ คัจฉะยฺย โน
 ปรีโกคฺ; เหวเมว โข มหาราช อสฺสึปฺปรีโส อูฬาวเร โภเค ลภิตฺวา
 เหวตฺตานํ สุเขติ บิเณติ, ๆเป ๆ เหวสฺ เต มหาราช โกศา
 สัมมา อปริกฤษณา ปริกขยํ คัจฉันติ โน ปรีโกคฺ; สึปฺปรีโส
 ๑ โข มหาราช อูฬาวเร โภเค ลภิตฺวา อตฺตานํ สุเขติ บิเณติ,
 มาตาบิตฺโร สุเขติ บิเณติ, ปุตฺตทารํ สุเขติ บิเณติ, ทาสกัณฺหมกรโปริเส
 สุเขติ บิเณติ, มิตฺต้ามจฺเจ สุเขติ บิเณติ, สมนเณสุ พริวหฺมเณสุ
 อุตฺถคฺคิกํ ทักขิณํ ปิฏฺฐจาเปติ โสวคฺคิกํ สุขวิปากํ สคฺคสวตฺตนิกํ;
 ตัสสฺ เต โภเค เหว สัมมา อปริกฤษณาเน เหว ราชานอ ทรนฺติ น โจรา
 ทรนฺติ, น อคฺคิ ทฺหติ น อุตกํ วฺหติ, น ยบิยฺยา ทายาทา
 ทรนฺติ; เหวสฺ เต มหาราช โกศา สัมมา อปริกฤษณา
 ปรีโกคฺ คัจฉันติ โน ปริกขยํ; เฌยฺยตาบิ มหาราช คามัสฺสฺ วา

• ย. เหว; ส. อัจฉิตฺติกา สิตฺติกา สาทิตฺติกา.

๒ ย. อ. เหว; ส. “ราชานนฺติ” “มทฺธานนฺติ” ปาโจ.

๓ ส. ย. นินฺหาเยยฺย & ส. ปรีโส.

นิคมัสส วา อวิหุเร ปภังขณิ อัจฉาทกา สัตตาทกา สาทาทกา เสธกา
 สุปตติถา รณณียา, ตัณขโน ทเรยบี ปีเวยบี นีหาเยยบี ยถบัจจยบี
 กเรยบี; เหวณที ตัมหาราช อุกกัม สัมมา ปริภุชมานัน ปริภุค
 คัจฉะยบี โน ปริกขยบี, เหวเมว โข มหาราช สัมปปริโส อูฬาวะ
 โภเค ลภิตวา ชัตตานิ สุขะติ ปีเนติ ๆเป ๆ เหวส เต โภคา
 สัมมา ปริภุชมานา ปริภุค คัจฉันนติ โน ปริกขยันนติ. ๆเป ๆ

“อมนุสสจาเน อุกกัม วสิตัง จทเปยยมานัน ปริโส สเมติ,
 เหว ธนัง กาปริโส ลภิตวา เนวตัตถา ปริภุชชติ โน ททาติ.
 อีโร จ วิณญู อธิคัมมิ โภเค โส ปริภุชชติ กิจจกโร จ โหติ,
 โส ณาตีสัมมิง นิสโก ภริตวา อุณินทิตโต สัคคัมปะติ จานันนติ.

ทลัมมํ อปุตตกสุตตัง (๒).

อถ โข ราชานํ ปเสนทิโกสลโล ทิวาทิวัสส เยน ภควา
 เทนุปลังกมิ; อุปปลังกมิตวา ภควันตัง อภิวาทะทวา เอกมัตตัง นิสิตี.
 เอกมัตตัง นิสินัน โข ราชานํ ปเสนทิโกสลโล ภควา เอกทโวจ “หัตถ
 กุโธ นุ ตัง มหาราช อาคัจฉสิ ทิวาทิวัสสาติ. อธิ ภันเต.
 สวักคิยัมเม เสฏฐิจี คหปติ กาถกโต, สมมํ อปุตตัง สาปเตยย
 ราชันเตปุระ อภิหริตวา อาคัจฉามิ, สตัม ภันเต สเสสสันถานิ
 หิริณณิสสวา, โก ปณ วาโท รุชยัสส, ตัสส โข ปณ ภันเต
 เสฏฐิจัสส คหปตัสส เหวรูปุ ภัตตโกโธ อโหสิ, กณชาทกัม ภุคยติ

พิลังคหุขิยํ, เอรุโป วัตถโกโค อโหสิ, สาณํ อเวติ ติปักขวณํ,
 เอรุโป ยานโกโค อโหสิ, ชัชชรรณเณ ยาคิ บัณณตัตถเณ
 อาริยามาเนนาติ. เอวเมตํ มหาราช เอวเมตํ มหาราช, ภูตปุพฺพํ โส
 มหาราช เสฏฺฐิ จี คหปติ ตครลชี นาม บัจฺเจกสัมฺพุทฺธํ บัณฺฑปาเตน
 ปฏฺฐาเทสิ, “เทถ สมณัสส บัณฺฑนฺตี วัตฺวา อญฺญาสาสนา
 บักฺกามิ, ทตฺวา จ ปณ บัจฺฉา วิปฺปฏฺฐาเร อโหสิ, “วรเมตํ
 บัณฺฑปาตํ ทาสา วา กัมมํกร วา ภูณฺเชยฺยุนฺติ: ภาคู จ ปณ
 เอกํ ปุคฺคกํ สาปเตยฺยัสส การณา ชีวตา โวโรเปสิ. ยํ โข โส
 มหาราช เสฏฺฐิ จี คหปติ ตครลชี บัจฺเจกสัมฺพุทฺธํ บัณฺฑปาเตน
 ปฏฺฐาเทสิ, ตัสส กัมมัสส วิปาเกน สัตตักขัตตุํ สุกฺคํ สัคคํ โลกํ
 อูปัชชี, ตสฺสว กัมมัสส วิปากาเวสเสน อิมิสฺสา เยว สาวตฺถิยา
 สัตตักขัตตุํ เสฏฺฐิ จิตฺตํ กาเรติ. ยํ โข โส มหาราช เสฏฺฐิ จี คหปติ
 ทตฺวา บัจฺฉา วิปฺปฏฺฐาเร อโหสิ “วรเมตํ บัณฺฑปาตํ ทาสา วา
 กัมมํกร วา ภูณฺเชยฺยุนฺติ: ตัสส-กัมมัสส วิปาเกน นาสฺสํฟาราย
 ภัตตโกคาย จิตฺตํ นมติ, นาสฺสํฟาราย วัตถโกคาย จิตฺตํ นมติ,
 นาสฺสํฟาราย ยานโกคาย จิตฺตํ นมติ, นาสฺสํฟารานํ บัณฺจันนํ
 กามคฺฉานํ โคคาย จิตฺตํ นมติ. ยํ โข โส มหาราช เสฏฺฐิ จี
 คหปติ ภาคู จ ปณ เอกํ ปุคฺคกํ สาปเตยฺยัสส การณา ชีวตา
 โวโรเปสิ, ตัสส กัมมัสส วิปาเกน พหุณี วัสฺสานิ พหุณี วัสสทสฺสทานิ
 พหุณี วัสสทสฺสทสฺสทานิ นิรये บัจฺจิจิตฺตํ, ตสฺสว วัสสทสฺสานิ พหุณี

กัมมัลล วิปากาวเสเสน อิทํ สัตตมํ อปุตตํ สาปเตยฺย ราชโกส
 ปเวเสนฺติ. ตัสส โข ปน มหาราช เสฏฺฐิสีลสฺส คหปติสฺส ปุราณํ
 ปุณฺณํ ปริกฺขณํ นวณฺจ ปุณฺณํ อนุปจิตํ. อัสส ปน มหาราช
 เสฏฺฐิสี คหปติ มหาโรรुเว นิรये บัจฺจตีติ. เอวํ ภันฺเต เสฏฺฐิ
 คหปติ มหาโรรुวํ นิรยํ อูปันนฺโนติ. เอวํ มหาราช เสฏฺฐิสี คหปติ
 มหาโรรุวํ นิรยํ อูปันนฺโนติ. ๆเป ๆ

“ธณฺณํ ธนํ รัชตํ ชาตฺรูป	ปริศคฺคํ วาปี ยทตฺถิ กิณฺจิ,
ทาสา กัมมกฺรา เปสฺสา	เย จัสส อนุชิวโน,
สัพพนฺนํทาย คณฺตัพพะ	สัพพะ นิกฺขิปคามินิ.
ยณฺจ กโรติ กาเยน	วากาย อุตฺเต จตฺสา,
ทํ ทิ ตัสส สกํ โหติ	ตณฺจ อาทาย คจฺจติ,
ตณฺจัสส อนุคํ โหติ	ฉายาว อนุปายินิ.
ตัสมา กเวยฺย กัลลฺยานํ	นิจยํ สัมปฺรายิกํ,
ปุณฺณานิ ปฺรโลกลลมิ	ปติฏฺฐา โหนฺติ ปาณินฺนํติ.

ทุตโย วัคโค.

ตัสส อุตฺถานํ

“ชฏฺฐิลา บณฺจราชาโน	โทณปากกฺุเรน จ,
สังคามเณ เทวํ วุตฺตานิ	ชิตฺรา เทวํ อัสสํมาเทน จ,
อปุตตฺเกณ เทวํ วุตฺตา	วัคโค เตน ปวฺจจตีติ.

ตติยวคฺโค ตติโย.

ปจฺมํ ปุคฺคสุตฺตํ.

สวักกัณฺโณ. ขณฺโณ ราชานํ ปเสนทิโกสลํ เยน ภควา เตนุปลังกมิ,
 อุปปลังกมิตฺวา ภควันตํ อภิราเทวฺวา เอกมฺนัตํ นิสิตฺติ. เอกมฺนัตํ นิสินฺนํ
 โช ราชานํ ปเสนทิโกสลํ ภควา เอกทโรจ “ จัตตาโรเม มหาราช
 ปุคฺคลา สันโต สวิชฺชมานา โลกัสสึมี: กตเม จัตตาโร? ตโม
 ตมปรายโน, ตโม โชติปรายโน, โชติ ตมปรายโน, โชติ โชติปรายโน.

กถณฺจ มหาราช ปุคฺคโล ตโม ตมปรายโน โหติ? อิท มหาราช
 เอกัจโจ ปุคฺคโล นีเจ กุเล บัจฺจชาโต โหติ จันฺทาลกุเล
 วา เวณกุเล วา เนสาทกุเล วา รกการกุเล วา ปุ๊กกุสกุเล วา
 ทฬีทเท อัมบิณฺณปานโภชนา กลิรวุตฺติเก, ยัตถ กลิเรน ฆาสจฺจนาโต
 ลัพฺพติ; โส จ โหติ ทุฬฺพัณฺโณ ทุฬฺทลโก โอโกฏฺฐโม
 พหฺวพาโธ กาโณ วา กุณฺโณ วา ชนฺโช วา บักฺขโต วา, น
 ลาภี อัมมัสสํ วัตถัสสํ ยานัสสํ มาลาคนฺธวิเลปนัสสํ เสยฺยาวสธ-
 ปทีเปยฺยัสสํ; โส กาเยน ทุจฺจริตํ จริติ วาจาเยน ทุจฺจริตํ จริติ มนสา
 ทุจฺจริตํ จริติ; โส กาเยน ทุจฺจริตํ จริตฺวา วาจาเยน ทุจฺจริตํ จริตฺวา
 มนสา ทุจฺจริตํ จริตฺวา กายัสสํ เกทา ปรมฺมมรณา อปายํ ทุคฺคตํ
 วินิปาตํ นิรยํ อุปปชฺชติ. เสยฺยถาปิ มหาราช ปุริโส อณฺธการา
 วา อณฺธการํ คจฺฉเนยฺย, ตมา วา ตมํ คจฺฉเนยฺย, โลหิตมลา วา
 โลหิตมลํ คจฺฉเนยฺย; ตถูปมาทํ มหาราช อิมํ ปุคฺคลํ วทามิ. เขว
 โช มหาราช ปุคฺคโล ตโม ตมปรายโน โหติ.

กถัมมัง มหาราช ปุคฺคโล ตโม ไชติปรายโน ไหติ? อิท
 มหาราช เอกัจโจ ปุคฺคโล นีเจ กุเล บัจจาชโต ไหติ จันฑากุเล
 จา เวณกุเล วา เนสาทกุเล วา รตทากุเล วา ปุคฺคัสกุเล วา
 ทพิทเท อัมมิมันนปานโกชนे गल्लिवुत्तिके, यच्च गल्लेन चात्तजाहि
 ल्लिके, सो ज हिदि कुप्पन्निणे कुत्तล्लिके ओग्गิมिके पห्वापาสो
 काणे वा कुन्नि वा चम्मिโส वा बग्गहतโต वा, न ताग्गि यन्नल्ल
 पानल्ल वत्तल्ल यानल्ल मात्ताคन्नवल्लेपनल्ल सेय्यारसपतिเปय्यल्ल;
 सो कायेन सुजितं जग्गि वाजาย सुजितं जग्गि मनसा सुजितं जग्गि;
 सो कायेन सुजितं जित्वा वाजาย सुजितं जित्वा मनसा सुजितं
 जित्वा कायल्ल เกहा ปम्मम्मणा सुคคि ल्लिकิ लोเก อุม्भच्चิต्ति.
 เสय्यธम्मि मหาราช भुरिโส भज्जिया वा भत्तल्लिकิ कारोहेय्य,
 भत्तल्लिका वा अल्लप्पिज्जि कारोहेय्य, अल्लप्पिज्जिया वा हत्तिकिच्च
 कारोहेय्य, हत्तिकिच्चिया वा ปาสาหิ कारोहेय्य, ตถุปมาห
 मหาราช อัมม ปุคฺคโล จาहि. เอव โส มหาราช ปุคฺคโล ตโม
 ไชติปรายโน ไหติ.

กถัมมัง มหาราช ปุคฺคโล ไชติ ตมปรายโน ไหติ? อิท มหาราช
 เอกัจโจ ปุคฺคโล อจฺเจ กุเล บัจจาชโต ไหติ ชคฺคิมมหาลลิกุเล
 วา พหฺวาทมณมหาลลิกุเล วา ตทปคฺคิมมหาลลิกุเล วา อัมมิมันนปานโก
 ชนโกเช ปหฺวาชตฺตปฺรชเท ปหฺวาวิตฺตปฺรชเณ ปหฺวาทนณณณ.

โส จ โหติ อภิรุโป ทัสสันนิโย ปาสาทิโก ปรมาย วันณโปกัขรตยา
 สมันนาคโต, ลากิ อัมมัสส ปานัสส วัตถัสส ยานัสส มาลาคนัธวิ-
 เลปนัสส เสยฺยาวสธปทีเปยฺยัสส, โส กาเยน ทุจฺจิริตํ จริติ วาจาย
 ทุจฺจิริตํ จริติ มนสา ทุจฺจิริตํ จริติ, โส กาเยน ทุจฺจิริตํ จริตฺวา วาจาย
 ทุจฺจิริตํ จริตฺวา มนสา ทุจฺจิริตํ จริตฺวา กายัสส เกทา ปรมมรณา
 อปายํ ทุคฺคตํ วินิปาคํ นิรยํ อูปัชชติ. เสยฺยถาปิ มหาราช
 ปุริโส ปาสาทา วา หักฺกิกขันธํ โอโรหะย, หักฺกิกขันธํ วา
 อัสสปัฏฺฐิ โอโรหะย, อัสสปัฏฺฐิยา วา บัลลลังกํ โอโรหะย,
 บัลลลังกา วา ปจฺวี โอโรหะย, ปจฺวียา วา ชนฺชการํ ปวิเสยฺย,
 ตถูปมาหํ มหาราช อิมํ ปุคฺคโล วทามิ. เอวํ โส มหาราช
 ปุคฺคโล โชติ ตมปรายโน โหติ.

กถณฺจ มหาราช ปุคฺคโล โชติ โชติปรายโน โหติ? อิท
 มหาราช เขกฺขโ จ ปุคฺคโล อุกฺโข กุเล บัจฺจาสาโต โหติ
 ชัตติยมหาสาธกุเล วา พฺรหฺมมณมหาสาธกุเล วา คหปติมหาสาธกุเล
 วา อิทฺธม มหัทธเน มหาโกเค ปหุตชาครุปรชเต ปหุตวิตรุปรกรणे
 ปหุตอณนธูปเบ. โส จ โหติ อภิรุโป ทัสสันนิโย ปาสาทิโก
 ปรมาย วันณโปกัขรตยา สมันนาคโต, ลากิ อัมมัสส ปานัสส
 วัตถัสส ยานัสส มาลาคนัธวิเลปนัสส เสยฺยาวสธปทีเปยฺยัสส, โส
 กาเยน สจฺจิริตํ จริติ วาจาย สจฺจิริตํ จริติ มนสา สจฺจิริตํ จริติ, โส

• ส. อ. โอโรหะย.

กาเยน สุจริตํ จริตฺวา วาจาเยน สุจริตํ จริตฺวา มนสา สุจริตํ จริตฺวา
 กายัสส เปทา ปรมมรณา สุตฺตํ สัคคํ โลกํ อุมฺปิชาตติ. เสยฺยถาปิ
 มหาราช ปุริโส บัลลลังกา วา บัลลลังกํ สังกเมยฺย, อัสสัปปญฺญิจินา วา
 อัสสัปปญฺญิจิํ สังกเมยฺย, หัตถิกัณฺฐนํ วา หัตถิกัณฺฐนํ สังกเมยฺย,
 ปาสาทา วา ปาสาทํ สังกเมยฺย, ทอปปมาหํ มหาราช อิมํ ปุคฺคํ
 วทามิ. เอวํ โข มหาราช ปุคฺคํโล โชติ โชติปรายโน
 โหติ. อิมํ โข มหาราช จัตถาโร ปุคฺคํลา สันนํโต สํวิชชํมานา
 โลกัสสํนิณฺติ. ฯ เป ฯ

“ทฬิทฺโธ ปุริโส ราช
 ททริโย ปาปสังกัปปํไป
 สมฺเถ พฺรหฺมณ วาปิ
 อักโกสติ ปริภาสติ
 ททมานํ นิวาเรติ
 ททติโส ปุริโส ราช
 อุมฺปิชาตติ นิรยํ โพร
 ทฬิทฺโธ ปุริโส ราช
 ททติ เสฏฺฐังสังกัปปํไป
 สมฺเถ พฺรหฺมณ วาปิ
 อญฺญํจาย อภิวาเทติ
 ททมานํ น วาเรติ

อัสสัทฺโธ โหติ มัจฉริ,
 มิจฺจมาตฺติจิ ฌนาทโร.
 อัมเบ วาปิ วณิพฺพเก,
 นัตถิโก โหติ โรสโก.
 ฌาณมานาน โภชนํ,
 มิยฺยมาโน ฌนาธิป,
 ตโม ตมปรายโน.
 สทฺโธ โหติ อัมจฉริ,
 อพฺพิคฺคมนโส นโร.
 อัมเบ วาปิ วณิพฺพเก,
 สมฺจริยาเย สิกฺขติ.
 ฌาณมานาน โภชนํ,

คาคิโส ปุริโส ราช	มียัยมาโน ชนาธิป,
อุเปติ คิติว จาน	คโม ไชติปรายโน.
อัทธโม เจ ปุริโส ราช	อัสสัทธโ ไหติ มัจฉริ,
กทริโย ปาปสังกัปปิโย	มัจฉาติฏฐิจิ ฆนาทโร.
สมณ พรัหมณ วาปี	อัมมณ วาปี วณิพพะเก.
อัทธโกสติ ปริภาสติ	นัตถิโก ไหติ โรสโก.
ททมาน นีวาเรติ	ยาจมานา น โกชน,
คาคิโส ปุริโส ราช	มียัยมาโน ชนาธิป,
อุเปติ นิรย โฆร	ไชติตมปรายโน.
อัทธโม เจ ปุริโส ราช	สัทธโ ไหติ อมัจฉริ,
กทาทิ เสฏฐังสังกัปปิโย	อพยัคคิมนโส นโร.
สมณ พรัหมณ วาปี	อัมมณ วาปี วณิพพะเก,
อุฏฐาย อภิวาเทติ	สมจริยาย ลิกขติ.
ททมาน น วาเรติ	ยาจมานาน โกชน,
คาคิโส ปุริโส ราช	มียัยมาโน ชนาธิป,
อุเปติ คิติว จาน	ไชติ ไชติปรายโนติ.

หุติย ชัยยิกาสุคต.

สวาทถินิทาน. อถ โช ราชา ปเสนทิโกสโล ทิวาทิวัสส เยน
ภควา เตนุปลังกมิ; อุปลังกมิตฺวา ภควันตํ อภิวาเทตฺวา เอกมณฺธํ นิสิติ.

เอกมัตถิ นิสินน์ โข ราชานิ ปเสนทิโกสลํ ภควา เขตทโวจ “หันท
 กุโต นุ ตัวั มหาราช อาคัจฉสิ ทิวาทิวัสสาคิ. อัยยิกา” เม ภันเต
 กาลกตา ชินฺณมา วุฑฺฒมา* มหัลลิกา อทฺธคตา วโย อนุปฺปัดฺดา
 วิสฺวัสสติกกา ชาตียา, อัยยิกา โข ปน ภันเต ปิยา อโหสิ
 มนาปํ, หัตถิรตเนน เจปหิ” ภันเต ลเภยฺย “มา เม อัยยิกา
 กาลมกาสีติ: หัตถิรตนปหิ ทเหยยฺย “มา เม อัยยิกา
 กาลมกาสีติ: อัสสรัตเน เจ ปหิ” ภันเต ลเภยฺย “มา เม อัยยิกา
 กาลมกาสีติ: อัสสรัตนปหิ ทเหยยฺย “มา เม อัยยิกา กาลมกาสีติ:
 คามวเรน เจปหิ” ภันเต ลเภยฺย “มา เม อัยยิกา กาลมกาสีติ:
 คามวรหป ทเหยยฺย “มา เม อัยยิกา กาลมกาสีติ: ชนปฺเตน*
 เจปหิ” ภันเต ลเภยฺย “มา เม อัยยิกา กาลมกาสีติ: ชนปฺตปหิ”
 ทเหยยฺย “มา เม อัยยิกา กาลมกาสีติ: อัจฉริยํ” ภันเต
 อพฺภุตํ ภันเต, ยาว สุกาสิตตฺตํ จิตํ” ภันเต ภควตา “สัพเพ สัตตา
 มรณธัมมา มรณปริโยสานา มรณํ อนตฺตาคิ. เอวเมตํ มหาราช
 เอวเมตํ มหาราช, สัพเพ สัตตา มรณธัมมา มรณปริโยสานา
 มรณํ อนตฺตาคิ เสยฺยถาปิ มหาราช ยานิ กานิจิ กุมภการกขาณานิ
 อามกานิ เจว ปักกานิ จ, สัพฺพานิ ทานิ เกทนธัมมานิ เกทนปริโยสานานิ

* พ. เหว; ส. ย. อัยยิกา = ส. วุฑฺฒา. * ย. ปาหิ.

* ย. พ. เหว; ส. ชนปฺตปเตเสน. * ส. ชนปฺตปเตส.

เกทนี ฆนตีตานี; เอวเมว โข มหาราช สัพเพ สัตตา มรณธัมมา
มรณปริโยสานา มรณํ ฆนตีตาติ. ๗ เปฯ

“สัพเพ สัตตา มริสสันติ	มรณันตํ ทิ ชีวตํ,
ยถากัมมํ คมิสสันติ	ปุนันปาปผลุปคา,
นิรยํ ปาปกัมมันตา	ปุนันกัมมา ฯ สุคคตํ.
ตัสมา กเรยฺย กัลลยานํ	นิรยํ สัมปรายิกํ,
ปุนันนาโม ปโรโลกัสมี	ปติจฺจจา โหนติ ปาณินันติ.

ตคิยํ โลกสุคตํ.

สวาทํณิ. เอกมณฺตํ นิสินฺโน โข ราชา ปเสนทิโกสโล ภควันตํ
เอตทโวจ “กตํ นุ โข ภันเต โลกัสส ธัมมา อุมฺบิซฺชมานา
อุมฺบิซฺชนฺติ อหิตาย ทุกฺขาย อฆาตุวิหารายาติ. ตโย โข มหาราช
โลกัสส ธัมมา อุมฺบิซฺชมานา อุมฺบิซฺชนฺติ อหิตาย ทุกฺขาย
อฆาตุวิหาราย: กตเม ตโย? โลโก โข มหาราช โลกัสส ธัมโม
อุมฺบิซฺชมาโน อุมฺบิซฺชนฺติ อหิตาย ทุกฺขาย อฆาตุวิหาราย. โตโส
โข มหาราช โลกัสส ธัมโม อุมฺบิซฺชมาโน อุมฺบิซฺชนฺติ อหิตาย
ทุกฺขาย อฆาตุวิหาราย. โมโท โข มหาราช โลกัสส ธัมโม
อุมฺบิซฺชมาโน อุมฺบิซฺชนฺติ อหิตาย ทุกฺขาย อฆาตุวิหาราย. อิม
โข มหาราช ตโย โลกัสส ธัมมา อุมฺบิซฺชมานา อุมฺบิซฺชนฺติ อหิตาย
ทุกฺขาย อฆาตุวิหารายาติ. ๗ เปฯ

“ โสโก โทโส ๑ โมโห ๑

ปริสํ ปาเปตสํ,

หิสนํ คิ อัตถมฺมา

ทจฺจารวํ สัมปลนํ คิ.

จตุตถํ อัสสิตฺตํ.

สวาทินิยํ. เอกมํนํ นิสินโน โข ราชา ปเสนทิโกสโล ภควันตํ
 เอตทโว “ กัตถ นุ โข ภันเต ทานํ ทาตัพเพนํ คิ. ยัตถ โข
 มหาราช จิตฺตํ ปสฺสิตฺติ. กัตถ ปน ภันเต ทินนํ มหํปลนํ คิ.
 อัมมํ โข เอตํ มหาราช กัตถ ทานํ ทาตัพเพนํ? อัมมํ ปเนตํ
 กัตถ ทินนํ มหํปลนํ คิ; สิวโต โข มหาราช ทินนํ มหํปลนํ
 โน ตถา ทุสฺสีเส. เตนํ हि มหาราช ตณฺเฑเวตฺถ ปรีปฺยนิสฺสามิ,
 ยถา เท ขเมยฺย ตถา นํ พฺยากรเวยฺยาสิ ตํ ก็ มณฺเฑลสิ มหาราช?
 อธิ ตยฺยสฺส ยุตฺธํ บัจฺจุบฺบฺจิตํ, ลังคาโม สมฺบัพฺพยุไฟฺห, อถ
 อาคัจฺฉเวยฺย ชัตตียกฺกมาโร อสิกฺขิโต อถหตฺถํ โถ อถโยคฺโค
 อถกุปาสโน ภีโร ฉมฺภี อุตฺตราสํ ปลายี, ภเวยฺยาสิ ตํ ปริสํ, อตฺโถ
 ๑ เท ตาทิเสนํ ปรีเสนาคิ. นานํ ภันเต ภเวยฺย ตํ ปริสํ, น ๑
 เม อตฺโถ ตาทิเสนํ ปรีเสนาคิ. อถ อาคัจฺฉเวยฺย พฺรหฺมมณฺเฑกฺกมาโร
 อสิกฺขิโต ๑ เป ๑ อถ อาคัจฺฉเวยฺย เวสฺสกุมาโร ๑ เป ๑ อถ อาคัจฺฉเวยฺย
 สุตฺตกุมาโร อสิกฺขิโต ๑ เป ๑ น ๑ เม อตฺโถ ตาทิเสนํ
 ปรีเสนาคิ. ตํ ก็ มณฺเฑลสิ มหาราช? อธิ ตยฺยสฺส ยุตฺธํ
 บัจฺจุบฺบฺจิตํ, ลังคาโม สมฺบัพฺพยุไฟฺห, อถ อาคัจฺฉเวยฺย ชัตตียกฺกมาโร

• ส. “กถันนํคิ ปาโห.

สูลักขิโต กตหัตถ์โธ กตโยคโค โทกุปาสโน อภีรุ อัจฉิมภี
 อนุตฺตวาลี อปลายี, ภเวยฺยาลี ตํ ปุริสํ, อตฺถโธ ๑ เต ตาทิเสน
 ปุริเสนาติ. ภเวยฺยาทํ ภาณเต ตํ ปุริสํ, อตฺถโธ ๑ เม ตาทิเสน
 ปุริเสนาติ. อถ อาคัจฉะยฺย พฺรหฺมาหิมนกฺขมาโร ๑ เปฯ อถ อาคัจฉะยฺย
 เวสสฺสกฺขมาโร ๑ เปฯ อถ อาคัจฉะยฺย สุตฺตกฺขมาโร สูลักขิโต
 กตหัตถ์โธ กตโยคโค โทกุปาสโน อภีรุ อัจฉิมภี อนุตฺตวาลี อปลายี,
 ภเวยฺยาลี ตํ ปุริสํ, อตฺถโธ ๑ เต ตาทิเสน ปุริเสนาติ. ภเวยฺยาทํ
 ภาณเต ตํ ปุริสํ, อตฺถโธ ๑ เม ตาทิเสน ปุริเสนาติ.

เอวเมว โข มหาราช, ยัสสึมา เจปฺปี กุลา อคฺคาสฺสึมา อนุคาริย
 ยัพฺพพชฺชโธ โหติ, โส ๑ โหติ ยถฺยจฺจวียปฺปีโน ยถฺยจฺจคสมันนาคโธ,
 ทสฺสึมํ ทินนํ มหํ ยถฺยลํ โหติ: กภฺมานิ ยถฺยจฺจคานิ ปทฺธิณานิ โหนฺติ:
 กามฉนฺโธ ปทฺธิโน โหติ, พฺยาปาโท ปทฺธิโน โหติ, ฉินฺนิตถํ ปทฺธิโน โหติ,
 อุตฺถจฺจกุกฺกจฺจํ ปทฺธิโน โหติ, วิจิกจฺจนา ปทฺธินา โหติ, อิมานิ ยถฺยจฺจคานิ
 ปทฺธิณานิ โหนฺติ. กตเมหิ ยถฺยจฺจคเหติ สมนฺนาคโธ โหติ? อเสกฺเขน
 สลลิกฺขณฺเณ สมนฺนาคโธ โหติ, อเสกฺเขน สมากิกฺขณฺเณ สมนฺนาคโธ
 โหติ, อเสกฺเขน ยถฺยจฺจคณฺเณ สมนฺนาคโธ โหติ, อเสกฺเขน
 วิมุกฺติกฺกณฺเณ สมนฺนาคโธ โหติ, อเสกฺเขน วิมุกฺตติยานทสฺสึนิกฺกณฺเณ
 สมนฺนาคโธ โหติ, อเมหิ ยถฺยจฺจคเหติ สมนฺนาคโธ โหติ. อติ
 ยถฺยจฺจวียปฺปีโน ยถฺยจฺจคสมันนาคเหติ ทินนํ มหํ ยถฺยลนฺติ. อิมวโจ
 กถวา ๑ เปฯ จัรัถา

อิสัสตัก พลววิชัยัง	ยัสมี วิชเชต มาณเว,
คัมภุทธโก ภเว ราชา	นาสุริ ชาติปัจจยา.
คเณว ชันตีโสรัจจ์	ธัมมา ยัสมี ปติฏฺฐิจิตา,
คัมภิยวุตติ เมธาวิ	หินชัจจัมปิ ปุชเย.
การเย อัสสเม รัมเม	วาสเขตถ พหุสฺสสุเต,
ปปัญจวิวน กยิรา	ทุคฺโค ลังกมนานิ จ.
อณฺณ ปาณ ขาทนีย	วัจฺเจสณาสณานิ จ,
ทเทยฺย อุกฺกุเตสุ	วิปฺปัสสันเนน เจตสา.
ยถาปิ เมโข ฌนย	วิชฺชุมาลี สตักกุกุ,
ถลฺล นินฺนญัง ปุเรติ	อภิวัสสํ วสุณฺธโร.
คเณว สัทโธ สุตฺวา	อภิสชัจจ โภชน,
วณิพฺพเก ตัณฺเอยติ	อณฺณปาเนน บัณฺฑิตโต,
อนุมอฺพมาโน ปกิเวติ	เทถ เทถาติ ภาสติ.
ตณฺเอยทิสฺส ตชฺชิตํ โหติ	เทวสฺสเสว ปวสฺสโต,
สา ปุณฺณธารา วิปฺปลา	หาตารํ อภิวัสสํตีติ.

ยัสมี บัพโตปมุตฺตัก.

สวตฺถินิทาน. อถ โข ราชา ปเสนทิโกสโล ทิวาทิวสฺส เยน
ภควา เณอุปัสกมิ; อุปัสกมิตฺวา ภควันตํ อภิวาเทตฺวา เอกมณฺติ

นิลลิตี. เอมันนัง นิลลันนัง โข ราชานัง ปะเสนทิกโกสลัม ภควา เขตทโว
 “กัณเฑ กุโธ นุ ตวั มหาราช อาคัจฉนติ ทิวาทิวัสสาคิ. ยานิ พานิ ภันเฑ
 รัณณัง ชัฏฐิยานัง มุททวารสัททกานัง อิตถัสสิมมทตฺตทานัง กามเคธปริยญฺจิจจานัง
 ชนปทญฺญัจจาวิชัยนัปปัตตกานัง มหันตัง ปุริมีฉนเรทลัม อภิวิชัย อัสสมารสันนทานัง
 ราชกณฺเณยานิ ภวันตฺติ, เณเรทลัม เณเรทลัม อุลลัสสากัม อาบันนโนติ. ตัม กิ
 มัณเฑนสี มหาราช? อธิ เต ปุริโส อาคัจฉนณฺณ ปุริตถิมา ย ทิสาย
 สัตถา ยโก บัจจยโก, โส ตัม อุลลัสสากัม เอว วเทยย “ยัคฆ
 มหาราช ชานนฺณ “อหัม อาคัจฉามิ ปุริตถิมา ย ทิสาย, ตตถตถทลัม
 มหันตัง บัพพตัม อพฺพาสมัม, สัพเพ ปาณานิ นีปเปเนทฺธา อาคัจฉนติ,
 ยันเฑ มหาราช ภรณีนํ ตัม กโรทิตี: อถ พุทฺธโย ปุริโส อาคัจฉนณฺณ
 ทักขินา ย ทิสาย ๆ เป ๆ อถ พุทฺธโย ปุริโส อาคัจฉนณฺณ บัจจมา ย
 ทิสาย. อถ พุทฺธโย ปุริโส อาคัจฉนณฺณ อุลลัสสากัม ทิสาย สัตถา ยโก
 บัจจยโก, โส ตัม อุลลัสสากัม เอว วเทยย “ยัคฆ มหาราช ชานนฺณ
 “อหัม อาคัจฉามิ อุลลัสสากัม ทิสาย, ตตถตถทลัม มหันตัง บัพพตัม อพฺพาสมัม,
 สัพเพ ปาณานิ นีปเปเนทฺธา อาคัจฉนติ, ยันเฑ มหาราชภรณีนํ ตัม กโรทิตี:
 เณรูปเต เต มหาราช มหิตี มหัทธเก สมุပ္ปันเน ทารุणे มนุสฺสัสสเก^{*}
 พุทฺธเก มนุสฺสัสสเก กิมัสสํ ภรณีนันตฺติ. เณรูปเต เม ภันเฑ มหิตี
 มหัทธเก สมุပ္ปันเน ทารุणे มนุสฺสัสสเก พุทฺธเก มนุสฺสัสสเก กิมัสสํ

* ลี. ย. นีปเปเนทฺธา; พ. นีปเปเนทฺธา.

๒ ลี. ย. เอว; พ. มนุสฺสัสสเก.

[illegible]

อัมมัตถิ สมนจิริยา อัมมัตถิ กุสลกิริยา อัมมัตถิ ปุณณกิริยาติ.
 เอวเมตัม มหาราช เอวเมตัม มหาราช, อธิวัตถ์มาเน จ เต ชรามรณ
 กัมมัสส ภณียํ อัมมัตถิ อัมมจิริยา อัมมัตถิ สมนจิริยา อัมมัตถิ
 กุสลกิริยา อัมมัตถิ ปุณณกิริยาติ. อิทมโวจ ภควา ๆ เป ๆ สัตถา

“ ยถาปี เสลา วิปูลา	นภํ อาหัจจํ ปัพพตา,
สมันตา อนุปริเยยฺยิ	นิปฺปํ โปถเนตฺตา จตุทฺทิสฺสา,
เอวํ ชรา จ มัจจุ จ	อธิวัตถ์มาเน ปาณินโน,
ชัตติเย พฺรหฺมณ เวสฺสเส	สุทฺธเท จินฺทาลปุกฺกุเส.
น กิณฺจํ ปริวชฺเชติ	สัพพเมวากัมมัตถิ,
น ตตฺถ หัตถินํ ภูมิ	น รณานิ น ปัตติยา,
น จาปิ มนฺตยฺยฺวเนน	สํกฺกา เชตุํ ธเนน วา.
ทลฺลมา หิ มณฺธิโต โปโส	สํมบฺบสฺสํ อตฺถมตฺตโน,
พฺพุทฺธอ อัมมํ จ ลฺลเม จ	อีโร สทฺธํ นิเวสเย.
โย อัมมจาริ กาเยน	วาทาย อุตฺต เจตฺสา,
อิเธว นํ ปสฺสณฺติ	เปจฺจํ สคฺโค ปโมทสิติ.

โกสลสํยุตฺตํ สมัตถํ.

ตัสสสุทฺธานํ

“ ปคฺคโล อัยยิกา โลโก อิลลิตฺถํ ปัพพโตปมํ,
 เทสิตํ พุทฺธเสฏฺฐเจเน อิมํ โกสลมณฺจกํ.

๔. — มารลึยตุตฺติ.

ปรมวักโค ปจโม.

ปรมํ ตโปกัมมสุตฺตํ.

เอวํเม สุตฺ. เถถิ สมยํ ภควา อรุเวลายํ วิหริติ นัชฺชา
 เนรณฺชราย ตีเว อชปาลนิโคโรเช ปจมาภิสัมพุทฺโธ. อถ โข ภควโต
 รโหศตัสส ปฏิสลฺลีนัสส เหว เจตโต ปรีวิตกโก อุตฺปาติ “มุตฺโต
 วตฺมํหิ ตาย ทุกกรรการิกาย, สากุ มุตฺโต วตฺมํหิ ตาย อนฺนัตถลลฺลํหิตาย
 ทุกกรรการิกาย, สากุ วตฺมํหิ สักโต โพธิสมมฺชณฺคูติ.” อถ โข
 มาโร ปายีมา ภควโต เจตสา เจโต ปรีวิตกโกมณฺเวย เชน ภควา
 เทนุปลังกมิ; อุปลังกมิทฺวา ภควันติ คาทาย ชัณฺณภาสิ

“ตโปกัมมา อปักกัมม เชน สุกฺขณฺนํติ มาณวา,
 อสุทฺโธ มณฺเณสิ สุกฺโธ สุกฺกิมคฺคํ อปรทฺโธติ.

อถ โข ภควา “มาโร อยํ ปายีมา อิติ วิทิตฺวา มารํ
 ปายีมํนํ คาทาหิ ชัณฺณภาสิ

“อนฺนัตถลลฺลํหิตํ ญัตฺวา ยํ กิณฺจิ อปรํ ตป,
 สัพพํ นัตถาวหํ โหติ ปิยาริตฺตวํ ธมฺมนิ.
 สลฺลํ สมารี บัณฺณณฺจ มัคคํ โพธาย ภาวย,
 บัตฺโตลฺลํมิ ปรมํ สุกฺกํ นิหิตอํ ตวฺมสิ ชนฺตคาคิ.

* สลฺ. บ. สากุ จิตโต สโต โพธิ สมมชณคณฺนํติ.

สมเณ ภควา รัตตนิธการิมิสาโย อัสสโนกาเส นิสินโน โหติ.
 เทโว จ เขมเมกํ ฝุสายติ. อถ โข มาโร ปาเปมา ภควโต ภยํ
 นัมภิตตํ โดมหัสํ อุปปาทตฺตาโม เณ ภควา เตนุปลงฺกมิ;
 อุปปลงฺกมิตฺวา ภควโต อวิหเร อจฺจาวจา วณฺณนิภา อุปทเสติ
 สุกา เจว อสุกา จ. อถ โข ภควา “มาโร อโย ปาเปมา อิติ
 วิทิตฺวา มารํ ปาเปมํนํ คาคาหิ อัสสมภาสิ

“สํสารํ ทิฆมตฺถํ	วณฺณํ กตฺวา สุกาสฺมา,
อลันเต เตน ปาเปม	นิโหโต อมฺลํ อันทก.
เย จ กาเยเน วาราย	มนสา จ ฝุสฺสุตา,
น เต มารวสาณฺดา	น เต มารัสสํ ปจฺจคฺคติ.

อถ โข มาโร ปาเปมา ๆเป ๆ ตตฺถเนตรธายิติ.

จตุตถํ ปาสสฺสํ.

เอวํเม สุตํ. เอกํ สมโย ภควา พาวรณสโย วิหริติ อธิปตฺเตน
 มิคทาเย. ตตฺถ โข ภควา ภิกฺขุ อามันเตสสิ “ภิกฺขโวติ. “ภทฺธเตติ
 เต ภิกฺขุ ภควโต ปจฺจัสสํโสสุ. ภควา เอกทโวจ “มยฺหํ โข
 ภิกฺขเว โยนิโสมนสิการา โยนิโสสมมํปเปอานา อนุตฺตรวา วิมุตฺติ
 อนุปเปตฺตา อนุตฺตรวา วิมุตฺติ สจฺจฉิกฺคา, ตุมฺเหบิ ภิกฺขเว
 โยนิโสมนสิการา โยนิโสสมมํปเปอานา อนุตฺตร วิมุตฺติ อนุปาปนฺนาถ
 อนุตฺตร วิมุตฺติ สจฺจฉิกฺโรคาติ. อถ โข มาโร ปาเปมา เณ
 ภควา เตนุปลงฺกมิ; อุปปลงฺกมิตฺวา ภควนํ คาคาย อัสสมภาสิ

“พณฺโธสิ” มารปาเสน

เย ทิพฺพา เย จ มานุสา,

มารพณฺณพณฺโธสิ

น เม สมน โมกฺขลิตฺติ.

มุตฺตาหิ มารปาเสน

เย ทิพฺพา เย จ มานุสา,

มารพณฺณมุกฺโตมฺหิ

นิหโต คัมภี อันทกาติ.

อถ โข มาโร ปาปียมา ๆเป ๆ ตักฺเถวณฺตรธายิตฺติ.

มณฺจรมิ ปาโรสุคตฺ.

เอวํเม สุตํ. เอกํ สมยํ ภควา พาวานลียํ วิหริติ อัสสิปทเน
มิดทาเย. ตัตฺติว โข ภควา ภิกฺขุ อามันโหสิ “ภิกฺขโวติ. “ภพฺนฺเตติ
เต ภิกฺขุ ภควโต มัจฺจัสสํโสสุ. ภควา เอตทโวจ “มุตฺตาหิ
ภิกฺขเว สัพฺพปาเสหิ เย ทิพฺพา เย จ มานุสา, ตุมฺหิปี ภิกฺขเว
มุตฺตา สัพฺพปาเสหิ เย ทิพฺพา เย จ มานุสา, จรต ภิกฺขเว จาริกิ
พหุชนทิตาย พหุชนสุขาย โลกานุกัมปาย อตฺถาย หิตาย สุขาย
เทวมนุสฺसानํ, มา เอเกน เทวํ อคมิธํ, เทเสถ ภิกฺขเว อมฺมํ
อาทิกัลป์ยานํ มัชฌะกัลป์ยานํ ปริโยธานกัลป์ยานํ, ชาติถิ สหยังฺชนํ
เกวลปริปุณฺณํ ปริสุทฺธํ พมฺมจวิยํ ปกาเสถ, สันติ สัตฺตา อปฺปปร-
ซักฺกชาติกา, อตฺถลวณทา อมฺมัสสํ ปริทายนฺติ, ภวิสสฺสันติ อมฺมัสสํ
อณฺณคาโร; อหฺมํปี ภิกฺขเว เยน อรุเวลา เสนาณิคโม* เตนุปลัง-
กมิสฺสาลมิ อมฺมเทสนายาติ. อถ โข มาโร ปาปียมา เยน ภควา

* พ. เอว; ลี. ย. พักโรติ.

* วินยโปตฺถเก “เยน อรุเวลา เยน เสนาณิคโมติ อิติโส ปาโจ ทิสฺสลิตฺติ.

เตนุปลังกมิ; อุปลังกมิตฺวา ภควันตํ คาลาย อชฌณาสี

“พนฺโหสิ สัพพะปาเสหิ	เย ทิพฺพา เย จ มานุสา,
มทาพนฺธอนพนฺโหสิ	น เม สมณ โมกฺขลิตฺติ.
มุตฺโตหิ สัพพะปาเสหิ	เย ทิพฺพา เย จ มานุสา,
มทาพนฺธอนมุตฺโตมฺหิ	นิหโต คัมภสิ อชฌณาคิตฺติ.

อถ โข มาโร ปาปฺมา ๆเปฯ คตฺตเดวันตฺวธายิตฺติ.

ฉฐฺยํ สํปฺปสฺสคตฺต.

เอวํเม สุตฺ. เอกํ สมยํ ภควา ราชคเห วิหริติ เวฬุเน
 กลนฺทกนิวาเป. เตน โข ปน สมเยน ภควา รัตตํนอการคิมิธายํ
 อชฌณกาเส นิสินฺโน โหติ. เทโว จ เอกเมกํ ผุสสายติ. อถ โข
 มาโร ปาปฺมา ภควโต ภายํ ฉมฺภิตตฺตํ โลมหํสํ อุบฺบํปาเทตฺตกาโม
 มหฺนตฺติ สํปฺปราชวณฺณํ อภินิมฺมิณคิตฺวา येเน ภควา เตนุปลังกมิ.
 เสยฺยถาปํ นาม มหิตฺตํ เอกรฺกชิกา นาวา, เอวํสํส กายो โหติ.
 เสยฺยถาปํ นาม มหฺนตฺตํ โสณฺทิกํ กิลฺลชฺชํ, เอวํสํส ฌเน โหติ.
 เสยฺยถาปํ นาม มหิตฺตํ โกสลิกา กัลลปาณฺนํ, เอวํสํส กัชฺชินิ ภวณฺติ.
 เสยฺยถาปํ นาม เทเว คพิคฬายันเต วิชชุลลทา นิจฺฉรณฺติ, เอวํสํส
 มุขโต ชิวฺหา นิจฺฉรณฺติ. เสยฺยถาปํ นาม กัมมารคคฺคิวิยา อมมานาย
 สทฺโท โหติ, เอวํสํส อัสสาสยัสสาสาณํ สทฺโท โหติ.

อถ โข ภควา “มาโร อญฺ ปาปฺมา อิติ วิทิตฺวา มารํ
 ปาปฺมณฺตํ คาลาหิ อชฌณาสี

“ โย สุนฺณเวทนิ เสวติ เสยฺยา โส มุณี อตฺตสฺสณฺโโต,
 วัธสฺสชฺช จเรยฺย ตตฺถ โส ปฏฺฐบฺบํหิ ตถาวธสฺส ต.
 จรกา พฺหุ เภรวา พฺหุ อโธ ทสฺสสิริสปา พฺหุ,
 โถมมฺบิ น ตตฺถ อธิชฺเชย สุนฺณวาทคโต มหา มุณี,
 นภํ ฌลเยยฺย ปจวี ฌลเยยฺย สัพฺเพว ปาณา อุก สันตฺเตยฺย,
 สลฺลลัมบิ เจ อฺรติ กัมมัลลฺลเยยฺย* อูปัสสิ ตาณํ น กโรนฺติ พุทฺธาติ.

อถ โข มาโร ปาปฺมา “ ชานาติ มํ ภควา, ชานาติ มํ
 สุกฺโคติ ทุกฺขิ ทุมมโน ตตฺถเววันฺตรธายีติ.

สตฺตมํ สุมฺปิติสฺสตฺ.

เอวํเม สุตฺ. เขกํ สมยํ ภควา ราชคฺเห วิหริเต เวทฺเฐเน
 กลันทกนิวาเป. อถ โข ภควา พฺหุเทว รัตฺตี ธิชฺโณกาเส
 จงฺกมิตฺวา รัตฺติยา บัจฺจุสฺสสมยํ ปาเท บักฺขาเลตฺตวา วิหารํ ปวิสิตฺวา
 ทักฺขิเนน บัลลฺเสน สีหเสยฺยํ กัมปเปสิ ปาเทน ปาทํ อจฺจาธาย
 สโต สัมปชาโน อญฺ्ञานสฺสณฺณํ มนสิกริตฺวา อถ โข มาโร ปาปฺมา
 येन ภควา เทนุปลงฺกมิ; ออุปสงฺกมิตฺวา ภควันตํ คาถาย ธิชฺฌภาสิ
 “ กิํ โสบฺบิสิ กิํ นุ โสบฺบิสิ กิมิทํ โสบฺบิสิ ทุพฺภโต วีย,
 “ สุนฺณมคฺคารณฺติ โสบฺบิสิ กิมิทํ โสบฺบิสิ สุริเย อุดฺคเตติ.
 ยลฺลิสฺส ชาลีนี วิสตฺติกา ตณฺหา นตฺถิ กุทฺธิว จิ เนคเว,
 สัพฺพุปฺปินิ ปรีกฺษยา พุทฺโธ โสบฺบิสิทํ กิํ ตเวตฺถ มาราติ.

* อ. เอว; ลี. ย. ปกัมปเยยฺย; พ. กัมปโรยฺย.

อด โข มาโร ปาบีมา ๆเป ๆ ตัตถเวณัตรธายิตี.

อัญจมิ นันทนสุตต.

เอวัมเม สุต. เอกัง สมยํ ภควา สาวัตถิยํ วิหริติ เชตวนเ
อนาถบิณฑิกัสส อารามเ. อด โข มาโร ปาบีมา เยน ภควา
เตนุปลังกมิ; อุปลังกมิต्วา ภควโต สันติเก อิมํ คามํ อภาสิ

“ นันตติ ปุตเตหิ ปุตติมา	โคมิโก โคหิ คเถว นันตติ,
อุปธิหิ นรัสส นันตนา	น หิ โส นันตติ โย นิรูปีติ.
โสจติ ปุตเตหิ ปุตติมา	โคมิโก โคหิ คเถว โสจติ,
อุปธิหิ นรัสส โสจนา	น หิ โส โสจติ โย นิรูปีติ.

อด โข มาโร ปาบีมา “ชานาติ มํ ภควา, ชานาติ มํ สุกโคติ
ทุกขี ทุมมโน ตัตถเวณัตรธายิตี.

นวมํ อายุสสุตติ (๑).

เอวัมเม สุต. เอกัง สมยํ ภควา ราชคเห วิหริติ เวฬุวนเ
กถันตกนิวาเป. ตัตถ โข ภควา ภิกขุ อามันเตสิ “ภิกขโวติ. “ภทนต์เตติ
เต ภิกขุ ภควโต บัจจัสสโสสุ. ภควา เอตทโวจ “อปัปปีทํ ภิกขเว
มนุสสานํ อายุ, คมนีโย สัมปราโย, กัตถัพพํ กุสลํ, จริตัพพํ
พริหัมจริยํ, นัตถิ ชาตัสส อมรณํ; โย ภิกขเว จิรํ ชีวติ โส
วัสสสตํ อปัเป วา ภิกขโวยติ. อด โข มาโร ปาบีมา เยน ภควา
เตนุปลังกมิ; อุปลังกมิต्วา ภควันตํ คายาย อชฌมภาสิ

“ทิจฆมาเย มนุสสานํ น นํ หิเพ สุปปวิโส,

พระยัย ชีวมัตโตว	นัตถิ มัจจุสฺส ชาคโมติ.
อภัยปมาเย มนุสฺसानํ	หิเพยฺย นํ สุโปริโส,
จเวยฺยาทิตฺตสิโสว	นัตถิ มัจจุสฺส ชาคโมติ.

อถ โข มาโร ปาปฺมา ๆเป ๆ ตตฺถเวณฺณตรชาเยติ.

ทสฺมึ อายุสฺสคฺคิ (๒).

เอกํ สมยํ ภควา วาชคเห ๆเป ๆ ตตฺริ โข ภควา เขตทโว
 “อภัยปมิตํ ภิกฺขเว มนุสฺसानํ อายุ, คมนฺนีโย สัมปราโย, กตฺตัพพํ
 กุสฺสํ, จริตฺตัพพํ พฺรหฺมจริยํ, นัตถิ ชาตฺสส อมรณํ; โย ภิกฺขเว จิรํ
 ชีวิติ, โส วัลลสฺสคํ อภัยป วา ภิกฺขโยติ. อถ โข มาโร ปาปฺมา
 เยน ภควา เทนุปลงฺกมิ; อุปลงฺกมิตฺวา ภควันตํ คาถาย อชฺฉณภาสิ

“นาจฺจยฺนํติ อโหโรตฺตา	ชีวิทํ นุปรุชฺฉมติ,
อายุ อญฺจริยติ มัจฺจํ	เนมิว รตฺตํพฺรณํติ.
อจฺจยฺนํติ อโหโรตฺตา	ชีวิทํ อุปรุชฺฉมติ,
อายุ ชียติ มัจฺจํ	กฺกฺนทึนํว โอตกนํติ.

อถ โข มาโร ปาปฺมา “ชานาติ มํ ภควา, ชานาติ มํ สุตโตติ
 ทุกฺกชี ทุมฺมโน ตตฺถเวณฺณตรชาเยติ.

ปจฺจโม วคฺโค.

ตสฺสสุตฺตํ

“ตโปกัมมํภจ นาโค จ	สุกํ ปาเสน เต ทฺเว,
สยํไป สยํปติ นนฺทนํ	อายุนา อปเร ทฺเวติ.

ร ลี. ปวิเยตฺติปิ อญฺปิเยตฺติปิ ปาโจ; ย. อญฺปิยาติ.

มารลัษฺมิตไเต ทุติยวัคโค ทุติโย.

ปจฺมํ ปาสาณสฺสัคคํ.

เอกํ สมยํ ภควา ราชคเห วิหริติ คิञฺฉณกุญฺเญ บัฬฺพเต. เตน
 โข ปน สมเยน ภควา รัตตํนํการคมิสฺสายํ อัสสํโณกาเส นิสินฺโน
 โทติ. เทโว จ เอกเมกํ นุสฺสายติ. อถ โข มาโร ปาปฺมา
 ภควโต ภยํ นมฺภิตตํคํ โลมหสฺสํ อပ္ปํเตตฺตกาโม येन ภควา
 เตนุปลํกมิ; อฺปปลํกมิตฺวา ภควโต อวิทฺุเร มหฺนํเต มหฺนํเต ปาสาणे
 ปคฺคเพสิ. อถ โข ภควา “มาโร ขยํ ปาปฺมา จิฉิ วิทิตฺวา มารํ
 ปาปฺมํนํคํ คาถาย อัสสนภาสิ

“สเจปํ เกวลํ สัพพะ คิञฺฉณกุญฺเญ คเพยฺยสิ,
 เวน สมฺมา วิมุตฺตานํ พุทฺธานํ อตฺถํ อธิวชิรํนํติ.

อถ โข มาโร ปาปฺมา “ชานาติ มํ ภควา, ชานาติ มํ สุกฺโตติ
 ทุกฺขํ ทุมมํโน “ตตฺถเววันฺตรยาปิตฺติ.

ทุติยํ สีนฺสัคคํ.

เอกํ สมยํ ภควา สวตฺถิยํ วิหริติ เขตฺวาเน อนาถบิณฑิกสฺส
 อารามे. เตน โข ปน สมเยน ภควา มหฺคิยา ปริสาย ปริวฺโต
 อมฺมํ เทเสติ. อถ โข มารสฺสํ ปาปฺมํโต เขตฺทโหสิ “อญฺ โข
 • สฺสิ. ปวฺชํเทสสิคิปปิ ปวฺชํเทสสิคิปปิ ปวฺชํญฺเฐสิคิปปิ ปาโจ; ยฺ.
 ปฺพาเสสิ.

สมโน โคตโม มหติยา ปริสาย ปริวโต ธัมม เทเสติ, ยันนุนาหิ
 เยน สมโน โคตโม เตนุปลังกเมยฺย วิจักขุกัมมายาติ. อถ โข
 มาโร ปาปฺมา เยน ภควา เตนุปลังกมิ; อุปปลังกมิตฺวา ภควันตํ
 คาถาย อชฌมภาสิ

“ กิ นุ สึทฺโหว นทสิ	ปริสายํ วิสารโท,
ปฏิมัลโล หิ เต อตฺถิ	วิชิตาวิ น มณฺณสึติ.
นทนต์ิ เว มหาวิรา	ปริสาสุ วิสารทา,
ตถาคตา พลปฺปัตตา	คิณฺณา โลเก วิสฺตํ คิณฺติ.

อถ โข มาโร ปาปฺมา “ชานาติ มํ ภควา, ชานาติ มํ สุตฺโตติ
 ทุกฺขี ทุมฺมนิ ตตฺถเวณฺตรธายีติ.

ตฺถิยํ สกฺกิสฺสุตฺตํ.

เอวํเม สุตฺ. เอกํ สมยํ ภควา ราชคเห วิหริติ มตฺถกฺขณิสีมี
 มิคทาเย. เตน โข ปน สมเยน ภควโต ปาโท สกฺกิกาย ชโต
 โหติ. ภุสา สุกํ ภควโต เวทนา วตฺตนต์ิ สารีริกา ทุกฺขา ติพฺพา
 ขรา กญฺญา อสาตา อมณาปา. ตา สุกํ ภควา สโต สัมปชาโน
 อธิวาเสติ อวิหังเจนฺมาโน. อถ โข ภควา จตุคฺคณํ สํชาวฺถิ
 ปณฺณเปตฺวา ทักขิเนน มัลลเสน สึทฺเตยฺย กบฺบิเปสิ ปาเทน ปาทํ
 อัจจาถาย สโต สัมปชาโน. อถ โข มาโร ปาปฺมา เยน ภควา
 เตนุปลังกมิ; อุปปลังกมิตฺวา ภควันตํ คาถาย อชฌมภาสิ

“มณฺธิยา นุ เสสิ อุตฺทาทุกาเวยฺยมตฺโต อตฺถา นุ เต สัมปจฺจนา น สันติ,

เอโก วิวัตเต สยนาสนัมหิ นิททามุโข* มิมีทํ โสปปิเสวาติ.
 น มนํทียา สยามิ นานํ กาเวยัมมัตโต ชัตถํ สเมจจาหมเปตโสโก,
 เอโก วิวัตเต สยนาสนัมหิ สยามหํ สัพพะภูตานุกัมปิ.
 เยสम्मปิ สัลลํ อรสี ปวิญ्ञํ มุหํ มุหํ หทยํ เสวมานํ,
 เตปฺปํ โสปปิ ลกเว สัลลํสา กัสสิมา อหํ น สุปเป วีตสัลโล.
 ชัตถํ น ลํเกมิ นปิ เภมิ โสทฺทํ วัตติณํทิวา นานุตตฺถันติ मामํ,
 หานํ น ปัสสามิ กุทินจิ โลเก ตัสสิมา สุปเป สัพพะภูตานุกัมปิติ.

อถ โข มาโร ปาปฺมา “ชานาติ มํ ภควา, ชานาติ มํ
 สุกโคติ ทุกฺขี ทุมมโน ตตฺถเววันตรธายิติ.

จตุตถํ ปฏฺฐุปสฺสุตํ.

เอวํเม สุตํ. เอกํ สมยํ ภควา โกลเลสุ วิหริตํ เอกสาลาเย
 พฺราร्हมณคาเม. เตเน โข ปน สมเยเน ภควา มหิตฺยา คิหิปริสาเย
 ปวิรุโต ธัมมํ เทเสติ. อถ โข มารัสสํ ปาปมโต เอตทโหสิ
 “อโย โข สมโณ โคตโม มหิตฺยา คิหิปริสาเย ปวิรุโต ธัมมํ
 เทเสติ, ยันฺนุนาหํ เยน สมโณ โคตโม เตนุปลังกเมยฺย
 วิจักษุณํมายาติ. อถ โข มาโร ปาปฺมา เยน ภควา เตนุปลังกมิ,
 อุปปลังกมิตฺวา ภควันตํ คาถาย อชฺฉมภาสิ

“เนตํ ทว ปฏฺฐุป ยตฺถปฺปมณฺสาสสิ,
 อนุโรธโรเธสุ มา สชฺชชิตฺถ ตทาจรณํติ.

* ส. นิททาสิ โข.

หิตานุกัมมํ ปิ สัมพุทธํ โข ยถัณฺณมฺนุสฺสาคฺคิ,
อนุโรธวโรเทหิ วิปฺปมุตฺโต ทถาคฺคโหติ.

อด โข มาโร ปาปฺมา “ชานาคิ มํ ภควา, ชานาคิ มํ สุตฺโตติ
ทุกฺขี ทุมฺมโน ตตฺถเววันฺตรธายิตี.

ปณฺณมํ มานสฺสสุตฺตํ.

เอวํเม สุตฺ. เอกํ สมมํ ภควา สาวตฺถิยํ วิหริติ เชตวนเ
อนาถปณฺณิกัสส อารามเ. อด โข มาโร ปาปฺมา เยน ภควา
เตนุปลงฺกมฺ; อุปลงฺกมิตฺวา ภควันฺตํ คากาย อชฺชฌภาสิ

“อณฺโถลิกขจโร ปาโส ยํวํ จรติ มานโส,
เตน ตํ พายยิสฺสามิ น เม สมณ โมกฺขสฺสิตี.
อุปา สัตฺถา คณฺธา วสา โยจฺฉัพพา จ มโนรมา,
เอตถ เม วิคฺโค นนฺโท นิหิตो ตฺวํลล อณฺโถกาคิ.

อด โข มาโร ปาปฺมา “ชานาคิ มํ ภควา, ชานาคิ มํ สุตฺโตติ
ทุกฺขี ทุมฺมโน ตตฺถเววันฺตรธายิตี.

นัจฺฉิจิ ปตฺตสฺสสุตฺตํ.

สาวตฺถิยํ อารามเ. เตน โข ปณฺ สมเณน ภควา ปณฺณินฺ
อุปาทานักขันธานํ อุปาทาย ภิกฺขุ อัมมมฺยา กถาย สันทลฺลเสติ
สมาทเปติ สมุตฺเตเชติ สัมปทฺเสติ, เท จ ภิกฺขุ นัจฺฉิจิกฺขวา มนสิกตฺวา
ลลิตฺเตจฺเจตโส สมณฺนาทวตฺวา โอหิตโสตา อัมมํ สุนนฺติ. อด โข มารลล
ปาปมฺโห เอตทโหสิ “อญฺ โข สมณเ คตโม ปณฺณินฺ อุปาทานักขันธานํ

บุปาทาย ภิกขุ อัมมียา กถาย สันทัสเสติ สมาทเปติ สมุตฺเตเชติ
 สัมปทฺเสติ, เต จ ภิกขุ อัญญจิกตฺวา มนสิกตฺวา สัพพะเจตโส
 สมันนาหริตฺวา โอหิตโสทา อัมมํ สุนันฺติ, ยันฺนุนาหํ เยน สมฺมโน
 โคตโม เตนุปลงฺกเมยฺยํ วิจกฺขุกัมมียาติ. เตน โข ปน สมฺมโน สัมพทฺฐา
 บัตตคา อัสสโมกกาเส นิกฺขิตฺตา โหนฺติ. อถ โข มาโร ปาปฺมา
 พลีพทฺทวณฺณํ อภินิมฺมินิถฺวา เยน เต บัตตคา เตนุปลงฺกมิ. อถ โข
 อฉฺฉนฺตโร ภิกขุ อฉฺฉนฺตรํ ภิกขุ เอตทโวจ “ภิกขุ ภิกขุ เอโส
 พลีพทฺโท บัตเต ภินฺทเยยาคิ.

เอวํ วุคฺเต ภควา ทํ ภิกขุ เอตทโวจ “เนโส ภิกขุ พลีพทฺโท,
 มาโร เอโส ปาปฺมา ตุมฺหากํ วิจกฺขุกัมมียา อาคโตติ. อถ โข ภควา
 “มาโร อยํ ปาปฺมา อิติ วิทิตฺวา มารํ ปาปมฺนัต คากาย อัสสมภาสิ

“รูปํ เวทยิตํ สันถํ	วิญฺญาณํ ยณฺจ สํขตํ,
เนโสหฺมสฺสํ มิ เนตํ เม	เอวํ ตตฺถ วิรัชฺชติ,
เอวํ วิรตฺตํ เขมตฺตํ	สัพพะสํโยชนาติตํ,
อเนวํ สัพพะจาเนตุ	มารเสนานํ นาสสมฺมาติ.

อถ โข มาโร ปาปฺมา ๆเป ๆ ตตฺถเอวณฺตรธายิติ.

สัสตมํ อายตนสฺสตตํ.

เอกํ สมยํ ภควา เวสาลิยํ วิหริติ มทาวเน กุฎฺฐาคารสาละยํ. เตน โข
 ปน สมฺมโน ภควา ฉนฺนํ ผัสสํายตนาณํ อปาทาย ภิกขุ อัมมียา กถาย

สันทัสเสติ สมากเปติ สมุตเตเชติ สัมปหเสติ, เต จ ภิกขุ อัญจิกัตวา
 มนสิกัตวา สัพพะเจตโส สมันนาคหริตวา โอหิตโสตา ธัมมํ สุนันฺติ.
 อถ โข มารัสส ปายัมโค เอตทโหสิ “อโย โข สมโน โคตโม
 ถันนํ ผัสสายตนานํ อุปาทาย ภิกขุ ธัมมียา กถาย สันทัสเสติ
 สมากเปติ สมุตเตเชติ สัมปหเสติ, เต จ ภิกขุ อัญจิกัตวา มนสิกัตวา
 สัพพะเจตโส สมันนาคหริตวา โอหิตโสตา ธัมมํ สุนันฺติ, ยันฺนุนาหํ
 เยน สมโน โคตโม เตนุปลังกเมยฺยํ วิจักขุกัมมายาติ. อถ โข
 มาโร ปายีมา เยน ภควา เตนุปลังกมิ; อุปลังกมิตฺวา ภควโต อวิทูเร
 มหันตํ ภยภเวว สัตถํ อภาสิ “อปัสสูกํ ปจวี มณฺเณ อุทริยตฺติ.
 อถ โข อลฺลภโร ภิกขุ อลฺลภตรํ ภิกขุ เอตทโวจ “ภิกขุ ภิกขุ
 เเฮสา ปจวี มณฺเณ อุทริยตฺติ.

เอวํ วุตฺเต ภควา ตํ ภิกขุ เอตทโวจ “เนสา ภิกขุ ปจวี
 อุทริยติ, มาโร เอโส ปายีมา คุมฺหากํ วิจักขุกัมมาย ฆาคโตติ.
 อถ โข ภควา “มาโร อโย ปายีมา อิติ วิทิตฺวา มารํ ปายัมณฺตํ
 คาทาย อัสสมภาสิ

“รูปา สัตถา คันธา รัชา	ผัสสา ธัมมา จ เกวลา,
เอตํ โลกามิสํ โฆรํ	เอตํ โลโก วิมุจฺฉิต,
เอตํบจํ สมตีกกัมม	สโต พุทธัสสํ สวโก,
मारเฮยฺยมตีกกัมม	อาทิจโจว วิโรจตี.

อถ โข มาโร ๆ เป ๆ ตตฺถเอวันฺตวธายิต.

อัญจัม ปันนทลัคคิ.

เดกั สมนิ ภควา มลลเสฏฺฐ วิหริติ บัณฺฑิสาลายํ พฺรหฺมณคามา.
เตน โข ปน สมนเณน บัณฺฑิสาลายํ พฺรหฺมณคามา กุมารกานํ
ปาหุณฺณกานิ ภวณฺตี. อถ โข ภควา ปุพฺผัตถสฺสสมํ นิวาเสตฺวา
ปัตตจิวรมาทาย บัณฺฑิสาลํ พฺรหฺมณคามาํ ปันนทาย ปาวิสสิ.

เตน โข ปน สมนเณน บัณฺฑิสาลายายกา พฺรหฺมณคคหปติกา
มาเวณ ปาปมิตา อณฺเฐววิญฺจา ภวณฺตี “มา สมนโณ โคตโม
ปันนทมลัคคิ. อถ โข ภควา ยถา โขเตน ปัตเตน บัณฺฑิสาลํ
พฺรหฺมณคามาํ ปันนทาย ปาวิสสิ, ตถา โขเตน ปัตเตน ปฏิกกมิ. อถ
โข มาโร ปาปมา เณน ภควา เตนุปลงฺกมิ; อุปลงฺกมิตฺวา ภวณฺตี
เอตทโวจ “อปี สมนน ปันนทมลัคคิ. ตถา นุ ตฺว ปาปม
อกาสิ? ยถาหิ ปันนท น ลเภยยนฺตี. เตน हि ภันเต ภควา ทุติยัมปิ
บัณฺฑิสาลํ พฺรหฺมณคามาํ ปันนทาย ปาวิสสุ, ตถาหิ ภริสฺสามิ ยถา
ภควา ปันนทํ ลจฺจนฺตี.

อปลุณฺณํ ปสฺวี มาโร	อาสัซฺชนํ ตถาคตํ,
กิ นุ มัลลลสิ ปาปม	น เม ปาปํ วิปจฺจติ.
สุสุขํ วต ชีวาม	เยสฺสันโน นตฺติ กิณฺจณํ,
ปัตติภักขา ภวิสฺสาม	เทวา อภัสสฺสวา ยถาติ.

อถ โข มาโร ปาปมา “ชานาติ มํ ภควา, ชานาติ มํ สุกโคติ
ทุคฺชี ทุมมโน ตตฺถเวณฺนภรธาเยว.

นาม กัสสวกัสสตี.

สาวัตถินิทานํ. เตน โข ปน สมเณ ภควา ภิกขุ นิพพานปฏิ-
 สยัคตยา ธัมมียา กถา สันตัสสเถติ สมาทเปติ สมุตเตเขตติ
 สัมปทสเถติ, เต จ ภิกขุ อัญจิกัตวา มนสิกัตวา สัพพะเจตโส
 สมณนาหริตวา โอหิตโสตา ธัมมํ สุนันติ. อถ โข มารัสส
 ปาปัมโต เอตทโหสิ “อภ โข สมณ โคตโม ภิกขุ นิพพานปฏิสยัคตยา
 ธัมมียา กถา ๆเป ๆ ยันนุนาท เณ สมณ โคตโม เตนุปลังกเมยยัง
 วิจักขุกัมมयाติ. อถ โข มาโร ปาปัมา กัสสกวณณํ อภินิมมิติตวา
 มหันตํ นังคลํ ชนฺธํ กวิตวา ทิฆํ ปาจนยฺยํ จี จเหตฺวา หฎฺทญฺเฏโส
 สานสาฏกนิวัตโ” กัททมมกฺขิเตหิ ปาเทหิ เณ ภควา เตนุปลังจามิ;
 อุปปลังกมิตฺวา ภควันตํ เอตทโวจ “อภ สมณ พลีพทฺเต อทฺทสาติ.
 กิ ปน ปาปัม เต พลีพทฺเตหิตฺ. มเมว สมณ จักขุ, มม รุปา,
 มม จักขุสํผัสสวณฺณายตณํ, กุหิ เม สมณ คันตฺวา โมกฺขลลิตฺ.
 มเมว สมณ สอตํ, มม สทฺทา, ๆเป ๆ มเมว สมณ ฆานํ, มม
 คันธา, ๆเป ๆ มเมว สมณ ชีวทา, มม รสา, ๆเป ๆ มเมว สมณ
 กาโย, มม โนญฺจัพพา, ๆเป ๆ มเมว สมณ มโน, มม ธัมมา,
 มม มโนสํผัสสวณฺณายตณํ, กุหิ เม สมณ คันตฺวา โมกฺขลลิตฺ.

ตเวว ปาปัม จักขุ, ตว รุปา, ตว จักขุสํผัสสวณฺณายตณํ,
 ยตฺถ จ โข ปาปัม นตฺถิ จักขุ, นตฺถิ รุปา, นตฺถิ

* บ. สานสาฏกนิวัตโ.

จักขุสัมผัสส่ววิญาณายตนํ, อคติ ตว ตัตถ ปาปัม: คเวว ปาปัม
โสตฺ, ตว สัททา, ตว โสตสัมผัสส่ววิญาณายตนํ, ยัตถ จ โข
ปาปัม นัตถิ โสตฺ, นัตถิ สัททา, นัตถิ โสตสัมผัสส่ววิญาณายตนํ,
อคติ ตว ตัตถ ปาปัม: คเวว ปาปัม มานํ, ตว คณฺหา, ตว
มานสัมผัสส่ววิญาณายตนํ, ยัตถ จ โข ปาปัม นัตถิ มานํ,
นัตถิ คณฺหา, นัตถิ มานสัมผัสส่ววิญาณายตนํ, อคติ ตว ตัตถ
ปาปัม: คเวว ปาปัม ชีรฺหา, ตว รสา, ตว ชีรหาสัมผัสส่ววิญาณายตนํ
ฯเปฯ คเวว ปาปัม กาโย, ตว โผฏฐัพพะ, ตว
กายสัมผัสส่ววิญาณายตนํ, ฯเปฯ คเวว ปาปัม มโน, ตว ธมฺมา,
ตว มโนสัมผัสส่ววิญาณายตนํ, ยัตถ จ โข ปาปัม นัตถิ มโน, นัตถิ
ธมฺมา, นัตถิ มโนสัมผัสส่ววิญาณายตนํ, อคติ ตว ตัตถ ปาปฺมาติ.

“ ยอ วรณัตติ ” “ มม ยถันตติ ” “ เย วรณัตติ ” “ มมณัตติ ” ๑.

เขตต์ถ เจ เต มโน อัตถิ น เม สมน โมกขสัจฉิ.

ย วัฒน ติ น ต ัมย หิ   เย วทน ติ น เต อหิ,

เอวี่ ปานัม ชานาหิ   น. เม   มัคคม บ   ทกขล ต.

อด โข มาโร ปาบีมา ๆเป ๆ ตัตถะวันนัตถายัตติ.

ทศม รัชชัตต.

เอก สัมป ภาควา โกลเลสุ วิหริติ หิมวันตย์ปเตเส * อรณบกุฎิกาย.

ชด โข ภควโต รโหคตัสส ปฏิสัสสินัสส เอว เจตโส ปวิตักโก

๗. หิมวันต์บัลลังก์,

อุทฺตปาติ “ สักกา นุ โข รัชชํ กาเรตุ อหนํ อฆาตยํ อชินํ อชาปยํ
 อโสจํ อโสจาปยํ ธัมเมนาติ. อถ โข มาโร ปาปฺมา ภควโต
 เจตสา เจโต ปรีวิตักกมัลลํนาย เยน ภควา เตนุปลังกมิ; อุปปลังกมิตฺวา
 ภควันตํ เอตทโวจ “ กาเรตุ ภันเต ภควา รัชชํ, กาเรตุ สุกโต
 รัชชํ อหนํ อฆาตยํ อชินํ อชาปยํ อโสจํ อโสจาปยํ ธัมเมนาติ.
 กิ ปน เม ตํว ปาปม บัลลสฺส, ยํ* มํ ตํว เอว วเทสิ “ กาเรตุ ภันเต
 ภควา รัชชํ, กาเรตุ สุกโต รัชชํ อหนํ อฆาตยํ อชินํ อชาปยํ
 อโสจํ อโสจาปยํ ธัมเมนาติ. ภควโต โข ภันเต จิตฺตาริ
 อธิธิปาทา ภาวิตา พหุลลิตา ยานิกตา วตฺตํกตา อญฺญจिता ปรีจิตา
 สุกสมารัตธา, อากังขมาโน ปน ภันเต ภควา หิมวันตํ ปัพพตราชํ
 “ สุวณฺณนํเตว อธิมุจฺเจยฺย, สุวณฺณนํปัพพตัสสาคิ.

ปัพพตัสส สุวณฺณนัสส

ชาตฺรบุลลํ เกวลา,

ทํ วิตาว นาลเมกัสส^๒

อิติ วิทฺธา” สัมมัจเจะ.

โย ทุทฺธมฺมํทักขิ ยโตนิทานํ

กาเมสุ โล ชนฺตํ กถํ นเมยฺย,

อุปธํ วิทิตฺวา น สํโศติ โลเก

ตัสสเณว ชนฺตํ วินยาเย สิกฺขติ.

อถ โข มาโร ปาปฺมา “ ชานาติ มํ ภควา, ชานาติ มํ
 สุคโตติ ทุกฺขํ ทุมมโน ตตฺถเณวณฺตรธายิติ.

ทฺติโย วตฺตโค.

* ส. กิ. ๓. ย. พ. อ. เอว; ส. วิทฺตวินาลเมกัสส.

๒ ส. “ วิทิตฺวา ทิ วา “ วิทฺธาติ วา ปาโจ; ย. วิทฺธา; พ. วิชฺชา.

ตัสส์สุทธานัง

“ปาสาโน สีสโห สกลิกัง ปฏฐุบัब्ง์ มานลัม,
 บัตตัม อายตณัม ปันนัง กัสสีกัง รัชเชนเต ทลาคิ.

ตติยวัคโค ตติโย.

ปรหมัม สัมพัหุสสุตตัม.

เอวัมเม สุตัม. เอกัง สมยัม ภควา สักเกสสุ วิหริติ สิวาติยัม.
 เตเน โข ปณ สมนเยเน สัมพัหุลา ภิกขุ ภควโต อวิทุเร อปัมัตตา
 อาตาปโน ปหิตตัตตา วิหรันติ. อถ โข มาโร ปาปมา พรัหมณวัณณัม
 อภินิมมิเนตวา มหันเตเน ชฏฐันทุเวเน อชินักกัปปนิวัตโก ชินโน
 โคปานลิวังโก ขรุขรุบัสสัสสี อุตุมพรทนต์ม คเหตวา เยเน เต
 ภิกขุ เตเนปลังกมิ; อุปปลังกมิตวา เต ภิกขุ เอตทโวจ “ตทรา
 ภวันโต บัพพิชิตา สุตสุ กาฬิเกสา .ภักเธรณ โยพพะเนเน สมนันนาคตา
 ปจเมเน วยสา อนิกกัปปิตาวโน กาเมสสุ, ภุณฺณันตุ ภวันโต มานุสเส
 กาเม, มา สันทิฏฐัจจิกัง หิตวา กาลิกัง อนุชาวิทถาติ. น โข มย
 พรัหมณ สันทิฏฐัจจิกัง หิตวา กาลิกัง อนุชาวาม, กาดิกกัณฺจ โข มย
 พรัหมณ หิตวา สันทิฏฐัจจิกัง อนุชาวาม, กาลิกา हि พรัหมณ กามา
 วุตตา ภควตา พหุทุกขา พหุปายาสา, อาทีนโว เอตถ ภิกขุโย,
 สันทิฏฐัจจิกो ยมัม อัมโม อกาลโก เอหิบัลลิกโก โยปนนิโก
 บัจจัตตัม เวทิตัพโพ วิวัณฺณเหติ.

เอว วุตเต มาโร ปาณมา สีส โอกัมเปตฺวา ชีวหํ นิลลาเพตฺวา
ทิวสาขํ นลาญเณ นลาญิกํ วุญฺจาเปตฺวา ทณฺฑโมลฺฬกํ บั๊กกมิ.

อถ โข เต ภิกฺขุ เยน ภควา เตนฺอุปสงฺกมฺ; อุปสงฺกมิตฺวา
ภควันตํ อภิวาเทตฺวา เอกมฺนัตํ นิสิตฺตุ. เอกมฺนัตํ นิสินฺนา โข เต
ภิกฺขุ ภควันตํ เอตทโวจํ “อิธ มยฺ ภันเต ภควโต อวิทุเร
อัปฺปมัตตา อาตาปฺ โน ปหิตตฺตา วิหราม, อถ โข ภันเต อัณฺเณโร
พฺรหฺมโน มหฺนฺเตน ชฺชวณฺฑิยฺเวเน อชินฺนํชปิณฺวตฺโต ชินฺโน
โคปานสวฺงโก มุรุมฺมุตฺตาสี อุมฺมพฺรตฺตณฺฑํ คเหตฺวา เยน มยฺ
เตนฺอุปสงฺกมฺ; อุปสงฺกมิตฺวา อเมทฺ เอตทโวจํ “ ททรา ภวนฺโต
ปัพฺพชิตา สฺส กาทิเกสา ภทฺเรณ โยพฺพนฺเน สมนฺนาคตา ปจฺเม
น วยสา อนิกกํพิตาวโน กามสฺ, ภูณฺชณฺตุ ภวนฺโต มานุสฺสเก กาม,
มา สันฺธิญฺจิกํ หิตฺวา กาลิกํ อนุธาวิตฺถาติ: เอว วุตเต มยฺ ภันเต
ตํ พฺรหฺมณฺ เอตทโวจุมฺหิ “น โข มยฺ พฺรหฺมณฺ สันฺธิญฺจิกํ
หิตฺวา กาลิกํ อนุธาวาม, กาลิกณฺจ โข มยฺ พฺรหฺมณฺ หิตฺวา
สันฺธิญฺจิกํ อนุธาวาม, กาลิกา ทิ พฺรหฺมณฺ กามา วุตฺตา ภควตา
พหุทฺทฺชา หุปายาสา, อาทินโว เอตถ ภิกฺขุโย, สันฺธิญฺจิกโก อยฺ อัมโม
อกาลโก เอหิบัลฺลิกโก โอบนฺยโก บัจจัตถํ เวทิตฺัพพะ วิณฺญูหิตฺ:
เอว วุตเต ภันเต โส พฺรหฺมโน สีส โอกัมเปตฺวา ชีวหํ นิลลาเพตฺวา
ทิวสาขํ นลาญเณ นลาญิกํ วุญฺจาเปตฺวา ทณฺฑโมลฺฬกํ บั๊กกนฺโตติ.
เนโส ภิกฺขเว พฺรหฺมโน, มาโร เอโส ปาณมา ตุมฺหากํ วิจกฺขุมฺมาย

อากโตติ. ออ โข ภควา เขตมัตถัง วิทิต์วา ทาย เวลายัง อิม คาลัง อภาสิ

“ โย ทุกัสมัททักขิ ยโต นิทานิ กาเมสุ โล ชันตุ กถัน เมยยัง,
อูปัธ วิทิต์วา “สังโคติ โลเก ตัสสเว ชันตุ วินยาย สิกโขติ.

หุติยิ สมิทธิสัคคัง.

เอวัมเม สุต. เอกัง สมยं ภควา สักเกสุ วิหริติ สิวาติย. เตน
โฆ ปน สมเยเน อายัสมา สมิทธิ ภควโต อวิหเร อปัมัตโค
อาตานิ ปหิตัตโต วิหริติ. ออ โข อายัสมาโต สมิทธิสัคค รโหคัสส
ปฏิสลลันสัคค เอว เจตโส ปรีวิตักโก อุตยาติ “ลาภา วต เม,
สัคคัธ วต เม, ยัสส เม สัคคา ธวห สัมมาสัมพุทโธ; ลาภา วต เม,
สัคคัธ วต เม, โยห เอว สัวากขาเต ธัมมวินเย บัพพะชโต; ลาภา
วต เม, สัคคัธ วต เม, ยัสส เม สัพพหัมจาริโย สิวันโต
กัลยาณธัมมาติ. ออ โข มาโร ปาณิมา อายัสมาโต สมิทธิสัคค
เจตสา เจโตปรีวิตักกมณินาย येनायัสมา สมิทธิ เตนุปสังกมิ;
อูปสังกมิต์วา อายัสมาโต สมิทธิสัคค อวิหเร มหันตัง ภยภราว
สัคคัมภาสี “อปัสสุทัง ปจวี มณเณ อุตริยคิตี.

ออ โข อายัสมา สมิทธิ येन ภควา เตนุปสังกมิ; อูปสังกมิต์วา
ภควันตัง อภาเวท์วา เอกมัตถัง นิสิตี. เอกมัตถัง นิสินโน โฆ อายัสมา
สมิทธิ ภควันตัง เขตทโวจ “อิธาน์ ภันเต ภควโต อวิหเร อปัมัตโค
อาตานิ ปหิตัตโต วิหรามิ, ตัสส มัยห ภันเต รโหคัสส ปฏิสลลันสัคค

เหว เจตโส ปริวิตักโก อุตปาติ “ลามา วต เม, สุตฺตํ วต
 เม, ยัสส เม สัตถา อรหํ สัมมาสัมพุทฺโธ; ลามา วต เม, สุตฺตํ
 วต เม, โยหํ เหว สวากขาเต สัมมวีนเย บัพฺพิโต; ลามา
 วต เม, สุตฺตํ วต เม, ยัสส เม สัพพหิมจาริโย ลีลวันโต
 กัลยณธัมมาติ: ตัสส มัยหํ ภาณเต อวิทุเร มหาภยเภทวสฺสโต
 อโหสิ “อภัสสํ ปจวี มณฺเณ อุตฺตริยตฺติ. เนสา สมิตฺธิ ปจวี
 อุตฺตริยติ, มาโร เหว ปาปมา ตุຍ်หํ วิจกฺขกัมมาย ชาติโต, คจฺจน
 ทัว สมิตฺธิ, ตตฺถเภา อပ္ပมัตฺโต ชาติาปิ ปหิตตฺโต วิทวาหิตฺติ.
 “เอว ภาณเตติ โข อายัสฺมา สมิตฺธิ ภควโต ปฏฺฐิสฺสํวา อญฺ्ञจายาสนา
 ภควันตํ อภิวาเทคฺวา ปทกฺขิณํ กตฺวา ปกฺกามิ. ทฺติยัมปิ โข
 อายัสฺมา สมิตฺธิ ตตฺถเภา อပ္ပมัตฺโต ชาติาปิ ปหิตตฺโต วิทวาหิตฺติ.
 ทฺติยัมปิ โข อายัสฺมาโต สมิตฺธิสฺส วโหคตฺสส ปฏฺฐิสฺสํลีนัสฺส ๆเป ๆ
 ทฺติยัมปิ โข มาโร ปาปมา อายัสฺมาโต สมิตฺธิสฺส เจตสา
 เจโตปริวิตกกัมมณฺเณว ๗เป ๗ “อภัสสํ ปจวี มณฺเณ อุตฺตริยตฺติ.

๑๑ โข อายัสฺมา สมิตฺธิ “มาโร อပ္ป ปาปมา อิติ วิทิตฺวา
 เภา ปาปมณฺเณ คาถาย อชฺฌณภาสิ

“ สทฺธยาหา บัพฺพิโต	อชาเรสฺมา อนควริยํ,
สติ มณฺเณ ๑ เม พุทฺธา	จิตฺตธมฺมํ สุตฺตมาหิตํ,
กามํ กรสฺสํ รุปานิ	เนว มํ พฺยาธยิสฺสํลิตฺติ.

อถ โข มาโร ปาปัมา “ชานาติ มํ สมิทธี ภิกขุติ
ทุกฺขี ทุมฺมโน ตตฺถเววันตรอาปัติ.

ตติยํ โคธิกสุตฺตํ.

เอวํโม สุตํ. เขกํ สมยํ ภควา ราชคเห วิหริติ เวฬุเน
กลันทกนิวาเป. เตน โข ปน สมเยเน อายัสฺมา โคธิกโก อัสสิคสิปฺสสฺส
วิหริติ กาฬิสฺสลาเย. อถ โข อายัสฺมา โคธิกโก อปัปมัตฺโต อาตาบิ
ปหิตตฺโต วิหรัณฺโต สามายิกํ เจโตวิมุตฺตํ ฝุสฺสิ. อถ โข อายัสฺมา
โคธิกโก ตมฺหิสา สามายิกาย เจโตวิมุตฺตติยา ปริหาเย. ทุตฺติยัมปิ โข
อายัสฺมา โคธิกโก อปัปมัตฺโต อาตาบิ ปหิตตฺโต วิหรัณฺโต สามายิกํ
เจโตวิมุตฺตํ ฝุสฺสิ. ทุตฺติยัมปิ โข อายัสฺมา โคธิกโก ตมฺหิสา สามายิกาย
เจโตวิมุตฺตติยา ปริหาเย. ตติยัมปิ โข อายัสฺมา โคธิกโก อปัปมัตฺโต
อาตาบิ ปหิตตฺโต วิหรัณฺโต สามายิกํ เจโตวิมุตฺตํ ฝุสฺสิ. ตติยัมปิ
โข อายัสฺมา โคธิกโก ตมฺหิสา ๗-เป ๗ ปริหาเย. จตุตฺตัมปิ โข
อายัสฺมา โคธิกโก อปัปมัตฺโต ๗-เป ๗ ฝุสฺสิ. จตุตฺตัมปิ โข อายัสฺมา
โคธิกโก ตมฺหิสา ๗-เป ๗ ปริหาเย. บัณฺณจัมปิ โข อายัสฺมา โคธิกโก
๗-เป ๗ ฝุสฺสิ. บัณฺณจัมปิ โข อายัสฺมา โคธิกโก ๗-เป ๗ ปริหาเย.
ฉวัจฺจัมปิ โข อายัสฺมา โคธิกโก อปัปมัตฺโต อาตาบิ ปหิตตฺโต
วิหรัณฺโต สามายิกํ เจโตวิมุตฺตํ ฝุสฺสิ. ฉวัจฺจัมปิ โข อายัสฺมา โคธิกโก
ตมฺหิสา สามายิกาย เจโตวิมุตฺตติยา ปริหาเย. สตฺตจัมปิ โข อายัสฺมา

* ๘. สามายิกํ.

โคธโก อัมมัตโต อาตบิ ปหิตตโต วิหรันโต สามายิก
 เจโตวิมุตติ์ มุสิ. อต โข อายัสสมโต โคธกัสส เขตทโหสิ
 “ยาว ฉัญฺจิ ชฺวาทิ สามายิกาย เจโตวิมุตติยา ปริหิโน, ยันฺนุนาหิ
 สัตถิ อาหเรยฺยณฺติ.

อต โข มาโร ปาบีมา อายัสสมโต โคธกัสส เจตสา
 เจโตปริวตฺตกัมมณฺเวย เยน ภควา เตนุปลังกมิ; อุลปลังกมิทฺวา
 ภควันฺติ คาทาย อชฺฉณภาสิ

“มหาวิร มหาบัณฺเณ

สัพพะเวรภยาคีต

สวโก เต มหาวิร

อากังขติ เจตยติ

กถณฺหิ ภควา ตุนฺหิ

อัมมัตตมานโส เสโ

อิทฺธิยา ยสสา ชล,

ปาเท วันฺตานิ จักขุม.

มรณฺ มรณาภิภู,

คํ นิเสธ ชฺชินฺธ,

สวโก สาสเน วโต,

กาลํ ภยวา ชเน สุตาติ.

เตน โข ปณ สมเยน อายัสสมตา โคธเกน สัตถิ อาหริคํ โหติ.
 อต โข ภควา “มาโร อญฺ ปาบีมา อิติ วิติตฺวา มารุ ปาบีมณฺติ
 คาทาย อชฺฉณภาสิ.

“เอวํ หิ อีรา กุพฺพนฺติ

สมฺมุตฺตํ ตณฺหิ อัมมัตต

นวกังขณฺติ ชฺวาค,

โคธโก ปรินิพฺพุโตติ.

อต โข ภควา ภิกฺขุ อามันฺเตสิ “อายาม ภิกฺขเว, เยน
 อัสสิคฺคิยสฺส กภาพิลา เตนุปลังกมิสฺสาม, ยัตถิ โคธเกน กุลปฺตเตน
 สัตถิ อาหริคณฺติ. “เอวํ ภาณฺเตติ โข เต ภิกฺขุ ภควโต ปจฺจัสสโสสุ.

ชด ไช ภควา สัมพัหฺเลหิ ภิกขุหิ สัทธึ เยน อัสสิคิลิยัสสึ กาฬัสสิลา
 เทนุปลังกมิ. อัททสา ไช ภควา ขายัสสมันตํ โคธิกํ ทูโรโต
 มัจเญเก วิวตฺตักขันธํ เสยฺยมานํ.* เตน ไช ปน สมฺเยน อุมายิตฺตํ
 ทิมฺรายิตฺตํ คัจฉเตว ปุริมํ ทิสํ, คัจฉติ ปัจฉิมํ ทิสํ, คัจฉติ อุตฺตร
 ทิสํ คัจฉติ ทักขิณํ ทิสํ, คัจฉติ อุตฺธํ, คัจฉติ อโธ, คัจฉติ อนฺุทิสํ.
 ชด ไช ภควา ภิกขุ อามันเตสิ “บัสสเถ โน ทุมฺเหท ภิกขเว เอกํ
 อุมายิตฺตํ ทิมฺรายิตฺตํ คัจฉเตว ปุริมํ ทิสํ, คัจฉติ ปัจฉิมํ ทิสํ, คัจฉติ
 อุตฺตรํ ทิสํ, คัจฉติ ทักขิณํ ทิสํ, คัจฉติ อุตฺธํ, คัจฉติ อโธ, คัจฉติ
 อนฺุทิสันติ. “เอวํ ภันเตติ. เอโส ไช ภิกขเว มาโร ปาปฺมา
 โคธิกัสสํ กุลปฺตํทิสํ วิธฺยานํ สมนฺเวยฺสติ “กตฺถํ โคธิกัสสํ
 กุลปฺตํทิสํ วิธฺยานํ ปติฏฺฐจฺฉินฺติ. นปฺปติฏฺฐจฺเตน ๑ ภิกขเว
 วิธฺยานเณน โคธโก กุลปฺตํโต ปรินิพฺพุโตติ.

ชด ไช มาโร ปาปฺมา เวฬุวณฺฑทฺวารํ อาทาย เยน ภควา
 เทนุปลังกมิ; อฺุปลังกมิตฺวา ภควันตํ คาถาย อชฺฉณภาสิ

“อฺุทฺธํ อโธ ๑ คิริยํ	ทิสานฺุทิสาสฺวหํ,
อมนฺเวยสํ นาคัจฉณามิ	โคธโก โส กุหํ คโตติ.
โย ชีโร อิตฺติสํมณฺเญโน	ณายี ฌานโรโต สทา,
อโหโรตฺตมณฺุญฺญชํ	ชีวิตํ อนิกามยํ,
เชตฺวาน มัจจุโน เสนํ	อนาคันตฺวา ปณฺพัทฺว,

* อ. เกว, ลี. ย. เสมาน; พ. ไสยฺปมาน.

สมฺมัลล ตันนํ อัมพพฺยํ โคณิกํ ปรีณิพฺพุตติ.
 ตัสสํ โสภปรวคัสสํ วัณฺนา กัจจณฺนา อภัสสณฺ,
 คโต โส ทุมมโน ยถา โข คตฺถเวณฺตรธายิตาติ.

จตุตถํ สัตถวสฺสสุตฺตํ,

เอวํเม สุตํ. เอกํ สมยํ ภควา อูรฺเวลาเย วิหริติ นัชชา เนรวัชฺชราย
 ตีเร อชฺชปาณิโกริธ. เตน โข ปน สมเยเน มาโร ปาปฺปมา สัตถ วัสสํ
 ภควันตํ อณฺุพฺพนํ โธ โหติ โธตาราเปกฺโข โธตารํ อถมาโน. อถ
 โข มาโร ปาปฺปมา เยเน ภควา เตนฺปสฺสงฺมิ; อุปสฺสงฺมิตฺวา ภควันตํ
 คาทาย อชฺชณภาสิ

“โสการวคินฺโน นุ วนสฺมึ ฌายสิ วิตตํ นุ ชินฺโน อุตฺถ บัคฺคยาโน,
 อาคฺคณฺณํ คามสฺมิมภาสิ กิณฺณํ จ กัสฺสมา ชเนน กโรสิ สักขี
 สักขี น สัมบัสฺซติ เกณจิ เตติ.

โสภัสสํ มุลํ ปลิขาย สัพพํ	อนาคฺค ฌายามิ อโธจมาโน,
เชตฺวาน สัพพํ ภาวโลกชฺชปฺเป	อนาสโว ฌายามิ ปมัตตพฺพนํ.
ยํ วทณฺติ มมยทณฺติ	เย วทณฺติ มมณฺติ จ,
เอภถ เจเต มโน อคฺคิ	น เม สมน โมกขสฺสิตี.
ยํ วทณฺติ น ตํ มยฺหิ	เย วทณฺติ น เต อหิ,
เอวํ ปาปมฺ ชานาหิ	น เม มคฺคัมปิ ทักขสฺสิตี.
สเจ มคฺคิ อณฺุพฺพธํ	เขมํ อมตคามินี,
อเปหิ คัจจณฺ ทวเมโก	กิมณฺณมณฺุสสาสฺสิตี.

อมัจจุเฮยฺย มุณฺจันติ เม ชนา ปารคามิโน,
เตสาหํ ปุณฺโณ จ อักขามิ ยํ สัจฺจํ ตํ นิรุปินฺติ.

เสยฺยถาปํ ภาณฺเต คามัสฺส วา นิคมัสฺส วา อจิตฺตเว โปกัชนฺนิ,
ทตฺตรัสฺส กักกฏโก, ธตฺต ชเ ภาณฺเต สัมพัทฺตลา กุมารกา วา
กุมาริกาโย วา ตมฺหา คามา วา นิคฺคมา วา นิภกฺขมิตฺวา เยเน สทา
โปกัชนฺนิ เทนุปลงฺกเมยฺยํ; อุตฺตงฺกมิตฺวา ตํ กักกฏกํ อุตฺตกา อุตฺตวริตฺตจา
ถเต ปติฏฺฐจาเปยฺยํ: ยํ ยเทว หิ โส ภาณฺเต กักกฏโก อพฺปี
อภินินฺนาเมยฺย, ตํ ตเทว เท กุมารกา วา กุมาริกาโย วา กฏฺฐเญเน วา
กจฺจาย วา สลฺปนฺนํเทยฺยํ สัมภวฺนํเชยฺยํ สัมปติภวฺนํเชยฺยํ เหว หิ โส
ภาณฺเต กักกฏโก สลฺปนฺนํ อพฺปีติ สลฺปนฺนํเนหิ สัมภวฺนํคฺเคหิ สัมปติภวฺนํคฺเคหิ
อภัพฺโป ตํ โปกัชนฺนิ ปุน อิตฺตํ, เสยฺยถาปํ ปุทฺธเพ เหวเมว ชเ
ภาณฺเต ยานิ กานฺนิจิ วิสุทฺถายิกานิ วิเสวิตานิ วิปฺปินฺนํคิตานิ, สลฺปนฺนํ คานิ
ภควตา บัจฺฉินฺนํคานิ สลฺปนฺนํคานิ สัมปติภวฺนํคานิ อภัพฺโป ทานาหํ
ภาณฺเต ปุน ภควนฺตํ อุตฺตงฺกมิตฺวํ ยติทํ อิตฺตาราเปกัชฺชติ. ธตฺต ชเ
มาโร ปาปฺปมา ภควโต สันตํเก อีมา นิพฺเพชฺชนียา คาทาโย อภาสิ

“เมทวณฺณนํจ ปาสาณํ วายโส อนุปริยดา,
อเปตํ มุทฺธํ วิณฺโตนํ อยํ อลฺลสาทนา สียา.
อติทฺธา ตตฺถ อลฺลสาทํ วายมฺนํโต อปฺภักกเม,
กาโกว เสถลํ อาลลชฺชํ นิพฺพิชฺชวาเปม โคตมาติ.

ธตฺต ชเ มาโร ปาปฺปมา ภควโต สันตํเก อีมา นิพฺเพชฺชนียา คาทาโย

ภาสีควา คัมहा जाना अब्बम्मि . गवाटो अविश्वे पज्वि
 बल्लङ्गेन निसिंति कुन्दिगुटो मङ्गुगुटो पत्तकङ्खिणे ओ ओमणे
 भिक्षुण्येनो अपि प्रविशन्ति गङ्गेन गुप्ति वल्लिखन्ति.

ปัญจมี มารธิตุตติ.

อถ โข ตัณหา จ อรติ จ วาตา จ มารธิตโร येन มาโร
 ปาप्ปมา เตนุปลังกมัสสุ; อุปปลังกมิต्वा มาร पाप्पमन्तं काणाय च्छंदमात्तัสสุ

“เกณาสี ทุมโมโน ตาต	ปุริสํ กํ นุ โสจสิ,
มยํ ตํ วาตาเสณ	อรัณณิมิว กุณฺหริ,
พณฺธิควา . อานยิสฺสาม	วลฺลโศ เท ภวิสฺสตีติ.
อหํ สุกฺโกโต โลเก	น วาเคน สฺวานโย,
मारयेयि ओतिकन्तिโต	त्तस्मा โส जामहं गुत्तन्ति.

อถ โข ตัณหา จ อรติ จ วาตา จ มารธิตโร येन गवा
 तेनุปลङ्गमस्सु; उपलङ्गमित्वा गवन्तं हेतवโจจุ “पाเท ते समन
 परिजामาति. अथ โख गवा न मनसागसि, यथा तं अनुत्तरे
 उपलङ्गये विमुक्त्वा.

อถ โข ตัณหา จ อรติ จ วาตา จ มารธิตโร हेमन्ति
 अब्बम्मि ओ สમजिन्देस्सु “อุจ्જાવા જા હો પુરિસાનં ઓચિં પાયા,
 યંનંન મયં એક્કત્તએક્કત્તં ગુમારિવંનંસત્તં ઓનિમં મિનેયંયામાતિ.
 અથ હો તંનિહા જ અરતિ જ વાતા જ મારથિતરો એક્કત્તએક્કત્તં

กุมาริวันณสत्ตัง อภินิมิมนิตฺวา เยน ภควา เตนุปลงฺกมัสฺสุ; อุปลงฺกมิตฺวา
ภควันตํ เอตทโวจํ “ปาเท เต สมณ ปริจาเรมาติ. ตัมปิ ภควา
น มนสาภาสิ, ยถา ตํ อนุตฺตเร อุปิสฺสขเย วิมุตฺโต.

อถ โข ตถฺนฺหา จ อรติ จ วาจา จ มารธิตโร เอกมฺนัตติ
อภักกัมมํ เอวํ สมจินฺเตสุ “อุจฺจาวจา โข ปุริสาณํ อธิปฺปายา,
ยันฺนฺน มยํ เอกสฺสเอกสฺสํ วิชาตวณฺณสत्ตัง อภินิมิมนเอยํมาติ.
อถ โข ตถฺนฺหา จ อรติ จ วาจา จ มารธิตโร เอกสฺสเอกสฺสํ
วิชาตวณฺณสत्ตัง อภินิมิมนิตฺวา เยน ภควา เตนุปลงฺกมัสฺสุ;
อุปลงฺกมิตฺวา ภควันตํ เอตทโวจํ “ปาเท เต สมณ ปริจาเรมาติ.
ตัมปิ ภควา น มนสาภาสิ, ยถา ตํ อนุตฺตเร อุปิสฺสขเย วิมุตฺโต.

อถ โข ตถฺนฺหา จ อรติ จ วาจา จ มารธิตโร เอกมฺนัตติ
อภักกัมมํ เอวํ สมจินฺเตสุ “อุจฺจาวจา โข ปุริสาณํ อธิปฺปายา,
ยันฺนฺน มยํ เอกสฺสเอกสฺสํ สกึ วิชาตวณฺณสत्ตัง อภินิมิมนเอยํมาติ.
อถ โข ตถฺนฺหา จ ๆ เป ๆ สกึ วิชาตวณฺณสत्ตัง อภินิมิมนิตฺวา
เยน ภควา ๆ เป ๆ ยถา ตํ อนุตฺตเร อุปิสฺสขเย วิมุตฺโต.

อถ โข ตถฺนฺหา จ ๆ เป ๆ ทฺวิชาตวณฺณสत्ตัง อภินิมิมนิตฺวา
เยน ภควา ๆ เป ๆ ยถา ตํ อนุตฺตเร อุปิสฺสขเย วิมุตฺโต.

อถ โข ตถฺนฺหา จ ๆ เป ๆ มัชฌิมิตฺถิวันณสत्ตัง อภินิมิมนเอยํมาติ.

อถ โข ตถฺนฺหา จ ๆ เป ๆ มัชฌิมิตฺถิวันณสत्ตัง อภินิมิมนิตฺวา

เยน ภควา ๆ เป ๆ ยถา ตํ อนุตฺตเร อปฺปิสํขเย วิมุตฺโต.

อถ โข ตัณฺหา ๆ เป ๆ มหิตฺถิวันณสํ ตํ อภินิมฺมิเนยฺยมาตฺติ.
 อถ โข ตัณฺหา ๆ เป ๆ มหิตฺถิวันณสํ ตํ อภินิมฺมิณิควา เยน
 ภควา ๆ เป ๆ ยถา ตํ อนุตฺตเร อปฺปิสํขเย วิมุตฺโต. อถ โข
 ตัณฺหา ๆ อวฺติ ๆ วาตา ๆ มารธิตโร เอกมฺนัตถํ อปฺปิกกมฺมํ เขตฺตวโจ
 “สัจฺจํ ลฺลว โน ปิตา อวโจ

“อหํ สุกฺโข โลเก
 มารธเยยฺย อตฺถิกกนฺโต

น วาเคน สุวานโย,
 ศัสฺสมา โสจามหํ ภุสฺสณฺติ.

ยถฺปิ มยํ สุมณฺสํ วา พฺรหฺมมณฺสํ วา อวฺตฺตวาคํ อิมินา อปฺปิกกเมน
 อปฺปิกกเมยฺยาม, ททยฺว วาสฺสํ ฌลเยยฺย, อจฺจนฺทํ วา โลหิตํ มุขโต
 อจฺจจฺจเยยฺย, อมฺมาทํ วา ปาปญฺเจยฺย จิตฺตวิกฺเขปํ วา, เสยฺยอุทฺตปํ
 ปน นไฟฺโร หริโต ลฺลว อสฺสสฺสสฺสํ วิสฺสสฺสสฺสํ มิลาเยยฺย, เขวเมว
 อสฺสสฺสสฺสํ วิสฺสสฺสสฺสํ มิลาเยยฺยมาตฺติ. อถ โข ตัณฺหา ๆ อวฺติ ๆ
 วาตา ๆ มารธิตโร เยน ภควา เทนุสํกมฺมิตฺถํ, อปฺปิสํกมฺมิตฺถวา เอกมฺนัตถํ
 อจฺจจฺจํ, เอกมฺนัตถํ จิตฺตา โข ตัณฺหา มารธิตา ภควนฺตํ จาถาย อจฺจณภาสิ

“โสภกาเวคฺชนฺโณ นุ ฆณฺณํ นามายฺย วิตฺตํ นุ ชินฺโน อุตฺตมํ ฐิตํ,
 อากุณฺณํ คามสฺสํ มิมาภาสิ กิณฺนํ จิตฺตํ กัสฺสมา ชเนน กโรสิ ศักขี
 ศักขี น สัมมปฺปชฺชติ เกณจิ เตติ.

อจฺจจฺจํ ปตฺตํ นหฺมปฺปจฺจํ ตณฺนํ เขตฺตวณฺนํ เสนํ ปิยสาทรุณฺ,

เชกาทิ ฉายํ สุขมานุโพธิยํ ตัสมา ชเนน น กโรมิ สักขี,
 สักขี น สัมปัตติ เกณจิ เมติ.

อถ โข อรติ มารธิตา ภควันตํ คาทาย อชฌมภาสิ

“กถาวิหาริพหุโลธ ภิกขุ บัณโฆจตติณโณ อตริธ อัญญจ,
 กถํ ฉายํ พหุลํ กามสัลลยณา ปริพาหิรา โทณํติ อลลทอโย ตันติ.
 บัลลลทอกาโย สุวิมุตตัจจิตโต อลลขราโน สติมา อโนโก,
 อลลนาย อัมมิ อวตักกฉายํ น กุပ္ปติ น สรติ น นิโน,
 เขววิหาริพหุโลธ ภิกขุ บัณโฆจตติณโณ อตริธ อัญญจ,
 เขวํ ฉายํ พหุลํ กามสัลลยณา ปริพาหิรา โทณํติ อลลทอโย ตันติ.

อถ โข รากา มารธิตา ภควันตํ คาทาย อชฌมภาสิ

“อจฺเจชช ตันนํทํ คนสํขวาริ อทฺธา วริสสันติ* พหุ ๑ สทฺธา,
 พหุ วทายํ ชนตํ อโนโก อจฺเจชช เนสสันติ มจฺจุราชัสส ปารันติ.
 นยฺนันติ เว มหาวิรา สทฺธัมเมน ตถาสตา,
 อัมเมน นยมานานํ กา อุลลัสสุยา วิชานตฺนันติ.

อถ โข ตันนํทา ๑ อรติ ๑ รากา ๑ มารธิตโร เยน มาโร ปายีมา
 เทนุปลังกมัสสุ. อทฺทสา โข มาโร ปายีมา ตจฺจนฺนํ อรติณํ รากณํ
 มารธิตโร ทฺวโตว อาคจฺจนฺติโย; ทิสฺวาน คาทาหิ อชฌมภาสิ

“พาลา กุมฺพนาเพหิ บัฬพตํ อภิมาตฺถถ,

• ส. ตริสสันติ.

ภิรี นชน ชนถ   อโยหันเตภี ขาตถ.
 เสถว สิริสิ โอหัจจ   ปาตาเถ คาธเมสถ,
 ขาณว บุรสาธัชช   นิพพิชชาเปถ โดตมณฺติ.
 ทททลหมานา อาคณฺณิ   ตณฺหา จ อรตี ราคา,
 ตา ตตถ ปณฺที สัตถา   ตถ ภาฏจว มาธโตติ.*

คคโย วัคฺโค.

ทสฺสทธานํ ภาวติ

“ สัมพพฺลา สมิทฺธิ จ   โคธิตตตฺตวสฺสธานี,
 นิธว เทสิคํ พุทฺธ   เสฏฺเฐน อิมํ มاربญฺจกณฺติ.

มารสยุดติ สมิทฺติ.

๕. — วิกิขุณฺโณลฺลยฺจ.

ปรหมฺ ชาฬิวกาสฺส.

เอวํเม สุตฺ. เอกํ สมยํ ภควา สวตฺถิยํ วิหริติ เชตวนเ
 ฆนาถบิณฺฑิกัสส อารามเ. อถ โข ชาฬิวกา ภิกฺขุณิ ปุพฺพพัณฺโณสมยํ
 นิวาเสตีว บัตตจีวรมาทาย สวตฺถิ บิณฺฑาทาย ปาวิสิ; สวตฺถิยํ
 บิณฺฑาทาย จริตีว บัจฉากัตติ บิณฺฑาปาตปฏิภิกฺกนฺตา เยน อันธวนํ
 เตนุปลังกมิ วิเวกฺตฺติณิ. อถ โข มาโร ปาปฺมา ชาฬิวกาย
 ภิกฺขุณิยา ภยํ ฌมฺภิตฺตํ โดมทํสํ อุกฺกปาทะตุกาโม วิเวกฺมฺหา
 จาเวตุกาโม เยน ชาฬิวกา ภิกฺขุณิ เตนุปลังกมิ; อุกฺกปทิมตีว ชาฬิวกิ
 ภิกฺขุณิ คานาย อัจฉณภาสิ

“นัตถิ นิสฺสรณํ โลกเก กิํ วิเวเกน กาสฺสิ,
 ภุณฺชิสฺสํ กามรติโย มาหุ บัจฉานุตฺตานิติ.

อถ โข ชาฬิวกาย ภิกฺขุณิยา เขตทโหสิ “โก นุ โข อญ
 มนุสฺสํ ใส วา อมนุสฺสํ ใส วา คานํ ภาสตีติ. อถ โข ชาฬิวกาย ภิกฺขุณิยา
 เขตทโหสิ “มาโร โข อญ ปาปฺมา มม ภยํ ฌมฺภิตฺตํ โดมทํสํ
 อุกฺกปาทะตุกาโม วิเวกฺมฺหา จาเวตุกาโม คานํ ภาสตีติ. อถ โข
 ชาฬิวกา ภิกฺขุณิ “มาโร อญ ปาปฺมา อิติ วิทิตฺวา มารํ ปาปฺมณฺติ
 คานาหิ อัจฉณภาสิ

“ยัตถิ นิสฺสรวณิ โลกเก มัจฉายา เม สุกฺกสฺสิดํ,
 ปมัตตพณฺณุ ปาปัม น ตํว ชานาสิ ตํ ปทํ.
 สัตติสฺสุลุปมา กามา ชนฺธาสํ อธิกฺขจฺจนา,
 ยํ ตํว กามรที พฺรึสิ ขวติ มยฺหิ ธา อหุติ.
 ขถ โข มาโร ปาปัมา “ชานาสิ มํ ธาพวิกา ภิกฺขุณฺีติ
 ทุกฺกชี ทุมมโน ทตฺถเวณฺิตรธายีติ.

ทุกฺกชี โสมาสุตฺตํ.

สาวัดฺดินิทานํ. ขถ โข โสมา ภิกฺขุณฺี ปุทฺทพณฺิหสฺสมยํ นิวาเสตฺว
 ปัตตจิวรีมาทายํ สาวัดฺธิ บิณฺฑาย ปาวาสิ; สาวัดฺธิยํ บิณฺฑาย
 จริตฺวา บัจฉากตฺตํ บิณฺฑปาตปฏิกกณฺิธา เยน อณฺโชนํ เทนุปลงฺกมิ
 ทิวาวิทาราย; ชนฺธอนํ อชฺโชนคเหตฺวา ชนฺธอนตรสฺสํมี รุกฺขมูเล ทิวาวิทารํ
 นิสีทิตฺ. ขถ โข มาโร ปาปัมา โสมาย ภิกฺขุณฺิยา ภยํ ฌมฺภิตตฺตํ
 โลมหํสํ อุပ္ปาทะตุกาโม สมาธิมฺหา จาเวตุกาโม เยน โสมา ภิกฺขุณฺี
 เทนุปลงฺกมิ; อุปลงฺกมิตฺวา โสมํ ภิกฺขุณฺี ศาธาย อชฺฉณภาสิ.

“ยณฺิถํ อสีทิตฺ ปัตตพณฺิ
 น ตํ ทวิงฺกุลบิณฺฑาย สกฺกกา ยยํ โปตุมิตฺติยาติ.

ขถ โข โสมาย ภิกฺขุณฺิยา เขตฺตโหสิ “โก นุ โข ชยํ
 มนุสฺสโส วา อมนุสฺสโส วา ศาถํ ภาสิตฺติ. ขถ โข โสมาย
 ภิกฺขุณฺิยา เขตฺตโหสิ “มาโร โข ชยํ ปาปัมา มม ภยํ ฌมฺภิตตฺตํ
 โลมหํสํ อุပ္ปาทะตุกาโม สมาธิมฺหา จาเวตุกาโม ศาถํ ภาสิตฺติ. ขถ

อถ โข กิสาโคตมียา ภิกขุณียา เขตตโหสิ “โก นุ โข ชย
มณฺส์โส วา อมณฺส์โส วา คานํ ภาสตีติ. อถ โข กิสาโคตมียา
ภิกขุณียา เขตตโหสิ “มาโร โข ชย ปาปียมา มม ภยํ ฉมฺภักตํ
โลมหลํ อပ္ปาทะตุกาโม สมาริมฺหา จาเวตุกาโม คานํ ภาสตีติ. อถ
โข กิสาโคตมียา ภิกขุณียา “มาโร โข ชย ปาปียมา อิติ วิทิตฺวา
मारํ ปาปียมนํ คานาหิ อชฺฌณภาสิ

“ อัจจันตํ หตฺถปฺปตฺตํ	ปุริสา เขตตนิคคา,
น โสจามิ น โรทามิ	น ตํ ภายามิ อวสุโส.
สัพพัตถ วิทิตา นนฺติ	กโมกขันโธ ปทาติโต,
เชตวัน มัจจุโน เสนํ	วิทวามิ อนาสวาทิ.

อถ โข มารो ปาปียมา “ชานาติ มํ กิสาโคตมียา ภิกขุณียา ทุกฺข
ทุมฺมโน ตตฺถเววันตฺรธายิตี.

จตุตถํ วิชยาสุตฺตํ.

สวตฺถนิทานํ. อถ โข วิชยา ภิกขุณียา ปุพฺพพัณฺโหลสมยํ
นิวาเสตฺวา ๆ เป ๆ อณฺโบลตฺรสมิ รุกฺขมุเล ทิวาวิหารํ นิสิตี. อถ
โข มารो ปาปียมา วิชยาภิกขุณียา ภยํ ๆ เป ๆ สมาริมฺหา
จาเวตุกาโม เยน วิชยา ภิกขุณียา เตนุปลงฺกมิ; อูปสงฺกมิตฺวา วิชย
ภิกขุณียา คานาย อชฺฌณภาสิ

“ ทหรา ตัง ว รุปลวดี   ฉหัง จ ทหโร สสุ,
 บัณฺฑัง จาคิเณน ตุริเยเนน   เชนฺธํ ยะภิวามมํ หเสติ.

อด โข วิชยาย ภิกษุณีเย เตตทโหสิ “ โก นุ โข อญฺ มนุสฺสํ โส ว
 อมฺนุสฺสํ โส ว จาคํ ภาสสีติ. อด โข วิชยาย ภิกษุณีเย เตตทโหสิ
 มาโร โข อญฺ ปาปมา ๆ เป ๆ จาคํ ภาสสีติ. อด โข วิชยา ภิกษุณี
 “ มาโร อญฺ ปาปมา อิติ วิวิคิตฺวา มारํ ปาปมํ นํ ตํ จาถาย ะชัมภาสี

“ รุปลา สักกทา คันถา รสา	โฆฏฐิพฺพ. จ มโนรมา,
นียยาตติยา มิ ตุญฺเหว	มาร น ทิ เตน ะตฺตํ จกา.
อิมินา ปุติกาเยน	ภินฺทเนน ปภังคณา,
อัญญิยามิ หรายามิ	กามตฺตํ หา สมหุตทา.
เย จ รุပ္ปคา สัตฺตทา	เย จ อรูปภาคิโน,*
ยา จ สันนิกา สสมาปฺปติ	สัพพัตถ วิทโต ตโมติ.

อด โข มาโร ปาปมา “ ชาณาติ มํ วิชยา ภิกษุณีเย ทุกฺขํ
 ทุมมํ โน ตตฺถ เถวันฺตรธายีติ.

บัณฺฑมํ อပ္ปัลลวณฺณาสุตฺตํ.

สํวตฺถนิทานํ. อด โข อပ္ปัลลวณฺณาย ภิกษุณี ปุพฺพพณฺ्हสสมยํ
 นิวาเสตฺวา ๆ เป ๆ อับบณฺดรํ สํ สุปฺปํ ฆิตฺตาสารุกฺขมฺมุเล อัญฺจาสี. อด โข
 มาโร ปาปมา อပ္ปัลลวณฺณาย ภิกษุณีเย ภยํ ฆมฺมํ ภิตตํ โลมทสํ
 * ย. พ. อารุပ္ปัลลวณฺณายโน.

อุปัชฌาเทสุกาโม สสมาธิมา จาเวสุกาโม เยน อุปัชฌวณฺณนา ภิกฺขุณี
เตนุปลงฺกมิ; อุปลงฺกมิตฺวา อุปัชฌวณฺณนา ภิกฺขุณี คากาเป อัจฉภาสิ

อุปัชฌิตํคํ อุปลมฺม ภิกฺขุณี เอกา ตฺวํ ติฏฺฐจฺฉิ สาลมฺมเต,
น จิตฺติ เต ทฺติยา วณฺณธาคู อีธาคา ตาทิสิกา ภเวยฺย,
พาเดเน ตฺวํ ภายสิ อุตฺตกานนฺติ.

อถ โข อุปัชฌวณฺณนาย ภิกฺขุณียา เอเตทฺโหสิ “โก นุ ชฺวาย
มนุสฺสโส วา อมนุสฺสโส วา คาคํ ภาสตีติ. อถ โข อุปัชฌวณฺณนาย
ภิกฺขุณียา เอเตทฺโหสิ “มาโร โข อญํ ปาปฺมา มม ภญํ ๆ เปฯ
คาคํ ภาสตีติ. อถ โข อุปัชฌวณฺณนา ภิกฺขุณี “มาโร อญํ ปาปฺมา
อิตฺติ วิทิตฺวา มารํ ปาปมฺนํคํ คากาเป อัจฉภาสิ

“สคํ สหัสสํกานิปี อุตฺตกานํ	อีธาคา ตาทิสิกา ภเวยฺย,
โดมํ น อธิวามิ น สหสฺสํกานิ	มารํ น ภายามิ ตเมกิกานิ.
เอสา อณฺตรธายามิ	กฺขจฺฉิ วา ปวีสามิ เต,
ปชฺฌมฺนํตริกายมฺปิ	ติฏฺฐจฺฉนฺติ มํ น ทักขลิ.
จิตฺตํคํ มํ วสฺสภูตํคํ	อิตฺติ อปาทา สุกาวิตา,
สัพพพณฺณมุตฺโตมฺปิ	น ตํ ภายามิ อวฺโสติ.

อถ โข มารो ปาปฺมา “ชาเนติ มํ อุปัชฌวณฺณนา ภิกฺขุณิ
ทฺฐจฺฉิ ทุมมโน ตตฺถวณฺณธายีติ.

ฉวัจ จาลาสุกคิ.

สวตฺถนิทานํ. อถ โข จาลา ภิกษุนี้ ปุพฺพกณฺโหมมํ นิวาเสตฺวา
 ๆเป ๆ ฌณฺณตฺรสีมี รุกฺขมฺเฒ ทิวาวิหารํ นิสิตฺติ. อถ โข มาโร
 ปาปีมา เยน จาลา ภิกษุนี้ ๆเป ๆ อุปลงฺกณฺนิตฺวา จาลํ ภิกษุนี้
 เขตฺตวโง “กั นฺ โข ตฺวํ ภิกษุนี้ น โรเจสิ. ชาตี ชฺวาทํ
 อวฺโส น โรเจมีกั.

“กั นฺ ชาตี น โรเจสิ
 โก นฺ ตฺวํ อิทมาทปยิ
 ชาตฺตสฺส มรณํ โหติ
 พฺนํ วณฺ ปรีเกลลํ
 พุทฺโธ ธมฺมมเทเสสิ
 สัพฺพทกฺขณํ ปธานาย
 เย จ รูปฺปคา สัตตํ
 นิโรธํ อธิปชานนฺตา

ชาโต คามานิ ภุจฺจติ,
 ชาตี มา โรจ ภิกษุนี้ติ.
 ชาโต ทกฺขณานิ ปสฺสติ,
 สสฺมา ชาตี น โรเจ.
 ชาติยา สมฺมิกกมํ,
 โส มํ สจฺเจ นิเวติ.
 เย จ อรูปฺภาคิโน,
 อาคณฺฐาโร ปณฺพกณฺนิติ.

อถ โข มาโร ปาปีมา “ชานาตี มํ จาลา ภิกษุนี้ติ ทกฺขณํ
 ทมฺมโน ตตฺถเววันตรธายีติ.

สทฺถมํ อุปจาลาสุกคิ.

สวตฺถนิทานํ. อถ โข อุปจาลา ภิกษุนี้ ปุพฺพกณฺโหมมํ
 นิวาเสตฺวา ๆเป ๆ ฌณฺณตฺรสีมี รุกฺขมฺเฒ ทิวาวิหารํ นิสิตฺติ. ๆเป ๆ

อุปลาล ภิกขุณี เอตทโว “กถันนุ ตัง ภิกขุณี อุปัชฌิตุกามาติ.
 น ชีวาทิ อวโส กัตถจิ อุปัชฌิตุกามาติ.

ดาวตัสสา จ ยามา จ	ตุลิตา จาปี เทวตา,
นิมมานรติโน เทวา	เย เทวา วรวิตติโน,
ตัตถ จิต्तํ ปณเฑ	รติ บัณฑิตุโกสสสิติ.
ดาวตัสสา จ ยามา จ	ตุลิตา จาปี เทวตา,
นิมมานรติโน เทวา	เย เทวา วรวิตติโน,
กามพณฺณพณฺณา เต	เอนฺติ มารวสํ ปุณ.
สัพพะโว อาทิตฺโต โลโก	สัพพะโว โลโก ปุณฺนํโต,
สัพพะโว บัชชลิโต โลโก	สัพพะโว โลโก ปกัมมํโต,
อภัมมํคํ อจลิตํ	อပ္ปยุชฺชนเสวํ,
อคฺคิ ยตฺถ มารัสสํ	ตํว เม นิเวโต มโนติ.

อถ โข มาโร ปาปีมา “ชานาจิ มํ อุปลาลา ภิกขุณีติ ทุกฺขี
 कुम्भโน ตตฺถเอนฺตฺวอาปีติ.

อัญ्ञมํ สีสุปฺปาลาสุตฺตํ.

สาวัตถนิย. ๑๐ โข สีสุปฺปาลา ภิกขุณี ปุพฺพพณฺโหมสมํ
 นิวาเสตฺวา ฯเปฯ อังคนฺตรํมี รุกฺขมูเล ทิวาวิหารํ นิสิตฺติ.
 อถ โข มาโร ปาปีมา เขน สีสุปฺปาลา ภิกขุณี เทนุปลงฺกมิ;
 อุปฺปลงฺกมิตฺวา สีสุปฺปาลํ ภิกขุณี เอตทโว “กถันนุ ตัง ภิกขุณี

ปาสันท์ โรเจสตี. น ชีวาท์ ชาวโส กัสสจิ ปาสันท์ โรเจมิติ.

กั นุ ตวั อุตฺทิสฺส มุณฺฑาติ	สมณี วีย ทิสฺสสิ,
น จ โรเจสตี ปาสันท์	กิมิ จรสิ โมมุหาติ.
อิโต พหิตฺธา ปาสันท์	ทัญญิจฺจุ สัสติณฺติ เต,
น เตส ธัมม โรเจมิ	น เต ธัมมัสส โกวิทา.
อัสติ สักยกุล ชาโต	พุทฺโธ อปัปฺปยุคฺคโต,
สัพฺพาภิภู มานุนฺโท	สัพฺพัตถ มปราชโต,
สัพฺพัตถ มุตฺโต อัสสิโต	สัพฺพ บัลลติ จักขมา.
สัพฺพกัมมกฺขย บัตโต	วิมุตฺโต อูปธิสฺสเย,
โส มยฺหิ ภควา สัตถา	ตัสส โรเจมิ สาสนนฺติ.

๒๑ โข มาโร ปาบีมา “ชานาติ มํ สีสุปฺปาลา ภิกษุณีติ ทุกฺขี
ทุมฺมนิ ตตฺถเววันฺตรธายีติ.

นวมํ เสลาสุตฺต.

สาวตฺถิโย ๒๑ โข เสลา ภิกษุณี ปุพฺพฉนฺทสมมํ นิวาเสตฺวา ๆเป ๆ
อณฺเฏตวสฺสมี รุกฺขมฺเล ทิวาวิหารํ นิสีติ. ๒๑ โข มาโร ปาบีมา
เสลาเย ภิกษุณียา ภยํ ๆเป ๆ เสลํ ภิกษุณี คากาย อชฺฌมภาติ

“เกนิตํ ปกตํ พิมพ์	กัจจิ พิมพ์สส การโก,
กัจจิ พิมพ์ สมุပ္ปันนํ	กัจจิ พิมพ์ นิรุชฌตฺติ.

อด โข เสลาบ ภิกขุณียา เขตตโหสิ “โก นุ ชีวามิ มนุสโส
 วา อมฺนุสโส วา คาคํ ภาสตีติ. อด โข เสลาบ ภิกขุณียา
 เขตตโหสิ “มาโร โข อภัย ปาปํมา มม ภยํ นมฺมิภิกขุํ โลมหํสํ
 อပ္ปาทะตุกาโม สมาริมํหา จาเวตุกาโม คาคํ ภาสตีติ. อด โข เสลา
 ภิกขุณี “มาโร อภัย ปาปํมา อิติ วิติตฺวา มารํ ปาปมํนํ
 คาคาหิ อชฺฌณภาสิ

“น ยิทํ ปกตํ พิมพ์
 เหตุํ ปฏิจจํ สัมภูตํ
 ยถาปิ อภินทรํ พีชํ
 ปจฺจวีสลฺลํ จ อาคัมม
 เขวํ ชนฺธํ จ ธาตุโย
 เหตุํ ปฏิจจํ สัมภูตา

น ยิทํ ปกตํ อภัย,
 เหตุภังคา นิรุชฌติ.
 เขตเต วุตตํ วิรุหติ,
 สีนะหํจํ ตทฺถภยํ.
 น จ อายตนา อิมะ,
 เหตุภังคา นิรุชฌเวติ.

อด โข มาโร ปาปํมา “ชานาติ มํ เสลา ภิกขุณีติ ทุกฺขิ
 ทุมมโน คตฺถะวันนํธราปิติ.

ทสฺมํ วชิราสุตฺถํ.

เฮวํมเม สุตํ. เอกํ สมยํ ภควา สวักถิยํ วิหริติ เขตวเน
 ขนาดปิ่นทักสัส อารามะ. อด โข วชิรา ภิกขุณี ปุพฺพพนฺธสมยํ
 นิवासิตฺวา บัดตจิวรมาทาย สวักถิ ปิ่นทาย ปาวิติ; สวักถิย
 ปิ่นทาย จริตฺวา บัจฉากถํ ปิ่นทปาทปฏิกกัณฺธา เยน ชนฺธวณ

เตนุปลังกมิ ทิวาวิหาราย; อังธรวณํ อังโณสเหตฺวา อังณตฺรลัม รุกฺขมฺเ
ทิวาวิหารํ นิสฺสํ. อถ โข มาโร ปาปฺมา วชิราย ภิกฺขุณฺเ
ณัมภิตตํ โฉมํหํ อပ္ปาทะตุกาโม สมาริํหา จาเวตุกาโม เยน วชิรา
ภิกฺขุณี เชนุปลังกมิ; อูปลังกมิตฺวา วชิรํ ภิกฺขุณี คากาย อังณภาสิ

“ เณายํ ปกโต สัตฺโต กัวจิ สัตฺตัสส กาวโก,
กัวจิ สัตฺโต สมุํบับฺโน กัวจิ สัตฺโต นิรุชฌตฺติ.

อถ โข วชิราย ภิกฺขุณฺเ เอตทโหสิ “ โโก นุ ขัวยํ มนุสฺสํ
วา อมนุสฺสํ วา คากํ ภาสิตฺติ. อถ โข วชิราย ภิกฺขุณฺเ
เอตทโหสิ “ มาโร ฌํ ปาปฺมา มม ภยํ ณัมภิตตํ โฉมํหํ
อูปปาทะตุกาโม สมาริํหา จาเวตุกาโม คากํ ภาสิตฺติ. อถ โข
วชิรา ภิกฺขุณี “ มาโร ฌํ ปาปฺมา อิติ วิทิตฺวา มารํ ปาปมํนํ
คากาหิ อังณภาสิ

“ กิ นุ สัตฺโตติ บัจฺเจติ	มารํ ทิฏฺฐิจิตฺตํ นุ เต,
สุทฺธสัณฺหาโรปนุ โข ยํ	น ยิธ สัตฺตูปลัทธิ.
ยถา หิ อังคสัณฺหารา	โหติ สัตฺโต วโร อิติ,
เอวํ ชนฺเณสุ สันนํเตสุ	โหติ สัตฺโตติ สัมมตฺติ,
ทุกฺขเมว หิ สัมภโวติ	ทุกฺขํ ทิฏฺฐิจติ เวติ จ,
นาณํบัตฺตํ ทุกฺขา สัมภโวติ	นาณํบัตฺตํ ทุกฺขา นิรุชฌตฺติ.

อถ โข มาโร ปาปฺมา “ ชานาติ มํ วชิรา ภิกฺขุณฺเติ ทุกฺขํ
ทุกฺขมโน ตตฺถเอวํนํธธาปีติ.

ภิกษุณีสัณฺฑิต สัมมตฺติ.

คัสสัทธานัน

“อาฬวีกา จ โสมา จ โคตมี วิชยา สห,
 อุษัปปลวันณา จ จาลา จ อุษปจาลา สีสัพพจาลา
 เสลา วิชราย เท ทลาคี.

๖.—พริหม์มัลย์ตุตติ.

ปจฺมวักโค ปจฺโม.

ปจฺม อายาจนตุตติ.

เอวัมเม สุตฺ. เอกํ สมยํ ภควา อรุณเวลาयํ วิหริติ นัชชา
เนรยชราย ตีเร อชปาลนิโครธเณ ปจฺมาภิสัมพุทฺธโ. อถ โข
ภควโต รโหคตัสส ปฏิสัสสินัสส เหว เจตโส ปรีวักโก อุตปาติ
“อธิตโต โข มัยยํ ธัมโม คัมภีโร ทุทฺธโส ทุณฺโพนโธ สันโต
ปณฺโฑ อตักฺกาจโร นิปุณฺเน บัณฺฑิตเวทนฺโโย, อาลยรามา โข
ปนายํ ปชา อาลยรตา อาลยสมุทิตา, อาลยรมา ย โข ปน ปชาย
อาลยรตาย อาลยสมุทิตาย ทุทฺธสํ อิทํ จานํ ยทิตํ อิทํปจฺจยตา-
ปฏิจฺจสมุပ္ปาโต, อิทํปจฺจ โข จานํ ทุทฺธสํ ยทิตํ สัพพสขารสมโ
สัพพุปฺพิปฺพนิสัสสโค ตณฺ्हักขโย วิวาโค นิโรโธ นิพฺพานํ,
อหฺณฺเจว โข ปน ธัมมํ เทเสยฺยํ, ปเร จ เม น อาชาเนยฺยํ;
โส มมัสสํ กิลมโ, สํ มมัสสํ วิหเสตติ. อปัสสํ ภควันตํ อมา
อนันฺดรียา คาทาโย ปฏิกัสสุ ปุพฺเพ อัสสุตปุพฺพา

“กัจฉเน เม อธิตํ

วาคโตสปรเตติ

ปฏิสตคามํ นิปุณํ

วากรตา น ทักขณฺติ

หฺลันตานิ ปกาลิตุ,

นายํ ธัมโม สุลัมพุทฺธโ.

คัมภีโร ทุทฺธสํ อณฺ,

ตโมกฺขณฺเอน อาวูตติ.

อติ ภควโต ปฏิสัจจโกชโต อภัย โปสสุกตาทาย จิตตัมมตติ,
โน อัมมเทสนายาติ.

อถ โข พหุหิมุโน สหัมปติสสัง ภควโต เจตสา เจโตปรีวัตักกัมมัญญา
เอวาทโหสิ “ นัสสติ วต โภ โลโก, วินัสสติ วต โภ โลโก, ยัตถิ ทิ นาม
ตถาตัสส อรหโต สัมมาสัมพุทฺธัสส อภัย โปสสุกตาทาย จิตตัมมตติ,
โน อัมมเทสนายาติ. อถ โข พหุหิมุโน สหัมปติ เสยฺยดาปิ นาม
พตฺตา ปุริโส สัมมิทฺตวา วา พาทํ ปสาเรยฺย ปสวริตํ วา พาทํ
สम्मิมฺบ.ชยฺย, เอวเมว พหุหิมุโน อนฺตรหิตโต ภควโต ปุริโส
ปาตุรโหสิ. อถ โข พหุหิมุโน สหัมปติ เอกสํ อุตฺตราลังคํ กริตฺวา
ทักขินชานุมณฺฑลํ ปจฺวยํ นิหฺนตฺวา येเน ภควา เตนาลชฺฉติ
ปณามะตุว ภควันติ เขตฺตโวจ “ เทเสตุ ภันเต ภควา อัมมํ,
เทเสตุ สุกโต อัมมํ, สันติ สัตตา อภัย ปรัชกัชชาติกา อัสสวณดา
อัมมัสส ปรีทายันติ, ภวิสสันติ อัมมัสส อภินาตาโรติ. อิทมโวจ
พหุหิมุโน สหัมปติ, อิทํ วิตฺวา อถาปํ เขตฺตโวจ

“ ปาตุรโหสิ มคฺเชตุ ปุพฺเพ อัมโม อสุทฺโธ สมเลหิ จินฺติตโต,
อปาปุเรตํ อมตัสส ทวารํ สุนนฺตํ อัมมํ วิมเลณานุพุทฺธ.
เสเล ยถา บัพฺพตมฺภอนิฏฺฐจิตโต ยถาปิ บัลลเส ชนตํ สมนฺตโต,
ตถูปมํ อัมมมยํ สุมฺเหโต ปาสาทมารุญฺหิ สมนฺตจิกฺขุ,
โสภาวตินฺนํ ชนตมเปตโสโก อเวกชฺฉิสฺสุ ชาติชราภิกุณฺณิ.

อุฏเฐติ วีร วิชิตลคาม สัตถวาท อนณ วิหโร โดเก,
เทเสตุ ภควา ธัมมํ อัญญาตาวโร ภวีสสันตติ

อด โข ภควา พริทึมโน จ อชฺชเวสนํ วิหิตฺวา สัตเตสุ จ
การุณณตํ ปฏิจจํ พุทธจักขุณา โลกํ โวลโณสฺส. อตฺถสทา
โฆ ภควา พุทธจักขุณา โลกํ โวลโณสฺสโต สัตเต อปัปฺปชกฺโข
มหารชกฺโข ติตฺถินทริเย มุนินทริเย สวการา ทวารา สุวิณฺญาปเย
ทวิณฺญาปเย อปัเปกฺกเจ ปโมจกฺวชฺชกฺขยทสฺสาวิโน วิหรนฺเต. เสยฺยถาปิ
ณาม อပ္ปฺปณินิยํ วา ปทุมินิยํ วา ปุณฺทริกนิยํ วา อปัเปกฺกจฺจานิ
อูปฺปฺปณานิ วา ปทุมานิ วา ปุณฺทริกานิ วา อุตฺเท ชาตานิ อุตฺเท
ลวฺทตฺตานิ อุตฺทกานฺตตานิ อันตฺตนิมฺมคฺคโปสฺสินิ, อปัเปกฺกจฺจานิ อูปฺปฺปณานิ วา
ปทุมานิ วา ปุณฺทริกานิ วา อุตฺเท ชาตานิ อุตฺเท ลวฺทตฺตานิ สโมจก
จิตฺตานิ, อปัเปกฺกจฺจานิ อูปฺปฺปณานิ วา ปทุมานิ วา ปุณฺทริกานิ วา อุตฺเท
ชาตานิ อุตฺเท ลวฺทตฺตานิ อุตฺกํ อจฺจุลฺลคฺคํ ติวฺวจฺฉนํ ยมฺปิ ตาปิ
อุตฺเทเน; เหวเมว ภควา พุทธจักขุณา โลกํ โวลโณสฺสโต อตฺถส
สัตเต อปัปฺปชกฺโข มหารชกฺโข ติตฺถินทริเย มุนินทริเย สวการา
ทวารา สุวิณฺญาปเย ทวิณฺญาปเย อปัเปกฺกเจ ปโมจกฺวชฺชกฺขยทสฺสาวิโน
วิหรนฺเต; ทิสฺวาน พริทึมมานํ สหฺมปฺติ คาถาย ปจฺจกฺกตติ

“อปรุกฺตา เต อมตฺตลล ทวารา เย โสตรนํ โส ปโมจกฺวชฺชกฺกํ,
วิทฺถลลนํ ปคฺคณํ นภาสฺส ธัมมํ ปถิตํ มนุสฺสสุ พริทึมมตติ

อด โข พหิมา สหัมปติ “ กตวากาโส โขมฺหิ ภควตา
 สัมมเทสณาชาติ ภควันตํ อภิวาเททฺวา ปทักขิณํ กัตถฺวา ตตฺถเจวันตฺรธายิตี.

ทฺธิยํ คารวสุตฺตํ.

เอวํเม สุต. เอกํ สมณํ ภควา อรุเวลาญํ วิหริติ เข็ชชา
 เนรณฺชราย ตีเร กชปาสนิโคโรเอ ปจมาภิสัมพุทฺโธ. อด โข ภควโต
 รโหคตัสส ปฏิสตฺถลิณฺตัสส เอว เจตโส ปรีวิตฺถโก อุตฺปาติ “ ทุกฺขํ โข
 อการโว วิหริติ อํปปีติสฺโส, กํ นุ ชฺวาทํ สมณํ วา พหิมาณํ วา
 สักกัตถฺวา ครุกถฺวา อุนิสฺสาย วิหเรยฺยํ. อด โข ภควโต เอตทโธสิ
 “ อปริปฺปณฺณสฺส โข สิสักขชฺณสฺส ปาริปุญฺยา อํณํ สมณํ วา พหิมาณํ
 วา สักกัตถฺวา ครุกถฺวา อุนิสฺสาย วิหเรยฺยํ, น โข ปนาหํ บัสนํ
 สเทวเก โลเก สมารเก สพฺพหิมาเก สัสสมณพหิมาณียา ปชาย
 สเทวมนุสฺสาย อตฺตนา สิสลัมบํนฺนตฺรํ อํณํ สมณํ วา พหิมาณํ วา,
 ยมทํ สักกัตถฺวา ครุกถฺวา อุนิสฺสาย วิหเรยฺยํ, อปริปฺปณฺณสฺส โข
 สมาริกชฺณสฺส ปาริปุญฺยา อํณํ สมณํ วา พหิมาณํ วา สักกัตถฺวา
 ครุกถฺวา อุนิสฺสาย วิหเรยฺยํ, น โข ปนาหํ บัสนํ สเทวเก
 โลเก ๆ เปฯ อตฺตนา สมาริลัมบํนฺนตฺรํ อํณํ สมณํ วา
 พหิมาณํ วา, ยมทํ สักกัตถฺวา ครุกถฺวา อุนิสฺสาย วิหเรยฺยํ;
 อปริปฺปณฺณสฺส โข บัณฺณากชฺณสฺส ปาริปุญฺยา อํณํ สมณํ วา
 พหิมาณํ วา สักกัตถฺวา ครุกถฺวา อุนิสฺสาย วิหเรยฺยํ, น โข ปนาหํ
 บัสนํ สเทวเก โลเก สมารเก สพฺพหิมาเก สัสสมณพหิมาณียา
 ปชาย สเทวมนุสฺสาย อตฺตนา บัณฺณาลัมบํนฺนตฺรํ อํณํ สมณํ วา

พริหม์ณ วา, ยมห์ สักกัตฺวา ครุกัตฺวา อุปนิสฺสาย วิหเรยฺย;
 อปริปฺพณฺณสฺส โข วิมุตฺติกขันธสฺส ปาริปุริยา อังคิ สมณ วา
 พริหม์ณ วา สักกัตฺวา ครุกัตฺวา อุปนิสฺสาย วิหเรยฺย, น โข ปนาหิ
 มัสฺสามิ สเทเวเก โลเก ฯ เป ฯ อตฺตนา วิมุตฺติสัมปັນนฺตริ อังคิ
 สมณ วา พริหม์ณ วา, ยมห์ สักกัตฺวา ครุกัตฺวา อุปนิสฺสาย วิหเรยฺย;
 อปริปฺพณฺณสฺส โข วิมุตฺตินานทสฺส นทฺตฺตฺส ปาริปุริยา อังคิ
 สมณ วา พริหม์ณ วา สักกัตฺวา ครุกัตฺวา อุปนิสฺสาย วิหเรยฺย, น โข
 ปนาหิ มัสฺสามิ สเทเวเก โลเก สมารเก สพฺริหม์เก สัสสมณ-
 พริหม์ณียา ปชาย สเทวมณฺสสฺสาย อตฺตนา วิมุตฺตินานทสฺส น-
 ทฺตฺตฺส ปาริปุริยา อังคิ สมณ วา พริหม์ณ วา, ยมห์ สักกัตฺวา ครุกัตฺวา
 อุปนิสฺสาย วิหเรยฺย; ยันฺนุนาหิ ยฺวายํ ธมฺโม มยา อภิสมฺพุทฺโธ,
 ทเมว ธมฺมิ สักกัตฺวา ครุกัตฺวา อุปนิสฺสาย วิหเรยฺย นติ.

อด โข พริหม์มา สหัมปติ ภควโต เจตสา เจโตปริวตฺตักกมณฺเวยาย
 เสยฺยตาปิ พลวา นาม ปุริโส สัมมิณฺชิโก วา พาหิ ปสาเรยฺย ปสาริตฺ วา
 พาหิ สัมมิณฺเชยฺย, เขวเมว พริหม์โลเก อนฺตรหิโต ภควโต ปุโรโต
 ปาตุโรหสิ. อด โข พริหม์มา สหัมปติ เอกสฺ อุตฺตราสังคํ กริตฺวา เยน ภควา
 เชนาณฺชลิ ปณามตฺวา ภควันตํ เขตฺทโวจ “เอวเมตํ ภควา, เขวเมตํ
 สุกฺต, เขปิ เต ภาณฺเต อเหตุ อภิสมฺพุทฺธานิ อรหฺณฺโต สัมมาสัมพุทฺธา,
 เตปิ ภควันโต ธมฺมณฺเวย สักกัตฺวา ครุกัตฺวา อุปนิสฺสาย วิหริสฺสุ;
 เขปิ เต ภาณฺเต ภวิสฺสํนติ อนาคตมตฺธานิ อรหฺณฺโต สัมมาสัมพุทฺธา,

เทวี ภควันโต อัมมัมเบว สักกัตวา ครุกัตวา อุปนิสสาย วิหริสสันติ;
ภควาปี ภันเต เอตริหิ อรหํ สัมมาสัมพุทโธ อัมมัมเบว สักกัตวา
ครุกัตวา อุปนิสสาย วิหริตุติ. อิทมโวจ พริทมา สหัมปัตติ; อิทํ วัตถวา
ชถาปริ เอตทโวจ

“เย จ อจฺจตา สัมพุทฺธธา	เย จ พุทฺธธา อนาคตา,
โย เจตริหิ สัมพุทฺธโ	พหุณฺณํ โสภณาสโน.
สัพเพ สักกัสมิมฺครุโน	วิหริสฺสุ วิหริณฺติ จ,
ชถาปี วิหริสสันติ	เอสา พุทฺธาน อัมมตา.
ตัสมา हि ชตฺตกาเมน	มหิตฺตํ มกฺกัจฺจตา
สัทธัมโม ครุกาตัพโพ	สโร พุทฺธาน สาสณฺณํติ.

ตติยํ พริทัมเทวสุตฺตํ.

เอวัมเม สุตฺ. เอกํ สมยํ ภควา สาวัตถียํ วิหริติ เขตวนเ
อนาถบิณฑิกัสส อารามเ. เตน โข ปน สมเยน อังคิณวิธัสสา
พริทัมณิยา พริทัมเทโว นาม ปุตฺโต ภควโต สันติเก อนคาริย
บัพพะชโต โหติ. ชถ โข อายัสมา พริทัมเทโว เอโก วูปกัฏฐโ
ชปัปมัตโต ชถาปี ปหิตฺตโต วิหริณฺโต น จิริสฺสว ยัสสตัถาย
กุลปุตฺตา สัมม เทว อคารัสมา อนคาริยํ บัพพะชณฺติ, ตทณฺตตรํ
พริทัมจริยปริโยสานํ ทิฏฺฐเจว อัมมเ สย อภิณฺณา สจฺจํนิคฺคตา อุปัสสมัชช
วิทาสี; “ชีณา ชาคิ, วุสฺสํ พริทัมจริยํ, กตํ กรณียํ, นาปรํ อิตฺถิถํคยาติ
ชัพภณฺณาสี. อังคิณโร จ ปณายัสมา พริทัมเทโว อรหํ อโหสิ.
ชถ โข อายัสมา พริทัมเทโว ปุพฺพพนฺ्हสมยํ นิวาเสตฺวา บัตตจิวรมาทาย

สาวัดดิย บัณทาย ปาวิตฺติ, สาวัดดิย สปะทานํ บัณทาย จรมาโน
 เยน สกมาตุ นิเวสนํ เตนุปลังกมิ. เตนุ โข ปณ สมนเณน อายัสสัมโต
 พริ้มเทวัสส มาตา พริ้มณิ พริ้มโน อาหุติ นิจจํ บัคคณฺหาติ.
 อถ โข พริ้มโน สหัมปติสส เอตทโหสิ “อโย โข อายัสสัมโต
 พริ้มเทวัสส มาตา พริ้มณิ พริ้มโน อาหุติ นิจจํ บัคคณฺหาติ,
 ยันนุนาหํ ตํ อุปลังกมิตฺวา สํเวเชยฺยณฺติ. อถ โข พริ้มมา สหัมปติ
 เสยฺยตาปี นาม ทลฺวา ปุริโส สหฺมิณฺว ชิตฺวา พาหํ ปสาเรยฺย ปสวริตฺวา
 พาหํ สหฺมิณฺวเชยฺย, เขวเมว พริ้มโลเก อนฺตรหิตฺวา อายัสสัมโต
 พริ้มเทวัสส มาตุ นิเวสเน ปาตุโรหสิ. อถ โข พริ้มมา สหัมปติ
 เวหาสนฺจิโต อายัสสัมโต พริ้มเทวัสส มาตโร พริ้มณิ คากาหิ
 ชฺชณฺภาสิ

“ทุเร อิตฺโธ พริ้มณิ พริ้มโลเก ยัสสอาหุติ บัคคณฺหาสิ นิจจํ,
 เนตาหิโส พริ้มณิ พริ้มภักโข ก็ ชฺชปฺปสิ พริ้มปลถ อชานํ.
 เอโส หิ เต พริ้มณิ พริ้มเทโว นิรุปรโก อติเทวบัตฺโต,
 อภินฺจโน ภิกฺขุ อนนฺวปโปสิ โยเตโส บัณทาย พริ ปวิฏฺโง.
 อาหุณฺโโย เวทฺตุ ภาวิตฺตโต นราน เทวาน จ ทักฺขิเนยฺโย,
 พาหิตฺวา ปาปานิ อนฺุปลิตฺโต ขมาเสสนํ อิริยติ สิตฺถุโต.
 น ตัสส บัณฺฑา น ปุริตถมัตติ สันโต วิญฺโม อนิโฆ นิราโส,
 นิภชิตฺตทณฺโท ทสถาวเรสุ โส คียาหุติ ภุณฺชตุ อคฺคบัณฺฑ.
 วิเสณฺภูโต อุปลนฺตจิตฺโต เภาโคว ทนฺโง จรติ ชเนนฺ,

วิกขุ สุลโล สุวิมุตตจิตโต โส คียาหุติ ภุณฺชตุ อคฺคิณฺท.
 ตัสฺมี ปสฺนํนา อวิกัมปมาณา ปติฏฺฐเปติ ทักขิณํ ทักขิณเณยเย,
 กโรหิ ปุณฺณํ สุขมายติกํ ทิสฺวา มุนี พฺรหฺมณฺนิ โอบตฺติณฺณ.
 ตัสฺมี ปสฺนํนา อวิกัมปมาณา ปติฏฺฐเปติ ทักขิณํ ทักขิณเณยเย,
 อภาสิ ปุณฺณํ สุขมายติกํ ทิสฺวา มุนี พฺรหฺมณฺนิ โอบตฺติณฺณนฺติ.

จตุตถํ พกฺสุตฺตํ.

เขกํ สมยํ ภควา สาวัดฺธิย วิหริติ เชตวนเณ อนาถบิณฺฑิกัสฺส
 ขารามเณ. เทน โข ปน สมเณน พกฺสัสส พฺรหฺมฺโน เหวรูปํ ปาปกํ
 ทิฏฺฐิจิตฺตํ อุပ္ปันฺนํ โหติ “อิทํ นิจฺจํ อิทํ ธูวํ อิทํ สลฺลสฺสํ อิทํ
 เกวลํ อิทํ อจวนธมฺมํ, อิทํ หิ น ชายติ น ชียยติ น มียยติ น จวติ
 น อุปฺปชฺชติ, อิโต จ ปณฺณํณํ อุตฺตรํ นิสฺสรณํ นตฺถิติ. อถ โข
 ภควา พกฺสัสส พฺรหฺมฺโน เจตสา เจโตปรีวติกกมฺภณฺยาเย เสยฺยถาปํ นาม
 พลฺลา ปุริโส สมฺมิณฺชิตํ วา พาหํ ปสาเรยฺย ปสาริตํ วา พาหํ
 สมฺมิณฺชเษยฺย, เหวเมว เชตวนเณ อันตรหิโต ตัสฺมี พฺรหฺมโฆเก
 ปาตุรโหสิ. อตฺถสสา โข พโก พฺรหฺมา ภควันตํ ทูรโตว อาคฺคฺชนฺตํ;
 ทิสฺวาน ภควันตํ เอตทโวจ “เอहि โข มาริส, สลฺลสฺสํ เค มาริส,
 จิรลฺล โข มาริส อิมํ ปรียายมกาสิ ยทิทํ อิทาถมนาย, อิทํ หิ มาริส
 นิจฺจํ อิทํ ธูวํ อิทํ สลฺลสฺสํ อิทํ เกวลํ อิทํ อจวนธมฺมํ, อิถฺนฺนํ
 น ชายติ น ชียยติ น มียยติ น จวติ น อุปฺปชฺชติ, อิโต จ
 ปณฺณํณํ อุตฺตรํ นิสฺสรณํ นตฺถิติ.

เอว วุคเต ภควา พก พริษฐ์มานิ เอตทโวจ “อวิชชาตโต วท
โก พโก พริษฐ์มา, อวิชชาตโต วท โก พโก พริษฐ์มา, ยัตร์ หิ นาม
อนิจจัง เวย สมานิ “นิจันันติ วักขติ, อธวั เวย สมานิ “ธวัณันติ
วักขติ, อลลัสสคํ เวย สมานิ “ลลัสสคํณันติ วักขติ, อเกวลํ เวย สมานิ
“เกพลันันติ วักขติ, จวมมัมมิ เวย สมานิ “จวมมัมมณันติ วักขติ, ยัตถ
จ ปน ชายติ จ มียยติ จ จวติ จ อุปปัชชติ จ, ตํ ตถา วักขติ
“อิทํ หิ น ชายติ น ชียยติ น มียยติ น จวติ น อุปปัชชติติ.
ตันันตัจจํ ปณณํ อุตฺตริ นิสฺสรณํ “นัตถนณํ อุตฺตริ
นิสฺสรณณันติ วักขติ.

ทิวาสักกติ โคตม ปุณฺณกัมมา
อณฺณันติมา เวทฺฐ พริษฐ์มปคฺคติ
อปัปฺปํ หิ เอตํ นหิ ทิฆมายุ
สคํ สหสฺสํ นนํ นิสฺสํ พุทฺธานํ
อนนํคทลลํ ภควาหมลลํ
กํ เม ปุราณํ วต สิววตฺตํ
ยํ ตวั อปาเยสิ พญ มนุสฺเส
ตันเต ปุราณํ วต สิววตฺตํ
ยํ เอนิกุลลลํ ชนตํ คทิตํ
ตันเต ปุราณํ วต สิววตฺตํ

วสวตฺติโน ชาตฺตริ อตฺตา,
อัสสิมาภิชัยันติ ชนา อเนกาติ.
ยํ ตวั พก มณฺณลํ ทิฆมายุ,
อายุ ปชานามิ ตฺวาทํ พริษฐ์มคฺคิ.
ชาตฺตริ โสภมุปาติวตฺโต,
อาจิกขเมตํ ยมทํ วิชณฺณา.
ปิปาสิเต ชมฺมณิ สัมปเวเต,
สุตฺตํปิพฺพุทฺโธว อณฺุสฺสรามิ.
อโมจยํ คัยทกํ นียมานํ,
สุตฺตํปิพฺพุทฺโธว อณฺุสฺสรามิ.

คังคาย โสตัสมี คหิตนาว ลุทโธเน นาคเน มนุสส์กัมมียา,
 อโมยัตถ พลสา ปัตถียหิ ตันเต ปุราณ วต สิวัตถิ,
 สุตตัมปัพพุโธ อนุสสรามิ. กัมโป จ เต ปฏจโร อโหสิ
 ลัมพุทธีวันตัม วติ น มัมณณิ, ตันเต ปุราณ วต สิวัตถิ
 สุตตัมปัพพุโธ อนุสสรามิ.
 อตฺธา ปชานาสี มเมตมายุ อัมเบยิ ชานาสี ตถา หิ พุทโธ,
 ตถา หิ ตฺยายํ ชลิตานุกาโว โธภาสยํ ติฏฺฐจติ พหัมโลกนฺติ.

บัจจมนํ อปฺราทิฏฺฐิจสุตฺตํ.

เอวัมเม สุตฺ. เอกํ สมยํ ภควา สวตฺถิณิ วิหริติ เชตวเน
 ขนาดบิณทิกัสส อารามเ. เตเน โข ปน สมเยเน อัมเบยวรสฺส
 พหัมมโน เอวรูป ปาปกํ ทิฏฺฐิจิตตํ อุเบกฺขณํ โหติ “นตฺถิ โส
 สมโน วา พหัมมโน วา, โย อธิ อาคัจฉเยยฺยาติ. อถ โข ภควา
 ตัสส พหัมมโน เจตสา เจโตยวิวตฺตกัมมณฺเวยย เสยฺยถาปิ นาม
 พลวา ปุริโส ๆเป ๆ ตัสมี พหัมมโสเก ปาตุโรหสิ. อถ โข ภควา
 ตัสส พหัมมโน อุปริเวหาสํ บัลลลังเกเน นิสิตฺติ เตโชธาตุํ สમાยชีชีวิตฺวา.

อถ โข อายตฺมโต มหาโมคคัลลลานัสส เอตทโหสิ “กหํ นุ โข
 ภควา เอกมฺหิ วิหริตฺติ. อตฺทสา โข อายตฺมา มหาโมคคัลลลาโน ภควันตํ
 ทิพฺเพเน จักขุณา วิสุทฺโธเน ขจิกกนฺตมานุสเणेเน ตัสส พหัมมโน
 อุปริเวหาสํ บัลลลังเกเน นิสินฺนํ เตโชธาตุํ สમાยชีชีวิตฺวา; ทิสฺวาน
 เสยฺยถาปิ นาม พลวา ปุริโส สัมมิณชีติ วา พาหํ ปตฺตาเรยฺย

ปลาริตำ วา พาห์ ตัมมีนชัยย์, เออเมว เซตวเน อันตรหิโต ตัสมี
พริ้มโลเก ปาตรโหสิ. อว โข อายัสมา มหาโมคัลลโน ปุริตัมมิ
ทิส นิสสาบ ตัสส พริ้มโน อุปริเวหาส บัลลังเกน นิสสิเต เตโชธาตุ
สมาบัสซัตวา นิจครกั ภควโต.

อว โข อายัสมโต มหาทักสัลลัส เขตตโหสิ “กหัง นุ โข
ภควา เอตริ วิหริตติ. อัทธสา โข อายัสมา มหาทักสไป ภควันต
ทิพเพน จักขุณา ๆเป ๆ ทิสวาน เสยฺยถาปิ นาม พลวา ปุริโส
ๆเป ๆ เออเมว เซตวเน อันตรหิโต ตัสมี พริ้มโลเก ปาตรโหสิ.
อว โข อายัสมา มหาทักสไป ทักขินัง ทิส นิสสาบ ตัสส
พริ้มโน อุปริเวหาส บัลลังเกน นิสสิเต เตโชธาตุ สมาบัสซัตวา
นิจครกั ภควโต.

อว โข อายัสมโต มหาทักบัสสนัส เขตตโหสิ “กหัง นุ โข
ภควา เอตริ วิหริตติ. อว โข อายัสมา มหาทักบัสโน ภควันต
ทิพเพน จักขุณา ๆเป ๆ เตโชธาตุ สมาบัสสนัง; ทิสวาน เสยฺยถาปิ
นาม พลวา ปุริโส ๆเป ๆ เออเมว เซตวเน อันตรหิโต ตัสมี
พริ้มโลเก ปาตรโหสิ. อว โข อายัสมา มหาทักบัสโน บัจฉิม
ทิส นิสสาบ ตัสส พริ้มโน อุปริเวหาส บัลลังเกน นิสสิเต เตโชธาตุ
สมาบัสซัตวา นิจครกั ภควโต.

อว โข อายัสมโต อนุรุทตัส เขตตโหสิ “กหัง นุ โข ภควา
เอตริ วิหริตติ. อัทธสา โข อายัสมา อนุรุทโต ๆเป ๆ เตโชธาตุ

สมาภันนัง; ทิสฺวาน เสยฺยถาปํ นาม พลฺวา ปุริโส ๆเป ๆ ตัสฺมี
 พฺรหฺมโลเก ปาตุโรหิตี. อถ โข อายสฺมา ธนุรฺทโธ ชุตฺตโร ทิสฺ
 นิสฺสํสา ย ตัสฺส พฺรหฺมโน อปฺริเวหสฺสํ บัลลํเกน นิสฺสํ เตโชธาตุ
 สมาภันนํ ชิตฺวา นิจฺจํ กวโต.

อถ โข อายสฺมา มหาโมคฺคัลลํโน พฺรหฺมํ คาถาย ชฺชณฺณภาสิ
 “อชฺชํ เท อาวุโส สฺวา ทิฏฺฐิ จิ ย เท ทิฏฺฐิ จิ ปุเร อหุ,
 บัลลํ วิทิตฺตํ พฺรหฺมโลเก ปฺรายนันติ.
 น เม มารีต สฺวา ทิฏฺฐิ จิ ย เม ทิฏฺฐิ จิ ปุเร อหุ,
 บัลลํ วิทิตฺตํ พฺรหฺมโลเก ปฺรายนํ,
 สฺวํ อชฺชํ กถํ วชฺชํ อหํ นิจฺจํ โหติ สัลลํ โหติ.

อถ โข กวํ ตํ พฺรหฺมํ ลเวเชตฺวา เสยฺยถาปํ นาม
 พลฺวา ปุริโส สัมมิฬํ ชิตฺวา พหํ ปสาเรยฺยํ ปสํวริตฺวา
 พหํ สัมมิฬํ เยย, เอวเมว ตัสฺมี พฺรหฺมโลเก ชนฺตรโหติ เชทฺวเน
 ปาตุโรหิตี. อถ โข พฺรหฺมา อลฺลวตฺโร พฺรหฺมปาริสฺสํ อามันเตติ
 “เอหิ ตวํ มารีตํ เยนายสฺมา มหาโมคฺคัลลํโน เณอุปสงฺกมิ;
 อุปสงฺกมิตฺวา อายสฺมํ นันตํ มหาโมคฺคัลลํ เอวํ วเทหิ “อตฺถิ นุ โข
 มารีตํ โมคฺคัลลํ ชนฺตํ เต ตัสฺส กวโต สฺวํ เอวํ หิ ทิฏฺฐิ
 เอวํ หํ นุกวํ เสยฺยถาปํ นาม กวํ โมคฺคัลลํโน กัลลํ โก ปณฺนํ โน
 ธนุรฺทโธติ. “เอวํ มารีตํ โข โส พฺรหฺมปาริสฺสํ ชิตฺวา
 พฺรหฺมโน ปฏิสฺสณฺณํ เสยฺยถาปํ พลฺวา ปุริโส ๆเป ๆ

พริ้มส้มยุดเต ปจมวดีโค ปจโม.

๑๘๗

เอวเมว ตัสมี พริ้มโลเก อันตริโต อายัสโต มหาโมคคัลลานัสส
ปุโรโต ปาตุโรหสิ.

อด โข โส พริ้มปาริสาชโซ อายัสมันต์ มหาโมคคัลลาน
อภิวาเทตวา เขมณันท์ อัญจาสิ. เขมณันท์ จิตโต โส
พริ้มปาริสาชโซ อายัสมันต์ มหาโมคคัลลาน เอตทโวจ “อภัง
นุ มารีส ๆเป ๆ ธนุรุโธติ. อด โข อายัสมา มหาโมคคัลลาน
พริ้มปาริสาชชี คากาย อัสสมภาสิ

“เตวิชชา อิทธีปัตตา จ เจโตปริยายโกวิทา,
ชีณาสวา อรหันโต พหุ พุทฺธัสส สาวกาติ.

อด โข โส พริ้มปาริสาชโซ อายัสโต มหาโมคคัลลานัสส
ภาสิคิ อภินันท์ติตวา ธนุโมทิตวา เยน โส พริ้มมา เตนุปลังกมิ;
อุปลังกมิตวา ตัง พริ้มมานิ เอตทโวจ “อายัสมา มารีส
มหาโมคคัลลาน เอวมาท

“เตวิชชา อิทธีปัตตา จ เจโตปริยายโกวิทา,
ชีณาสวา อรหันโต พหุ พุทฺธัสส สาวกาติ.

อิทมโวจ พริ้มปาริสาชโซ. อิตตมโน จ พริ้มมา ตัสส
พริ้มปาริสาชชีสส ภาสิคิ อภินันท์ติ.
อัญจ ปมาทสุคิต.

สววัตถินิทาน. เตน โข ปน สมเยน ภควา ทิวาวิหารคโต
โหติ ปฏิลลิตโน. อด โข .สุพริ้มมา จ บัจเจกพริ้มมา สุธาวาโส

จ บั๊จเภาพื้หีมา เยน ภควา เตนุปลังกมิลล; อุปลังกมิลลว บั๊จเภา
 หีวาทหิ อุปนิลลดาบ อัญจิส. อต โข สุพื้หีมา บั๊จเภาพื้หีมา
 สุกัธาวาส บั๊จเภาพื้หีมานิ เขตทวโจ “อกาโล โข ตาว มารีต ภควันตี
 ปิยรูปาสิตุ, ทิวาวิหิตโต ภควา ปฏิสลัลโล จ อมฺ จ พื้หีมาโลโก
 อิทโธ เจว ฝัโต จ พื้หีมา จ ตัตถ ปมาทวาทริ วิหริ ชายาม
 มารีต, เยน โส พื้หีมาโลโก เตนุปลังกมิลลสาม; อุปลังกมิลลว
 ตํ พื้หีมานิ สเวเชยยามาติ. “เอว มารีตาสติ โข สุกัธาวาส
 บั๊จเภาพื้หีมา สุพื้หีมาโน บั๊จเภาพื้หีมาโน บั๊จจัสสโลสิ. อต โข
 สุพื้หีมา บั๊จเภาพื้หีมา สุกัธาวาส จ บั๊จเภาพื้หีมา เสยยถาปี
 นาม พงวา ปุริโส ๆ.เป ๆ เหว.มว ภควโต ปุริโต อันจวิหิตา
 ตัสสิ พื้หีมาโลโก ปาตุรเทศ. อัทธสา โข โส พื้หีมา เต
 พื้หีมาโน ทูรโตว อาคัจฉนัเต; ทิสวาน เต พื้หีมาโน เขตทวโจ
 “หนัถ กุโต นุ ตเมหิ มารีตา อาคัจฉนาติ. อต โข มยํ มารีต
 อาคัจฉาม ตัสสิ ภควโต อรหโต สัมมาสัมพุทฺธัสส สันติกา, คัจฉสิ
 ปน ตวํ มารีต ตัสสิ ภควโต อุปัญจาม อรหโต สัมมาสัมพุทฺธัสสตาติ.

เอว วุฑฺฒเต โส พื้หีมา ตํ วณํ อนวิวาสนโต สหัสสัสสิตุ
 อัทธานิ อภินิมมิทฺทว สุพื้หีมานิ บั๊จเภาพื้หีมานิ เขตทวโจ “ปัสสสิ เม
 โน ตวํ มารีต เหวรูป อิทธานุภาวันติ. ปัสสสิ โข ตยาหิ มารีต เหวรูป
 อิทธานุภาวันติ. โส ชีวหิ มารีต เหวมทิสโก เหวมทานุภาโว กัสส
 อธิวณัสส สมณัสส วา พื้หีมาณัสส วา อุปัญจาม คมิลลวาติ.

อด โข สุพฺรหฺมา บัจฺเจกพฺรหฺมา กวีจฺหสฺสํกัชฺชตฺถุ อตฺตานํ อภินิมฺมิโนติว่า
พฺรหฺมานํ เอตทโวจ “บัสฺสสิ เม โน ต्वํ มาริต เอรุเป
ตํ อิทธานุภาวันฺติ. บัสฺสสิ โข ตฺຍาหํ มาริต เอรุเป
อิตธานุภาวันฺติ. ตยา จ โข มาริต เมยา จ เสว ภาควา มหิตฺถิกตโร
เจว มทานุภาโว จ, อาตฺถญฺเอยาสิ ต्वํ มาริต ตสฺส ภาควโต อပ္ปญฺ्ञจฺานํ
อรหโต สัมมาสัมพุทฺธสฺสาคิ. อด โข โส พฺรหฺมา สุพฺรหฺมานํ
บัจฺเจกพฺรหฺมานํ คาถาย อชฺฌมาสิ

“ตโย สุปฺปณฺณา จตุโร จ หํสา พยฺยชฺฌนิตา บัจฺจสตา จ ฉายโน,
ตยิทํ วิมานํ ชลเต จ พฺรหฺม โอภาสยํ อุตฺตรสฺสํ ทิสายนฺติ.
ภินฺจาปฺปี เต ตํ ชลตี วิมานํ โอภาสยํ อุตฺตรสฺสํ ทิสายํ,
รุเป รณํ ทิสฺวา สทา ปเวธิตํ ตสฺมา น รุเป รมติ สุมะโหติ.

อด โข สุพฺรหฺมา จ บัจฺเจกพฺรหฺมา สุทฺธธาวาโส จ บัจฺเจกพฺรหฺมา
ตํ พฺรหฺมานํ สเวเชตฺวา ตตฺถเณวณฺตโรธายัสสุ. อดมาสิ จ โส พฺรหฺมา
อปเรณ สมเยน ภาควโต อပ္ปญฺ्ञจฺานํ อรหโต สัมมาสัมพุทฺธสฺสาคิ.

สํคํมํ โภกาลีกสฺสํ (๑).

สวตฺถนํ ๗เป๗ เตน โข ปน สมเยน ภาควา ทิวาวีหาคโต
โหติ ปญฺ्ञสฺสลิโน. อด โข สุพฺรหฺมา จ บัจฺเจกพฺรหฺมา สุทฺธธาวาโส จ
บัจฺเจกพฺรหฺมา เยน ภาควา เตนุปปลกมฺมิสฺสุ; อูปปลกมิตฺวา บัจฺเจก
ทิวารพาหํ นิสฺสํสา ยจฺจํ. อด โข สุพฺรหฺมา บัจฺเจกพฺรหฺมา
โภกาลีกํ ภิกฺขุ อารพฺภา ภาควโต สันตฺติเก อิมํ คาถํ อมาสิ

“ อปัเปมัยย ปมินันโต โภธ วิทวา วิกัปปะเย,
 อปัเปมัยย ปมายิโน นินุตตันตัม มัลลเณ ปุณฺณชนันติ.
 อัญฺจมนํ สีลสํกสฺสจิตฺตํ.”

สวาวัตถิโย ๆ เป ๆ เตน โข ปน สมเยเน ภควา ทิวาวิหาคโต
 โหติ ปฏิสลฺลีนโน. อถ โข สุพฺรหฺมา จ บัจฺเจกพฺรหฺมา สุทฺธาวาโส จ
 บัจฺเจกพฺรหฺมา เยเน ภควา เตนุปลังกมิตฺตุ; อุปลังกมิตฺวา บัจฺเจก
 ทฺวารพาหุ นิสฺสาย อัญฺจิสฺสุ. อถ โข สุทฺธาวาโส บัจฺเจกพฺรหฺมา
 กตโมรกวิสฺสลํ ภิกฺขุ อารพฺภา ภควโต สันนติเก อิมํ คาถํ อภาสิ

“ อปัเปมัยย ปมินันโต โภธ วิทวา วิกัปปะเย,
 อปัเปมัยย ปมายิโน นินุตตันตัม มัลลเณ อภิสสวณันติ.”

นวมํ ตุกฺคพฺรหฺมสุตฺตํ.

สวาวัตถิโย ๆ เป ๆ เตน โข ปน สมเยเน โกกาลิโก ภิกฺขุ อาพาธโก
 โหติ ทุกฺขิโต พาฬิหฺลิดาโน. อถ โข ตุกฺคบัจฺเจกพฺรหฺมา อภิกกัณฺธาย
 รัตติยา อภิกกัณฺธวณฺณา เกวลกัปปํ เขตวนํ โอภาเสตฺวา เยเน
 โกกาลิโก ภิกฺขุ เตนุปลังกมิตฺตุ; อุปลังกมิตฺวา เวหาสํ จิตฺโต โกกาลิก
 ภิกฺขุ เอตทโวจ “ ปสาเทหิ โกกาลิกิ สาริปุตฺตโมคคัลลฺลาเนสุ จิตฺตํ,
 เปสฺสา สาริปุตฺตโมคคัลลฺลานาติ. โกสิ ตฺวํ อาวุโสติ. อหํ ตุกฺคบัจ-
 เจกพฺรหฺมาติ. กิณฺณุ ตฺวํ อาวุโส ภควตา อณาคามี พฺยาคโต? กถณฺนุจรหิ
 อิตฺถาคโตติ. ปัสส ยาวณฺจ เต อิทํ อปรตฺถนันติ.”

ปริสัลล หิ ชาตลล
 ขาย ฉินทติ อตฺตานํ
 โย ฉินทิตํ ปสฺสติ
 วิจฺจนาถิ มุขเน โส กลิ
 อปัปมัตโต อปํ กลิ
 ลัพพลลสาปํ สหามิ อตฺตนา
 โย สุขเตสฺส มนํ ปโทสเย.
 สคํ สหัลลสาณํ นิรพฺพุทานํ
 ยมวิเย ครหิ นิรยํ อูปติ

กุธาริ ขายเต มุখে,
 พาโล ทุพฺภาสิตํ ภณํ.
 คํ วา ฉินทิตํ โย ปสฺสึโย,
 กลินา เตเน สุขํ น วินทิต.
 โย อักเขสฺส ธนปราชโย,
 อยเมว มหฺนัตตโร กลิ,
 ฉตฺตลลิติ ปัจจํ จ อพฺพุทานิ,
 วาจํ มนฺนัจจํ ปณิธาย ปาปกนฺตติ.

ทลลํ โภกาลีกลุตฺตํ. (๒)

สาวตฺถิยํ ๗ เป ๗ ขอ โข โภกาลีโก ภิกขุ เยน ภควา เตนุปลังกมิ;
 ขุปลังกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทสฺวา เอกมนฺตํ นิสิตฺติ. เอกมนฺตํ
 นิสินฺโน โข โภกาลีโก ภิกขุ ภควนฺตํ เอตทโวจ “ปาปิจฺฉา ภันเต
 สารีปุตฺตโมคคัลลนา ปาปิกานํ อิจฺฉานํ วลํ คตาคติ. เอวํ วุตฺเต ภควา
 โภกาลิกํ ภิกขุ เอตทโวจ “มา เหวํ โภกาลิก อวจ, มา เหวํ
 โภกาลิก อวจ, ปสาเทหิ โภกาลิก สารีปุตฺตโมคคัลลนาเนสุ จิตฺตํ, เปสสา
 สารีปุตฺตโมคคัลลนาติ. ทุตฺติยัมปิ โข โภกาลีโก ภิกขุ ภควนฺตํ เอตทโวจ
 “กิลฺยายี เม ภันเต ลัพพธายโก ปัจจยโก, ขอ โข ปาปิจฺฉาว

สาริปุตตโมคคัลลานา ปาปกาณ อิจฺจนํ วสฺส คตาคิ. ทุติยัมมี โข ภควา
โกกาลิกํ ภิกขุ เอตทโวจ “มา เหว โกกาลิก อว, มา เหว โกกาลิก
อว, ปสทาเทหิ โกกาลิก สาริปุตตโมคคัลลานนฺตุ จิตฺตํ เปสลา สาริปุตต-
โมคคัลลานาคิ. ตติยัมมี โข โกกาลิกอ ภิกขุ ภควันตํ เอตทโวจ ๆ เปฯ
อิจฺจนํ วสฺส คตาคิ. ตติยัมมี โข ภควา โกกาลิกํ ภิกขุ เอตทโวจ
ๆ เปฯ เปสลา สาริปุตตโมคคัลลานาคิ.

อถ โข โกกาลิกอ ภิกขุ อญฺเฐจายาสนา ภควันตํ อภิวาเทตฺวา
ปทักฺขิณํ กัตฺวา ปักกามิ. อจิริบักกนฺตัสส จ โกกาลิกัสส ภิกขุโน
สาสยมัตตํ ยีฬิกาทิ สัพพะโพ กาโย อญฺเฐจ อโหสิ, สาสยมัตตํโย
หุตฺวา มุคฺคิมัตตํโย อโหสิ, มุคฺคิมัตตํโย หุตฺวา กฬายมัตตํโย
อโหสิ, กฬายมัตตํโย หุตฺวา โกลัญฺจิมัตตํโย อโหสิ, โกลัญฺจิมัตตํโย
หุตฺวา โกลมัตตํโย อโหสิ, โกลมัตตํโย หุตฺวา อามลคมัตตํโย
อโหสิ, อามลคมัตตํโย หุตฺวา เวลฺลวลลาญฺญมัตตํโย อโหสิ,
เวลฺลวลลาญฺญมัตตํโย หุตฺวา พิลลิมัตตํโย อโหสิ, พิลลิมัตตํโย
หุตฺวา ปภิชฺชิสฺสุ, ปุพฺพพัฒฺตํ โลหิตฺตํ บัคฺชวฺริสฺสุ. อถ โข โกกาลิกอ
ภิกขุ เทเนว อาพาเณน กาลมกาสิ. กาลกโต จ โกกาลิกอ ภิกขุ
ปทุมนิรยํ อပ္ปชฺชชิ สาริปุตตโมคคัลลานนฺตุ จิตฺตํ อามาเตตฺวา.

อถ โข พหฺมมา สหัมปติ อภิกกนฺตตาย วัตฺติยา
อภิกกนฺตวณฺโณ เภวลกบฺบิ เชตวนํ โอภาเสตฺวา เยน ภควา
เตนุปลงฺกมิ, อูปลงฺกมิทฺวา ภควันตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ อญฺเฐจาสิ.

เอกมันต์ จิต โข พริ้งพริ้ว สหัมปติ ภควันต์ เขตทวโจ “โกกาลโก
ภันเต ภิกขุ กาลกโต, กาลกโต จ ภันเต โกกาลโก ภิกขุ ปทุมนิรย
อุปัชฌาโน สาริปุตตโมคคัลลนาณสุ จิตติ อาชาเตคฺวาติ. อิทมวโจ
พริ้งพริ้ว สหัมปติ; อิท วักวา ภควันต์ อภิเวเตคฺวา ปทักขิน
กัตวา ตตฺถเววันตรชายิตี.

อุท โข ภควา ตัสสา รัตติยา อัจฉเยน ภิกขุ อามันเตสิ
“อิม ภิกขเว รัตติ พริ้งพริ้ว สหัมปติ อภิกกนฺตาย รัตติยา
อภิกกนฺตวันโน เกวลกัมเป เขตวน โสภาเสคฺวา เยนาคฺ เตนุปลังกมิ;
อุปลังกมิตฺวา มํ อภิเวเตคฺวา เอกมันต์ อัจฉาสิ. เอกมันต์ จิต
โย ภิกขเว พริ้งพริ้ว สหัมปติ มํ เขตทวโจ “โกกาลโก ภันเต
ภิกขุ กาลกโต, กาลกโต จ ภันเต โกกาลโก ภิกขุ ปทุมนิรย
อุปัชฌาโน สาริปุตตโมคคัลลนาณสุ จิตติ อาชาเตคฺวาติ. อิทมวโจ
ภิกขเว พริ้งพริ้ว สหัมปติ; อิท วักวา มํ อภิเวเตคฺวา ปทักขิน
กัตวา ตตฺถเววันตรชายิตี.

เอว วุตเต วัณฺณตโร ภิกขุ ภควันต์ เขตทวโจ “กัฏฐิณ น โข ภันเต
ปทุมนิรเย อายูบิปปมาณันติ. ทิณ โข ภิกขุ ปทุมนิรเย อายูบิปปมาณ, ต
น สุกโร สํชาตุ “เอตคฺกานิ วัสสานิ อิติ วา “เอตคฺกานิ วัสสสตานิ
อิติ วา “เอตคฺกานิ วัสสสทฺสทานิ อิติ วา “เอตคฺกานิ วัสสสทฺสทฺสทานิ
อิติ วาติ. สักกา ปน ภันเต อุปมา กาคุนฺติ.

“สักกา ภิกขุติ ภควา อวโจ “เสยฺยถาปิ ภิกขุ วิสตีวารโก
กาลมกาสีติ วา ปาโง.

โกสลโก ติลวาโท, คโต ปุริโส วัธสสत्ถัสส วัธสสत्ถัสส อัจเจน
 เอกเมกั ติล อุตฺถเรยฺย. ชีมีปคฺคิ โข โส ภิกฺขุ วิสฺติขารโก
 โกสลโก ติลวาโท อิมินา อุกกัเมน ปริกัษยํ ปริยาทานํ คัจฉะยฺย,
 น เถวฺว เอโก อัมพุทฺโธ นริโย. เสยฺยถาปํ ภิกฺขุ วิสฺติ อัมพุทฺธา
 นริยา, เอวเมโก นริพฺพุทฺโธ นริโย. เสยฺยถาปํ ภิกฺขุ วิสฺติ นริพฺพุทฺธา
 นริยา, เอวเมโก อพฺโพ นริโย. เสยฺยถาปํ ภิกฺขุ วิสฺติ อพฺพา
 นริยา, เอวเมโก อญฺญา นริโย. เสยฺยถาปํ ภิกฺขุ วิสฺติ อญฺญา
 นริยา, เอวเมโก อหฺโห นริโย. เสยฺยถาปํ ภิกฺขุ วิสฺติ อหฺทา นริยา,
 เอวเมโก กุมฺมทฺโธ นริโย. เสยฺยถาปํ ภิกฺขุ วิสฺติ กุมฺมทา นริยา,
 เอวเมโก โสคฺคณฺธิโก นริโย. เสยฺยถาปํ ภิกฺขุ วิสฺติ โสคฺคณฺธิกา
 นริยา, เอวเมโก อุมฺปัลโลโก นริโย. เสยฺยถาปํ ภิกฺขุ วิสฺติ อุมฺปัลโลกา
 นริยา, เอวเมโก ปุณฺณทริโก นริโย. เสยฺยถาปํ ภิกฺขุ วิสฺติ ปุณฺณทริกา
 นริยา, เอวเมโก ปทุมฺโม นริโย. ปทุมฺโม โข ปน ภิกฺขุ นริยํ โกกาลีโก
 ภิกฺขุ อุมฺปณฺณโน สารีปุตฺตโมคคัลลํนาสุ จิตฺตํ อามาเตตฺวาติ.

อิทมวโจ ภควา; อิทํ วัคฺชวา สุคโต, อธุปริ เอตทวโจ สัตถา

“ปฺริสฺสัสส”	หิ	ชาตัสส	กุธาริ	ชายเต	มุเข,
ยาย	ฉินฺทิติ	อิตฺตานํ	พาโล	ทุพฺภาสิตํ	ภณํ.
โย	นิณฺทิตยํ	ปสฺสตี	คํ	วา	นิณฺทิติ โย
วิจิณาติ	มุเชน	โส	กลิ	กลินา	เตน
อัมปณฺณโต	อญํ	กลิ	โย	อิตฺทิสฺสุ	อนปฺราษโย,

สัพพัลลสาป สหยา อัดตนา อบเมว มหันตตโร กลิ,
โย สุกเตสุ มนํ ปโตสเย.
สทํ สหัลลสาณํ นิรพพุทานํ ฉัตตัสติ บัณจ จ อพพุทานิ
ยมริเย ครหิ นิรยํ อเปติ. วาจํ มนัจจ ปณิธาย ปาปกัณํ ติ.

ปจโม วัคโค.

คัลลัสัทธานิ

“อาชาจณํ คารโว พริ้มหมเทโว พโก จ พริ้มมา อปรา จ ทิฏฐิจิ,
ปมาทโกโลกิติลโก จ ตุกุ จ พริ้มมา อปโร โภกาลีโกติ.

ทูตียวัคโค ทูตียโย.

ปจมํ สนังกุมารสุตตํ.

เอวัมเม สุต. เอกํ สมยํ ภควา ราชคเห วิหริติ สปัปนีตีเว.
อถ โข พริ้มมา สนังกุมารโ อภิกกัณตาย รัตติยา อภิกกัณตวันโน
เกวลกัปปิ สปัปนีตีว โอภาเสตฺวา เยน ภควา เตนุปลังกมิ;
อุปลังกมิตฺวา ภควันตํ อภิเวเทตฺวา เอกมนตํ อฏฺฐจาสิ. เอกมนตํ
จิตโต โข พริ้มมา สนังกุมารโ ภควโต สันติเก อิมํ คามํ ขภาสิ

“ชัตติโย เสฏฺฐโ จ ชเนตฺถมํ เย โคตตปฏิสาริโน,
วิชชาจรณสम्मัตถโน โส เสฏฺฐโ จ เทวมานุเสติ.

อิทมโว พหังมา สนุกุมารโ, สมณญโ โน สัตถา อโหสิ. อถ โข
พหังมา สนุกุมารโ “สมณญโ เม สัตถาติ ภควันตัง อภิวาเทตวา
ปทักขิณัง กัตถวา ตัตถเดวันตฺรธายีติ.

ทุจยิ เทวทตฺตสฺสคตฺ.

เอวัมเม สุต. เอกัง สมยํ ภควา ราชคฺเช วิหริติ คิञฺฉณกุญฺเ
ยัปปเต อจิริยักกัณเเต เทวทตฺเต. อถ โข พหังมา สหัมปติ อภิกัณเถย
รตฺติยา อภิกัณเถวณฺโณ เกลลกัปปิ คิञฺฉณกุญฺเ โอบาเสตฺวา เยน
ภควา เตนุปลงฺกมิ; อุปลงฺกมิตฺวา ภควันตัง อภิวาเทตฺวา เอกมณฺตัง
อัญฺจาสิ. เอกมณฺตัง จิตฺโต โข พหังมา สหัมปติ เทวทตฺตํ อารพฺภ
ภควโต สันตฺติเก อิมํ คาถํ อภาสิ

ผลํ เว กทฺทลํ หนฺติ ผลํ เวฬุํ ผลํ นฬิ,
ล็กกาโร กปุริสํ หนฺติ คัพโภ อัสสคฺวี ยถาติ.

ตติยํ อณฺธกวินทสฺสคตฺ.

เอกัง สมยํ ภควา มคฺเชสุ วิหริติ อณฺธกวินเเต. เตน โข ปน
สมเยน ภควา รตฺตณฺธการคฺมิสํยํ ชัชฺโณกาเส นิสิณฺโน โหติ,
เทโว จ เอกเมกํ ผุสํยติ. อถ โข พหังมา สหัมปติ อภิกัณเถย
รตฺติยา อภิกัณเถวณฺโณ เกลลกัปปิ อณฺธกวินทํ โอบาเสตฺวา เยน
ภควา เตนุปลงฺกมิ; อุปลงฺกมิตฺวา ภควันตัง อภิวาเทตฺวา เอกมณฺตัง
อัญฺจาสิ. เอกมณฺตัง จิตฺโต โข พหังมา สหัมปติ ภควโต สันตฺติเก อิมํ
คาถาโย อภาสิ

“เสเวถ บัณฺฑานิ สยนาสนานิ	จเวยฺย ลัภฺโณชนวิปฺเปโมกฺขา,
ส เจ วตฺติ นาอิคฺฉิณฺเอยฺย ตตฺถ	ลํเบ วเส รกฺขิตฺตฺโต สติมา,
กุลา กุลํ ปิณฺฑิกาย จรฺนํโต	อินฺทริยคฺคฺโต นิปโก สติมา,
เสเวถ บัณฺฑานิ สยนาสนานิ	ภยา ปมุตฺโต อภเย วิมุตฺโต,
ยตฺถ เภรวา สิวิสฺสา	วิซฺชํ ลัภฺจรวติ ธเนติ เทโว,
อนฺธการตมิสาย รัตติยา	นิสฺสีทิ ตตฺถ ภิกฺขุ วิคฺคโลมฺหํโส,
อิทฺธํจ ชาตุ เม ทิฏฺฐํ	น ยิทํ อิกิหิติทํ,
เอกํลํ พรีหม์ลัษฏ์	สทฺธัสสํ มัจจุทายนิ.
ภิกฺโข บัณฺฑิตฺตา เลกฺขิ	ทสฺสา ฯ ทสฺสา ทส,
โสตะ สมาปฺปนา	อติรจฺจนาณคามิโน.
อถายํ อิตฺวา ปชา	ปุนฺณภาคาติ เม มโน,
ลํชาตุ โนยํ ลักโกมิ	มุสฺสวาทสฺส โอคฺคตบฺบํติ.

จตุตฺถํ อรุณวตีสุตฺตํ.

เอกํ สมยํ ภควา สาวัตถิยํ วิहरติ ฯ เปฯ ตตฺถ ไซ ภควา
 ภิกฺขุ อามันฺเตสิ “ภิกฺขโวติ. “ภทฺถเตติ เท ภิกฺขุ ภควโต บัจจิสฺสโสสุ.
 ภควา เขตฺตวจฺ “ภูตปุพฺผํ ภิกฺขเว ราชา อโหสิ อรุณวา นาม.
 วัณฺโณ ไซ ปน ภิกฺขเว อรุณวโต อรุณวตี นาม ราชธานี อโหสิ.
 อรุณวตี ไซ ปน ภิกฺขเว ราชธานี ลีขี ภควา อรหํ สัมมาสัมพุทฺธโ
 อปฺนิสฺสาย วิหาสิ. ลีขิสฺส ไซ ปน ภิกฺขเว ภควโต อรหโต สัมมาสัมพุทฺธสฺส

อภิกุสุมังว นาม สวากยัค อโหสิ ชัคคยัค ภัททยัค.

อด โข ภิกขเว ลีขี ภควา อรหัง สัมมาสัมพุทโธ อภิกุ ภิกขุ อามันเตสิ
 “อาชาม พริหัมณ เชน ชันเดโร พริหัมโลโก เตนุปลังกมิตถาม;
 ยาว ภัตติสส กาโธ ภวิสสตีติ. “เอว ภันเตติ โข ภิกขเว อภิกุ
 ภิกขุ ลีขีสส ภควโต อรหโต สัมมาสัมพุทโธสส บัจจัสสโสสิ. อด โข
 ภิกขเว ลีขี จ ภควา อรหัง สัมมาสัมพุทโธ อภิกุ จ ภิกขุ เสยฺยถาปี
 นาม พลวา ปุริโส สัมมิณชีต วา พาหิ ปสาเรยฺย ปสาริต วา พาหิ
 สัมมิณชียฺย, เอวเมว อรุณวตียา ราชธานียา อันตรหิตโต ตัสมี พริหัมโลเก
 ปาตุเรเส. อด โข ภิกขเว ลีขี ภควา อรหัง สัมมาสัมพุทโธ อภิกุ
 ภิกขุ อามันเตสิ “ปฏิภาตุ พริหัมณ พริหัมโน จ พริหัมปรีสา ย
 พริหัมปาริสัชชานันจ อัมมิ กถาติ. “เอว ภันเตติ โข ภิกขเว อภิกุ ภิกขุ
 ลีขีสส ภควโต อรหโต สัมมาสัมพุทโธสส ปฏิสสุตฺวา พริหมานันจ
 พริหัมปรีสัจจ พริหัมปาริสัชเช จ อัมมียา กถาย สันทิสเสสิ สมาทเปสิ
 สมุตเตเชสิ สัมปนฺเตสิ. ตตฺถิ สุกุ ภิกขเว พริหมา จ พริหัมปรีสา
 จ พริหัมปาริสัชชา จ อชฺฌณายันติ ชินันติ วิปาเจนติ “อจฺฉริย
 วต โภ, อพฺภุตํ วต โภ, กถณฺหิ นาม สัตถริ สัมมุชฺชุกเต สวาก
 อัมมิ เทเสสสตีติ. อด โข ภิกขเว ลีขี ภควา อรหัง สัมมาสัมพุทโธ
 อภิกุ ภิกขุ อามันเตสิ “อชฺฌณายันติ โข เต พริหัมณ
 พริหมา จ พริหัมปรีสา จ พริหัมปาริสัชชา จ “อจฺฉริย วต โภ,
 อพฺภุตํ วต โภ, กถณฺหิ นาม สัตถริ สัมมุชฺชุกเต สวาก อัมมิ

เทสส์ลิตี. เตนหิ คัว พริ้งพริ้งณ ภิโยโยโส มัตตาย พริ้งพริ้งณจ
พริ้งพริ้งปวิธัง พริ้งพริ้งปวิธังไซ จ สเวเซหิตี. “เอว ภิณเตติ โข ภิณชเว
อภิณ ภิณช ลีชิสส์ ภควโต อรหโต สัมมาสัมพุทฺธัสส ปฏิสลุตฺวา
ทิสส์มานนบี กาเยน ธัมมํ เทเสสิ, อทิสส์มานนบี กาเยน ธัมมํ
เทเสสิ, ทิสส์มานนบี เหฏฺฐจีเมน อุปัตถัมภกาเยน อทิสส์มานนบี
อุปริเมน อุปัตถัมภกาเยน ธัมมํ เทเสสิ, ทิสส์มานนบี อุปริเมน
อุปัตถัมภกาเยน อทิสส์มานนบี เหฏฺฐจีเมน อุปัตถัมภกาเยน ธัมมํ เทเสสิ.

คัตถิ สุกิ ภิณชเว พริ้งพริ้งมา จ พริ้งพริ้งปวิธา จ พริ้งพริ้งปวิธังชา จ
อจฺฉริยพัทฺถจิตตชาตา อเหตุ. “อจฺฉริยํ วต โภ, อพัทฺถํ วต โภ,
สุมณัสส มหิตฺถิกตา มหานุภาวตาติ. อถ โข ภิณชเว อภิณ ภิณช ลีช
ภควันนํ อรหันตํ สัมมาสัมพุทฺธํ เกตฺตวโจ “อภิชาณามิ ชีวาทํ ภิณเต
ภิณชลัมภัสส มัชฌเณ เอรุณฺณ วาจํ ภาสิตา “ปโหมมิ ชีวาทํ อวฺโส
พริ้งพริ้งโลกเก จิตโต สหัสส์สิโลกธาคุ สฺเรน วิณฺณวาเปตฺตนิติ. เอตัสส์
พริ้งพริ้งณ กาโธ, เอตัสส์ พริ้งพริ้งณ กาโธ, ยํ คัว พริ้งพริ้งณ
พริ้งพริ้งโลกเก จิตโต สหัสส์สิโลกธาคุ สฺเรน วิณฺณวาเปตฺตนิติ. “เอว
ภิณเตติ โข ภิณชเว อภิณ ภิณช ลีชิสส์ ภควโต อรหโต
สัมมาสัมพุทฺธัสส ปฏิสลุตฺวา พริ้งพริ้งโลกเก จิตโต อิมํ คาคาโย อภาสิ

อารพฺภถ นิกกมถ

ยุณฺชถ พุทฺธสาลเน,

ธุนาถ มจฺจุโน เสน

นพฺพาการว กุณฺชโร.

โย อิมัสมี ธัมมวินเย
ปทาเย ชาติสสารี

อัมปมัตโต วิหะสตี,
ทุกขัสสันตัง กวิสสันตติ.

ขณฺ โข ภิกขเว ลีขี จ ภควา อรหํ สัมมาสัมพุทโธ อภิกขุ
จ ภิกขุ พหิมนันนัง พหิหมปวิสณัง พหิหมปาริสัชเช จ สเวเชตฺวา
เสยฺยถาปิ นาม ๆ เปฯ คัสสมี พหิหมโลเก อันตริทิตา อรณวตฺติยา
ราชธานียา ปาตุรเหติ. ขณฺ โข ภิกขเว ลีขี ภควา อรหํ
สัมมาสัมพุทโธ อภิกขุ อามันเฑติ “อัสสัสสัคคํ โน ตุมฺเหทฺ ภิกขเว
อภิกุสฺสํ ภิกขุโน พหิหมโลเก จิตฺตัสส คาคาโย ภาสमानัสสาคิ.
อัสสัสสมฺหา โข มยํ ภันเต อภิกุสฺสํ ภิกขุโน พหิหมโลเก จิตฺตัสส
คาคาโย ภาสमानัสสาคิ. ยถา กถํ ปณฺ ตุมฺเหทฺ ภิกขเว อัสสัสสัคคํ
อภิกุสฺสํ ภิกขุโน พหิหมโลเก จิตฺตัสส คาคาโย ภาสमानัสสาคิ.
เอวํ โข มยํ ภันเต อัสสัสสมฺหา อภิกุสฺสํ ภิกขุโน พหิหมโลเก
จิตฺตัสส คาคาโย ภาสमानัสสัคคํ

“อารพฺภตํ นิกกมต
อุนาถ มจฺจุโน เสนุ.
โย อิมัสมี ธัมมวินเย
ปทาเย ชาติสสารี

ยุณฺชต พุทฺธสาสนเ,
นพาคารวํ กุณฺชโร.
อัมปมัตโต วิหะสตี,
ทุกขัสสันตัง กวิสสันตติ.

เอวํ โข มยํ ภันเต อัสสัสสมฺหา อภิกุสฺสํ ภิกขุโน พหิหมโลเก จิตฺตัสส
คาคาโย ภาสमानัสสาคิ. สาธุ สาธุ ภิกขเว, สาธุ โข ตุมฺเหทฺ ภิกขเว
อัสสัสสัคคํ อภิกุสฺสํ ภิกขุโน พหิหมโลเก จิตฺตัสส คาคาโย ภาสमानัสสาคิ.

อิทมโว ภควา. อัตถมณา เท ภิกขุ ภควโต ภาสิตं อภินันฺทนต์ิ.

บัจจิม ปรีนิพพานสูตรํ.

เอกํ สมยํ ภควา กุสินารายํ วิหริติ อุปวัตตเน มัลลิสานํ
 สาถวเน อนัตเรน ยมกสาธานํ ปรีนิพพานสมเย. ธถ โข ภควา ภิกขุ
 ชามันเตสิ “คณฺททานิ ภิกขเว ชามันตยามิ โว วยสมฺมา สํชารา
 อัมปมาเทน สัมปาทเถถาติ, อयํ คตาคตัสส บัจจิมา วาจา. ธถ โข
 ภควา ปจิมชฺฌานํ สมาบฺบซฺชิ, ปจิมชฺฌานา วุญฺจหิตฺวา ทุติยชฺฌานํ
 สมาบฺบซฺชิ, ทุติยชฺฌานา วุญฺจหิตฺวา ตติยชฺฌานํ สมาบฺบซฺชิ, ตติยชฺฌานา
 วุญฺจหิตฺวา จตุตถชฺฌานํ สมาบฺบซฺชิ, จตุตถชฺฌานา วุญฺจหิตฺวา
 อากาสานันณฺจายตนํ สมาบฺบซฺชิ, อากาสานันณฺจายตนา วุญฺจหิตฺวา
 วิณฺณานันณฺจายตนํ สมาบฺบซฺชิ, วิณฺณานันณฺจายตนา วุญฺจหิตฺวา
 อากิลฺลันณฺจายตนํ สมาบฺบซฺชิ, อากิลฺลันณฺจายตนา วุญฺจหิตฺวา เหว-
 สลฺลณฺณาสลฺลณฺจายตนํ สมาบฺบซฺชิ, เหวสลฺลณฺณาสลฺลณฺจายตนา วุญฺจหิตฺวา
 สลฺลณฺนาเวทยิตนิโรธํ สมาบฺบซฺชิ, สลฺลณฺนาเวทยิตนิโรธา วุญฺจหิตฺวา
 เหวสลฺลณฺณาสลฺลณฺจายตนํ สมาบฺบซฺชิ, เหวสลฺลณฺณาสลฺลณฺจายตนา
 วุญฺจหิตฺวา อากิลฺลันณฺจายตนํ สมาบฺบซฺชิ, อากิลฺลันณฺจายตนา
 วุญฺจหิตฺวา วิณฺณานันณฺจายตนํ สมาบฺบซฺชิ, วิณฺณานันณฺจายตนา
 วุญฺจหิตฺวา อากาสานันณฺจายตนํ สมาบฺบซฺชิ, อากา- ส นันณฺจายตนา
 วุญฺจหิตฺวา จตุตถชฺฌานํ สมาบฺบซฺชิ, จตุตถชฺฌานา วุญฺจหิตฺวา
 ทุติยชฺฌานํ สมาบฺบซฺชิ, ทุติยชฺฌานา วุญฺจหิตฺวา ทุติยชฺฌานํ

สมาบัติชชี, ทุติยัชฌานา วุฏฺฐจิตฺตวา ปจฺจมัชฌานํ สมาบัติชชี,
 ปจฺจมัชฌานา วุฏฺฐจิตฺตวา ทุติยัชฌานํ สมาบัติชชี, ทุติยัชฌานา
 วุฏฺฐจิตฺตวา ตติยัชฌานํ สมาบัติชชี, ตติยัชฌานา วุฏฺฐจิตฺตวา
 จกฺคตยัชฌานํ สมาบัติชชี. จกฺคตยัชฌานา วุฏฺฐจิตฺตวา สมณันตรํ ภควา
 ปรีณิพฺพายิ. ปรีณิพฺพุตเต ภควติ สห ปรีณิพฺพานา พหฺมมา สหัมปติ
 อิมํ คามํ อภาสิ

“สัพพะเว นิกฺขิปปัสสันติ
 ยัตถิ เอตานิโส สัตถา
 ทถาคโต พลปฺยัตถิโต

ภูกา โดเก สมุสฺสยํ,
 โดเก อปัฏฺฐปฺปคฺคโด,
 สัมพุทฺธโธ ปรีณิพฺพคฺคติ.

ปรีณิพฺพุตเต ภควติ สห ปรีณิพฺพานา สกฺโก เทวานมินฺโท
 อิมํ คามํ อภาสิ

“อนิจฺจา วต ลํคารา
 อပ္ปัสสชชีวํ นิรุชฌนฺติ

อูปฺปาทวยธมฺมิโน,
 เจสํ วุปฺสโม สุโขติ.

ปรีณิพฺพุตเต ภควติ สห ปรีณิพฺพานา อายสฺมา อานนฺโท
 อิมํ คามํ อภาสิ

ตทาสิ ยํ ภิสฺสํ
 สัพพะการวรูปเต

กทาสิ โดมฺหฺสณฺ,
 สัมพุทฺธโธ ปรีณิพฺพคฺคติ.

ปรีณิพฺพุตเต ภควติ สห ปรีณิพฺพานา อายสฺมา อนนฺโท
 อิมํ คามํ อภาสิ

“นาหุ ขัลลาลบัสลาลาโส	จิตจิตคัลลิต ตาติโน,
อนเไซ ลันติมารัพภ	จักขุมา ปรีนิพพุโต.
ขัลลลีนเนน จิตฺเตน	เวทนํ อัสสมวาสย,
มุชฺชิสสาลเลว นีพพานํ	วิโมกฺโข เจตโส อหุติ.

พริ้มส้มยุตโต.

บัจจก.

คัลลิตุทานํ

“พริ้มมาสโน เทวทคฺโค	อนฺธวินฺโท อรุณวตี,
ปรีนิพพานเนน จ เทลิตํ	อิตํ พริ้มบัจจก.

๑ ลี. ย. เหว; อิมัสสิมิณจ พริ้มส้มยุตคัลลิตินโค

“พริ้มส้มยุตโต.

คัลลิตุ อุตฺตทานํ

พริ้มมายาณํ คารวณฺจ	พริ้มเทโว พโก พริ้มมา,
อณฺโบลโว จ พริ้มมา จ	พริ้มโลโก โภกาลีณฺจ,
อาฬวีกณฺจ กุฑฺ จ	พริ้มมา โภกาลีณิกขุ,
สนังกุมารเนน เทวทคฺคิ	อนฺธวินฺโท อรุณวตี,
ปรีนิพพานเนน บันณรสาตติ	
อิติสสา ปาจักกมา ทิสสณฺติ.	

๗.—พราหฺมณลยฺหุตฺติ.

อรหันตวคฺโค ปจฺโม.

ปรมํ อนันฺดาณิสฺสุตฺติ.

เอวํโม สุตฺ. เอกํ สมยํ ภควา ราชคเเท วิหริเต เวฬุเน
 กลันทกนิวาเป. เตน โข ปน สมเยน อับบชวสฺส ภารทวาชโคตตสฺส
 พราหฺมณสฺส อนันฺดาณิ นาม พราหฺมณิ อภิยฺสัณฺนา โหติ พุทฺธเ จ
 ธมฺโม จ สํเว จ. อถ โข อนันฺดาณิ พราหฺมณิ ภารทวาชโคตตสฺส
 พราหฺมณสฺส ภาตํ อุปสํวรณํติ อุปกัณฺมิทฺวา ติกขิตฺตํ อุทานํ อุทาเนสิ
 “นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สัมมาสัมพุทฺธสฺส, นโม ตสฺส ภควโต
 อรหโต สัมมาสัมพุทฺธสฺสาติ. เอวํ วุตฺเต ภารทวาชโคตโต พราหฺมโณ
 อนันฺดาณิ พราหฺมณิ เอตทโวจ “เอวเมว ปณายํ วสฺสี ยัสฺมิ วา
 ตสฺมิ วา ตสฺส มุนิํทกสฺส สมนสฺส วณฺณิ ภาสติ, อิทานิ ตฺยาหํ
 วสฺสี ตสฺส สัตถุโน วาหํ อาโรเปสฺสामीติ. น ชฺวาหฺนํติ พราหฺมณ
 บัณฑิตานิ สเทวเก โลเก สมารเก สพฺรหฺมเก สสฺสสมณพราหฺมณียา
 ปชาย สเทวมานุสฺสาย, โย ตสฺส ภควโต วาหํ อาโรเปยฺย อรหโต
 สัมมาสัมพุทฺธสฺส; อปิ จ ตฺว พราหฺมณ คัจฉ, คณฺทวายฺย ชานิสฺสสฺสีติ.

อถ โข ภารทวาชโคตโต พราหฺมโณ กุปฺโต อนัตถมโน เยน
 ภควา เตนุปสัณฺกมิ; อุปสัณฺกมิตฺวา ภควา สัตถิ สัมโมติ;
 สัมโมทนียํ กถํ สาราณียํ วิตฺติสาเรตฺวา เอกมณฺติ นิสฺสีติ. เอกมณฺติ
 นิสฺสินโน โข ภารทวาชโคตโต พราหฺมโณ ภควันตํ คาถาย อชฺชณฺภาสิ

ก็สุ เฉตฺวา สุขฺ เสติ	ก็สุ เฉตฺวา น โสจติ,
กิลลิตฺตํ เอกธัมมัสส	วธํ โวเจสิ โคตมาติ.
โกธํ เฉตฺวา สุขฺ เสติ	โกธํ เฉตฺวา น โสจติ,
โกธลลิตฺตํ วิสมุตฺตลลิตฺตํ	มจฺจุคฺคัลลิตฺตํ พราหมณ,
วธํ อริยา ปถัสสันติ	ตณฺหิ เฉตฺวา น โสจติ.

เอวํ วุตฺเต ภารทวาชโคตฺโต พราหมโณ ภควันตํ เขตฺตโวจ
 “อภิกกัณฺโถ โภ โคตม, อภิกกัณฺโถ โภ โคตม, เสยฺยถาปิ โภ
 โคตม นิกฺกัชฺชิตํ วา อุกฺกัชฺเชยฺย, ปฏิจฺฉนฺนํ วา วิวเรยฺย,
 มุฬฺหิหิตฺตํ วา มัคคิ อากิเษยฺย, อณฺธกาเร วา เกลบฺบิชาตํ อารเษยฺย
 “จกฺขุมฺนํโค รุปานิ ทักขณฺนํตติ. เอวเมว โภตา โคตเมน อนนฺทปริยาเยน
 ธัมโม ปกาสิโต. เอลาหิ ภวณฺติ โคตมํ สรณํ คัจฉามิ ธัมมํปจ
 ภิกฺขุสํวณฺจ, ลเภยฺยาหํ โภโต โคตมัสส สันติเก บัพฺพชฺช, ลเภยฺย
 อุปสम्मปทฺนํติ. อลลิตฺถ โข ภารทวาชโคตฺโต พราหมโณ ภควโต
 สันติเก บัพฺพชฺช, อลลิตฺถ อุปสम्मปท. อจฺรูปลมฺบณฺโน โข ปณายัสฺมา
 ภารทวาโซ เอโก รุปกัณฺโถ อธิปมตฺโต อาคาปิ ปหิตตฺโต
 วิหรณฺติโต น จิสฺสเสว ยสฺสิตฺตํถาย กุลปุตฺตา สัมมํ เทว อคฺวรัตฺมา
 อนคาริยํ บัพฺพชฺชณฺติ, ตตฺถนุคฺตรํ พฺรหฺมจฺริยปริโยสานํ ทิฏฺฐโว ธัมเม
 สยํ อภิณฺญา สัจฉิกิฉฺวา อุปสम्मบฺบิชา วิहाสิ; “ชีนา ชาติ, วุตฺตํ
 พฺรหฺมจฺริยํ, กถํ กถณฺนํ, นาปรํ อิตฺถักฺกาเยติ อพฺภังณาสิ. อณฺณคโร
 จ ปณายัสฺมา ภารทวาโซ อรหตํ อโหสิติ.

ทูลติ ย อักโกสสสุตติ.

เอกัง สมยํ ภควา ราชคเห วิหริติ เวฬุาเน กลันตคินิวาเป.
 อัสสโสสิ โข อักโกสสการทวาโซ พริวหิมโน “การทวาซโคตโต กิร
 พริวหิมโน สมณัสส โคตมัสส สันนิโก ชคารัสมา อนคาริย
 บัพพะชโคติ, กุบีโต อเนรัมโม เยน ภควา เตนุปลังกมิ,
 อุลปลังกมิทวา ภวณันตํ อสัพพะภาหิ มรุตสาหิ วาจาหิ อักโกสสิ
 ปริภาสติ. เหว วุคเต ภควา อักโกสสการทวาซ พริวหิมณ
 เตตทโว “คํ ก็ มณัณสิ พริวหิมณ? อปิ นุ เต อาคัจฉันติ
 มิตตามัจจา ภาติสาโลหิตา อคิณิโยติ. อปัเปกทา เม โภ โคตม
 อาคัจฉันติ มิตตามัจจา ภาติสาโลหิตา อคิณิโยติ. คํ ก็ มณัณสิ
 พริวหิมณ? อปิ นุ เทสํ นนุเปเทสิ ขาตนิยํ วา โภชนียํ วา
 สายนิยํ วาติ. อปัเปกทา เนสาหํ โภ โคตม อนนุเปเทมิ ขาตนิย
 วา โภชนียํ วา สายนิยํ วาติ. สเจ ปน เต พริวหิมณ นนุเปคคัณ्हันติ,
 กัสสํ คํ โหติติ. สเจ เต โภ โคตม นนุเปคคัณ्हันติ,
 อัมหากเมว คํ โหติติ. เหวเมว โข พริวหิมณ ยํ คัวํ อัมห
 ธนัักโกสสันเต อักโกสสิ, อโรสสันเต โรเสสิ, อภันทันเต ภันทสิ,
 คํ เต มยํ นนุเปคคัณ्हาม; ทเวเวคํ พริวหิมณ โหติ, ทเวเวคํ
 พริวหิมณ โหติติ. โย โข พริวหิมณ อักโกสสันตํ มัจจักโกสสิ,
 โรเสนันตํ ปฏิโรเสติ, ภันทันตํ ปฏิภันทติ, อयํ วุจจติ พริวหิมณ
 สัมภุชชติ วิติหริติ, เต มยํ ตยา เหว สัมภุชชาม น วิติหราม;

พริหัมณลยุตเต อรหันตวัคโค ปจโม.

๕๑๗

คเวเวตัม พริหัมณ โหติ, ทเวเวตัม พริหัมณ โหตีติ. ภวันตัม โช
โก โคตมํ สราชิกา ปริสา เอว ชาชาติ “อรหํ สมโน โคตโมติ:
ชถ จ ปณ ภวํ โคตโม กุชฌตีติ.

อ็กโกธัสส กุโต โกโธ	ทนต์ัสส สมชีวิน,
สัมมัตถฌวามุตตัสส	อุปสันตัสส ตาติโน.
ตัสสเสว เตน ปาบีโย	โย กุทธี ปฏิกุชฌติ;
กุทธี อปัปฏิกุชฌนํโก	สังคามํ เชติ กุชชย.
อุภินนัตถํ จรติ	อัตตโน จ ปรัสส จ,
ปรี สํกุปิตํ ฌัตถวา	โย สโต อุปัสสมติ:
อุภินนํ คิกิฉณฺทานํ	อัตตโน จ ปรัสส จ,
ชนา มลลณฺตีติ “พาโลติ	เย อัมมัสส อโกวิทติ.

เอวํ วุตฺเต อ็กโกธกการทวาชो พริหัมณो ภควันตํ เขตทวาชं
“อภิกกัณฺตํ โภ โคตม, อภิกกัณฺตํ โภ โคตม, ๆ เปฯ เอลาหํ ภวันตํ
โคตมํ สรณํ คัจฉามิ อัมมัลลจ ภิกขุสัลลจ, ลเภยยาหํ โภโต
โคตมัสส สันติเก บัพฺพัสซํ, ลเภยยํ อุปัสสมปทฺตี. อลลิตํ โช
อ็กโกธกการทวาชो พริหัมณो ภควโต สันติเก บัพฺพัสซํ, อลลิตํ
อุปัสสมปท. อจิริอุปัสสมันโน โช ปณายัสมา อ็กโกธกการทวาชो เอโก
วูปกัฏฺโง อปัปมัตโต ธาตาปิ ปหิตตโต วิหรณฺโต น จิรํเสว

ยัสสัถ์ถาย กุลปุตฺตา สัมม เทว อคารัสมิ อนคาริยัม บัพฺพชฺฉนฺติ,
 ททณฺตุทฺริ พหุหิมฺจริยปริโยสานํ ทิฏฺฐเวยว อัมมํ สยํ อภิณฺณา
 สัจฺฉิกิตฺวา อุปสํมยฺชช วิหาสิ; “ชีณา ชาติ, วุสฺสิตํ พหุหิมฺจริยํ,
 กภํ กรณียํ, นาปรํ อิตฺถัตถายาติ อพฺภวณฺณาสิ. อัมมณฺโณโร จ
 ปณายัสสึมา ภาวทฺวาโซ อรหํ อโหสิตี.

ตติยํ อสุรินทสุตฺตํ.

เอกํ สมยํ ภควา ราชคเห วิหริติ เวฬุวนเณ กลันทกนิวาเป. ยัสสัถ์
 โซ อสุรินทกการทฺวาโซ พหุหิมฺโณ “การทฺวาโซโคตฺโต ทิกร พหุหิมฺโณ
 สมณัสสํ โคณมัสสํ สันตึเก อคารัสมิ อนคาริยัม บัพฺพชฺชิตฺติ
 กุปฺปิโต ธนฺตัมมโน เยน ภควา เตนุปลงฺกมิ; อุปสงฺกมิทฺวา ภควันตํ
 อสฺสพฺภาหิ ฆรุสาหิ วาจาหิ อักโกสฺสติ ปริภาสฺสติ เวยว วุตฺเต ภควา
 ตุนฺหิ อโหสิ. อถ โซ อสุรินทกการทฺวาโซ พหุหิมฺโณ ภควันตํ
 เขตทโวจ “ชีโตสิ สมณ, ชีโตสิ สมณาทิ.

ชยํ เว มณฺณติ พาโล

ชยณฺเวยวัสสํ คํ โหติ

ตัสสเวยว เตน ปาณิโย

กุทฺธํ อัมมํ ปฏิกุชฺฌนฺตีโต

อุภินนํมคฺคํ จรติ

ปรํ ลกฺขณํ ฌณฺตีวา

อุภินนํ ทิกฺกจฺฉนฺตานํ

ชนา มณฺณนฺตี “พาโลติ

วาชาย ฆรุสํ ภณํ,

ยา ตติกฺขา วิชานโต.

โย กุทฺธํ ปฏิกุชฺฌติ,

สังคามํ เขติ ทุชฺชชยํ.

อิตฺถโน จ ปรัสสํ จ,

โย สโต อุปสํมยฺติ.

อิตฺถโน จ ปรัสสํ จ,

เย อัมมัสสํ อโภาวาทิ.

เอว วุคเต อสุรันทกการทวาโซ พริ้งพริ้วณ ภควันต์ เอตทโว
“อภิกกัณห์โก โภ โคตม, อภิกกัณห์โก โภ โคตม, ๆเป ๆ อัมภักณณาส.
อัมภักโร จ ปนายัสมา การทวาโซ อรหันต์ อโหสิติ.

จตุคตัง พิลังคิกสุคตัง.

เอก สมย ภควา ราชคเห วิหริติ เวพุวเน กถันทกนิวาเป
ยัสโสสิ โซ พิลังคิกการทวาโซ พริ้งพริ้วณ “การทวาโซโคตโต กิ
พริ้งพริ้วณ สมนัสส โคตมัสส สันติโก อคารัสมา อนคารย
ยัพพิชิตติ กุบิโต อนัตตมโน เยน ภควา เตนุปลังกมิ; ออุปลังกมิทวา
คุณห์ทิโกโต เออมนันต์ อัมภัก. ออ โซ ภควา พิลังคิกการทวาซัส
พริ้งพริ้วณัสส เจตสา เจโตปริวัตกัมภักณาย พิลังคิกการทวาซ
พริ้งพริ้วณ คากาย อัมภัก.

“โย อัมภักกุจัสส นรัสส ทุสสสิ สุกุทัสส โปสัสส นนังคณัสส,
คเมว พาล บัจเจติ ปาป . สุขุโม รโซ ปฏิวาทว ชิตโตติ.

เอว วุคเต พิลังคิกการทวาโซ พริ้งพริ้วณ ภควันต์ เอตทโว
“อภิกกัณห์โก โภ โคตม, อภิกกัณห์โก โภ โคตม, ๆเป ๆ เอสา
ภควันต์ โคตม สรณ คัจฉามิ อัมภักนัง ภิกขุสัณณัง, ลเภยยาห์ โภโต
โคตมัสส สันติโก ยัพพิชิต, ๆเป ๆ ตทนุคตัง พริ้งพริ้วณปริโยธาน
ทิฏฐิเจ้า อัมภัก สย อภักณาส สัจฉิกัตวา ออุปลังกมิ วิหาสิ, “ชีนา
ชาติ, วุคตัง พริ้งพริ้วณ, กตัง กรณีย, นاپริ อิตตัตถายาติ อัมภักณณาส.
อัมภักโร จ ปนายัสมา การทวาโซ อรหันต์ อโหสิติ.

ปัจฉิมม อหีสกสุตฺต.

สวตฺตนิทานํ. อถ โข อหีสกภาวทฺวาโซ พฺรหฺมโน เยน ภควา
เตนุปลงฺกมิ; อุปลงฺกมิตฺวา ภควตา สฺถชฺชํ สัมโมทิ; สัมโมทนียํ
กถํ สวาวณียํ วิตฺสาเรตฺวา เขมณฺّتํ นิสฺสีติ. เขมณฺّتํ นิสฺสินโน โข
อหีสกภาวทฺวาโซ พฺรหฺมโน ภควณฺّتํ เอตทโวจ “อหีสกาหํ
โก โคตม, อหีสกาหํ โก โคตมาติ.

“ ยถา นามํ ตถา จัสสํ   ลินฺยา โข ทฺวํ อหีสโก,
โย จ กาเยน วาจาเยน   มนสา จ น หีสติ,
สเจ อหีสโก โหติ   โย ปรํ น วิหีสตีติ.

เอวํ วุตฺเต อหีสกภาวทฺวาโซ พฺรหฺมโน ภควณฺّتํ เอตทโวจ
“ อภิกกณฺฺตํ โก โคตม, ๆ เป ๆ อพฺภวณฺฺสาสิ. อหฺมณฺฺสโร จ ปณายัสฺสมา
ภาวทฺวาโซ อรหํ อโหสิติ.

ฉฐํ จ ชฎาสฺสุตฺต.

สวตฺตนิทานํ. อถ โข ชฎาภาวทฺวาโซ พฺรหฺมโน เยน
ภควา เตนุปลงฺกมิ; อุปลงฺกมิตฺวา ภควตา สฺถชฺชํ สัมโมทิ;
สัมโมทนียํ กถํ สวาวณียํ วิตฺสาเรตฺวา เขมณฺฺตํ นิสฺสีติ. เขมณฺฺตํ
นิสฺสินโน โข ชฎาภาวทฺวาโซ พฺรหฺมโน ภควณฺฺตํ คาถาย อชฺชณฺฺสาสิ

“ อหฺมโต ชฎา พหิ ชฎา   ชฎาย ชฎิตา ปชา,
ทํ ทํ โคตม ปุจฺจามิ   โก อหฺม วิชฎเย ชฎันฺตี.
สฺสีเล ปติจฺจาย นโร สหฺมณฺฺสโร   จิตฺตํ บัณฺณณฺฺจ ภาวณฺฺ,

อาตานิ นิปโก ภิกขุ	โส อิมิ วิชฎเย ชฏ.
เยส ราโค จ โทโส จ	อวิชชา จ วิราชิตา,
ชีณาสวา อรหันโต	เศส วิชฎิตา ชฎา.
ยัตถิ นามัจจ รุบัจจ	อเสส อปรุชฌติ
ปฏินรูปลัณณา จ	เอตเตสา นิชชเต ชฎาติ.

เอว วุตเต ชฎาการทวาโซ พราหมโณ ภควันตํ เอตทโว
 “อภิกกัณตํ โภ โคตม, ๆ เปฯ อัจฉตโร จ ปณายัสมา การทวาโซ
 อรหันโต อโหสิติ.

สัจจัม สุตฺถิโกสัจจัม.

สววัตถินิทาน. ๆ เปฯ อต โข สุตฺถิโกการทวาโซ พราหมโณ
 เยน ภควา เตนุปลังกมิ; อุปลังกมิตวา ภควตา สัจจัม สัมโมทมิ;
 สัมโมทนีเย กถํ สาราณียํ วิตัสสเรตวา เอกมณตํ นิสิทติ. เอกมณตํ
 นิสิณโน โข สุตฺถิโกการทวาโซ พราหมโณ ภควโต สันตติเก
 อิมิ คากํ อภาสิ

“น พราหมโณ สุชฌติ โภจิ โลเก	สิดวาปี ตโป กร,
วิชชาจรณสัมมัตถิโน โส สุชฌติ	น อัจฉา อิตรา ปชาติ.
พหุเมปี ปลป ชัยเป	น ชัจจา โหติ พราหมโณ,
อณโต กสสัมพัสกัณฐิโจ	กุนหา อุปนิสสิโต.
ชัตติโย พราหมโณ เวสโส	สุตฺโต จันทาลปุกกุโส,

อารัทธวิโร ปหิตัตโต

นิจจำ ทัพพิทปรักกโม,

บั้นโปติ ปรหม์ สุทธี

เอว ชานาทิ พรัหม์ณาคิ.

เอว วุตเต สุทธีการทว่าโซ พรัหม์ณเณ ภควันตึ เขตตโวจ

“อภิกกัณตึ โภ โคตม, อภิกกัณตึ โภ โคตม, ๆเป ๆ อัมมตโร
จ ปณายัสมา การทว่าโซ อรหตฺ อโหสิตติ.

อัญจัม อคฺคิกสุตติ.

เอกํ สมยํ ภควา ราชคเห วิหริติ เวฬุเน กลันตกนิวาเป.
เทน โซ ปณ สมเยเน อคฺคิกการทว่าซัสส พรัหม์ณัสส สยัม ปินา
ปายาโส สันนินิโต โหติ “อคฺคิ ชุทิสสามิ, อคฺคิหุตติ ปริงวิธัสสามิติ.

ชด โซ ภควา ปุพฺพพนฺธสสมยํ นิวาเสตฺวา บัตติจิวรมาทาย ราชคหิ
ปัตถํทาย ปาวลิตฺ; ราชคเห สปปทานํ ปัตถํทาย จรมาเน เยเน
อคฺคิกการทว่าซัสส พรัหม์ณัสส นิเวตฺถนํ เตนุปลงฺกมิ; อุปลงฺกมิตฺวา
เอกมฺนัตถํ อัญจาสิ. อทฺทสา โซ อคฺคิกการทว่าโซ พรัหม์ณเณ
ภควันตึ ปัตถํทาย จิตฺ; ทิลลังวณ ภควันตึ คาทาย อชฺฌณภาสิ

“ติหิ วิชชาทิ สัมมบั้นโน

ชาติมา สุตวา พุ,

วิชชาจรณสัมมบั้นโน

โสเม ภุณฺสเยยฺย ปายสฺสันติ.

พหุเมปิ ปลป ชัยปิ

น ชัยจา โหติ พรัหม์ณเณ,

อเนโต กสฺมฺพุสฺสเกติญฺโร

กุกุณา ปรีวาริตโต.

ปุพฺพเพนิวาลโย เวทิ

สคฺคาปายญฺจ บัสสติ,

อโธ ชาติกขยํ บัตติโต

อภินฺณาโวลิตโต มุนิ.

เอตาทิ ตีหิ วิชชาหิ   เทวชีโซ โหติ พริทิมโน,
 วิชชาจรณสัมบันโน   โสมี ภุณฺเษยัย ปายสันติ.

ภุณฺชตุ ภวํ โคตโม พริทิมโน ภวันติ.

คาตภาสิคํ เม อโกชนเณยํ   สัมบัลลิตํ พริทิมณ เณสิ อัมโม,
 คาตภาสิคํ ปนุทนต์ิ พุทฺธยา   อัมเม สติ พริทิมณ วุตฺติ เระสา.
 อัมเบเน จ เกวลินํ มเหสฺสิ   ชีณาสวํ กุกฺกัจจวุปฺปนต์ิ,
 อัมเนเน ปาเนเน อุมฺภุจฺหิตฺสํ   เชคฺคณฺหิ คํ ปุณฺณเปกฺขสฺส โหติติ.

เอวํ วุตฺเต อคฺคิกการทฺวาโซ พริทิมโน ภควันตํ เอตทโวจ
 “อภิกกัณฺทํ โภ โคตม, อภิกกัณฺทํ โภ โคตม, ๆเปฯ อัมเบเนโร จ
 ปณายัสฺมา การทฺวาโซ อรหตํ อโหสิติ.

นวมํ สุนฺทริกสุตฺตํ.

เอกํ สมยํ ภควา โกสเลสุ วิหริตุ สุนฺทริกาย นติยา ตีเร.
 เตน โข ปน สมเยเน สุนฺทริกการทฺวาโซ พริทิมโน สุนฺทริกาย
 นติยา ตีเร อคฺคํ ชุหติ, อคฺคิหุตฺตํ ปวิจริติ. อถ โข สุนฺทริกการทฺวาโซ
 พริทิมโน อคฺคํ ชุหิตฺวา อคฺคิหุตฺตํ ปวิจริตฺวา อุมฺภุจายาสนา
 สมันฺธา จตุทฺทิสสา อนฺวโลเกสิ “โก นฺุโข อิมํ หพฺพยเสสํ ภุณฺเษยียาคิ.
 อทฺทิสสา โข สุนฺทริกการทฺวาโซ พริทิมโน ภควันตํ อัมเบเนตรสฺมิ
 รุกฺขมฺมุเล สลีสํ ปารุตํ นิสินันฺ; ทิสฺวาน วาเมเน หัตฺถเณน หพฺพยเสสํ
 คเหตฺวา ทักฺขิเณเนน หัตฺถเณน กมฺมณฺทลํ คเหตฺวา เยน ภควา เตนุปปลิงกมิ.

อถ โข ภควา สุนฺทริกการทฺวาซสฺส พริทิมณาลฺลํ ปทสฺสทฺเทน สีสํ

จิวิ. อถ โข สุนทริกภาวทวาโซ พหัมมโน “มุนโต อย ภว;
 มุนโต อย ภวันติ, ทโตว ปน นีวตติตูกาโม อโหสิ. อถ โข
 สุนทริกภาวทวาซัสส พหัมมณัสส เอตทโหสิ “มุนตานิ หิ อเธกัจเญ
 พหัมมณา ภวันติ, ยันนุนาหิ ตं อุปัสกมิตวา ซาติ ปุจฺเจยฺยันติ.
 อถ โข สุนทริกภาวทวาโซ พหัมมโน เยน ภควา เตนุปลัสกมิ;
 อุปัสกมิตวา ภควันตํ เอตทโว “กัซฺชัจเญ ภวันติ.

มา ซาติ ปุจฺฉ จรณญัง ปุจฺฉ	กัฏฺฐา หเว ซาติ ซาตเวโท,
นีจากุลีโนปิ มุนิ อติมา	อาซานิโย โหติ หิริเนโส.
สัจเญน ทนฺโต ทมสา อุปโต	เวทนต์คู วุสิตพหัมมจฺริโย,
ยัลลปฺปิโต ตมฺบุรฺหิเย	กาเลน โส ซุหิ ทักขิเนยฺยติ.
อัทธา สยฺยัจจํ สหุตํ มม ยิทํ	ยํ ตาภิสํ เวทุมฺมัทธสามิ,
คฺคฺมหาทิสานํ หิ อทฺธัสสเนน	อัมโวล ชโน ภฺนุชฺชติ ทพฺยเสสฺสันติ.
ภฺนุชฺชตุ ภวํ โคตโม พหัมมโน ภวันติ.	

คาถาภิกิตํ เม อโกชนเยยํ	สम्मัสสิตํ พหัมมณ เนส อัมโม;
คาถาภิกิตํ ปนทนต์ิ พุทธา	อัมโม สติ พหัมมณ วุตติ เวสา.
อัมเบเนน จ เกวลินิ มเหสิ	ชีนาสวํ กุกกัจจวุปสันติ,
อัมเนน ปาเนน อุมฺภุจฺหัสสุ	เชตตัมปิ ตํ ปุณฺณเปกขัสส โหตติ.

อถ กัสส จาหิ โภ โคตม อิมิ หพฺยเสสสิ วมมิตติ. น
 ขวาหฺนัตติ พราหมณ บัลลํสามิ สเทวเก โลเก สมารเก สพฺรหฺมเก
 สัสสํมณพราหมณียา ปชาย สเทวมนุสฺสํสา, ยัลลเสโต หพฺยเสโต
 ภูวโต สัมมาปิณามํ คัจฉะยฺย อัมมํภริ ทถาคคัสสสิ วา
 ทถาคทสวากัสสสิ วา, เทนหิ คีว พราหมณ ตํ หพฺยเสสสิ อัมมํปทริเท
 วา ฉทฺทเทหิ, อัมมํปถนเก จา อุตฺเท โอบฺบาลาเปหิตติ. อถ โข
 สุนทริกการทวํโข พราหมโณ ตํ หพฺยเสสสิ อัมมํปถนเก อุตฺเท
 โอบฺบาลาเปสิ. อถ โข โส หพฺยเสโต อุตฺเท มกฺกชิตฺโต วิจิฏฺฐายติ
 วิจิฏฺฐายติ สันนํชูปายติ สัมมํชูปายติ. เสยฺยถาปิ นาม ฆาโต
 ทิสสํนัตตํโต อุตฺเท มกฺกชิตฺโต วิจิฏฺฐายติ วิจิฏฺฐายติ สันนํชูปายติ
 สัมมํชูปายติ, เอวเมว โส หพฺยเสโต อุตฺเท มกฺกชิตฺโต วิจิฏฺฐายติ
 วิจิฏฺฐายติ สันนํชูปายติ สัมมํชูปายติ.

อถ โข สุนทริกการทวํโข พราหมโณ คีวักโค โธมทฏฺฐชาโต
 ยน ภควา เทนุปลังกมิ; อุปปลังกมิตฺวา เอภมฺมํตํ อฏฺฐจาสิ. เอภมฺมํตํ
 จิตํ โข สุนทริกการทวํโข พราหมณํ ภควา จาถาย อัมมํภริ

“มา พราหมณ ทารุสสมาททาโน สุทฺธี อัมมํภริ พทิตฺถา หิ เอคํ;
 น หิ เทน สุทฺธี กุสลา วทฺนติ โย พาทิเรน ปริสุทฺธี อิมิจฺเณ.
 หิตฺวา อหิ พราหมณ ทารุทาหิ อัมมํภริตฺตเมว ชลยามิ โสคํ,
 นิจฺจํคํคินี นิจฺจํสมาหิตฺตํโต อวํ อหิ พราหมจิริยํ จรามี.

น ห นุณิมัสส สมนัสส

เอกะขันธนา ทุขันธนา จ

น ห นุณิมัสส สมนัสส

อุสโสฬหิกาย นัจจันติ

น ห นุณิมัสส สมนัสส

กุกัปปาทเกหิ สันณินโน

น ห นุณิมัสส สมนัสส

เอกปุตฺตา ทุปุตฺตา จ

น ห นุณิมัสส สมนัสส

โสตฺตํ ปาเทเน โปเดติ

น ห นุณิมัสส สมนัสส

“เทถ เทถาติ โจเทหติ

“น ห มัยหิ พราหมณ

อัสซัสญฺจี น วิสฺสันติ

น ห มัยหิ พราหมณ

เอกะขันธนา ทุขันธนา จ

น ห มัยหิ พราหมณ

อุสโสฬหิกาย นัจจันติ

น ห มัยหิ พราหมณ

กุกัปปาทเกหิ สันณินโน

ติลา เขตตัสสมี ปาปิกา,

เตนายํ สมนโน สฺขี.

ตุจฺฉโกฏฺฐัสสมี มุสิกกา,

เตนายํ สมนโน สฺขี.

สันถาโร สัตตมาสีโก,

เตนายํ สมนโน สฺขี.

วิธวา ปุคฺคธิตโร,

เตนายํ สมนโน สฺขี.

มัลลกา ดิลกาหตา,

เตนายํ สมนโน สฺขี.

บัจจุลัมหิ อินาณิกา,

เตนายํ สมนโน สฺขี.

พลีพคฺคา เจตุทฺถล,

เตนาหิ พราหมณ สฺขี.

ติลา เขตตัสสมี ปาปิกา,

เตนาหิ พราหมณ สฺขี.

ตุจฺฉโกฏฺฐัสสมี มุสิกกา,

เตนาหิ พราหมณ สฺขี.

สันถาโร สัตตมาสีโก,

เตนาหิ พราหมณ สฺขี.

น ห มัยห์ พฺรหฺมณ	วิธวา ปุตฺตธโร,
เอกปุตฺตา ท วิปุตฺตา จ	เดนาห์ พฺรหฺมณ สฺย.
น ห มัยห์ พฺรหฺมณ	บิธวา ติลกาหตา,
โสธคฺ ปาเทน โปเตติ	เดนาห์ พฺรหฺมณ สฺย.
น ห มัยห์ พฺรหฺมณ	บัจจุสฺมิหิ อินาเยกา,
เทถ เทถาติ โจนฺตติ	เดนาห์ พฺรหฺมณ สฺยติ.

เหว รุคฺเต ภารทวาชโคตฺโต พฺรหฺมโณ ภควันตํ เขตฺตวโจ
 “อภิกกัณฺธํ โภ โคตม, อภิกกัณฺธํ โภ โคตม, เสยฺยถาปิ โภ โคตม
 นิกฺกัชฺชิตํ วา อุกฺกัชฺเชยฺย, ปฏฺิจฺฉนฺนํ วา วิวเรยฺย, มุฬฺหิสฺสํ วา
 มัคคํ อาจิกฺกเขยฺย, อนฺธกาเร วา เสธบฺบํ โชตํ ธาเวยฺย “จักขุมฺนํ ไต
 รุปานิ ทักฺขณฺตติ: เหวเมว โภกา โคตเมน อนเ ปริยาเยน ธมฺโม
 ปกาสิโต, เสงฺหาห์ ภวฺนํโต โคตมํ สฺระณํ คจฺจามิ ธมฺมํวจ
 ภิกฺขุสํวณฺจ, ลเภยฺยาห์ โภโต โคตมัสส สันติเก บัพฺพะชฺชํ, ลเภยฺย
 อุปสํมปตฺตนิ. อลฺลตถ โข ภารทวาชโคตฺโต พฺรหฺมโณ ภควโต
 สันติเก บัพฺพะชฺชํ, อลฺลตถ อุปสํมปทํ. อจิรุปสํมบฺบโน จ ปณายัสฺมา
 ภารทวาชเ อเอโก รุปกัณฺโถ อธิปตฺโต อาคาปิ ปหิตตฺโต.
 วิหรณฺโต น จิรฺส.ธว ยัสสํตฺถาย กุสฺสุตฺตา สัมม เทว อตฺตารัสฺมา
 อนคาริยํ บัพฺพะชฺชํติ, ตตฺตตฺตรํ พฺรหฺมจฺริยปริโยสานํ ภิฏฺเฐว
 ธมฺโม สยํ. ภภิณฺญา สจฺจนิคฺคํวา อุปสํมบัพฺพะชฺช วิหาสิ; “ชฺเณ. ชาติ,
 วุสฺสิตํ พฺรหฺมจฺริยํ, เต ภฺรณเณ, เหวปวํ อธิคฺคตฺถาชาติ ยัพฺพณฺณชาติ.

อัมมกโร : ปณายัสมา ภาวทวาโซ อรหตฺ อโหสิคิ.

อรหันตวัคโค ปจโม.

คัสสัฏทธานิ.

“อนันฺวานี จ อักโกลฺลํ อสุรินฺทํ พิลังคิ,
 อหังกํ ชญา เจว สุกฺขํ อิกัณฺเฏว อคฺคิกา,
 สุนฺทริกา พหุวิทฺติ เยน จ เต ทสาติ.

อูปลาสกวัคโค ฤทธิโย.

ปจเม กสิคฺคัตต.

เอวํเม สุกฺ. เอกํ สมมํ ภควา มคเชตุ วิหริติ ทักขิมาวิรัสสิ
 เอกาเนจาณํ พริทฺทโมนฺสาเม. เตน โข ปณํ สมเยน กสิการทวาซัสส
 พริทฺทโมนัสส อัมมจัมมัตตานิ นังคลลสถานิ ปยุตฺตานิ โทหนฺติ วปีปกาเอ.

อถ โข ภควา ปุพฺพพัลฺลิกสมมํ นิวาเสทฺวา ปัตตจิวรมาทาย เยน
 กสิการทวาซัสส พริทฺทโมนัสส กัมมณฺโตะ เณปัสสํกมิ. เตน โข
 ปณํ สมเยน กสิการทวาซัสส พริทฺทโมนัสส ปริเวสฺมา วัชฺคติ.
 อถ โข ภควา เยน ปริเวสฺมา เณปัสสํกมิ; ออุปัสสํกมิตฺวา เอกมณฺตํ
 อฐฺฐจาสิ. อทฺทสา โข กสิการทวาโซ พริทฺทโมน ภควณฺตํ ปิณฺทาเย
 จิรํ; ทิสฺวาน ภควณฺตํ เขตทโวจ “อหํ โข สมณ กสฺสํมิจ วปามิ
 จ, กสิคฺวา จ วปีคฺวา จ ภูณฺชามิ; คัมมํปปี สมณ กสฺ จ
 วปีคฺสุ จ, กสิคฺวา จ วปีคฺวา จ ภูณฺชัสสุจิ. ยะมํปปี โข

พริหมณ กถามิ จ วปามิ จ; กสิทวา จ วปีตวา จ ภูณชามิติ.

น โข ปณ มย บัลลัม โภโต โคตมัสสึ ยัค วา นังคล วา

• ผลล วา ปาณ วา พลีพทเท วา, อถ จ ปณ ภว โคตโม

เอวมาห “อหัมปิ โข พริหมณ กถามิ จ วปามิ จ; กสิทวา จ

วปีตวา จ ภูณชามิติ. อถ โข กสิการทวาโซ พริหมณโน ภควันต

คาถาย อชัมภาลิ

“กัลลโก ปฐิขานาติ

กัลลโก ปจฺฉโต พฺรหฺมิ

สัทธา พิชฺ ตโป วุญฺจิ

หิริ อีสํ มโน โยคตํ

กายคุตฺโต วจีคุตฺโต

สัจฺจํ กโรมิ นิตฺถานํ

วิริยํ เม อรุโธรยฺหํ

คฺวัณฺติ อนิวัตฺตณฺติ

เอวเมสา กสิ กัฏฺฐา

เขตํ กสิ กสิทวาน

น จ บัลลัม เต กสิ,

กถํ ชานมุ ตํ กสินฺติ.

บับฺบา เม ยัคนังคล,

สติ เม ผลปาณ.

อาหาเร อุตฺเร ยโต,

โสรัจฺจํ เม ปโมจณ.

โยคกฺเขมาธิวาหน,

ยตฺถ คณฺฑีวา น โสจติ.

สา โทภิ อมตฺตมฺลลา,

สัพฺพพุกฺขา ปมุจฺจติ.

ภูณชตุ ภว โคตโม กัลลโก ภว, ยถฺยํ ภว โคตโม

อมตฺตมฺลปํ กสสิติ

ลาภาวคิตี เม อโรชนบยฺย

ลาภาวคิตี ปณฺหณฺติ พุทฺธา

สम्मบัลลุตํ พริหมณ เอส ธวัโม,

อัมเม สติ พริหมณ วุตฺติ เวสา,

อัมเบเน จ. เทวณิ มเหสี ชีนาสว กุกักจวรูปสันติ,
อนันเน ปาเนน อูฏฐัทธิสัสติ เขตต์ณิหิ ตปุณณเปกซ์ลัส โหตติ.

เอว วุตเต กลิการทวาโซ พราหม์โน ภควันตึ เขตทโว
“อากักันตโก โภ โคตม, อากักันตโก โภ โคตม, ๆ เป ๆ อัสซัตตเค
ปาณเปตติ สรณังคตันทิ.

หุติโย อุตยัสตติ.

สวตติณิทานิ. อถ โข ภควา ปุพฺพฉนฺทสมยํ นิวาเสตฺวา
ปัตตจีวรมาทาย เยน อุตยัสส พราหมณัสส นิเวสนํ เตนุปลังกมิ.

อถ โข อุตโย พราหม์โน ภควโต ปัตตํ โอทเนน ปุเรสิ.

หุติยัมปิ โข ภควา ปุพฺพฉนฺทสมยํ นิวาเสตฺวา ปัตตจีวรมาทาย
เยน อุตยัสส พราหมณัสส นิเวสนํ เตนุปลังกมิ. หุติยัมปิ โข
อุตโย พราหม์โน ภควโต ปัตตํ โอทเนน ปุเรสิ.

หุติยัมปิ โข ภควา ปุพฺพฉนฺทสมยํ นิวาเสตฺวา ปัตตจีวรมาทาย
เยน อุตยัสส พราหมณัสส นิเวสนํ เตนุปลังกมิ. หุติยัมปิ โข
อุตโย พราหม์โน ภควโต ปัตตํ โอทเนน ปุเรตฺวา ภควันตึ
เขตทโว “ปกฺกัฏฺฐกัวายํ สมฺโม โคตโม ปุณฺณปุณฺณ อากัจฉตติ.

“ปุณฺณปุณฺณ เจว วณฺณติ พิช

ปุณฺณปุณฺณ เขตฺติ กถันติ กัสสกา

ปุณฺณปุณฺณ ยายกา ยารยณิ

ปุณฺณปุณฺณ วิสฺสติ เทวราชา,

ปุณฺณปุณฺณ อลฺลณมุเปตติ วัฏฺฐิ.

ปุณฺณปุณฺณ ทาเปตติ ทณฺณิ.

ปุนัปปุณฺ ทานปที ททิตฺวา	ปุนัปปุณฺ สักคฺมุเปณฺติ จานํ.
ปุนัปปุณฺ ชีรณิกา ทุหฺนํติ	ปุนัปปุณฺ วิจฺ โฉ อฺเปติ มาตรํ,
ปุนัปปุณฺ กิลมฺติ ฌนฺตฺติ จ	ปุนัปปุณฺ ศัพฺภมฺเปติ มนฺโท.
ปุนัปปุณฺ ชายติ นิยฺยติ จ	ปุนัปปุณฺ สีวณิกํ ทรนฺตฺติ,
มคฺคคฺคํ จ ตถา อปฺนุฬาวาย	ปุนัปปุณฺ ชายติ ภฺริยฺวโณติ.

เฮวํ วุตฺเต อฺทโย พฺรหฺมโณ ภควันตํ เขตฺตวโจ “อภิกกัณฺตํ
โภ โคตม, อภิกกัณฺตํ โภ โคตม, ๆ เป ๆ อฺปาสกํ มํ ภว
โคตโม อารุโธ อชฺชตคฺคเ ปาณฺเปตํ สรณํจคฺคณฺติ.

ตฺติยํ เทวทิตฺตํ.

สวคฺคณฺติ วิหริ เชตฺวเน ๆ เป ๆ เตนฺ โข ปณฺ สมเยน
ภควา วาเตหาพาริโก โหติ, อายัสฺมา จ อฺปวาโน ภควโต
อฺปฺภฺจโก โหติ. อถ โข ภควา อายัสฺมนฺตํ อฺปวาณํ อามันเตสิ
“อิงฆ เม คํว อฺปวาณ อฺโณหฺทกํ ชานาหิตี. “เฮวํ ภันเตติ โข
อายัสฺมา อฺปวาโน ภควโต ปฏิสฺสํว นินฺเวเสตฺวา มคฺคจิวรมาทาย
เยน เทวทิตฺตํ พฺรหฺมณฺสํ นินฺเวสณํ เตนฺปสฺสณฺมิ, อฺปสฺสณฺมิตฺวา
ศุณฺหิภูโต เอกมฺนํตํ อฺภฺจาสี. อตฺถสา โข เทวทิตฺตํ พฺรหฺมโณ
อายัสฺมนฺตํ อฺปวาณํ ศุณฺหิภูตํ เอกมฺนํตํ จิตฺ, ทิสฺวาน อายัสฺมนฺตํ
อฺปวาณํ ทาถาย อชฺชณฺนาถิ

“ตุนฺตีหิฏโต กวํ คิฏฺฐํ	มุนฺโท สํมาฏิปารุโต;
กํ บัตเตยานโน กํ เขลํ	กํ นุ ยาจิตุมาคโตติ.
อรทํ สุกโต โสเก	วาเทหาพาริโก มุนิ,
สเจ อุโณททกํ อตฺถิ	มุนิโน เทหิ พราหมณ;
ปฺมุชิตอ ปุชเนยฺยานํ	สํกักรเยยฺยานํ สํกัโกโต,
อปจิจิตอ อปจิเนยฺยานํ	คัสส อิจฺฉามิ หาทเวติ.

อถ โข เทวหิตโต พราหมโณ อุโณททกัสส กาชํ ปุริเสน
 คาหาเปตฺวา ฌานิตัสส จ ปุฏฺฏํ จ อายัสฺमितอ อุปวาณัสส ปาทาสิ.
 อถ โข อายัสฺมา อุปวาโน เยน ภควา เตนุปลังกมิ; อุปลังกมิตฺวา
 ภควันตํ อุโณททเกน นีหาเปตฺวา อุโณททเกน ฌานิตํ อาโลเฟตฺวา
 ภควโต ปาทาสิ. อถ โข ภควโต โส อาพาโห ปฏฺฐิยฺยัสสํมกิ.

อถ โข เทวหิตโต พราหมโณ เยน ภควา เตนุปลังกมิ;
 อุปลังกมิตฺวา ภควตา สทฺธิ สัมโมทิตฺวา สัมโมทนียํ กถํ สาราณียํ
 วิตฺสาเรตฺวา เอกมฺนํตํ นิสิตฺติ. เอกมฺนํตํ นิสินฺโน โข เทวहितโต
 พราหมโณ ภควันตํ คาถาย อชฺฉณภาสิ

“กตฺถ ทัชฺชชา เทยฺยธम्मํ	กตฺถ ติณฺณํ มหํบิฬลํ,
กถํ หิ ยชฺชมานัสสํ	กตฺถ อิชฺฉนติ ทักขินฺนาติ:
บุพฺเพนิวาสํ โย เวทิ	สทฺธคาปายญฺจ บัณฑิติ,
อโธ ชาติกิขญํ บัตฺโต	อภิลภฺวา โวลิตอ มุนิ:

เขตถ ทัชชา เทยยธัมมัม   เขตถ ทินนัม มหะปัณฺณ,
 เหวํ ทิ ยชमानัสส   เหวํ อิชฺฉนฺติ ทักขิณาติ.

เอวํ วุตฺเต เทวทิตฺโต พฺรหฺมโณ ภควันตํ เขตทโวจ “อภิกกัณฺธํ
 โภ โคตม, อภิกกัณฺธํ โภ โคตม, ๆเป ๆ อุปาสกํ มํ ภวํ โคตโม
 ธาเวตุ อัสสัคคฺเค ปาณูปेतํ สรณังคณฺตี.

จตุตฺถํ มหาสาลสุตฺตํ.

สาลวตฺถนิทานํ. ขณฺโ ข อณฺโณตโร พฺรหฺมณฺณมหาสาลอฺ ลูโข
 ลูชปาปุโรโณ เยน ภควา เทนุปลังกมิ; อูปลังกมิตฺวา ภควทา
 สหฺมึ สัมมโหติ; สัมมโหตฺตํ กถํ สารานํ วิตฺสาเรตฺวา เอกมฺนัตถํ
 นิสีทิตฺ. เอกมฺนัตถํ นิสีนฺนํ โข ทํ พฺรหฺมณฺณมหาสาลํ ภควา เขตทโวจ
 “กัณฺณํ ตํ พฺรหฺมณํ ลูโข ลูชปาปุโรโณติ. อิทฺธ เม โภ โคตม
 จัตถาโร ปุตฺตา, เต มํ ทาเวทิตฺ สํปุจฺชนํ ขวา นิกฺขามณฺตีติ.
 เตนทิตฺ ตํ พฺรหฺมณํ อีมา คาคาโย ปริยาปุณฺตีวํ สภายํ มหาชนกาเย
 สันนํปติเต ปุตฺเตสุ จ สันนํนิสินฺเนสุ ภาสัสสํ

“เยทิตฺ ชาติทิตฺ นันทิสฺส   เยสํภํ ภวมิจฺฉิตฺ,
 เต มํ ทาเวทิตฺ สํปุจฺชนํ   สาลวาทเนตฺติ สุกโร.
 อสฺสํตํ ทิตฺ มํ ชัมมา   ตาภ ตาชาตฺติ ภาสเร,
 วัทฺธวา ปุตฺตรูปเน   เต ชนฺตีติ วโยคตํ.
 อัสสํว ชินฺโณ นิพฺโงโค   ขาตนา อปนียติ,
 พาสกานํ ปิตํ เตโร   ปราคารสํ ภิกฺขติ.

ทนต์โทว กิร เม เสยโย	ยัณ จ ปุตฺตา อนัสสวา,
จันทัมปิ โคนิ วารติ	อโธ จันทัมปิ กุกฺกัร.
อันธการ ปุเร ไหติ	คัมภีเร คาสเมธติ,
ทนต์ทัสส อานุกาเวน	ขลิตฺวา ปฏิฏิฐฺจติติ.

อถ โข โส พราหมณ์มมหาสาโล ภควโต สันติเก อมา
 คามาโย ปริยาปุนิตฺวา สวามิ มหาชนกาเย สันนิปตฺติ ปุตฺเตสุ
 จ สันนิสินฺนสุ ขภาวิ

“เอหิ ชาเรหิ นันทิสฺส	เยสยฺจ กามิจฺฉิสฺ,
เต ม ทาเรหิ สัมมัจฉ	สว วา.ทนต์ สุกร.
อสนฺตา กิร ม ชัมมา	คาค ฉาชาติ ภาสเร,
รักษสา ปุตฺตรูปเณ	เต ชหฺนติ วโยคต.
อัสสว ชินฺโน นิพฺโงโค	ชาวนา อปนียติ,
พาลกามิ ปิตา เดโร	ปฺราคารสุ ภิกฺขภิ.
ทนต์โทว กิร เม เสยโย	ยัณเ จ ปุตฺตา อนัสสวา,
จันทัมปิ โคนิ วารติ	อโธ จันทัมปิ กุกฺกัร.
อันธการ ปุเร ไหติ	คัมภีเร คาสเมธติ,
ทนต์ทัสส อานุกาเวน	ขลิตฺวา ปฏิฏิฐฺจติติ.

อถ โข น พราหมณ์มมหาสาโล ปุตฺตา ชว เนตฺวา นีหาเปตฺวา
 บัจฺเจกํ ทุสฺสยฺเคน อัจฉาเทสฺ. อถ โข โส พราหมณ์มมหาสาโล
 เอกํ ทุสฺสยฺคํ อาภว เยน ภควา เทนุปลกมิ; ออุปสงกมิตฺวา

ภควา สัทธ สัมโมท; สัมโมนีโย กถา สาราณียะ วิตสาเรตวา
 เขมณัตถ์ นิสิต. เขมณัตถ์ นิสิตโน โข โส พหุหิมณมहाสาโด ภควันต
 เขตตโว “มย โภ โคตม พหุหิมณา นาม อารยัสส อารยอน
 ปรีเยสาม, ปฏิคฺคณฺหาตุ เม ภว โคตโม อารโย อารยภาคณฺติ.
 ปฏิคฺคเหสิ ภควา อนุกัมโป อุปาทาย. อถ โข โส พหุหิมณมहाสาโด
 ภควันต เขตตโว “อภิกกณฺต โภ โคตม, ๆเป ๆ อุปาสกं ม ภว
 โคตโม ตาเรตุ ชฺชชคฺคโค ปาณูปेतํ สรณังวตฺตณฺติ.

บัจจัน มานัตถ์ธัสสุตติ.

สาวกฺคินิทาน. เคน โข ปน สมเยน มานัตถ์ธัส โน นาม
 พหุหิมโน สาวกฺคินิ ปฏฺวสติ. โส เนว มาตโร อภิเวเทติ, น
 ปิตโร อภิเวเทติ, น อารยโ อภิเวเทติ, น เชฏฺฐภาตโร อภิเวเทติ.

เคน โข ปน สมเยน ภควา มหติยา ปริสาช ปรีวโต ธัมม
 เทเสติ. อถ โข มานัตถ์ธัสส พหุหิมณสส เขตตโหสิ “มย โข
 สมโน โคตโม มหติยา ปริสาช ปรีวโต ธัมม เทเสติ,
 ยันนุนาหิ เยน สมโน โคตโม เทนุปลังกเมยฺย, สเจ ม สมโน
 โคตโม อาวปัสสติ, อหัมปิ ตํ อาวปัสสสามิ; โน เจ ม สมโน
 โคตโม อาวปัสสติ, อหัมปิ ตํ นาลปัสสสามิ. อถ โข มานัตถ์ธัส
 พหุหิมโน เยน ภควา เทนุปลังกมิ; อุปัสกมิทวา เขมณัตถ์ อฏฺฐจาติ.
 อถ โข ภควา นารปติ. อถ โข มานัตถ์ธัส พหุหิมโน “นายน
 สมโน โคตโม กิณฺจ ชานาภคิ คโรว ปน นีวคฺคิตฺตฺวาโม

พริหมณสยุดเต อุปาสกวัคโค หุตโย. ๒๓๘

อโหสิ. ขณ โข ภควา มานัตถัตถัสสิ พริหมณัสสิ เจตสา
เจโตปริวตักกมณัณบาย มานัตถัตถัง พริหมณิ คากาย อัมมภาสิ

“น มานัง พริหมณ สาธุ อัตถิ กัสสิส พริหมณ,
เยน อตฺเตน อากัณฺธิ ตเมวมนุพฺพุตเยติ.

ขณ โข มานัตถัตถัง พริหมณิ “จิตฺตํ เม สมโน โคตโม
ชานาตีติ ตตฺถเว ภควโต ปาเทสุ สิริสา นิปตฺติวา ภควโต
ปาทานิ มุเชน ปริจุมฺพติ, ปาณิ ๑ ปริสम्मฺพาหติ, นามํ ๑ สาเวติ
“มานัตถัตถาหํ โภ โคตม. มานัตถัตถาหํ โภ โคตมาติ. ขณ โข
สา ปริสา อัมภุชจิตฺตชาตา อโหสิ “อัมภริยํ วต โภ, อัมภุคํ วต
โภ, อยฺยํ ติ มานัตถัตถัง พริหมณิ เวน มาตโร อภิวาเทติ, น
ปัตติวํ อภิวาเทติ, น อามริยํ อภิวาเทติ, น เชฏฺฐจฺภาตโร อภิวาเทติ,
ขณ ๑ ปณ สมโน โคตโม เอวรูปํ ปรมณิปปจฺจการํ กโรตีติ. ขณ โข
ภควา มานัตถัตถัง พริหมณิ เอตทโว “อลํ พริหมณ อญฺเฐหิ, สเส
อาสเน นิสีท, ยโค เต มยิ จิตฺตํ ปสฺสนันฺนํติ. ขณ โข มานัตถัตถัง
พริหมณิ ส.ก. อาสเน นิสีทิทวา ภควันฺนํ คากาย อัมมภาสิ

“เสสุ มานัง อภิราด
กัณฺธัสสิ อปฺปิชา อัสสิ
มาตริ ปัตติ วาปี
อามริเย จตุคฺคณฺธิ
กัณฺธัสสิ อปฺปิชา อัสสิ

กณฺธัสสิ สสารโว,
กัณฺธัสสิ สาธุ สุปฺพิชาติ.
อโธ เชฏฺฐจฺมฺหิ ภาตริ,
เตสุ อัสสิ สสารโว.
เต จัสสิ สาธุ ปุชฺชิตา,

อหังคะ สัตถุเต   กตติจโจ อนาสเว,
 นิหังจ มาณิ อตฺถังโธ   เคน อนุสเยน อนุตฺตเรติ.
 เอวํ วุฑฺฒเต มาณิอตฺถังโธ   พริหัมโณ ภควันตํ เอตทโว
 “อภิกกัณฺธํ โภ โคตม, อภิกกัณฺธํ โภ โคตม, ๆเป ๆ อุปาสกํ มํ
 ภวํ โคตโม อเวตุ อชฺชชคฺคเค ปาณูปेतํ สรณังคณฺตี.

อัญฺจํ บัจฺจนิกสุตฺตํ.

เอกํ สมยํ ภควา สวาศฺถิยํ วิหริติ เขตฺวเน อนาถปณฺฑิตกัลล
 อารามे. เคน โข ปณฺ สมเยน บัจฺจนิกสาโต นาม พริหัมโณ
 สวาศฺถิยํ ปฐฺวาสติ. อถ โข บัจฺจนิกสาตัสสํ พริหัมณัสสํ เอตทโห
 “ยณฺฺนุทํ เยน สมโณ โคตโม เคนุปัสสํกเมยฺย, ยํ ยเทว สมโณ
 โคตโม ภาสิตฺตติ ตํ ตเทวสฺสํทํ บัจฺจนิกาสฺสณฺตี.

เคน โข ปณฺ สมเยน ภควา อชฺฉโณกาเส จังคมติ. อถ โข
 บัจฺจนิกสาโต พริหัมโณ เยน ภควา เคนุปัสสํกมิ; อุปัสสํกมิตฺวา
 ภควันตํ จังกมนฺตํ อนุจังกมมาโน ภควันตํ เอตทโว “ภณ สมณ ชมฺมณฺตี.

น บัจฺจนิกสาเคน   สุวิชานํ สุภาสิตํ,
 อุบัฏฺกิลิฏฺฐจิจฺฉเคน   สวามฺภํ พหุเคน จ.
 โย จ วิเนยฺย สวามฺภํ   อชฺชปสาทวฺจ เจตโส.

อาฆาตํ ปฏฺนิสฺสชฺช   ส.จ. ชวฺวมา สุภาสิตณฺตี.

เอวํ วุฑฺฒเต บัจฺจนิกสาโต   พริหัมโณ ภควันตํ เอตทโว
 “อภิกกัณฺธํ โภ โคตม, อภิกกัณฺธํ โภ โคตม, ๆเป ๆ อุปาสกํ มํ

พริ้งพริ้วณลัษฏีเต คุปาสกวัคโค หุติโย.

๒๓๕

ภว โคตโม ธาเรตุ อัสซัตตเค ปาณูปเต สรณังคตัมติ.

สัจจัม นวกัมมิกาสัจจัม.

เอก สมน ภควา โกสเลสุ วิหริ อัมมวรัณมี วณสันเท.
เตน โข ปน สมเยเน นวกัมมิกการทวาโซ พริ้งพริ้วโน ตัสมี
วณสันเท กัมมัตถ์ การาเปติ. อตฺถสา โข นวกัมมิกการทวาโซ
พริ้งพริ้วโน ภควันต อัมมวรัณมี สาธุกัมมูเล นิสินัน ปลัดงัก
ชาภูชิตวา อุกุ กาย ปณิธาย ปริมุข สติ อัมมวรัณมี. ทิสวานัสส
เอตทโหสิ “อห โข อัมมวรัณมี วณสันเท กัมมัตถ์ การาเปโต รัมม,
อัมม สมโนนึ ก็ การา.เปโนโต รัมมิตติ. อล โข นวกัมมิกการทวาโซ
พริ้งพริ้วโน เยเน ภควา เตนปลัดงักมิ, อุลปลัดงักมิทวา ภควันต คากาย
อัสสมภาสิ

“เก นุ กัมมัตถ์ภา กยิณันติ	ภิกขุ สาธุวเน ภว,
ยเทกโก อัมมวรัณมี	วดี วินตติ โคตโมติ.
น จ เม วณสันมี กรณียมัตถ์	อุจฉินันมุล เม วณ วิสุก,
สัวท วเน นิพพณโก วิสัลโล	เอโก รัมม อตฺถ วิปฺปทายาติ.

เอว วุคเค นวกัมมิกการทวาโซ พริ้งพริ้วโน ภควันต เอตทโวจ
“อภิกกัณต โภ โคตม, อภิกกัณต โภ โคตม, ๆเป ๆ คุปาสก ม
ภว โคตโม ธาเรตุ อัสซัตตเค ปาณูปเต สรณังคตัมติ.

อัมมวรัณมี กัมมวรัณมี.

เอก สมน ภควา โกสเลสุ วิหริ อัมมวรัณมี วณสันเท.

เตน โข ปน สมเยน อธิปไตยสส การทวาชโคตัสส พราหฺมณัสส
 สัมพัหุลา อันเตวาลิกา กัฏฐหารกา มาณวกา เยน โส วณฺณโต
 เตนุปลังกมิสฺสุ; อุปปลังกมิตฺวา อัทธสฺส ภควันตํ ตัสฺมิ วณฺณเท
 นิสินฺนํ บัลลํกํ อากุชิตฺวา อชฺชํ กายํ ปณิธาย ปริมุขํ สติ
 อุมฺภุจเปตฺวา; ทิสฺวาน เยน การทวาชโคตโต พราหฺมณเณ เตนุปลังกมิสฺสุ;
 อุปปลังกมิตฺวา การทวาชโคตํ พราหฺมณเณ เขตตโวจํ “ยัคเข ภว
 ชาเนยฺย” อตุกฺกํ มํ วณฺณเท สมโน นิสินฺโน บัลลํกํ อากุชิตฺวา
 อชฺชํ กายํ ปณิธาย ปริมุขํ สติ อุมฺภุจเปตฺวาติ.

อถ โข การทวาชโคตโต พราหฺมณเณ เตหิ มาณวเกหิ สทฺธ
 เยน โส วณฺณโต เตนุปลังกมิ; อุปปลังกมิตฺวา อัทธส ภควันตํ ตัสฺมิ
 วณฺณเท นิสินฺนํ บัลลํกํ อากุชิตฺวา อชฺชํ กายํ ปณิธาย ปริมุขํ
 สติ อุมฺภุจเปตฺวา; ทิสฺวาน เยน ภควา เตนุปลังกมิ; อุปปลังกมิตฺวา
 ภควันตํ คาถาย อชฺฌณภาสิ

“คัมภีรรูปे पटुमेवे वने	सुर्वर्णे चर्वर्णे विखे विहाय;
อนिवชमानेन हि तेन वत्तुना	सुजारूपे वत्तु गिक्खु न्याยสิ.
न यत्तं คित्तं नेปี यत्तं वाทิตं	เอโก อรर्वणे वณวสฺสโต มุนิ,
อจฺเจนรูปे ปฏฺฐิกาทิ มํ อิทํ	ยเทกโก ปัตติมโน วเน วเส.
มณฺเฒามทํ โลกาทิปิตฺสทฺทียํ	ซากขมาโน ติติวํ อนุตฺตร,
กัสฺมา ภวํ วิขณมรฺวณมสฺสโต	ตโป อิชํ กุพฺพิตํ พราหฺมณํ ตติยาติ.
ชา กากิ กังชา อภินันฺทนา วา	อเนกธาตุสฺส ปุณฺณ สทา สิตา,

พราหมณ์ลยัตเต อุปาสกวัคโค ทติโย.

๒๕๑

อัญญาณมูลปัปภาว ปชัมปัตตา สัพพา มยา พยัคคตา สมุติกา.
สัรพา อักโข อสิโต อนุปโย สัพเพสุ ธัมเมสุ วิสุทฺธัสสโน,
ปัปฺปยุย สัมโพธิมุตฺตโร ลิว ฌายามหิ พหฺมมโร วิสารโทติ.

เอวํ วุตฺเต การทวาชโคตฺโต พราหมฺโณ ภควันตํ เอตทโว
“อภิกกัณฺโถ โภ โคตม, อภิกกัณฺโถ โภ โคตม, ะเปฯ อชฺชตฺตเค
ปาณูปเต สรณังคตฺนติ.

นวมํ มาตุโปสกลุสฺสํ.

สวตฺถนิทานํ. อถ โข มาตุโปสโก พราหมฺโณ เยน ภควา
เตนุปลังกมิ; อุปลังกมิทวา ภควตา สัทธํ สัมโมทมิ; สัมโมทนีเย กถิ
สวราณียํ วิดีสาเวตฺวา เอกมฺนัตํ นิสีทมิ. เอกมฺนัตํ นิสีนฺโน โข
มาตุโปสโก พราหมฺโณ ภควันตํ เอตทโว “อหฺลปฺหิ โภ โคตม
ธัมเมน ภิกขํ ปริเยสํมิ; ธัมเมน ภิกขํ ปริเยสิตฺวา มาตาปัตโร
โปเสมิ. กัจจํหา โภ โคตม เอวํการี กิจจํการี โหมีติ. ตตฺตมํ ตว
พราหมฺณ เอวํการี กิจจํการี อโหสิ. โย โข พราหมฺณ ธัมเมน
ภิกขํ ปริเยสติ; ธัมเมน ภิกขํ ปริเยสิตฺวา มาตาปัตโร โปเสติ,
พหุํ โส ปุณฺณํ ปสวตฺตีติ. ะเปฯ

“โย มาตรํ ปิตฺรํ วา มัจจโ จ ธัมเมน โปสติ,
ตาย นํ ปาริจริยาย มาตาปัตโรสุ ปณฺฑิตา,
อิเธว นํ ปลสฺสนฺติ เปจฺจ สคฺเค ปโมทตฺตีติ.

เอวํ วุตฺเต มาตุโปสโก พราหมฺโณ ภควันตํ เอตทโว “อภิกกัณฺโถ
โภ โคตม, อภิกกัณฺโถ โภ โคตม, ะเปฯ อุปาสกํ มํ ภวํ โคตโม
ธาวเรตุ อชฺชตฺตเค ปาณูปเต สรณังคตฺนติ.

ทสมิ ภิกขกสุตฺต.

สวาวัตถินทานิ. อถ โข ภิกขโก พรัหฺมโน เยน ภควา
เตนุปลังกมิ; อุปปลังกมิตฺวา ภควตา สัทธึ สัมโมทึ; สัมโมทนีเย กถํ
สาราณียํ วิตฺสาเรตฺวา เอกมฺนัตํ นิสฺสีทึ. เอกมฺนัตํ นิสฺสินโน โข
ภิกขโก พรัหฺมโน ภควันตํ เอตทโวจ “อหํสฺมิ โภ โคตม
ภิกขโก, ภวํปิ ภิกขโก, อึชฺ โน ก็ นานาภวณฺณตึ.

“น เตน ภิกขโก โหติ ยาวตา ภิกขเต ปเร,
วิสฺสํ ธมฺมํ สมาทาย ภิกขุ โหติ น ตาวตา.
โยธ ปุณฺณวํชํ ปาปวํชํ ปวาहेตฺวา พรัหฺมจฺริยํ,
สํขาย โธเก จรติ ส เว “ภิกขุติ วุจฺจติ.

เอวํ วุตฺเต ภิกขโก พรัหฺมโน ภควันตํ เอตทโวจ “อภิกกฺขนฺตํ
โภ โคตม, อภิกกฺขนฺตํ โภ โคตม, ะเปฯ อุปาสกํ มํ ภวํ โคตโม
ธาวเรตุ อชฺชตฺตคฺเค ปาณเปตํ สรณังคตฺตนิ.

เอกาทสมิ สํครวสุตฺต.

สวาวัตถินทานิ. เตน โข ปน สมฺเยน สํครโว นาม
พรัหฺมโน สวาวัตถิเย ปฏฺวิสฺสตี, อุตทสฺสัทธโก อุตทเกน สฺสัทธึ บัจเจติ,
สายนฺปาตํ อุตทโกโรหณานุโยคมนุยุตฺโต วิหริตี. อถ โข อายัสฺสมา
อานันฺโท ปุทฺธิพณฺ्हสมฺมํ นิวาเสตฺวา บัดฺตจฺจวราทาย สวาวัตถิเย บัณฺฑาทาย
ปาวาสึ; สวาวัตถิเย บัณฺฑาทาย จริตฺวา บัจฉากถิตํ บัณฺฑาทปาทปฏฺกิกฺกนฺโต
เยน ภควา เตนุปลังกมิ; อุปปลังกมิตฺวา ภควันตํ อภิวาเทตฺวา เอกมฺนัตํ
นิสฺสีทึ. เอกมฺนัตํ นิสฺสินโน โข อายัสฺสมา อานันฺโท ภควันตํ เอตทโวจ
“อึชฺ ภันเต สํครโว นาม พรัหฺมโน สวาวัตถิเย ปฏฺวิสฺสตี, อุตทสฺสัทธโก
อุตทเกน สฺสัทธึ บัจเจติ, สายนฺปาตํ อุตทโกโรหณานุโยคมนุยุตฺโต วิหริตี.
สาธุ ภันเต ภควา เยน สํครวสฺส พรัหฺมณฺสฺส นึเวสนํ เตนุปลังกมตุ

อนุกัมปิ อุปาทายาติ. อธิวาเสสิ ภควา ตุนีหิภาเวน. อถ โข
ภควา ปุพฺพัตถสมยํ นิวาเสตฺวา ปัตตจิวรมาทาย เยน สัครวีสสิ
พราหมณ์ลีสสิ นิเวสนํ เตนุปสังกมิ; อุปสังกมิตฺวา บัณฺฑิตเต อาสเน
นีสิติ. อถ โข สัครโว พราหมโณ เยน ภควา เตนุปสังกมิ; อุปสังกมิตฺวา
ภควตา สัทธํ สัมโมทมิ; สัมโมทนีเย กถํ สาธานีเย วิตฺสาเรตฺวา
เอกมฺนัต นีสิติ. เอกมฺนัต นีสินฺนํ โข สัครโว พราหมโณ ภควา
เอตทโวจ “สัจจํ กิร ตฺวํ พราหมโณ อุตทสฺสุทฺธิโก อุตเทนํ สุตฺธิ
บัจฺเจสิ, สายปาดํ อุตโธโรหนานุโยคมนุยุตฺโต วิหรัสสี. เอวํ โภ
โคตมาติ. กิं ปน ตฺวํ พราหมโณ อตฺถวสํ สัมบัสสฺสมาโน อุตทสฺสุทฺธิโก
อุตเทนํ สุตฺธิ บัจฺเจสิ, สายปาดํ อุตโธโรหนานุโยคมนุยุตฺโต วิหรัสสี.
อิธ เม โภ โคตม ยํ ทิवा ปาปกัมมํ กตํ โหติ ตํ สาย
นํหาเนน ปวาเหม. ยํ รัตตํ ปาปกัมมํ กตํ โหติ ตํ ปาตํ นํหาเนน
ปวาเหม. อิมํ จ ชฺวาทํ โภ โคตม อตฺถวสํ สัมบัสสฺสมาโน อุตทสฺสุทฺธิโก
อุตเทนํ สุตฺธิ บัจฺเจมิ, สายปาดํ อุตโธโรหนานุโยคมนุยุตฺโต วิหรัสสี.
“ธมฺโม รหิโต พราหมโณ สิลลิตฺโต โอนาวโร สัพฺปิก สตํ ปัสสิตฺโต,
ยัตถํ หเว เวทคุโณ ลินาตา อนัลลคตฺตาว ตรณฺตี ปารณฺตี.

เอวํ วุตเต สัครโว พราหมโณ ภควันตํ เอตทโวจ “อภิกกัณฺธ
โภ โคตม, อภิกกัณฺธํ โภ โคตม, ฯ เปฯ อุปาสกํ มํ ภวํ โคตโม
อาเรตุ อชฺชตฺตคฺเค ปาณเปตํ สรณังคตฺตณฺตี.

ทฺวาทสฺมํ โขมทฺสฺสสฺสุตฺตํ.

เอวํเม สุตํ. เอกํ สมยํ ภควา สักเกสุ วิหริติ โขมทฺสฺสสันนาม
ลักฺขยานํ นิคโม. อถ โข ภควา ปุพฺพัตถสมยํ นิวาเสตฺวา ปัตตจิวรมาทาย
โขมทฺสฺสํ ปุณฺนทาย ปาวีสี. เตน โข ปน สมเยน โขมทฺสฺสกา
พราหมโณคหปติกา สทายํ ลันนํปิเตตา โหณฺตี เกณจิ เทว กรณฺเณน,

เทโว จ เอกเมกํ ฌายติ. อถ โข ภควา เยน สภา สภา
 เตนุปลังกมิ. อัทธลํชํ โข โขมทุสฺสกา พฺราหฺมณคหปติกา ภควันตํ
 ทูรโตว อาคัจฉันตํ; ทิสฺวาน เอตทโวจํ “เก จ มุนีทกา สมณกา? เก จ
 สภาธมฺมํ ชานิสฺสัจจัตถิ. อถ โข ภควา โขมทุสฺสเก พฺราหฺมณคหปติเก
 คาถาย อชฺฌณภาสิ

“เนสภา สภา ยัตถ น สันติ สันโต สันโต น เต เยน วทนต์ิ ธมฺมํ,
 ราคํวจํ ทิสฺสํวจํ ปหาเย โมหํ ธมฺมํ วทนต์ิ จ ภวณฺติ สันโตติ.

เอวํ วุตฺเต โขมทุสฺสกา พฺราหฺมณคหปติกา ภควันตํ เอตทโวจํ
 “อภิกกัณฺธํ โภ โกโตม, อภิกกัณฺธํ โภ โกโตม, เสยฺยถาปิ โภ โกโตม
 นิกกุชฺชิตํ วา อุกกุชฺชเยยฺย, ปฏิจฺฉินฺนํ วา วิวเรยฺย, มุฬฺหิหฺสฺสํ วา
 มัคคํ อาจิกฺขเยยฺย, อັນธกาเร วา เตนฺลปชฺชโชตํ ธาเรยฺย “จกฺขมฺนํโต
 รุปานิ ทักขณฺตีติ. เอวเมว โภตา โกตา โกโตเมว อนนฺกปริยาเยน ธมฺโม
 ปกาสิโต. เอเต มยํ ภวณฺติ โกตมํ สรณํ คจฺฉาม ธมฺมํวจํ ภิกฺขุสํวจํ,
 อปาสเก โน ภวํ โกตโม ธาเรตุ อชฺชตฺถคฺเค ปาณเปเต สรณํคเตติ.

อปาสกาวคฺโค ทูติโย.

ตลฺลิสฺสทํ

“กลี อุตฺโต เทวหิโต อํบวตฺตมหาสาละ,
 มาณตฺถกัณฺธํ บัจจนิกัณฺธํ นวกัณฺธํ กัณฺฐหารํ,
 มาตุโปสํ ภิกฺขโก สํครโว โขมทุสฺสเสน ทฺวาทสาติ.
 พฺราหฺมณสัจจัตถิ สมัตถิ.

๘. — วัณณิลลิตต.

ปจมี นิกขันตลุตต.

เอวัมเม สุต. เอก สมย อายัสมา วังคโล อาฬวีย วิหริ
 อคคาฬเว เจติเย อายัสมา นิโคธกัปปเณ อุตฺตมาเยน ลัทธ.
 เตน โข ปน สมเยน อายัสมา วังคโล นโว โหติ อจิรปัพพโต
 โอหิยโก วิหารปาโล. อถ โข ลัมพฬลา อิตฺติโย สมลنگกริตวา
 เยนาราโม เตนปลังกมัสสิ วิหารเปกขิกาโย. อถ โข อายัสมาโต
 วังคัลลิตตา อิตฺติโย ทิสฺวา อนภริตติ อุตฺตมชฺชติ, ราโค จิตฺต
 อนุทฺธเสติ. อถ โข อายัสมาโต วังคัลลิตตา เอตทโหสิ “อภาภา
 วต เม น วต เม ลาภา, ทูลลัทธ วต เม น วต เม สุลลัทธ,
 ยัสสิ เม อนภริตติ อุตฺตมชฺชนา, ราโค จิตฺต อนุทฺธเสติ, ตํ กุเตตถ
 ลัทธภา, ยํ เม ปเร อนภริตติ วิโนเทตฺวา อภริตติ อุตฺตมาเทยฺยุ,
 ยันฺนุนาหํ อตฺตนาถ อตฺตโน อนภริตติ วิโนเทตฺวา อภริตติ
 อุตฺตมาเทยฺยณฺติ. อถ โข อายัสมา วังคโล อตฺตนาถ อตฺตโน
 อนภริตติ วิโนเทตฺวา อภริตติ อุตฺตมาเทตฺวา ตาย เวลายํ อีมา คาคาโย อภาสิ

“นิกขันต วต มํ สันต

วิตักกา อปฺปาวณฺติ

อุคฺคปุตฺตา มหิสฺสาสา

สมันตา ปริกิเรยฺยุ

สเจปฺปิ เขตฺตกา ภิยฺโย

เนว มํ พยฺยาธยัสสิณฺติ

ลิกขีหิ เม สุตฺ เอต

นิพฺพานคมนํ มัคค

อคารลัมมานคาริย,

ปคัพฺภา กณฺโหนโต อีเม.

ลิกขิตา ทฬฺหิมมโน,

สทฺธลล อปฺปายิน.

อาคมิสฺสันติ อิตฺติโย,

อัมเม ลัมมิหิ ปติฏฺฐจิต.

พุทฺธลลภาทิจฺจพนฺธโน,

ตตฺถ เม นิรโต มโน.

เอวัญเจ มํ วิหรันตํ

ปาปมา อุปคัจฉสึ.

ตถา มัจจุํ กริสสามิ

น เม มัคคัมปิ ทักขสึติ.

หุตินํ อตติสุตตํ.

เอกํ สมยํ อายัสสมา วังคัสโส อาฬวัญ วิหรติ อคฺคคัพเว เจตเย
 อายัสสมดา นิโครธกัปปเณ อุปฺปชฺฌาเยน สทฺธํ. เตน โข ปน สมเยน
 อายัสสมา นิโครธกัปปเณ ปจฺจนาภตฺตํ มัจจุํ ปาตปฏิกกัณฺโธ วิหารํ
 ปวิสฺสติ, สายํ วา นิกกมฺหติ อุปฺปชฺชํ วา กาลเ. เตน โข ปน
 สมเยน อายัสสมโต วังคัสสัสส อนภริตติ อุปฺปชฺฌาเยน, ราโค จิตฺตํ
 อนทฺธํเสติ. อถ โข อายัสสมโต วังคัสสัสส เอตทโหสิ “อลาภา วต
 เม น วต เม ลาภา, ทลฺลทฺธํ วต เม น วต เม สลฺลทฺธํ,
 ยัสส เม อนภริตติ อุปฺปชฺฌาเยน, ราโค จิตฺตํ อนทฺธํเสติ, ตํ
 กุเตตฺถ สทฺธํ, ยํ เม ปเร อนภริตติ วิโนเทตฺวา อภริตติ
 อุปฺปชฺฌาเยน, ยันฺณนาหํ อตฺตนาถ อตฺตโน อนภริตติ วิโนเทตฺวา อภริตติ
 อุปฺปชฺฌาเยน. อถ โข อายัสสมา วังคัสโส อตฺตนาถ อตฺตโน อนภริตติ
 วิโนเทตฺวา อภริตติ อุปฺปชฺฌาเยน ตายํ เวลายํ อิมา คาลาโย อภาสิ

“อตติญจ รติญจ ปหาย
 วณํ น กเรยฺย กุทิลญจ
 ยมิธ ปจฺจวิญจ เวหาลํ
 กิณฺณํ ปรีชียยติ สทฺธมฺนิจจ
 อุปฺปชฺชํ ชนา คริตฺตาเส
 เอตถ วิโนทโย นนฺทมเนโช
 อถ สทฺธจิสฺสตา สทฺธจิกกา
 น จ วิญญูคตฺตลฺล กุทิลญจ

สทฺธโส เคหสิตฺตญจ วิตักกํ,
 นิพฺพนโณ อนโต ส ทิ ภาจฺจุ.
 อุปคตฺตญจ ชคโตคธํ,
 เอวํ สเมจจ จรณฺติ มุตฺตตฺตา.
 ทิฏฺฐสฺส เต ปฏฺฐิเม จ มุเต จ,
 โย เอตถ น ลิมฺบติ ตํ มุณีมาหุ.
 มุณฺณชฺชตาย อธมฺมนิวิญฺจา,
 โน ปน ทุญฺญสฺสลาภี ส ภาจฺจุ.

ทัพโพ จีวรตตสมาหิตอ   อกฺโข โน ปโปโก อปฺปาลุ,
 สันตํ ปทํ อัจฉมา มุนิ ปฏิจฺจ   ปรีณิพฺพุโต กังขติ กาลินฺนํติ.
 ตติยํ เปสฺสลาติมฺบวณาสุตฺตํ.

เอกํ สมยํ อายัสฺมา วังคีโส อาฬวียํ วิหริติ อัจฉาฬเว เจติเย
 อายัสฺมา นิโคธโรกัปปเณ อุมฺบิณฺดาเยน สัทฺธิ. เตเน โข ปณฺ สมเยเน
 อายัสฺมา วังคีโส อตฺตโน ปฏฺฐาเนเน อัมเบ เปสฺสเล ภิกฺขุ
 อติมฺบวติ. อถ โข - อายัสฺมาโต วังคีสฺส สฺส เอตทโหสิ “อลาภา
 วต เม น วต เม ลาภา, ทูลลิตฺถํ วต เม น วต เม สลิตฺถํ,
 ยัวหา อตฺตโน ปฏฺฐาเนเน อัมเบ เปสฺสเล ภิกฺขุ อติมฺบวามิติ.
 อถ โข อายัสฺมา วังคีโส อตฺตนา อตฺตโน วิปฺปฏฺฐิตา อุมฺปาเทตฺวา
 ตายํ เวลายํ อิมมา คานาโย อภาสิ

“มานลํ ชหิตฺตํ โคตมํ	มานปถมิธ ชหิตฺตํ,
อเสสํ มานปถมิธ มุนิจิโต	วิปฺปฏฺฐิตาฬวา จีวรตตํ.
มกฺกเชเน มกฺกชิตา ปชา	มานหตา นิรยํ ปปตฺตนิติ,
โสจนิติ ชนา จีวรตตํ	มานหตา นิรยํ อุมฺบิณฺดา.
น หิ โสจติ ภิกฺขุ กทาจิ	มคฺคชโน สัมมาปฏิปฺปโน,
กิตฺติณฺจ สุขณฺจ อมฺโภาติ	ธมฺมโสติ ตมาหุ ตตตตํ.
ตัสฺมา อชิโลธ ปธานวา	นีวรณานิ ปหาย วิสุทฺธิ,
มานนฺจ ปหาย อเสสํ	วิชฺชาณฺตโร สมิตาวัติ.

จตุตฺถํ อานนฺทิสุตฺตํ.

เอกํ สมยํ อายัสฺมา อานนฺโท สาวตฺถิยํ วิหริติ เขตเวเน
 อนาถบิณฑิกัสส อารามे. อถ โข อายัสฺมา อานนฺโท ปุพฺพณฺทิสมยํ
 นิวาเสตฺวา บัดตจฺวรมาทาย สาวตฺถิยํ บิณฑาย ปาวีสิ อายัสฺมา
 วังคีเตเน มัจฉาสมเยเน. เตเน โข ปณฺ สมเยเน อายัสฺมาโต วังคีสฺส

อนภริติ อุปัณฺณมา โหติ, ราโค จิตฺตํ อนฺทฺธเสติ. อถ โข อายสฺมา
วังคิโส อายสฺมึนฺตํ อานันฺทํ คาถาย อชฺฌณภาสิ

“กามราเคน ทัยฺหามิ	จิตฺตํ เม ปริทัยฺหิต,
สาธุ นิพฺพาปนํ ฬฺรฺหิ	อนุกัมปาย โคตมาติ.
สัณฺณาย วิปริเยสา	จิตฺตํเต ปริทัยฺหิต,
นิมิตฺตํ ปริวัชฺเชติ	สุกํ ภาคฺคฺสัณฺหิต.
ลัฆาเร ปรโต บัลฺล	ทุกัชฺโต มา จ อตฺตโต,
นิพฺพาเปหิ มหาวาคํ	มา ทัยฺหิตฺโถ ปุณฺมํปุณ.
อสุภาย จิตฺตํ ภาเวหิ	เอกัคคํ สุตฺมาหิต,
สติ ภาวคตา ตยฺยตฺถ	นิพฺพิทาพหุโล ภว.
อนิมิตฺตํวจ ภาเวหิ	มานานสยมุชฺชท,
ตโต มานาภิสฺมา	อุปลันฺโต จริสฺสลิ.

ปัณฺจมี สุภาสิตสูตร.

สวาวตฺถนิทานํ. ตตฺร โข ภควา ภิกฺขุ อามันฺเตสิ “ภิกฺขโวติ.
“ภทฺธเตติ เต ภิกฺขุ ภควโต ปจฺจัสสโลสุ. ภควา เอตทโวจ “จตุหิ
ภิกฺขเว อังเคหิ สมนฺนาคตา วาจา สุภาสิตา โหติ โน ทุพฺภาสิตา
อนวรัชชา จ อนนวรัชชา จ วิญฺญนํ. กตเมหิ จตุหิ ? อึธ ภิกฺขเว
ภิกฺขุ สุภาสิตํ เยว ภาสติ โน ทุพฺภาสิตํ, ธมฺมํ เยว ภาสติ โน ธมฺมํ,
บิยฺยํ เยว ภาสติ โน อปับิยฺยํ, ลัจฺจํ เยว ภาสติ โน อลิกํ. อิเมหิ
โข ภิกฺขเว จตุหิ อังเคหิ สมนฺนาคตา วาจา สุภาสิตา โหติ โน
ตุพฺภาสิตา อนวรัชชา จ อนนวรัชชา จ วิญฺญนํ. อิทมโวจ ภควา;
อิทํ วตฺถวา สุคโต, อถาปรํ เอตทโวจ สัตถา

“สุภาสิตํ อุตฺตมมาหุ สันโต	ธมฺมํ ภणे นามธมฺมํนํตํ ทุตติย,
บิยฺยํ ภणे นามบิยฺยํนํตํ ตติย	ลัจฺจํ ภणे นาลิกํนํตํ จตตฺถนํต.

อถ โข อายัสมา วังคัลโล อัญญาสาธนา เอกัส อุตฺตราสังค
กิริตฺวา เยน ภควา เตนฺถชฺชลิมนฺนาเมตฺวา ภควันตํ เอตทโวจ
“ปฏฺฐาติ มํ ภควา, ปฏฺฐาติ มํ สุกคตาติ. “ปฏฺฐาตุ ตํ วังคัลลาติ
ภควา อโวจ. อถ โข อายัสมา วังคัลโล ภควันตํ สัมมูชา
สฺสรูปาหิ คาคาหิ อภิตถวิ

“ตเมว วาจํ ภาเสยฺย	ยายตฺตานํ น ตาปเย,
ปเร จ น วิหีเสยฺย	สา เว วาจา สุภาลิตา.
บิยฺวาจเมว ภาเสยฺย	ยา วาจา ปฏฺฐินนํทิตา,
ยํ อนาทาย ปาปานิ	ปเรสํ ภาสเต บิยํ.
สัจจํ เว อมตา วาจา	เอสํ ธีมโม สนนฺตโน,
สัจเจ อตฺถเก จ ธีมเม จ	อาหุ สันโต ปติฏฺฐจิตา.
ยํ พทฺธโร ภาสติ วาจํ	เขมํ นิพฺพานบัตติยา,
ทุกฺขัสสสันตกิริยาย	สา เว วาจานมุตฺตมาติ.

อัญจํ สาริปุตฺตสฺสุตฺต.

เอกํ สมยํ อายัสมา สาริปุตฺโต สาวตฺถิโย วิหริติ เขตฺวเน
อนาถบิณฺฑิกัสสํสาราเม. เตน โข ปณฺ สมนฺเณ อายัสมา สาริปุตฺโต
ภิกฺขุ ธีมมียา กถาย สันทสฺสเสติ สมากเปติ สมุตฺเตเขตฺติ สัมปทฺเสติ
ไปริยา วาจา ย วีสสํญฺญาย อนนฺตคฬาย อตฺถัสส วิญฺญาปนียา, เต
จ ภิกฺขุ อัญฺจิกตฺวา มนสิกตฺวา สทฺธเจตฺโส สมนํนาหริตฺวา โอหิตโสตา
ธีมมํ สุนนฺติ. อถ โข อายัสมโต วังคัลลสฺส เอตทโหสิ “อญฺ โข
อายัสมา สาริปุตฺโต ภิกฺขุ ธีมมียา กถาย สันทสฺสเสติ ฯ เปยฺ อตฺถัสส
วิญฺญาปนียา, เต จ ภิกฺขุ อัญฺจิกตฺวา ฯ เปยฺ ธีมมํ สุนนฺติ.
ยันฺนุนาหํ อายัสมณฺโณ สาริปุตฺตํ สัมมูชา สฺสรูปาหิ คาคาหิ อภิตถเวยฺยณฺติ.

อถ โข อายัสสิมา วังคัสโส อญฺญายาสนา เอกัง อุตฺตราสังคํ กัรติวรา
 เยนรายัสสิมา สาริปุตฺโต เตณฺณชลิมีปนาเมตฺวา อายัสสิมนฺตํ สาริปุตฺตํ
 เอตทโวจ “ปฏิภาติ มํ อวฺโส สาริปุตฺต, ปฏิภาติ มํ อวฺโส
 สาริปุตฺตํ. ปฏิภาตฺ ตํ อวฺโส วังคัสสาคิ. อถ โข อายัสสิมา วังคัสโส
 อายัสสิมนฺตํ สาริปุตฺตํ สัมมุชา สรฺุปาหิ คาลาหิ อภิตฺถวิ

“คัมภีรบัลโล เมธาวี มัคคามัคคัสส โกวิท,
 สาริปุตฺโต มหาบัลโล อัมมิ เทเสติ ภิกฺขุณฺ.
 สัจจัตถ์เนนปิ เทเสติ วิตถาเรนปิ ภาสติ,
 สาลิกา วีย นิคฺโขโส ปฏิภาณํ มุทฺธิริย.
 ตัสส ตํ เทสยนฺตัสส สุนนฺติ มธฺวํ คิรํ,
 สเรณ รชนเณน สวณเณน วัคคฺนา,
 อุทฺคัจจิตฺตา มุทิตา โสโต โขธเนติ ภิกฺขโวติ.

สัจจัตถ์มํ ปวารณาสัจจัตถ์.

เอกํ สมยํ ภควา สวาวตฺถิยํ วิหริติ ปุทฺธพาวราเม มีคารมาตฺตปาสาเท
 มหตา ภิกฺขุสํเชน สัทธํ บัณฺณมัตฺเตหิ ภิกฺขุสฺสเทหิ สัพพะเหว อรหณฺเตหิ.
 เตน โข ปน สมเณน ภควา ตทหุโปสเถ บัณฺณนเรส ปวารณาย
 ภิกฺขุสํปวิโรโต อชฺโฌนกาเส นิสินโน โหติ. อถ โข ภควา
 ตุนฺหิภุตํ ภิกฺขุสํมํ อญฺวิโลเกตฺวา ภิกฺขุ อามันเเตสิ “หันททานิ ภิกฺขเว
 ปวารณามิ โว, น จ เม ภิกฺขุจํ ครหณ กายิกํ วา วาจสิกํ วาติ.

เอวํ วุตฺเต อายัสสิมา สาริปุตฺโต อญฺญายาสนา เอกัง อุตฺตราสังคํ
 กัรติวรา เยน ภควา เตณฺณชลิมีปนาเมตฺวา ภควนฺตํ เอตทโวจ
 “น โข มยํ ภันเต ภควโต ภิกฺขุจํ ครหณ กายิกํ วา วาจสิกํ
 วา, ภควา หิ ภันเต อนุปฺบັນนัสส มัคคัสส อุปปาเทตา อสัณฺชาตัสส
 มัคคัสส สัณฺชเนตา อนนฺกชาตัสส มัคคัสส อกฺขาตา มัคคัจฉนฺ

มคฺควุ มคฺคโกวิโท, มคฺคานุกา จ ภันฺเต เอตฺรหิ สาวกา วิหรณฺติ
 บัจฉา สมนฺนาคตา, อหฺลนฺจ โช ภันฺเต ภควันตํ ปวาเรมิ, น จ เม
 ภควา กิณฺจิ ครหติ กายิกํ วา วาจลิกํ วาติ. น ชฺวาทํ เต
 สารีปุตฺต กิณฺจิ ครหามิ กายิกํ วา วาจลิกํ วา. มณฺชิโต ตวั
 สารีปุตฺต, มหาบัลโล ตวั สารีปุตฺต, ปุณฺณบัลโล ตวั สารีปุตฺต,
 หาสบัลโล ตวั สารีปุตฺต, ชวนบัลโล ตวั สารีปุตฺต, ตักขบัลโล
 ตวั สารีปุตฺต, นิพฺเพอิกบัลโล ตวั สารีปุตฺต. เสยฺยดาบี สารีปุตฺต
 วัณโณ จักกวัตตีสสิ เขฏฺฐปฺโต มิตฺรา ปวตฺติตํ จักกํ สัมมเทว
 อนุปตฺเตติ. เอมเว โช ตวั สารีปุตฺต มยา อนุตฺตรํ ธมฺมจักกํ
 ปวตฺติตํ สัมมเทว อนุปตฺเตสฺสตี. โน เจ กิร เม ภันฺเต ภควา
 กิณฺจิ ครหติ กายิกํ วา วาจลิกํ วา, อิมลํ ปน ภันฺเต ภควา
 บัลลจันนํ ภิกฺขุสฺตานํ น กิณฺจิ ครหติ กายิกํ วา วาจลิกํ วาติ.
 อิมลํ ชฺวาทํ สารีปุตฺต บัลลจันนํ ภิกฺขุสฺตานํ น กิณฺจิ ครหามิ
 กายิกํ วา วาจลิกํ วา, อิมลํ หิ สารีปุตฺต บัลลจันนํ ภิกฺขุสฺตานํ
 สัฏฺฐี ภิกฺขุ เตวริชา สัฏฺฐี ภิกฺขุ นพฺภิณฺณา สัฏฺฐี ภิกฺขุ
 อุกโตภาควิมุตฺตา, อถ อิตเร บัลลภาวิมุตฺตาติ.

อถ โช อายัสมา วังคัลโล อญฺ्ञายาสนา เอกสํ อุตฺตราลังคํ กิริตฺวา
 เยน ภควา เตมฺบลิสมฺปนาเมตฺวา ภควันตํ เอตทโวจ “ปฏฺฐิภาติ มํ ภควา,
 ปฏฺฐิภาติ มํ สุกตาคติ. “ปฏฺฐิภาตุ ตํ วังคัลลาคติ ภควา อโวจ. อถ โช
 อายัสมา วังคัลโล ภควันตํ สัมมุชา สรุปาหิ คาถาหิ อภิตถวิ

“อชฺช บัณฺณเร วิสุทฺธิยา	ภิกฺขุบัณฺณสฺตา สมากตา,
สัลโลชนพนฺณนิจฺฉา	อนฺชา ชฺชนปนฺนภา อิตฺถิ.
จักกวัตติ ยถา ราชา	อมฺมจฺจปรีวาริโต,
สมนฺตา อนุปรีเขตติ	สาครินฺตํ มหิ อิมํ.

เอว วิชิตลังคาม	กัตถวาหิ อนุตฺตโร,
สาวกา ปยิรุปาสันตี	เตวชิชา มัจจุทายโน.
ลัทธิเพ ภควโต ปตฺตา	ปลาเปตฺถ น วิชฺชติ,
ตณฺหาลลัลลัลล หันตาริ	วันเท อาทิจฺจพนฺธุนันตี.

อวัจมิ ปโรหิตัลลิสฺสุตฺต.

เอกิ สมยิ ภควา ลาวัดฺธิยิ วิหริติ เขตฺตวเน อนาถปณฺฑิตกัลล
 อารามे มหตา ภิกฺขุสฺสเวน ลัทธิ อัทธมเตพฺพิเสหิ ภิกฺขุสฺสเทหิ. เตน
 โข ปน สมเยเน ภควา ภิกฺขุ นิพฺพานปฏิสยุตฺตาย ธัมมียา กาย
 ลันทลฺลเสติ สมาทเปติ สมุตฺเตเชติ ลัมปฬเสติ, เต จ ภิกฺขุ อวัจจิกตฺวา
 มนสิกตฺวา ลัทธิเพเจตฺโส ลมฺนินาหริตฺวา โอหิตโลตา ธัมมํ สุนันตี.

อถ โข อายัสสิมโต วังคัลลิสฺส เขตฺตวโหสิ “อโย โข ภควา ภิกฺขุ
 นิพฺพานปฏิสยุตฺตาย ธัมมียา กาย ลันทลฺลเสติ สมาทเปติ สมุตฺเตเชติ
 ลัมปฬเสติ, เต จ ภิกฺขุ อวัจจิกตฺวา มนสิกตฺวา ลัทธิเพเจตฺโส
 ลมฺนินาหริตฺวา โอหิตโลตา ธัมมํ สุนันตี; ยันฺนุนาหิ ภควันตํ ลัมมุชา
 สรฺูปาหิ คากาหิ ภกิตถเวยฺยันตี. อถ โข อายัสสิมา วังคัลลิสฺส อวัจจาสาสนา
 เอกลล อุตฺตราชังคํ กิริตฺวา เยเน ภควา เตนันทลลิมปนาเมตฺวา
 ภควันตํ เขตฺตวโหสิ “ปฏิภาติ มํ ภควา, ปฏิภาติ มํ สุตฺตาดิ. “ปฏิภาต
 ตํ วังคัลลิสฺส ภควา อโหสิ. อถ โข อายัสสิมา วังคัลลิสฺส ภควันตํ
 ลัมมุชา สรฺูปาหิ คากาหิ ภกิตถว

“ปโรหิตัลลิสฺส ภิกฺขุณิ	สยัตต ปยิรุปาสติ,
เทเสนตํ วิรช ธัมมํ	นิพฺพานํ อกุโธภย.
สุนันตี ธัมมํ วิมล	ลัมมาลัมพทฺธเทสิต,
โสภติ วต ลัมพทฺธ	ภิกฺขุสฺสวปรักขโต.
นาคนาโมสิ ภควา	อสิณํ อสิลิตตฺตโม,

วังคีส์ลัษฏี ตั้ อัญจัม.

๒๕๓

มหาเมโฆว หุตวาน

สาวเก อภิวัสดิ.

ทิวาวิหารา นิกัมม

สัตถุทิสฺสนกามตา,

สาวโก เต มหาวีร

ปาเท วันทติ วังคีโสติ.

ก็ นู เต วังคีส อีมา คากาโย ปุฟเพ ปรีวัตกักิตา ? อุทาหุ
จानโสว ตํ ปฏิภันตติ. น โข เม ภันเต อีมา คากาโย ปุฟเพ
ปรีวัตกักิตา, อถ โข จานโสว มํ ปฏิภันตติ. เตเนหิ ตํ วังคีส
ภียโยโส มัตตาย ปุฟเพ อปรีวัตกักิตา คากาโย ปฏิภันตติ. “เอว
ภันเตติ โข อายัสมา วังคีโส, ภควโต ปฏิสฺสุตฺวา ภียโยโส มัตตาย
ภควันตํ ปุฟเพ อปรีวัตกักิตาหิ คากาหิ อภิตถวิ

“อุมมัคคสฺส” มารัสส อภิภุญญ จรสิ ปภิชช ขิลาณิ,

ตํ บัลลธ พนฺธปมฺบุจกริ

อสิตํ ภาคโส ปวิภัชช.

โอชัสส หิ นิตถรณตฺถ

อเนกวิหิต มัคคํ อักขาติ,

ตัสฺส เจ อมเต อักขาเต

อัมมัททสา จิตา อลฺหิรา.

บัสสชตกริ อตวิจณ อัมม

ลัฟพทัญจัน อติกกมมัททล,

จตฺวา จ ลัจฉิกตฺวา จ

อัคคํ โส เทลยิ ทลฺลัญจัน.

เอว สุตฺเตเต อัมเม

โก ปมาโท วิชานตํ,

ตัสฺมา หิ ตัสส ภควโต สาสเน

อัมปมัตโต สทา นมัสสมฺมุติกเขตติ.

นวมิ โกณทัฬฺวสฺสตต.

เอกํ สมยํ ภควา ราชคเห วิहरติ เวฬุวนे กลันตกนิวาเป.
อถ โข อายัสมา อัมบวาโกณทัฬฺวโย สุกิริสฺสเวย เยน ภควา
เตนุปลังกมิ; อูปลังกมิตฺวา ภควโต ปาเทสุ สิริสา นิปตติว
ภควโต ปาทานิ มุเขน จ ปริจุมฺพติ ปาณิหิ จ ปริสम्मฺพาหติ
นามบฺบจ สาวะติ “โกณทัฬฺวโยหิ ภควา โกณทัฬฺวโยหิ สุกคตาติ.

* อ. เอว; ย. อุมมัคคปถ.

อด โข อายัสสัมโต วังคัสสัสส เอตทโหสิ “อโย โข อายัสสมา
 ษัณฺณาโกณฺฑัลโว สจฺจวิสเสว เยน ภควา เตนุปลังกมิ; อุปลังกมิตฺวา
 ภควโต ปาเทสฺส สิริสา นิปตติวฺวา ภควโต ปาทานิ มุเขน จ
 ปริจุมฺพติ ปาณํทึ จ ปริสํมฺพาหติ นามนฺจฺจ สาเวติ “โกณฺฑัลโวหํ
 ภควา โกณฺฑัลโวหํ สุกตาคิ. ยนฺนุนาหํ อายัสสมันตํ ษัณฺณาโกณฺฑัลโว
 ภควโต สัมมฺมุขา สรฺอุปาทิ คากาหิ อภิตถเวยฺยนฺติ. อด โข อายัสมา
 วังคัสโส อญฺญายาสนา เอกังสํ ชุตฺตวาสังคํ กวิตฺวา เยน ภควา
 เตนฺฉลิสมฺปณฺนาเมตฺวา ภควันตํ เอตทโวจ “ปฏฺฐิภาติ มํ ภควา,
 ปฏฺฐิภาติ มํ สุกตาคิ. ปฏฺฐิภาตุ ตํ วังคัสสาคิ ภควา อโวจ. อด โข
 อายัสมา วังคัสโส อายัสสมันตํ ษัณฺณาโกณฺฑัลโว ภควโต สัมมฺมุขา
 สรฺอุปาทิ คากาหิ อภิตถว

“พุทฺธานุพุทฺโธ โส เกโร

ลาภิ สุขวิหารานํ

ยํ สวเกณ บัตตัพพํ

สัพพัสส ตํ อนุปบัตตํ

มหานุกาโว เตวชีโว

โกณฺฑัลโว พุทฺธทายาโท ปาเท วันทติ สัตถุโนติ.

โกณฺฑัลโว ดิพฺพนิกฺกโม,

วิเวกานํ อภินฺนโส.

สัตถุสสาณการินา,

อัปปมัตตัสส ลิกฺขโต.

เจโตปริยายโกวิท,

ทสฺมิ โมคคัลลานุตตํ.

เอกํ สมยํ ภควา ราชคเห วิหริติ อัสสิคิลิบัลเล กาฬสิลาเย มหตา
 ภิกฺขุสงฺฆเณ สัทธํ บัณฺจมัตเตหิ ภิกฺขุสงฺฆเตหิ สัพเพเหว อรหันฺเตหิ. เตสํ
 สุกฺขา อายัสมา มหาโมคคัลลานเณ เจตสา จิตตํ สมมฺมเนสสิ วิปฺปมุตตํ นิรูปฺเพ.

อด โข อายัสสัมโต วังคัสสัสส เอตทโหสิ “อโย โข ภควา ราชคเห
 วิหริติ อัสสิคิลิบัลเล กาฬสิลาเย มหตา ภิกฺขุสงฺฆเณ สัทธํ บัณฺจมัตเตหิ
 ภิกฺขุสงฺฆเตหิ สัพเพเหว อรหันฺเตหิ, เตสํ สุกฺขา อายัสมา มหาโมคคัลลานเณ

เจตสา จิตต์ สมนันเนติ วิปัมมุตต์ นิรุปรี, ยันนุนาห์ อายัสมันต์
มหาโมคคัลลาน์ ภควโต สัมมุขา สรูปาหิ คาลาหิ อภิตถเวยยันติ. ออ โข
อายัสมา วังคีโส อัญจายาสนา เอกัง อุตตราสังคํ กริตฺวา เยน ภควา
เตนัณชลิมปนาเมตฺวา ภควันตํ เขตทโวจ “ปฏฺฐาติ มํ ภควา, ปฏฺฐาติ
มํ สุกตาทิ. “ปฏฺฐาติ ตํ วังคีสาติ ภควา อโวจ. ออ โข อายัสมา วังคีโส
อายัสมันต์ มหาโมคคัลลาน์ ภควโต สัมมุขา สรูปาหิ คาลาหิ อภิตถวิ

“นคัลล บัลเล อาสนี	มุนี ทุกขัลล ปารคฺ,
สาวกา ปิยุปาสันติ	เดวิชชา มัจจุหายิโน.
เต เจตสา อนุปริเยสติ	โมคคัลลानโน มหิทฺโธ,
จิตต์ เนล สมนันเนล	วิปัมมุตต์ นิรุปรี.
เอว ลัพพังคัลมบันน	มุนี ทุกขัลล ปารคฺ,
อเนกาการลัมบันน	ปิยุปาสันติ โคตมนฺติ.

เอกาทสมี คัคคราสุตต์.

เอก สมยํ ภควา จัมปาย วิหริ คัคคราย ปกัขรณียา ตีเร มหตฺ
ภิกขุลงฺเฆเน ลัทธึ บัณฺจิมตฺเตหิ ภิกขุสฺเตหิ สัตตฺหิ จ อุปาสกสฺเตหิ อเนเกหิ
จ เทวตาสหัลเลหิ. ตียาสลฺลํ ภควา อติโรจติ วัณฺเณน เจว ยสฺสา จ.

ออ โข อายัสมาโต วังคีลล เอตทโหสิ “อโย โข ภควา
จัมปาย วิหริ คัคคราย ปกัขรณียา ตีเร มหตฺ ภิกขุลงฺเฆเน ลัทธึ
บัณฺจิมตฺเตหิ ภิกขุสฺเตหิ สัตตฺหิ จ อุปาสกสฺเตหิ อเนเกหิ จ เทวตาสหัลเลหิ,
ตียาสลฺลํ ภควา อติโรจติ วัณฺเณน เจว ยสฺสา จ, ยันนุนาห์
ภควันตํ สัมมุขา สรูปาย คาลาย อภิตถเวยยันติ. ออ โข อายัสมา วังคีโส
อัญจายาสนา เอกัง อุตตราสังคํ กริตฺวา เยน ภควา เตนัณชลิมปนาเมตฺวา
ภควันตํ เขตทโวจ “ปฏฺฐาติ มํ ภควา, ปฏฺฐาติ มํ สุกตาทิ.
“ปฏฺฐาติ ตํ วังคีสาติ ภควา อโวจ. ออ โข อายัสมา วังคีโส

ภควันต์ สัมมุขา สรูปาย คากาย อภิตถิ

“จันโท ยถา วีตวลาหเก นเภา วิโรจติ วีตมโลว ภานุมา,
เอวัมปิ อังครส ตวั มหามนิ อติโรจติ ยสสา สัพพะโลกันติ.

ทว่าทสมัง วังคัสสยุดต.

เอกัง สมยํ อายัสสึมา วังคัสโส สาวัตถิยํ วิหริติ เซตวเน อนาถปณฺฑิตกัสส
อารามเ. เตเน โข ปน สมเยเน อายัสสึมา วังคัสโส อจิรอรหัตตปบัตโต
โหติ, วิมุตตัสสุโข ปญฺญัสสึเวทึ ตายํ เวลายํ อีมา คากาโย อภาติ

“กาเวยี่ยมัตตา วิจิริมหิ ปุพฺเพ คามา คามํ ปุรา ปุริ,
อถททตาม สัมพุทฺธํ สัทธา โน อุปบัชฺชช.
โส เม ธัมมมเทเลสิ ชันเธ อายदनานิ ธาตุโย,
ตัสสํหา ธัมมํ สุตฺวาน บัพฺพะ อนคาริย.
พหุณฺณ วต อตฺถาย ไทริยัมมชฺชมมา มุนิ,
ภิกฺขุณฺณ ภิกฺขุณฺณนํบจฺเย นิยามคตตทสา.
สํวาคตํ วต เม อภาติ มม พุทฺธัสส สันติเก,
ตัสสโส วิชฺชา อนุปบัตตา กตํ พุทฺธัสส สาสนํ.
ปุพฺเพเนวาคํ ชานามิ ทิพฺพจักขุ วิโลคิตํ,
เตววิชฺโช อธิธัมมปบัตโตมฺหิ เจโตปริยายโกวิโหติ.

วังคัสสยุดตํ สยุดต.

ตัสส อุตฺตานํ

“นิกขันตอริ เจว เปตฺถาอติมณฺเษนา,
อานันฺเตเน สุภาสิตา สาริปุตฺตปวารณา,
ปโรสทัสส โกณทณฺโป โมคคัลลํเนน คัคควา,
วังคเสน ทว่าทสาติ.

๘. วนลียัตติ.

ปจมี วิเวกสูตร.

เอวัมเม สุต. เอกं สมยं อัมภตโร ภิกขุ โกสเลสุ วิหริ
 อัมภตโรหมี วนลันเท. เตन โข ปน สมเยน โส ภิกขุ ทิวาวิหารคโต
 ปาปเก อกฺขเล วิตักฺเก วิตักฺเกติ เคนิสฺสึเต. อถ โข ยา ตัสมี วนลันเท
 อวิตฺตา เทวตา ตัสส ภิกขุโน อนุกัมปิกา อตฺถกามา ตं ภิกขุ สเวเขตฺตุมา
 เยน โส ภิกขุ เตนุปลงฺกมิ; อุนุปลงฺกมิตฺวา ตं ภิกขุ คางาหิ อชฺฌภาสิ

“วิเวกกาโมสิ วรํ ปวิญ्ञุโห อถ เต มโน นิจฺจรติ พหิตฺธา,

ตฺวํ ชโน ชนัสสมี วนยัสสฺส ชนํ ทตฺโต สฺขํ โหหิสิ วิตฺวาโค.

ขรตี ปชหาสิ สโต ภาวสิ สุตํ ตํ สารายาเม,

ปาตาจรโห หิ พุตฺตโร มา ตํ กามรโห อวหาวิ.

สกุโณ ยดา ปัสสุมฺหิโต วิธุนํ ปาตยติ สิตํ รช,

เอวํ ภิกขุ ปณานวา สติมา . ปาตยติ สิตํ รชณฺตี.

อถ โข โส ภิกขุ ตาย เทวตาย สเวหิตो สเวคมาปาเทติ.

พุทฺธิมํ อุมฺภจฺจานสูตรํ.

เอกं สมยं อัมภตโร ภิกขุ โกสเลสุ วิหริ อัมภตโรหมี
 วนลันเท. เตน โข ปน สมเยน โส ภิกขุ ทิวาวิหารคโต สุปติ.
 อถ โข ยา ตัสมี วนลันเท อวิตฺตา เทวตา ตัสส ภิกขุโน
 อนุกัมปิกา อตฺถกามา ตं ภิกขุ สเวเขตฺตุมา เยน โส ภิกขุ
 เตนุปลงฺกมิ; อุนุปลงฺกมิตฺวา ตं ภิกขุ คางาหิ อชฺฌภาสิ

“อุฏฺเฐหิ ภิกขุ กิ โสปี
 ชาติวรัลลํ หิ เต นีททา
 ยาย สัทธาบัพพะชิตโต
 ตเมว สัทธัง พรุเหหิ
 อนิจฺจา ชัตถวา กามา
 พัทธเรสุ มุตตํ อลิตํ
 นันทราคัลลํ วินยา
 ตํ ญานํ ปรมาทาตํ
 เกตฺวา อวิชฺชํ วิชฺชาย
 อโลกํ อนุปายาลํ
 อารทฺธวิริยํ ปหิตตตํ
 นิพพานํ อภิกังขณตํ

โก ชัตตโธ ลุปีเตน เต,
 ลัลลวิทลัลลํ รุบบโต.
 อคารธัมมาอนคาริย,
 มา นีททาย วลํ คมิตี.
 เยสุ มนฺโทว มุจฺฉิตโต,
 กัลลมา บัพพะชิตํ ตเป.
 อวิชฺชาสมตีกกมา,
 กัลลมา บัพพะชิตํ ตเป.
 อาสวานํ ปริกขยา,
 กัลลมา บัพพะชิตํ ตเป.
 นิจฺจํ ทฬิหปรักกม,
 กัลลมา บัพพะชิตํ ตเปติ.

ตติยํ กัลลปโคตตสุตตํ.

เอกํ สมมํ आयัสฺมา กัลลปโคตโต โกลเลสุ วิหริ อัมภตฺตริมํ
 วนลันเท. เตน โข ปน สมเยน आयัสฺมา กัลลปโคตโต ทิวาวิหารคโต
 อัมภตฺตริ เนตํ โอวทติ. อถ โข ยา ตัสฺมี วนลันเท อวิวตฺตา
 เทวตา आयัสฺมโต กัลลปโคตตลัลลํ อนุกัมป์กา อตฺตถกามา आयัสฺมนตํ
 กัลลปโคตตํ สเวเขตกามา เยนายัสฺมา กัลลปโคตโต เตนุปลังกมิ;
 อุปปลังกมิตฺวา आयัสฺมนตํ กัลลปโคตตํ คาถาหิ อัมภตฺตภาสิ

คิริทุคฺคจฺรํ เนตํ

อกาเล โอวทํ ภิกขุ

สุมนาติ น วิชานาติ

ธัมมัสฺสํ ภวัณฺณมานัสฺสํ

อัมปัมภตฺตริ อเจตลํ,

มนฺโทว ปฏฺฐาเกติ มํ.

อาโลเกติ น มัลลลิตี,

อตฺถํ พาโล น พุชฺฌติ.

สเจบิ ทส บัซโซเด

ธารยัสสสิ กัสสป,

เนว ทักขติ รูปานิ

จักขุ หิสัง น วิชชตีติ.

อด โข อายัสมา กัสสปโคตโต ตาย เทวตาย สเวชิตो สเวคมาปาทีติ
จตุตถัง สัมพหุสสุตตัง.

เอกัง สมยํ สัมพหุลา ภิกขุ โกลเลสุ วิหรัณตี อัมมบรรตัสสิ
วนสันเท. อด โข เต ภิกขุ วัสสิ วุตถา เตมาตัจจเยน จาริกิ
มกัมมัส. อด โข ยา ตัสสิ วนสันเท อธิวัตถา เทวตา เต
ภิกขุ อัมมัสสันตี ปริเทวามา ตาย เวลายํ อิมํ คามํ อภาสิ

“อติ วีย เมชชํ ขายติ พหุเก ทิสฺวาน วิวัตเต อาสเน,

เต จิตตกถา พหุสสุตา โกเม โคตมสาวกา คตาติ.

เอวํ วุตเต อัมมบรรตา เทวตา ตํ เทวตํ คากาย อัมมภาสิ

“มคธํ คตา โกลลํ คตา เอกัจจียา ปน วิชชัมมिया,

มกฺกยา วีย สจฺจารินอ อภิเกตํ วิหรัณตี ภิกขโวติ.

อัมมจํ อานันทสุตตัง.

เอกัง สมยํ อายัสมา อานันโท โกลเลสุ วิหริติ อัมมบรรตัสสิ
วนสันเท. เตเน โข ปน สมเยเน อายัสมา อานันโท อติเวลํ
คิหิสังกัปปัตติพหุโล วิหริติ. อด โข ยา ตัสสิ วนสันเท อธิวัตถา
เทวตา อายัสมาโต อานันทัสสิ อนุกัมมิกกา อตฺถกามา อายัสมันตํ
อานันทํ สเวเชตูกามา เยนายัสมา อานันโท เตนุปลังกมิ; อูปลังกมิตฺวา
อายัสมันตํ อานันทํ คากาย อัมมภาสิ

“รูกขมูลคหนํ ปลักกีย นิพฺพานํ ทพฺยัสสิ โอบัย,

ณาย โคตม มา ปมาโท ก็ เต มปิปปิกกา กริสังกัปปิตี.

อด โข อายัสมา อานันโท ตาย เทวตาย สเวชิตो สเวคมาปาทีติ.

ณัฏฐัง จิ อานุทัง สัตตัต.

เอกัง สมนัง อายัสสิมา อานุทังโธ โกลลเสสุ วิหริติ อัมภวตริสัม
 วนลันนเท. อถ โข อัมภวตริตา ดาวตัสสิกาเยกา เทวตาชาลิเน นาม
 อายัสสิมาโต อานุทังลลิต ปุณณทติเยกา เยนายัสสิมา อานุทังโธ
 เตนุปลังกมิ; อุปปลังกมิตวา อายัสสิมันตัง อานุทัง คายา อัมภณณาสสิ

“ตัตถ จิตตัง ปณเณหิ

ยัตถ เต วุคิตัง ปุเร,

ดาวตัสสิเกสุ เทเวสุ

ลลิตัง กามลลิตัง อัสสิ.

ปุรัทังโต ปุริวโต

เทวคณเณหิ โสภัสสิติ.

ทศคคตา เทวักขณวาโย

ลลิกายัสสิมา ปติญฺจิตา,

เต จาปิ ทศคคตา ลลิตตา

เทวักขณวาหิ บัตถิตตาติ.

น เต สุขัง ปชานันติ

เย น บัลลันนติ นันทน,

อวาฬัง นรเทวานัง

ตีสถานัง ยลลันนติ.

น ตวั พาลเ วิชานาสสิ

ยถา อรหตัง วโจ,

อนิจฺจา ลลิตเพ ลัมบารา

อุปัปาทวณณัมมิโน,

อุปัชฺชิตวา นิรุชณันติ

เตลลัง วุปลโม สุขโ.

นัตถิทานิ ปุณวาโส

เทวากายัสสิมา ชาลิเน,

วิกขณเณ ชาตัสสิลาโร

นัตถิทานิ ปุณพภโวติ.

ลลิตตัม นาคทตตัสสิตต.

เอกัง สมนัง อายัสสิมา นาคทตโต โกลลเสสุ วิหริติ อัมภวตริสัม
 วนลันนเท. เตน โข ปณ สมนเณ อายัสสิมา นาคทตโต อติกาเลน
 คามัง ปวิสติ, อติทิวา ปญฺจิกมตติ. อถ โข ยา ตัสสิมา วนลันนเท
 อธิวตถา เทวตา อายัสสิมาโต นาคทตตัสสิมา อานุทัง ปกา อตฺถกามา
 อายัสสิมันตัง นาคทตตัง ลัมเบเขตุกามา เยนายัสสิมา นาคทตโต เตนุปลังกมิ;

• ย. เทวักขณวาหิ.

อุปสังกมิตวา อายัสมันต์ นาคทัตต์ คากาหิ อัจฉณภาสิ
 “กาเล ปวิสส์ นาคทัตต์ ทิวา จ อาคันตีวา อติเวส
 จาริ, ลลัญโจ คหัญเจหิ สมานสุขทุกโข.
 ภายามิ นาคทัตต์ สุปปคัพภํ กเลสุ วินิพัทธ,
 มา เหว มัจจุรโย พลวโต อันตักลล วเลเมสตี.

อถ โข อายัสมา นาคทัตโต ตาย เหวตาย สัมเวชิตो สัมเวคมาปาทีติ.

อัญจัม กุลฉรณีสุตต์.

เอกํ สมยํ อัมภตโร ภิกขุ โกลเลสุ วิหริติ อัมภตโรสมิ
 วนลันเฑ. เตน โข ปน สมเยน โส ภิกขุ อัมภตโรสมิ กุเล
 อติเวส อัจฉณคัพภัสสโต วิหริติ. อถ โข ยา ตัสมิ วนลันเฑ
 อธิวตฺถา เหวตา ตัสส ภิกขุโน อนกัมปิภา อตฺถกามา ตํ ภิกขุ
 สัมเวชิตกามา ยา ตัสมิ กุเล กุลฉรณ ตัสสา วันณํ อภินิมมิตฺวา
 เยน โส ภิกขุ เตนอุปสังกมิ; อุปสังกมิตวา ตํ ภิกขุ คากาย อัจฉณภาสิ

“นทตฺเรสุ ลันจาเน สภาสุ ฐิยาสุ จ,
 ขนา ลคัมม มนฺเตนตี มัจจ ตลฺลจ กิมันตรณตี.
 พหุ หิ ลัทธา บัจจุหา ขมิตัพพา ตปัสสึนา,
 น เตน มังกุโหตัพพํ น หิ เตน กิลิสฺสติ.
 โย จ ลัททปริตฺตาสี วเน วาตมิโค ยนา,
 ลหุจิตฺโตติ ตํ อาหุ นาสลล สัมบัชชเต วตฺถนตี.

นวม วัชชีปุตตฺตสุตต์.

เอกํ สมยํ อัมภตโร วัชชีปุตตโก ภิกขุ เวสาลิย วิหริติ อัมภตโรสมิ
 วนลันเฑ. เตน โข ปน สมเยน เวสาลิย สัมพรัตติวาโร ๑ โหติ.
 อถ โข โส ภิกขุ เวสาลิย ตริยตาพิตฺวาหิตนิกฺโขสสัททํ สุตฺวา

ยุ. อ. สัมพรัตติจาโร.

ปริเทวมาโน ตถ ย เวลาย อิม คาล อภาสิ

“เอกกา มย อรัญเณ วิหราม อปวิจฺจว วนัสมิ ทารุก,
เอตาหิสิกาย รัตติยา โก สุนามเมหิ ปาปิโยติ.

อถ โข ยา ตัสมิ วนลันเฑ อวิวตฺตา เทวตา ตัสส ภิกฺขุโน
อนุกัมปิภา อตฺตคามมา ตํ ภิกฺขุํ ลเวเขตฺตคามมา เยน โส ภิกฺขุ
เตนุปสังกมิ; อุปสังกมิตฺวา ตํ ภิกฺขุํ คาถาย อชฺฌณภาสิ

“เอกโกว ตว อรัญเณ วิหริ อปวิจฺจว วนัสมิ ทารุก,
ตัสส เต พฺหกา ปหิณฺนติ เณรียกา วีย สัคคคามินฺนติ.

อถ โข โส ภิกฺขุํ ดาย เทวตาย ลเวหิโต ลเวคมาปาทีติ.
ทสมิ สชฺฌณายสุตฺต.

เอกํ สมยํ อรัญเณโร ภิกฺขุํ โกลเลสุ วิหริ อรัญเณรวรฺธมิ
วนลันเฑ. เตน โข ปน สมเณน โส ภิกฺขุํ ยํ สุกํ ปุพฺเพ
อติเวลํ สชฺฌณายพฺพโล วิหริ. โส อปเรน สมเณน อปฺปัสสํโก
ตุณฺหิภูโต ลกมายติ. อถ โข ยา ตัสมิ วนลันเฑ อวิวตฺตา
เทวตา ตัสส ภิกฺขุโน รัมมิ อสุณฺนํติ เยน โส ภิกฺขุํ เตนุปสังกมิ;
อุปสังกมิตฺวา ตํ ภิกฺขุํ คาถาย อชฺฌณภาสิ

“กัลลมา ตว รัมมปฺปานิ ภิกฺขุํ นาธยสิ ภิกฺขุหิ ลวลันโต,
สุตฺวาน รัมมิ ลกตูปฺปสาทํ ทิฏฺฐเวย รัมเม ลกตูปฺปสสันติ.
อหุ ปุเร รัมมปฺปเทสุ ฉนฺโท ยาว วิราเคน สมากมิมฺห,
ยโต วิราเคน สมากมิมฺห ยํ กิณฺจิจิ ทิฏฺฐจํ ว สุตํ มุตํ ว,
อรัญเณราย นิเกเขปนฺนาหุ สันโตติ.

เอกาทสฺมํ อโยนิโสมนสิการสุตฺต.

เอกํ สมยํ อรัญเณโร ภิกฺขุํ โกลเลสุ วิหริ อรัญเณรวรฺธมิ
วนลันเฑ. เตน โข ปน สมเณน โส ภิกฺขุํ ทิวาวิหารคโต ปาปเก

ชกฺสเล วิตักฺเก วิตักฺเกติ. เสยฺยถิ ? กามวิตักกํ พฺยาปาทวิตักกํ
 วิหีสาวิตักกํ. อถ โข ยา ตัสฺมี วณฺณเท อธิวตฺถา เทวตา ตัสฺส
 ภิกฺขุโน อนุกัมป์ยิกา อตฺถกามา ตํ ภิกฺขุํ สํเวเขตฺตุกามา เยน โส
 ภิกฺขุํ เตนุปลังกมิ; อุปปลังกมิตฺวา ตํ ภิกฺขุํ คาถาหิ อชฺฌมภาติ

“อโยนิโส มนสิการา โส วิตักฺเกหิ ชฺชชฺชติ,
 อโยนิโส ปญฺนิสฺสชฺช โยนิโส อนุวจิณฺตย.
 สัตถารํ ธมฺมํ อารพฺภ สํยํ สีสานิ วตฺตโน,
 อธิคฺฉนฺติ ปาโมชฺชํ ปิติสฺสุมสฺสยํ.
 ตโต ปามุชฺชพฺหุโล ทุกฺขสฺสสันตํ กริสฺสสฺสตี.

อถ โข โส ภิกฺขุํ ตาย เทวตตาย สํเวชิตโต สํเวคมาปาเทตี.
 ทฺวาทสมี มัชฌิมนฺตีกสูตต.

เอกํ สมยํ อํบฺบตโร ภิกฺขุํ โกสเลสุ วิหริติ อํบฺบตโรสฺมี
 วณฺณเท. อถ โข ยา ตัสฺมี วณฺณเท อธิวตฺถา เทวตา เยน
 โส ภิกฺขุํ เตนุปลังกมิ; อุปปลังกมิตฺวา ตัสฺส ภิกฺขุโน สันตึเก อิมิ คาถํ อภาติ

“จิตฺ มัชฌิมนฺตึเก กาเล สันนึสิณฺเนสุ บักฺขิสฺสุ,
 สณฺเตว พหฺรหารณฺณํ ตํ ภยํ ปฏิภาติ มํ,
 จิตฺ มัชฌิมนฺตึเก กาเล สันนึสิณฺเนสุ บักฺขิสฺสุ,
 สณฺเตว พหฺรหารณฺณํ สํ วติ ปฏิภาติ มนฺตึ.

เตรสมิ ปากตินทริยสูตต.

เอกํ สมยํ สัมพหุลา ภิกฺขุํ โกสเลสุ วิหรณฺตี อํบฺบตโรสฺมี วณฺณเท
 ชุทฺธตา ชุณฺณพีา จปฺลา มุขรา วิกิตฺถนฺวาจา มุญฺจิสฺสตีโน อสํปชานา
 อสฺมาหิตา วิพภันตจิตฺตา ปากตินทริยา. อถ โข ยา ตัสฺมี วณฺณเท
 อธิวตฺถา เทวตา เตสํ ภิกฺขุณํ อนุกัมป์ยิกา อตฺถกามา เต ภิกฺขุํ สํเวเขตฺตุกามา
 เยน เต ภิกฺขุํ เตนุปลังกมิ; อุปปลังกมิตฺวา เต ภิกฺขุํ คาถาหิ อชฺฌมภาติ

“สุขขีโน ปุเร อาสุ

อนิจจา มัตถัง เสดนา

โลเก อนิจจัง มัตถัง

ทปโป กัตถัง มัตถัง

ภุตวา ภุตวา นิพพชฌันติ

สัจจัสส อัมมัสส กัตถัง

อปวิฐจา อนาถา เต

เย โข ปมัตตทา วิหรันติ

เย อัมมปมัตตทา วิहरันติ

ภิกขุ โคตมสสาวกา,

อนิจจา สยนาสน.

ทุกขัสสัจจันต อภังกุ เต,

คาเม ความฉนิกา วีย.

ปาวคาเรสุ มัจฉิตา,

อิเธกัจเจ วาตาม.

ยถา เปตา ตเถว เต,

เต เม สันถาย ภาสิต,

นโม เตสึ กโรมหันติ.

อถ โข เต ภิกขุ ตาย เทวตตาย สัมเวชิตา สัมเวคมาปาทุณฺติ.

จุทกสมิ ปทุมปุปฺผสัจจัต.

เอกิ สมยิ อัมมัตโร ภิกขุ โกลเลสุ วิหรติ อัมมัตโรสมิ

วนสัจจเท. เตเน โข ปน สมนเยน โส ภิกขุ มัจฉาภัตต มัตถังปาทปฏิภังกนฺโต

โปกัชนโร โอคเหตฺวา ปทุมํ อุลลัสสติ. อถ โข ยา ตัสสมี วณสัจจเท

อริวตฺตา เทวตา ตัสส ภิกขุโน อญฺญัมมิกา อตฺถกามา ตํ ภิกขุ สัมเวชิตกามา

เยเน โส ภิกขุ เตนุปัสสมิ; อุปัสสมิตฺวา ตํ ภิกขุ คากาย อัมมณภาสิ.

“ยเมต วาริชํ ปุပ္ผิ

เอกัจจเมตฺ เถยฺยานิ

น หรามิ น ภวัชามิ

อถ เกเน น วณฺเณเน

ยวํย ภัสสาณิ ขณฺติ

เอว อากินฺณกัมมณฺโต

อากินฺณจฺจุโธ ปริโส

ตัสสมี เม วณฺณ นัตถิ

อทินฺนํ อุลลัสสติ,

คัมภีรฺตเถโนสิ มาริสาติ.

อวา สัมมามิ วาริชํ,

คัมภีรฺตเถโนติ วุจฺจติ.

ปณฺทริกานิ ภวัชติ,

กัสสมา เอโส น วุจฺจติ.

ขติเวลลว มกฺกชิต,

ตัจจํ อรหามิ วัตตเว.

อนังคนัลล โปลลัลล	นิจจํ สจิจเวลิโน,
วาลัคคมัตตํ ปาบัลล	อัพภามัตตํ ขายตติ.
อัทธํ มํ ยักข ชานาลิ	อโธ มํ อนุกัมปสิ,
ปุนนํ ยักข วัชชาลิ	ยथा บัลลลลิ เขตติ.
เนว ตํ อปชีวามิ	นํ เต ภาทักกัมมิตเต,
ตวเมว ภิกขุ ชานะย	เยน คัจฉะย สัคคินันติ.
อถ โข โส ภิกขุ ตาย เทวตาย	ลํเวชิตอ ลํเวคมาปาที่ติ.

วนลัยุตต์ สมันต.

ตัสสัทธานํ

“วิเวกํ อุมํปญ्ञานันจ	กัลลปโคตเตน สัมพพลา,
อานันโต อนนุทตฺตจ	นาคทตฺตจํ กุลมรณ,
วัชชปุตโต จ เวลล	ลัชฌาเยน อโยนิโส,
มัจฉนันทกาดัมมิ ปากตินทริยา	ปทุมปุป્เพน จุทฺทล ภเวติ.

๑๐.— ยักข์ลียัตต์.

ปรจมี อินทกสุตต์.

เอวัมเม สุตฺ. เอกํ สมยํ ภควา ราชคเห วิหริติ อินทกุญฺเญ
 บัพฺพเต อินทกัลลํ ยักข์ลึลลํ ภวเน. อถ โข อินทโก ยักข์โ ขเณ
 ภควา เตนุปลังกมิ; อุปลังกมิตฺวา ภควันตํ คาถาย อชฺฌณภาสิ

“รूपํ น ชีวันติ วทนฺติ พุทฺธา

กุตฺลลํ อัญฺจียกมฺปิณฺฑเมติ

ปรจมี กลลํ โหติ

อัพพุทฺธา ชายเต เปสึ

ชนา ปลสาชา ชายันติ

ยัณฺจลลํ ภุณฺขติ มาตา

เตน โส ตตฺถ ยาเปติ

กถํ นวํ วัณฺทมิ สรร,

กถํ นวํ ลัชฺชติ คัพภัสสิมินฺติ.

กลลา โหติ อัพพุท,

เปสึ นิพฺพตฺตํ ชโน,

เกสา โลมา นขาปิ จ.

อณฺเณ ปาณํจ โภชนํ,

มาตฺกฺจฺฉิตโต นโรติ.

ทุติยํ สักกสุตต์.

เอกํ สมยํ ภควา ราชคเห วิหริติ ติชฺฌณกุญฺเญ บัพฺพเต. อถ โข
 ลักกณามโก ยักข์โ ขเณ ภควา เตนุปลังกมิ; อุปลังกมิตฺวา ภควันตํ
 คาถาย อชฺฌณภาสิ

“ลัพฺพคณํปํปนีลลํ

ลสมณฺลลํ น ตํ ลาคู

เยน เกนจิ วัณฺณเณน

น ตํ อรหติ ลัปฺปัลโล

มนสา เจ ปลันเณน

น เตน โหติ ลยฺตุโต

วิปฺปมุตฺตลลํ เต สโต,

ยทฺธมฺมมนุสฺสาสตีติ.

ลวํโส ลักก ชายติ,

มนสา อนุกัมมิตุ.

ยทฺธมฺมมนุสฺสาสตี,

ยานุกัมปํ อนุกฺทฺยาติ.

ตติยํ สฺวจิโลมสฺสยัตต์.

เอกํ สมยํ ภควา คยาเย วโรติ ฐักกิตมฺมํเจ สฺวจิโลมสฺส ยักขสฺส ภวเน.
เตน โข ปน สมเยน ชโร จ ยักโข สฺวจิโลโม จ ยักโข ภควโต อวิทูเร
ชติกกมฺมํติ. อถ โข ชโร ยักโข สฺวจิโลมํ ยักขํ เอตทโวจ “เอโส
สมโณติ. เนโส สมโน, สมณโก เอโส, ยาว ชานามิ ยถิ वा โส สมโน
ยถิ वा สมณโกติ. อถ โข สฺวจิโลโม ยักโข येन ภควา เตนุปลังกมิ;
อุปลังกมิตฺวา ภควโต กายํ อุปนาเมสิ. อถ โข ภควา กายํ อุปนาเมสิ.
อถ โข สฺวจิโลโม ยักโข ภควันตํ เอตทโวจ “ภายสิ มํ สมณชาติ.
น ชฺวํหํตํ อวฺโส ภายามิ, อปิ จ เต สัมผัสฺสโส ปาปโกติ.
บัปฺหํ ตํ สมณ ปุจฺฉนฺสฺสํมิ; สเจ เม สมณ น พฺยํการิस्सฺส, จิตฺตํ वा เต
ชิปฺสฺสํมิ, หทยํ वा เต ฆาเลสฺสํมิ, ปาเทสฺสุ वा คเหตฺวา ปารคังคาย
ชิปฺสฺสํมิ. น ชฺวํหํตํ อวฺโส บัลลํมิ สเทเวगे โลเก สมารगे
สพฺพหํมเก สลลํสมณพฺพรํหฺมนิยา ปชาย สเทวมนุสฺสํยา; โย เม จิตฺตํ वा
ชิเปยฺย, หทยํ वा ฆาเลยฺย, ปาเทสฺสุ वा คเหตฺวา ปารคังคาย ตีเร
ชิเปยฺย; อปิ จ ต्वํ อวฺโส ปุจฺฉนฺ ยถากังชลฺลิตี.

“ราโค จ โทโส จ กุโตนิทานา
กุโต สมฺภูจาย มโนวิตักกา
ราโค จ โทโส จ อิตฺอนิทานา
อิตฺอ สมฺภูจาย มโนวิตักกา
เถนฺหา ชัตตลัมภฺตา
ปฺนุ วิสฺสํตา กาเมสฺสุ
เย นํ ปชานนฺติ ยโตนิทานํ
เต ทุตฺตรํ โอชมิมิ ตรณฺติ

อตฺติ วติ โลมหํโส กุโตชา,
กุมารกา อํมิวาลลํชฺชนฺตติ.
อตฺติ วติ โลมหํโส อิตฺอชา,
กุมารกา อํมิวาลลํชฺชนฺติ.
นิโคโรธลฺลเสว ชนฺธชา,
มาลฺลา วิตฺตา วเน.
เต นํ วินฺเทนฺติ สฺวโนหิ ยักข,
ชติณฺณปฺพทํ อุปนฺทภวํยาติ.

จตุตถัม มณิกัทธสุตตัม.

เอกัม สมมัม ภควา มคเธสุ วิหริติ มณิมาฬิเก เจติเย มณิกัทธัสส
ยักขัสส ภวเน. อถ โข มณิกัทธโต ยักโข येन ภควา เตनुปลังกมิ;
อุปลังกมิต्वा ภควโต สันติเก อิมं คามं อภาสี

(สติมโต สทา ภาทัง	สติมา สุขเมธติ,
สติมโต สุเว เสยโย	เวรา จ ปริมุจจิตติ.)
สติมโต สทา ภาทัง	สติมา สุขเมธติ,
สติมโต สุเว เสยโย	เวรา น ปริมุจจิตติ.
ยัสส สัพพัมโหรัสติ	อหิสาย รโต มโน,
เมตตัสส สัพพัญญูเตสุ	เวรณัตถัสส น เกณจิตติ.

ปัจจุณัม สานุสุตตัม.

เอกัม สมมัม ภควา สาวัตถิโย วิหริติ เขตวเน อนาถปัจจุณิกัสส
อารามे. เตน โข ปน สมเยน อัจฉริยัสส อุปาสิกา สานุ
นาม ปตฺโต ยักเขน คหิโต โหติ. อถ โข สา อุปาสิกา ปริเทวมานา
ตายเ วเลายเ อิมา คาคาโย อภาสี

“จาตุทฺทลลัม ปัจจทลลัม	ยา จ บักขัสส อัญจิม,
ปาริหาริกบักขณัง	อัญจันตลลมาคต.
อุโปสถัม อุปวสันติ	พรหมจริยัม จรณติ ये,
น เตหิ ยักขา กิพฺพันติ	อิตติ เม อรหุตํ สุต.
สทาณิ อชชัม บัลลลามี	ยักขา กิพฺพันติ สานุมาติ..
จาตุทฺทลลัม ปัจจทลลัม	ยา จ บักขัสส อัญจิม,
ปาริหาริกบักขณัง	อัญจันตลลมาคต.
อุโปสถัม อุปวสันติ	พรหมจริยัม จรณติ ये,

* พ. มีรมมโปตถเก เวายเ คาคา น ทิลลิตติ.

น เตหิ ยักขา กัณ्हันตี
 สานุ ปุพฺพํ วัชฺชาลี
 มากาลิ ปาปํ กัมมํ
 สเจว ปาปํ กัมมํ
 น เต ทุกฺขา ปมุตฺตยัตติ
 มตฺ วา อัมมํ โรหณฺตี
 ชวณฺตี อัมมํ บัลลฺลณฺตี
 มตฺ วา ปุตฺต โรหณฺตี
 โย จ กาเม จชิตฺวาน
 ตฺ วาปิ ปุตฺต โรหณฺตี
 กุกฺกฬิ อุกฺกโต ตาต
 นรกา อุกฺกโต ตาต
 อภิธาวถ ภักทฺมฺเต
 อาทิตฺตา นิพฺภตฺ ภณฺทํ

สาหุ เต อรหตฺ สุตฺ.
 ยักขานํ วณฺํ อิทํ,
 อาว วา ยทิ วา รโห.
 กวิสฺสลิ กโรสิ วา,
 อุပ္ปัจฺจาปิ ปลายโตติ.
 โย วา ชีวํ น ทิสฺสติ,
 กัสฺมา มํ อัมมํ โรหสฺสติ.
 โย วา ชีวํ น ทิสฺสติ,
 ปุณฺ ราคัจฺฉเต อิตฺ.
 ปุณฺ ชีวํ มโต หิ โส.
 กุกฺกฬิ ปติตฺตมิจฺฉติ,
 นรกํ ปติตฺตมิจฺฉติ.
 กัสฺส อุกฺกมาปยามเส,
 ปุณฺ ทียฺหิตฺตมิจฺฉติ.

ฉัญฺจํ ปิยังฺกรสุตฺตํ.

เอกํ สมยํ อายัสฺมา อนรุตฺโต สาวตฺถิยํ วิหริติ เขตฺตเน
 อนาถบิณฺฑิกัสฺส อารามे. เตเน โข ปุณฺ สมนเณ อายัสฺมา อนรุตฺโต
 รัตติยา บัจฺจุตฺตสมยํ บัจฺจุตฺตํ ฐมฺมปทานิ ภาสติ. อถ โข ปิยังฺกรมาตา
 ยักขินี ปุตฺตํ เหว โตเลสิ

“มา ลักทฺมกริ ปิยังฺกร ภักชฺ ฐมฺมปทานิ ภาสติ,
 อปิ จ ฐมฺมปทํ วิชานิเย ปุณฺณิขฺเชม หิตาย โน ลียาติ.
 ปาณฺณสุ จ ลักขณฺนามเส ฐมฺมปทานมฺสา น ภณฺนามเส,
 ลักเชม ลักขณมฺตฺตโน อปิ มุจฺเจม ปิถาจาโยนิยาติ.

สัจจัตถ์ ปุณณพัสส

เอก สมน ภควา สววัตถิ วิหริเต เวทนเ อนาถบิณฑิกัสส
 ขารามเ. เตน โข ปน สมเยน ภควา ภิกขุ นิพพานปฏิสยัตตาย
 ธัมมียา กวาย สันตัสเสติ สมาทเปติ สมุตเตเชติ สัมปทเสติ, เต จ
 ภิกขุ อัญจิกัตวา มนสิกัตวา สัพพะเจตโส สมนันนาหริตวา โอหิตโสตา
 ธัมม สุนันติ. อถ โข ปุณณพัสสมาทา ยักขิณ ปุตตัง เหว โตเสสิ

“ตุนีหิ อุตตริเก โหหิ
 ยาวาหิ พุทธเสฏฐัสส
 นิพพานัง ภควา ขาห
 อติเวลา จ เม โหติ

ปิโย โลเก สโก ปุตโต
 ตโต บิยตร มัยหิ
 น หิ ปุตโต ปติ วาปี
 ยถา สัทธัมมัสสวณ
 โลเก ทุกขปรตัสสิ
 ขรามรณโมกขาย

ติ ธัมม สโตมิจฉามิ
 ธัมม น พยาหริตัสมา
 ธัมมเมว นิสาเมหิ
 สัทธัมมัสส อนันตนาถ

เอส เทวมนุสสานัง
 พุทโธ อันทิมสารีโร
 สาธุ โข บิณฑิกโต นาม
 ปุตโต เม พุทธเสฏฐัสส

ตุนีหิ โหหิ ปุณณพัส,
 ธัมม สโตสสามิ สัตถุน.
 สัพพะคณันตปโมจน,
 อัสสิ ธัมเม ปิยายนา.

ปิโย โลเก สโก ปติ,
 อัสสิ ธัมมัสส มัคคณา.
 ปิโย ทุกขา ปโมจเย,
 ทุกขา โมเจติ ปาณิน.

ขรามรณสยัตเต,
 ย ธัมม อภิสัมพุท,
 ตุนีหิ โหหิ ปุณณพัสสุติ.

ตุนีหิ กวาทายมุตตรา,
 สัทธัมมัสสวณ สุก,
 ธัมม ทุกขิ จรามเส.
 สัมมุพพิทานัง ปกังกร,
 ธัมม เทเสติ จักขมา.

ปุตโต ขาโต อเร สโย,
 ธัมมสัทธ ปิยายติ.

ปณัฟฬุ สุษิ โหหิ
ทัญญานิ อริยสัจจานิ

อัสสาหัมหิ สมุคคตา,
อุตตราปิ ลูณาทุ เมติ.

อัญจัม สุตตัสสุตต.

เอกัง สมยํ ภควา ราชคเห วิหริติ สัตวเน. เตน โข ปน
สมเยน อนาถบิณฑิกโก คหปติ ราชคหํ อนุมุบัตโต โหติ เณจิ
เทว กรณเเยน. อัสโสสิ โข อนาถบิณฑิกโก คหปติ “พุทโธ ภี
โธเก อุมุบัตโตโนติ, ตาว เทว จ ปน ภควันตํ ทัสสณาย อุปสังกมิตฺวาโม
โหติ. อถ โข อนาถบิณฑิกัสส คหปติสส เอตทโหสิ “อกาโล
โข อัสซ ภควันตํ ทัสสณาย อุปสังกมิตฺว, เสวทานาหํ กาเลน ภควันตํ
ทัสสณาย อุปสังกมิตฺวามิ. พุทฺธคตาย สติยา นิบฺบิซฺซิ, รัตติยา
สุทฺธํ ดิกขัตตํ วุญฺญาสิ “ปภาตณฺตี มัลลมาโน. อถ โข อนาถบิณฑิกโก
คหปติ เยน ลิวถิกทวารํ เตนุปสังกมิ. อมนุสฺสา ทวารํ วิวริตุ. อถ โข
อนาถบิณฑิกัสส คหปติสส นครมฺหา นิกขมณฺตัสส อาโลโก อเนตรธายิ,
อเนธกาโร ปาตุโรหสิ, ภัยํ ฉมฺภิตตํ โลมหโส อุกฺพาภิ. ตโต จ
ปุน นิวัตติตฺวาโม อโหสิ. อถ โข ลิวโก ยักโข อเนตรวิโต สทฺทํ อมนุสฺสาเวสิ

“สตํ หัตถํ สตํ อัสสา	สตํ อัสสตรํ. ภา,
สตํ กัลปวาสหัสสานิ	ชามุตฺตมณิกุณฺฑลา,
เอกัสส ปทวิทวารัสส	กลํ นาคขณฺตี โสฬส.
อภิกกม คหปติ	อภิกกม คหปติ,
อภิกกมนนฺเต เสยโย	โน ปญฺจิกกมนนฺติ.

อถ โข อนาถบิณฑิกัสส คหปติสส อเนธกาโร อเนตรธายิ, อาโลโก
ปาตุโรหสิ, ภัยํ อโหสิ ภัยํ ฉมฺภิตตํ โลมหโส โส ปญฺจิปัสสัสมิภิ.
ทุติยัมปิ โข อนาถบิณฑิกัสส คหปติสส อาโลโก อเนตรธายิ,
อเนธกาโร ปาตุโรหสิ, ภัยํ ฉมฺภิตตํ โลมหโส อุกฺพาภิ. ตโต จ ปุน

นิวัตติตถุโกโม อโหสิ. ทุติยัมปิ โข ลิวโก ยักโข อันตรหิตโต สัททมนุสฺสลาเวสิ

“สตํ หัตถํ สตํ อัสสา ะเปฯ กลํ นาคะขณฺณํติ โสฬสิ.

อภิกกม คหปติ

อภิกกม คหปติ,

อภิกกมนันเต เสยโย

โน ปฏิกกมนันติ.

อถ โข อณฺาณบิณฺฑิกัสส คหปตัสส อันธกาโร อันธราธิ, อาโลโก
ปาตฺรโหสิ, ยํ อโหสิ ฃยํ ฃมฺภิตตํ โลมหโส โส ปฏิบิบัลลัมภิ.

ตติยัมปิ โข อณฺาณบิณฺฑิกัสส คหปตัสส อาโลโก อันธราธิ,
อันธกาโร ปาตฺรโหสิ, ฃยํ ฃมฺภิตตํ โลมหโส ขุทปาติ. ตโต จ
ปฺนํ นิวัตติตถุโกโม อโหสิ. ตติยัมปิ โข ลิวโก ยักโข อันตรหิตโต
สัททมนุสฺสลาเวสิ

“สตํ หัตถํ สตํ อัสสา

ะเปฯ กลํ นาคะขณฺณํติ โสฬสิ.

อภิกกม คหปติ

อภิกกม คหปติ,

อภิกกมนันเต เสยโย

โน ปฏิกกมนันติ.

อถ โข อณฺาณบิณฺฑิกัสส คหปตัสส อันธกาโร อันธราธิ,
อาโลโก ปาตฺรโหสิ, ยํ อโหสิ ฃยํ ฃมฺภิตตํ โลมหโส
โส ปฏิบิบัลลัมภิ. อถ โข อณฺาณบิณฺฑิกโก คหปติ เยน
สํวณํ เตนฺูปตังกมิ. เตน โข ปน สมนฺเณ ภาควา รัตติยา
บิจัจฺจสสมยํ บิจัจฺจจาย อัสสเนกาเส จังกมติ. อทฺทสา โข ภาควา
อณฺาณบิณฺฑิกโก คหปติ ทฺุโรโตว อาคัจฉณฺ์ติ; ทิสฺวาน จังกมา
โอโรหิตฺวา บิณฺณวตฺเต อาสเน นิสฺสิ. นิสฺซช โข ภาควา
อณฺาณบิณฺฑิกโก คหปติ เอตทโวจ “เอหิ สุตฺตํตาติ. อถ โข อณฺาณบิณฺฑิกโก
คหปติ “นาเมเน มํ ภาควา อาลปตฺติ ตตฺถเว ภาควาโต ปาเทสุ
สิริสา นิปตติว ภาควณฺ์ติ เอตทโวจ “กัจจิจิ ภาณฺ์เต ภาควา สุขํ วสิตฺถาติ.”

• พ. เหว; ย. สุขุมสยิตถาติ.

“สัพพทา เว สุขํ เสติ   พราหฺมโณ ปรีณิพฺพุโต,
โย น ลิมฺปติ กาเมสุ   สัตถุโต นิรูปิ.
สัพพา อาสํตติโย चेตฺวา   วินิยฺย ททเย ทวํ,
อุปสันฺโต สุขํ เสติ   สันตํ บัปปิเยยฺย เจตสาติ.

นวมํ สุกกาสุตฺตํ (๑).

เอกํ สมยํ ภควา ราชคเห วิหริติ เวฬุเน กลันทกนิวาเป.
เตน โข ปน สมเยน สุกกา ภิกฺขุนี้ มหติยา ปรีสาเย ปรีวูตา
ธมฺมํ เทเสติ. อถ โข สุกกาเย ภิกฺขุณิยา อภิปฺปสันฺโน ยักโข
ราชคเห วติกาเย วติกํ สิงฆาญฺเณน สิงฆาญฺกํ อุปสงฺกมิตฺวา ตายํ
เวลายํ อีมา คาลาโย อภาสิ

“กิมเม กตทา ราชคเห มนุสฺสา   มรुปิตาว เสเยเว,
เย สุกกํ น ปิยรุปาสนฺติ   เทเสนฺตํ อมตํ ปทํ.
ตณฺหา ปน อปฺปวิญฺญานิยํ   อเสนฺนโกโมฆวํ,
บิวันฺติ มัลลเเว ลัปปิณฺณา   วลาหกมิว บันฺนคฺคฺติ.

ทลัม สุกกาสุตฺตํ (๒).

เอกํ สมยํ ภควา ราชคเห วิหริติ เวฬุเน กลันทกนิวาเป.
เตน โข ปน สมเยน อวิจฺจตโร อุปาสโก สุกกาเย ภิกฺขุณิยา
โกชนํ อทาสิ. อถ โข สุกกาเย ภิกฺขุณิยา อภิปฺปสันฺโน ยักโข
ราชคเห วติกาเย วติกํ สิงฆาญฺเณน สิงฆาญฺกํ อุปสงฺกมิตฺวา ตายํ
เวลายํ อิมํ คาลํ อภาสิ

“อุปฺปจฺจํ วต ปสฺวิ พุทฺโธ   ลัปปิณฺโวลเเว วตายมฺอุปาสโก,
โย สุกกาเย อทาสิ โกชนํ   สัพพคณฺเณหิ วิปฺปมุตฺตํ ตายาติ.

เอกาทศมัม จีราสุตตัม.

เอกัม สมนัม ภควา ราชคเห วิหริติ เวฬุเน กลันทกนิวาเป. เตเน
โฆ ปน สมนเยน อลลนตโร อปาสโก จีรายัม ภิกขุณียา จีวรํ อทาสี.
อด โฆ จีรายัม ภิกขุณียา อภิปัสสันโน ยักโข ราชคเห รติกาเย รติกัม
สิงฆาญเณน สิงฆาญกัม อปัสสังกมิตวา ตายัม เวลายัม อิมํ คามํ อทาสี

“ปุลลํ วต ปสฺสว พุทฺธํ สัมมสัมมา วิชิตวา
โย จีราย อทาสี จีวรํ สัพพะโยเคหิ วิปรมุตตายาติ.

ทวารทศมัม อาฬวกสุตตัม.

เอวัมเม สุตํ. เอกัม สมนัม ภควา อาฬวียัม วิหริติ อาฬวกัสส
ยักขัสส กวเน. อด โฆ อาฬวกโก ยักโข เยเน ภควา เตเนปัสสังกม;
อปัสสังกมิตวา ภควันตัม เอตทโวจ “นิกขม สมนนาติ. “สาธวสุตติ
ภควา นิกขมิ. ปวีส สมนนาติ. “สาธวสุตติ ภควา ปาวีสี. ทติยัมปิ
โฆ อาฬวกโก ยักโข ภควันตัม เอตทโวจ “นิกขม สมนนาติ. “สาธวสุตติ
ภควา นิกขมิ. ปวีส สมนนาติ. “สาธวสุตติ ภควา ปาวีสี. ทติยัมปิ
โฆ อาฬวกโก ยักโข ภควันตัม เอตทโวจ “นิกขม สมนนาติ. “สาธวสุตติ
ภควา นิกขมิ. ปวีส สมนนาติ. “สาธวสุตติ ภควา ปาวีสี. จตุตถัมปิ
โฆ อาฬวกโก ยักโข ภควันตัม เอตทโวจ “นิกขม สมนนาติ. น
ชวหา อวสุโต นิกขมิสสามิ, ยันเต กรณียํ ตํ กโรหิติ. ปัลลํ ตํ
สมณ ปจฺจนิสสามิ; สเจ เม น พยากรัสสสิ, จิตตํ วา เต
ชิปัสสามิ, หทยํ วา เต ฆาเลสสามิ, ปาเทสุ วา คเหตฺวา ปารังคคาย
ชิปัสสามิ. น ชวหานตัม อวสุโต ปัสสามิ สเทวเก โลเก สมารเก
สพฺพหิมเก สัสสมณพฺพหิมณียา ปชาย สเทวนุสสาเย, โย เม จิตตํ
วา ชิเปยฺย หทยํ วา ฆาเลยฺย ปาเทสุ วา คเหตฺวา ปารังคคาย

ยุ. เอว; ส. จีราย.

ขเปยฺย; อปฺป จ ตวํ อาวุโส ปุณฺณ ยทา กัณฺฐีตี.

“กัณฺฐอ วิตตํ ปุริสัสส เสฏฺฐจํ
 กัณฺฐุ หเว สาธุตโร รุสํ
 สักกํ วิตตํ ปุริสัสส เสฏฺฐจํ
 สักกํ หเว สาธุตโร รุสํ
 กณฺธุ ตรติ โอฆํ
 กณฺธุ กุณฺธมัจเจติ
 สักกํ ตรติ โอฆํ
 วิริเยน กุณฺธมัจเจติ
 กณฺธุ ลภเต บัณฺณํ
 กณฺธุ กิตฺติํ บัปฺโปติ
 อัสมิ โลกา ปโร โลกํ
 สักกํ ททาโน อรหตํ
 สักกํ ลภเต บัณฺณํ
 ปฏฺวิรูปการี อรฺว
 สักกํ กิตฺติํ บัปฺโปติ
 ยัสส เตเต จตุโร อัสมิมา
 สักกํ อัสมิโม อิติ จาโค
 อัมมํ อัมมํ เวปํ ปุจฺฉัสสํ
 ยทิ สักกํ ทมา จาคา
 กณฺณํ ทานิ ปุจฺฉเยยํ
 โยหํ อัสสํ ปชานามิ
 อัตถาย วต เม พุทฺโธ
 โยหํ อัสสํ ปชานามิ

กัณฺธุ สจฺจินฺนํ สุขมาวหาติ,
 กณฺธุ ชีวํ ชีวตมาหุ เสฏฺฐจันตี.
 อัสมิ สจฺจินฺโน สุขมาวหาติ,
 บัณฺณวาชีวํ ชีวตมาหุ เสฏฺฐจันตี.
 กณฺธุ ตรติ อัมมํ,
 กณฺธุ ปุริสฺสณฺฑิตํ.
 อปฺปมาเทน อัมมํ,
 บัณฺณาย ปุริสฺสณฺฑิตํ.
 กณฺธุ วินทเต ธนํ,
 กณฺธุ มิตฺตานิ คณฺณติ,
 กณฺธุ เปจฺจ น โสจตี.
 อัสมิ นิพฺพานบัตติยา,
 อปฺปมัตโต วิจกฺกน.
 อญฺ्ञาตา วินทเต ธนํ,
 ททํ มิตฺตานิ คณฺณติ.
 สักกํ สสฺสํ ขรเมลิโน,
 ส เว เปจฺจ น โสจติ.
 ปุณฺณ สมนพฺรหฺมณ,
 ชันตีเย ภิยฺโยธ วิชฺชตี.
 ปุณฺณ สมนพฺรหฺมณ,
 โย อัตถโก สัมปฺปายโก.
 วาสาเยวิมาคมา,
 ยัตถํ ทินฺนํ มหํ ปุณฺณ,

โส อหํ วิวิธัสสามิ   คามา คามํ ปุรา ปุริ,
 นมัสสึมาโน สัมพัทฺธํ   ธัมมัสสํ จ สุตฺตมัตถํ.

ยักขสยัตตํ สมัตตํ.

ตัสสสุทฺธานํ

“อินทโก ลักกฺขุจิ จ   มณิกทฺโท จ ฐาน จ,
 บิยังกรปฺนพฺพสฺส   สุตฺตโต จ เทว สุกกา จีรา
 ธาฬฺวเกณ ทฺวาทสาดิ.

๑๑.—ลักกัณฺณียัตถิ.

ปจฺมวັคโค ปจฺโม.

ปจฺมํ สຸວິຣຸດຕັ.

ເວັມໄມ ສຸດ. ເບັກ ສມຍ໌ ກຄວາ ສາວັດດີຍ໌ ວີຮວຕີ ເຂຕວເນ
 ອນາດບັນທິກັສສ໌ ອາຣາເມ. ດັຕ໌໌ ໂຂ ກຄວາ ກິກຊ໌ ອາມັນເຕລີ “ກິກຊ໌ໂວຕີ.
 “ກັທັນເຕຕີ ເຕ ກິກຊ໌ ກຄວໂຕ ບັຈຈັສໂສຊຸ. ກຄວາ ເອຕໂວຈ “ກູຕປຸຟຸ
 ກິກຊ໌ເວ ອສຸຣາ ເທເວ ອກິຍັດຸ. ອດ ໂຂ ກິກຊ໌ເວ ສັກໂກ
 ເທວານມິນໂທ ສຸວິຣ໌ ເທປຸດຕັ ອາມັນເຕລີ “ເອເຕ ດາຕ ສຸວິຣ໌ ອສຸຣາ
 ເທເວ ອກິຍັດຸ, ດັຈັນ ດາຕ ສຸວິຣ໌ ອສຸເຣ ບັຈຈຸຍາທິຕີ. “ເວັ
 ກັທັນຕວາຕີ ໂຂ ກິກຊ໌ເວ ສຸວິໂຣ ເທປຸດໂຕ ສັກກັສສ໌ ເທວານມິນໂທ
 ປຼູສັສຸຕຸວາ ປມາທ໌ ອາປາເທລີ.

ທຸຕິຍ໌ມ໌ບີ ໂຂ ກິກຊ໌ເວ ສັກໂກ ເທວານມິນໂທ ສຸວິຣ໌ ເທປຸດຕັ
 ອາມັນເຕລີ “ເອເຕ ດາຕ ສຸວິຣ໌ ອສຸຣາ ເທເວ ອກິຍັດຸ, ດັຈັນ ດາຕ
 ສຸວິຣ໌ ອສຸເຣ ບັຈຈຸຍາທິຕີ. “ເວັ ກັທັນຕວາຕີ ໂຂ ກິກຊ໌ເວ ສຸວິໂຣ
 ເທປຸດໂຕ ສັກກັສສ໌ ເທວານມິນໂທ ປຼູສັສຸຕຸວາ ທຸຕິຍ໌ມ໌ບີ ປມາທ໌ ອາປາເທລີ.

ທຸຕິຍ໌ມ໌ບີ ໂຂ ກິກຊ໌ເວ ສັກໂກ ເທວານມິນໂທ ສຸວິຣ໌ ເທປຸດຕັ
 ອາມັນເຕລີ “ເອເຕ ດາຕ ສຸວິຣ໌ ອສຸຣາ ເທເວ ອກິຍັດຸ, ດັຈັນ ດາຕ
 ສຸວິຣ໌ ອສຸເຣ ບັຈຈຸຍາທິຕີ. “ເວັ ກັທັນຕວາຕີ ໂຂ ກິກຊ໌ເວ ສຸວິໂຣ
 ເທປຸດໂຕ ສັກກັສສ໌ ເທວານມິນໂທ ປຼູສັສຸຕຸວາ ທຸຕິຍ໌ມ໌ບີ ປມາທ໌
 ອາປາເທລີ. ອດ ໂຂ ກິກຊ໌ເວ ສັກໂກ ເທວານມິນໂທ ສຸວິຣ໌ ເທປຸດຕັ
 ດາດາຍ ອັຊຸມກາຕີ

“ອນຸຊຸທ໌ ອວາຍາມ໌ ສຸຂ໌ ຍັຕ໌ຣາຕິດັຈັນຕີ,
 ສຸວິຣ໌ ດັດຕ໌ ດັຈັນາທິ ມັຣັຈ໌ ດັຕ໌ເຄວ ປາປາຍາຕີ.

อลัสว้าย* อนุจจาตา	น จ กิจจานิ การเย,
ลัทธิพาลมิมิทธิลล	ตัมเม ลักก วร ทิลาติ.
ยัตถาลโล อนุจจาตา	อจฺจันตลฺลขเมตติ,
สุวั ร ตตฺถ คัจฉาหิ	มัจจ ตตฺถเภา ปาปยาติ.
อกัมมุนา เทวเลฏฺจ	ลักก วินฺเทมฺม ยํ ลุข,
อโลก อนุปายาลิ	ตัมเม ลักก วร ทิลาติ.
สเจ อตฺถิ อกัมเมน	โกจิ กวฺจิ น ชีวติ,
นิพฺพานลล หิ โส มคฺโค	สุวั ร ตตฺถ คัจฉาหิ,
มัจจ ตตฺถเภา ปาปยาติ.	

โธ หิ นาม ภิกขเว ลักโก เทวานมินฺโท ลกํ ปุณฺณผล
 อุปฺปวมาโน เทวานํ ตาวตฺธานํ อลฺลสฺสริยาธิปจฺจํ รัชชํ กาเรนฺโต
 อจฺจันตวิริยลล วัณฺณวาที ภวตฺถิ. อธิ เขวตํ ภิกขเว โสภณ,
 ยํ ตเมหิ เหว ลักวักขาเต ธมฺมวินเย ปตฺทพิชิตา สมานา อจฺจํเหยฺยาด
 ฆเณยฺยาด วายเมยฺยาด อปฺปตฺตลล ปตฺติยา อนนฺตลล อนคฺมาย
 อลฺลนิคตลล ลลนิคิรียายาติ.

ทุติยํ สลฺลิมลฺลตต.

เอกํ ลมยํ ภควา ลาวตฺถิยํ วิหริติ เขตฺตวเน อนาถปณฺณทิกลล
 อารามे. ตตฺถ ไซ ภควา ภิกขุ อามันเตลล “ภิกขโวติ. ภทฺนเตติ
 เต ภิกขุ ภควโต ปจฺจลลลล. ภควา เขตฺตวโจ “ภุตฺตพฺพ
 ภิกขเว อสุรา เทเว อภียลล. อถ ไซ ภิกขเว ลักโก เทวานมินฺโท
 ลลิม เทวปตฺต อามันเตลล “เอเต ตาต ลลิม อสุรา เทเว อภียนฺติ,
 คจฺฉ ตาต ลลิม อสุเร ปจฺจยฺยาหิตี. “เอว ภทฺทนต์วาติ ไซ ภิกขเว
 ลลิม เทวปตฺโต ลลลลล เทวานมินฺทลล ปจฺจลลลล ปมาทํ อาปาเทลล.

* อ. เหว; ย. อลลลลล.

ทฺติยัมปิ โข ภิกฺขเว ลักโก เทวานมินฺโท สฺสิมํ เทวปฺตํ
 ขามันฺเตสิ ฯ เปฯ ทฺติยัมปิ ปมาทํ อาปาเทสิ.

ตติยัมปิ โข ภิกฺขเว ลักโก เทวานมินฺโท สฺสิมํ เทวปฺตํ
 ขามันฺเตสิ “เอเต दाต สฺสิมํ อสุรา เทเว อภินฺนํติ, คัจฉนฺ दाต
 สฺสิมํ อสุเร ปัจจุยฺยาหิตี. “เอวํ ภทฺทนต์วาติ โข ภิกฺขเว สฺสโม
 เทวปฺตํโต ลักกัลลํ เทวานมินฺทลลํ ปฏฺฐิสฺสวํ ตติยัมปิ ปมาทํ
 อาปาเทสิ. อถ โข ภิกฺขเว ลักโก เทวานมินฺโท สฺสิมํ เทวปฺตํ
 คากาย อชฺฌภาสิ

“อณฺฐจฺหํ อวายามํ	สุขํ ยตฺถาริฉฺฉนฺติ,
สฺสิมํ ตตฺถ คัจฉาหิ	มํณฺจ ตตฺถเวย ปาปฺยาติ.
อสุรํวํยํ อณฺฐจฺาตา	น จ กิจฺจํนิ การเย,
ลลํพทกามลลํทลลํ	ตํ เม ลักกํ วรํ ทิสฺวาติ.
ยตฺถาลโส อณฺฐจฺาตา	อชฺฉนฺตสุขเมธฺติ,
สฺสิมํ ตตฺถ คัจฉาหิ	มํณฺจ ตตฺถเวย ปาปฺยาติ.
อภิมฺมุนา เทวเสฏฺฐจํ	ลักกํ วินฺทเมฯ ยํ สุขํ,
อโสภํ อณฺปายาสิ	ตํ เม ลักกํ วรํ ทิสฺวาติ.
สเจ อตฺถิ อภิมฺเมน	โกจิ กวฺจิ น ชิวติ,
นิพฺพานลลํทสิ โส มคฺโค	สฺสิมํ ตตฺถ คัจฉาหิ,
มํณฺจ ตตฺถเวย ปาปฺยาติ.	

โส ทิ นาม ภิกฺขเว ลักโก เทวานมินฺโท ลกํ ปุณฺณลลํ
 อุปชวฺมาโน เทวานํ ดาวตฺตลลํ อิลลํวิยาธิปจฺจํ รัชชํ กาเรณฺโต
 อณฺฐจํนวิวิยลลํ วณฺณวาที ภวิสฺสติ. อธิ เชวตํ ภิกฺขเว โสภณ,
 ยํ ตุมฺเห อวํ ลวักขาเต อมฺมวินเย บัพฺพชิตา สฺमानา อณฺฐจํเหยฺยาถ
 ชเวยฺยาถ วายเมยฺยาถ อปฺปตฺตลลํ บตฺติยา อนนฺตลลํ อธิคฺมา

อสัง นิคตัสส ลสัง นิกริยาयाติ.

ตติยัม ธชัคคัสสุตตัม.

เอกํ สมมํ ภควา สāvattiyā vīhriti cetvane aññamānāsikkā
 อารามะ. ตัตถ โข ภควา ภิกขุ อามันเตสิ “ภิกขโวติ. “ภทฺธเต
 เต ภิกขุ ภควโต บัจฺจัสสิดฺธิ. ภควา เอตทวโจ “ภุตฺตพฺพํ ภิกขเว
 เทวาสุสังคาโม สุมุขีพฺพํ อโหสิ. ธถ โข ภิกขเว ลักโก
 เทวานมิตฺโต เทเว ดาวตฺเตสิ อามันเตสิ “สเจ มาริสสา เทวานํ
 สังคามคตาณํ อุปฺบซฺชเชยฺย ภยํ วา นมฺมิตตํ วา โลมหฺโส วา,
 มเมว ตัสฺมิ สมเย ธชัคคํ อุลโลเกยฺยาถ. มมฺวปีหิ โว ธชัคคํ
 อุลโลกยตฺถ ยมฺมวีสฺสติ ภยํ วา นมฺมิตตํ วา โลมหฺโส วา, โส
 ปหียสฺสติ. โน เจ เม ธชัคคํ อุลโลเกยฺยาถ, ธถ ปชาปตีสฺส
 เทวราชัสส ธชัคคํ อุลโลเกยฺยาถ. ปชาปตีสฺส หิ โว เทวราชัสส
 ธชัคคํ อุลโลกยตฺถ ยมฺมวีสฺสติ ภยํ วา นมฺมิตตํ วา โลมหฺโส
 วา, โส ปหียสฺสติ. โน เจ ปชาปตีสฺส เทวราชัสส ธชัคคํ อุลโลเกยฺยาถ,
 ธถ วรุณัสส เทวราชัสส ธชัคคํ อุลโลเกยฺยาถ. วรุณัสส หิ โว
 เทวราชัสส ธชัคคํ อุลโลกยตฺถ ยมฺมวีสฺสติ ภยํ วา นมฺมิตตํ วา
 โลมหฺโส วา, โส ปหียสฺสติ. โน เจ วรุณัสส เทวราชัสส ธชัคคํ
 อุลโลเกยฺยาถ, ธถ อีสานัสส เทวราชัสส ธชัคคํ อุลโลเกยฺยาถ.
 อีสานัสส หิ โว เทวราชัสส ธชัคคํ อุลโลกยตฺถ ยมฺมวีสฺสติ ภยํ
 วา นมฺมิตตํ วา โลมหฺโส วา, โส ปหียสฺสติ. ตํ โข ปน
 ภิกขเว ลักกัสส วา เทวานมิตฺตัสส ธชัคคํ อุลโลกยตฺถ ปชาปตีสฺส
 วา เทวราชัสส ธชัคคํ อุลโลกยตฺถ วรุณัสส วา เทวราชัสส ธชัคคํ
 อุลโลกยตฺถ อีสานัสส วา เทวราชัสส ธชัคคํ อุลโลกยตฺถ ยมฺมวีสฺสติ
 ภยํ วา นมฺมิตตํ วา โลมหฺโส วา, โส ปหิเยถาปิ โนปิ ปหิเยถ.

ตํ กิธฺสํ เหตุ ? สักโก หิ ภิกฺขเว เทวานมฺินฺโท อวฺตฺราโค
อวฺตฺโทโส อวฺตฺโมโห อํรํ ฌมฺภิ อุตฺราสี ปฺลยํติ.

อหฺนฺจ โข ภิกฺขเว เอวํ วทามิ “สเจ ตุมฺหากํ ภิกฺขเว
อหฺนฺวคฺคตํ วา รุกฺขมฺูลคฺคตํ วา สฺลฺยวาคคฺคตํ วา อหฺนฺบิเชยฺย
ภยํ วา ฌมฺภิตตํ วา โลมฺหฺโส วา, มเมว ตตฺถมํ สมเย
อหฺนฺสฺสเรยฺยาด “อิตฺถิํ โส ภควา อรหํ สมฺมาสัมพุทฺโธ วิชฺชาจฺรณสมฺบิโน
สุคฺโต โลกวิทู อหฺนฺตฺตโร ปุริสทมฺมสํราธิ สัตฺถา เทวมนุสฺสํณํ พุทฺโธ
ภควาติ. มมํ หิ โว ภิกฺขเว อหฺนฺสฺสรตํ ยมฺภวิสฺสติ ภยํ วา ฌมฺภิตตํ
วา โลมฺหฺโส วา, โส ปหฺยิธฺสฺติ. โน เจ มํ อหฺนฺสฺสเรยฺยาด, อถ
อหฺมํ อหฺนฺสฺสเรยฺยาด “สวากฺขาโต ภควตา ธมฺโม สันนิทฺธิจฺโก
อภาลิโก เอหิภัสสฺสิโก โอบนฺยโก บจฺจิตฺตํ เวทิตฺถิโ พโ วิญญูหิติ.
อหฺมํ หิ โว ภิกฺขเว อหฺนฺสฺสรตํ ยมฺภวิสฺสติ ภยํ วา ฌมฺภิตตํ วา
โลมฺหฺโส วา, โส ปหฺยิธฺสฺติ. โน เจ อหฺมํ อหฺนฺสฺสเรยฺยาด, อถ
อหฺมํ อหฺนฺสฺสเรยฺยาด “สุปฏิบิโน ภควโต สวากฺสฺโม, อหฺนฺปฏิบิโน
ภควโต สวากฺสฺโม, นยฺยปฏิบิโน ภควโต สวากฺสฺโม, สามฺมิจิปฏิบิโน
ภควโต สวากฺสฺโม, ยทิทํ จิตฺตาริ ปุริสยฺยคฺคณิ อหฺนฺจ ปุริสปุคฺคลา;
เอตํ ภควโต สวากฺสฺโม อาหุเนยฺโย ปาหุเนยฺโย ทกฺขิณเณยฺโย
อหฺนฺชฺฉิกรณเณยฺโย อหฺนฺตฺตรํ ปุณฺณกฺกเชตตํ โลกัสสํสาติ. สหฺมํ หิ โว
ภิกฺขเว อหฺนฺสฺสรตํ ยมฺภวิสฺสติ ภยํ วา ฌมฺภิตตํ วา โลมฺหฺโส
วา, โส ปหฺยิธฺสฺติ. ตํ กิธฺสํ เหตุ ? ตถาคฺโค หิ ภิกฺขเว อรหํ
สมฺมาสัมพุทฺโธ อวฺตฺราโค อวฺตฺโทโส อวฺตฺโมโห อํรํ อหฺนฺภิ อหฺนฺตราสี อปฺลยํติ.

อิทมวโจ ภควา; อิทํ วตฺวานํ สุคฺโต, อถาปรํ เอตทวโจ สัตฺถา

“อหฺนฺวเบ รุกฺขมฺูลเ วา สฺลฺยวาคาเว ภิกฺขโว,

อนุสัสสะเรด สัมพุทฺธ	ภยํ ตุมฺหาก โน สียา.
โน เจ พุทฺธ สเรยฺยาถ	โลกเชฐฺจํ นวาลกํ,
อด ธมฺมํ สเรยฺยาถ	นียฺยานิกํ สุตฺเทสิตํ.
โน เจ ธมฺมํ สเรยฺยาถ	นียฺยานิกํ สุตฺเทสิตํ
อด สัมมิ สเรยฺยาถ	ปฺปญฺจกฺเขตฺตํ อนุตฺตริ.
เอวํ พุทฺธ สรวินฺदानํ	ธมฺมํ สัมมจฺจ วิกฺขโว,
ภยํ วา นิมฺมิตฺตํ วา	โถมฺหํโส น เหฬสฺสตี.

จตฺตํ เวปจิตฺตํ.

เอกํ สมยํ ภควา สāvātthiyā viharati setthavane anāpānābhikkhū
 อวรามะ. ๗ เปฯ ภควา เอตทวโจ “ภุตฺตํ พุทฺธ วิกฺขเว เทวาสฺสลังคามา
 สมุပ္พียุเพทฺ อโหสิ. อด โข วิกฺขเว เวปจิตฺติ อสิรินฺโท อสุเร
 อามันเตสิ “สเจ มารีสา เทวาสฺสลังคามะ สมุပ္พียุเพทฺ อสุรา
 ชิเนยฺยํ เทวา ปราชิเนยฺยํ, เยน นํ สักกํ เทวานมินฺทํ กัณฺฐบฺบจฺเมหิ
 พันฺณเนหิ พันฺณิตฺวา มม สันติเก อาเนยฺยาถ อสุรปฺรณฺติ. สักกโกป
 โข วิกฺขเว เทวานมินฺโท เทเว ตาวตฺเตสิ อามันเตสิ “สเจ มารีสา
 เทวาสฺสลังคามะ สมุပ္พียุเพทฺ เทวา ชิเนยฺยํ อสุรา ปราชิเนยฺยํ,
 เยน นํ เวปจิตฺติ อสิรินฺทํ กัณฺฐบฺบจฺเมหิ พันฺณเนหิ พันฺณิตฺวา
 มม สันติเก อาเนยฺยาถ สุมฺมํ สกนฺติ. ตัสฺมิ โข ปน วิกฺขเว
 สลังคามะ เทวา ชินฺสุ อสุรา ปราชินฺสุ. อด โข วิกฺขเว เทวา
 ตาวตฺเตสิ เวปจิตฺติ อสิรินฺทํ กัณฺฐบฺบจฺเมหิ พันฺณเนหิ พันฺณิตฺวา
 สักกัสฺส เทวานมินฺทัสฺส สันติเก อาเนสุ สุมฺมํ สก. ตตฺร สุก
 วิกฺขเว เวปจิตฺติ อสิรินฺโท กัณฺฐบฺบจฺเมหิ พันฺณเนหิ พันฺโธ สักก
 เทวานมินฺทํ สุมฺมํ สกํ ปวีสันตฺตบฺจํ นิกขมฺนตฺตบฺจํ อสฺสพภาหิ ฌรสาหิ
 วาจาหิ อักโกสตี ปรีภาสตี. อด โข วิกฺขเว มาตลิ สลังคาหโก สักก

เทวานมินท์ คากาย อัจฉณภาติ

“ภยา น มชวา ลักก
 สุนันโต ฌรุต วาจิ
 นาหิ ภยา น ทุพพัลยา
 กถลหิ มาทิล วิญญ
 ภิโย พาลา ปภิชเชยฺย
 ตัสมา ภูเสน ทณฺเฑน
 เขตเทว อหัมมณฺเฑ
 ปรี ลักกุตํ ฌตฺวา
 เขตเทว ติติกฺขาย
 ยทา น มณฺเฑน พาล
 อัจฉนารุหติ ทมฺเมโ
 กาม มณฺเฑน วา มา วา
 สทตฺตปฺรมา อตฺถกา
 โย หเว พลวา สันโต
 ตมาหุ ปรมํ ชันตี
 อพลันตํ พลํ อาหุ
 พลวัสส อัมมคฺคตตัสส
 ตัสสเสว เตน ปาปฺปิโย
 กุทธํ อปฺปฏิกุชฌนฺโต
 อภินนํตํ จรติ
 ปรี ลักกุตํ ฌตฺวา
 อภินนํ ติกิञฺฉนฺตานํ
 ชนา มณฺเฑน พาล

ทุพพัลเยน ติติกฺขติ,
 สัมมชา เวปจิตฺติโนติ.
 ชมามิ เวปจิตฺติโน,
 พาเลน ปฏิสฺยเซติ.
 โน จัสส ปฏิเสธโก,
 อโร พาลํ นฺเสธเยติ.
 พาลัสส ปฏิเสธนํ,
 โย ลโต อปฺปสम्मตติ.
 วิชชํ บัลลามี วาสว,
 ภยา มียายํ ติติกฺขติ.
 โคว ภิโย ปลายินฺนติ.
 ภยา มียายํ ติติกฺขติ,
 ชันตฺยา ภิโย น วิชชติ.
 ทุพพัลลัสส ติติกฺขติ,
 นิจฺจํ ชมติ ทุพพัโล.
 ยัสส พาลพลํ พลํ,
 ปฏิวตฺตา น วิชชติ.
 โย กุทธํ ปฏิกุชฌนติ,
 สํคามํ เซติ ทฺชชย.
 อตฺตโน จ ปรีสส จ,
 โย ลโต อปฺปสम्मติ.
 อตฺตโน จ ปรีสส จ,
 เย อัมมัสส อโกวิทาติ.

โล หิ นาม ภิกขเว ลักโก เทวานมินโท ลกํ ปุณฺณผล
 อุปฺปชฺชาโน เทวานํ ดาวตฺถิสาณํ อิตฺถิยาธิปจฺจํ รัชชํ กาเรนฺโต
 ชนฺติโสรัจฺจัสส วิณฺณวาที ภวีสฺสตี. อึธ เขวตฺถํ ภิกขเว โลเกธ,
 ยํ ตเมหิ เอวํ ลักขาเต ธมฺมวินเย ปัพฺพชิตา สมานา ขมา จ
 ภเวยฺยาถ โสวตา ขาติ.

ปัจจุณฺมํ สุภาสิตชยสุตฺตํ.

เอกํ สมฺมํ ภควา ลาวตฺถิยํ วิหริตี เขตฺตวเน อนาถปณฺฑิตกิลฺล
 อารามे. ตตฺถ ไซ เปฯ เขตฺตวโจ “ภุตฺตพฺพํ ภิกขเว เทวาสุรสังคาโม
 สมฺมปฺพยุโฬิหิ อโหสิ. อถ ไซ ภิกขเว เวปจิตฺติ อสุรินฺโท ลักกํ
 เทวานมินทํ เขตฺตวโจ “โหตุ เทวานมินทํ สุภาสิตเณ ชโยติ. โหตุ
 เวปจิตฺติ สุภาสิตเณ ชโยติ. อถ ไซ ภิกขเว เทวา จ อสุรา
 จ ปาริสัชเช เจเปสุ “อิมे โน สุภาสิตํ ทพฺพาสิตํ อาชานิสฺสันตฺติ.
 อถ ไซ ภิกขเว เวปจิตฺติ อสุรินฺโท ลักกํ เทวานมินทํ เขตฺตวโจ
 “ภณ เทวานมินทํ คานฺถนฺติ.

เอวํ วุตฺเต ภิกขเว ลักโก เทวานมินโท เวปจิตฺติ อสุรินทํ
 เขตฺตวโจ “ตเมหิ เขวตฺถํ เวปจิตฺติ ปพฺพเทวา, ภณ เวปจิตฺติ
 คานฺถนฺติ. เอวํ วุตฺเต ภิกขเว เวปจิตฺติ อสุรินฺโท อิมํ คานํ อภาสิ

“ภิกฺโข พาลา ปกุชฺฌเมยฺยํ โน จัสส ปฏฺฐิเสธโก,
 ตลฺลมา ภูเสน ทณฺเฑน อีโร พาลํ นิเสธเยติ.

ภาสิตาย ไซ ปน ภิกขเว เวปจิตฺตินา อสุรินฺเทน คากาย
 อสุรา อนโมทิสฺสุ, เทวา ตุนฺหิ อเหตุ. อถ ไซ ภิกขเว เวปจิตฺติ
 อสุรินฺโท ลักกํ เทวานมินทํ เขตฺตวโจ “ภณ เทวานมินทํ คานฺถนฺติ.
 เอวํ วุตฺเต ภิกขเว ลักโก เทวานมินโท อิมํ คานํ อภาสิ

“เขตฺตเวว อหิ มณฺเฑน พาลัสส ปฏฺฐิเสธณิ,

ปรี ลักขิตํ ฌัตวา โย สโต อุลลัมมตี.

ภาสิตาย โข ปน ภิกขเว สักเกน เทวานมินฺเฑน คากาย
เทวา อนุมทิสฺสุ, อสุรา ตุนฺหี อเหตุ. อถ โข ภิกขเว สักโก
เทวานมินฺโท เวปจิตฺติ อสุรินฺทํ เอตทโวจ “ภณ เวปจิตฺติ คาคณฺติ.
เอวํ วุตฺเต ภิกขเว เวปจิตฺติ อสุรินฺโท อิมํ คาคํ อภาสิ

“เอตเทว ติติกฺขาย วิชฺชํ บัณฑิตามิ วาสว,
ยथा น มํลฺลวติ พาโล ภยา มียายํ ติติกฺขติ,
อัครณารุหติ ทมฺเมโร ไคว ภิกฺโข ปลายินฺนตี.

ภาสิตาย โข ปน ภิกขเว เวปจิตฺตินา อสุรินฺเฑน คากาย
อสุรา อนุมทิสฺสุ, เทวา ตุนฺหี อเหตุ. อถ โข ภิกขเว เวปจิตฺติ
อสุรินฺโท สักกํ เทวานมินฺทํ เอตทโวจ “ภณ เทวานมินฺทํ คาคณฺติ.
เอวํ วุตฺเต ภิกขเว สักโก เทวานมินฺโท อิมํ คากายอ อภาสิ

“กามํ มํลฺลวตุ วา มา วา ภยา มียายํ ติติกฺขติ,
สทฺตถปรมา อตฺถา ชนฺตฺยา ภิกฺโข น วิชฺชติ.

โย หเว พลวา สันโต ทุพฺพลลิตํ ติติกฺขติ,
ตมาหุ ปรมํ ชนฺตี นิจฺจํ ขมติ ทุพฺพโล.

อพณฺณํ พลํ อาหุ ยลลิตํ พาลพลํ พลํ,
พลวลลิตํ ธมฺมคตฺตลลิตํ ปฏิวตฺตา น วิชฺชติ.

ตลฺลเสว เตน ปาปิโย โย กุทฺธํ ปฏิกุชฌนตี,
กุทฺธํ อปฺปฏิกุชฌนฺโต ลังคามํ เชติ ทุชฺชย.

อภินฺนมตฺตํ จรติ อตฺตโน จ ปรัลลิตํ จ,
ปรี ลักขิตํ ฌัตวา โย สโต อุลลัมมตี.

อภินฺนํ ติกฺกจฺฉนฺตานํ อตฺตโน จ ปรัลลิตํ จ,
ชนา มํลฺลวณฺตี พาโลติ เป ธมฺมลลิตํ อโกวิทฺติ.

ภาสิตาสุ โข ปณ ภิกขเว ลักเคน เทวานมินฺเฑน คาสาสุ เทวา
 อนุมทิสฺส, อสุรา ตุนฺหิ อเหตุ. อถ โข ภิกขเว เทวานํภจ
 อสุรานํภจ ปาริสัชชา เอตทโวจํ “ภาสิตา โข เวปจิตฺตินา อสุรินฺเฑน
 คาสาโย, ตา จ โข สทฺธินฺทาวจรา สลตฺถาวจรา อิติ ภณฺฑนํ
 อิติ วิคคฺโข อิติ กลโห; ภาสิตา โข ลักเคน เทวานมินฺเฑน
 คาสาโย, ตา จ โข สทฺธินฺทาวจรา สลตฺถาวจรา อิติ อภณฺฑนํ
 อิติ อวิคคฺโข อิติ อกลโห; ลักกิสฺส เทวานมินฺทิสฺส สุภาสิตेณ
 ชโยติ. อติ โข ภิกขเว ลักกิสฺส เทวานมินฺทิสฺส สุภาสิตेณ ชโย อโหสิ.

ฉฐิจิ กุลาวกสุตฺตํ.

สยัตตนิทานํ. ภูตปฺพทํ ภิกขเว เทวาสฺสสังคาโม สมุပ္เพยฺยไฟฺหิ
 อโหสิ. ตลฺหิมิ โข ปณ ภิกขเว สังคาเม อสุรา ชินฺนึ, เทวา
 ปราชินฺนึ. ปราชิตา จ โข ภิกขเว เทวา อปายํเลวํ อุตฺตเรน มุขา
 อภยํเลวํ เน อสุรา. อถ โข ภิกขเว ลักโก เทวานมินฺโท มาตลิ
 สังคาหํ คาสาย อชฺฌภาสิ

“กุลาวกา มาตลิ สิมฺพลิตฺหิมิ อีสามุเขน ปรีวชฺชยฺสึ,

กามํ จขาม อสุเรสุ ปาณํ มา ยิเม ทิชา วิกุลาวา อเหตุณฺติ.

เอวํ ภิกขเวตวาทิ โข ภิกขเว มาตลิ สังคาหโก ลักกิสฺส
 เทวานมินฺทิสฺส ปฏิสฺสตุวา สหสฺสยุตฺตํ อาชฺฌณฺบรมํ บัจจุทวตฺเตติ.
 อถ โข ภิกขเว อสุรานํ เอตทโหสิ “บัจจุทวตฺโต โขทานิ ลักกิสฺส
 เทวานมินฺทิสฺส สหสฺสยุตฺโต อาชฺฌณฺบรมโ, ทุติยัมปิ โข เทวา อสุเรหิ
 สังคาเมตฺถันตติ. อสุรา ภิตา อสุรปุเมว ปาวิสฺส. อติ โข ภิกขเว
 ลักกิสฺส เทวานมินฺทิสฺส อัมเมเนว ชโย อโหสิติ.

สยัตตมํ นทฺพภิกขสุตฺตํ.

สยัตตนิทานํ. ภูตปฺพทํ ภิกขเว ลักกิสฺส เทวานมินฺทิสฺส วิหคตฺสึ

ปฏิสลัสนัสส เอว เจตโส ปรีวตักโก อุตฺปาติ “โยมฺ เม อัสส
 บัจฺจัตถโก, ตัสสปาทํ น ทุพฺเพยฺยณฺตี. อถ โข ภิกฺขเว เวปจิตฺติ
 อสุรินฺโท ลักกัสนํ เทวานมินฺทัสส เจตสา เจโตปรีวตักกมัลลํนายน
 เยน ลักโก เทวานมินฺโท เตนุปลังกมิ. อตฺทสา โข ภิกฺขเว
 ลักโก เทวานมินฺโท เวปจิตฺติ อสุรินฺทํ ทูโรโต อาคัจฉณฺตี; ทิสฺสวณ
 เวปจิตฺติ อสุรินฺทํ เอตทโวจ “ติฏฺฐจ เวปจิตฺติ คหิโตสฺสตี. ยเทว เต
 มาริต ปรุพฺเพ จิตฺตํ, ตเถว ตวฺ มาริต ชหาสฺสตี. สบฺบัสสุ จ
 เม เวปจิตฺติ อุตฺทภายาติ.

“ยํ มุลา ภณโต ปาปํ ยํ อริยุปวาทีโน,
 มิตตตฺทฺทโน จ ยํ ปาปํ ยํ ปาปํ อกตฺตลฺลโน,
 ตเมว ปาปํ ผุสตุ โย เต ทุพฺเพ สุขมฺปตฺติ.

อฏฺฐจํ วิโรจนอสุรินฺทสุตฺตํ.

เอกํ สมยํ ภควา สวตฺถึนิ วิหริติ เขตฺตเว อนาถบิณฑิกัสส
 อารามे. เตน โข ปน สมเยน ภควา ทิวาวิหารคโต โหติ ปฏิสลัสนโน.
 อถ โข ลักโก จ เทวานมินฺโท เวโรจโน จ อสุรินฺโท เยน ภควา
 เตนุปลังกมิสฺสุ; อุปลังกมิตฺวา บัจฺเจกํ ทวารพาทํ นิสฺสาย อฏฺฐจํ.

อถ โข เวโรจโน อสุรินฺโท ภควโต สันติเก อิมํ คาถํ อภาสิ

“วายเมเถว ปรีโส ยาว อตฺถัสส นิมฺบํพา,
 นิมฺบ์ณนฺโสภโน อตฺถโก เวโรจนวโจ อิทฺถนฺตี.
 วายเมเถว ปรีโส ยาว อตฺถัสส นิมฺบํพา,
 นิมฺบ์ณนฺโสภโน อตฺถกา ชนฺตียา ภียโย น วิชฺชตฺติ.
 สัพฺเพ สัตฺตา อตฺถกขาตา ตตฺถ ตตฺถ ยถารหํ,
 สโยคปรมาเตว สัมภอกา สัพฺพปาณิน,
 นิมฺบ์ณนฺโสภโน อตฺถกา เวโรจนวโจ อิทฺถนฺตี.

สัพเพ สัตตา อตฺถชาตา ตตฺถ ตตฺถ ยถาหํ,
 ลโยคปรมาเตว สัมภอคา สัพฺพปาณินํ,
 นิปฺพนฺนโสภโน อตฺถา ชนฺตียา ภิกฺขโ น วิชฺชตฺติ.

นวมํ ชารฺยวณกสุตฺตํ.

สวตฺตนิทานํ. ภูตปุพฺพํ ภิกฺขเว สัมพหุลา อิตฺโย สลฺลวันโต
 กัลยานธมฺมา ชวฺรณายตเน บัณฺณกฐํ สัมมณฺสี. อถ โข ภิกฺขเว
 สักโก จ เทวานมฺนิโต เวปจิตฺติ จ อสุรินฺโท เยน เต อิตฺโย
 สลฺลวันโต กัลยานธมฺมา เตนฺปลงฺกมฺส. อถ โข ภิกฺขเว เวปจิตฺติ
 อสุรินฺโท อฏฺฐลโย อุปาหนา อารอฺหิตฺวา ชัคคํ โอลฺลคฺเคตฺวา นตฺเตน
 ธาริยาเนน อคฺคทฺวารเณ อสฺสํ ปวิสีตฺวา เต อิตฺโย สลฺลวันเต
 กัลยานธมฺเม อปฺพยามโต กริตฺวา ขตฺถกมฺ. อถ โข ภิกฺขเว สักโก
 เทวานมฺนิโต อฏฺฐลโย อุปาหนา อารอฺหิตฺวา ชัคคํ อวัณฺณสํ ทตฺวา
 นตฺตํ อปฺนาเมตฺวา ทฺวารเณว อสฺสํ ปวิสีตฺวา เต อิตฺโย สลฺลวันเต
 กัลยานธมฺเม อนฺนวดํ บัณฺชลิโก นมฺสลิมาโน อวัจฺจสิ. อถ โข
 ภิกฺขเว เต อิตฺโย สลฺลวันโต กัลยานธมฺมา สักกํ เทวานมฺนิทํ
 คายา อชฺชณภาสฺสํ

“คณฺโธ อิตฺนํ จิรทักฺขิदानํ กายา จโต คจฺจติ มาลฺลเตน,
 อิตโต ปฏิกัณฺหมํ สหสฺสเนตฺตํ คณฺโธ อิตฺนํ อสฺสจฺจิ เทวราชาติ.
 คณฺโธ อิตฺนํ จิรทักฺขิदानํ กายา จโต คจฺจติ มาลฺลเตน,
 สฺวจิตฺรปฺปมฺมํ สิริสํว มาลํ คณฺธํ เขตํ ปฏิกัณฺขาม ภันเต,
 น เหนถึ เทวา ปฏิกฺขลลฺลวโนติ.

ทลฺลมํ สมฺมทักกสุตฺตํ.

เอกํ สมฺมํ ภควา สวตฺตนิยํ วิหริตี เขตฺวเน อนฺนาณบิณฺฑิกัสส
 อารามเ. ตตฺถ โข ฯ เปฯ เขตฺทวโจ “ภูตปุพฺพํ ภิกฺขเว สัมพหุลา

อิสโย สลวันโต กัถยานธัมมา สมุทฺทเตเร ปันณกฺกุสุ สัมมัตติ.

เตน โข ปน สมเยน ภิกฺขเว เทวาสุสังคาโม สมุပ္เพยฺยโฬี
อโหสิ. อถ โข ภิกฺขเว เตสํ อสิเน สลวันตานํ กัถยานธัมมานํ
เอตทโหสิ “ธัมมิกา โข เทวา ธัมมิกา อสุรา, สียาปํ น
อสุโรโต ภยํ, ยันฺนุน มยํ สัมพรํ อสุรินทํ อุปสงฺกมิตฺวา อภยทกฺกชินฺ
ยาเจยฺยามาติ. อถ โข ภิกฺขเว เต อิสโย สลวันโต กัถยานธัมมา
เสยฺยดาปํ นาม พลวา ปุริโส สัมมิณฺชิตํ วา พาหํ ปสาเรย
ปสวริตํ วา พาหํ สัมมิณฺชเยย, เอวเมว สมุทฺทเตเร ปันณกฺกุสุ
อัมตรหิตา สัมพรสฺส อสุรินทสฺส สัมมุเข ปาตุรเหสุ. อถ โข ภิกฺขเว
เต อิสโย สลวันโต กัถยานธัมมา สัมพรํ อสุรินทํ คาถาย อชฺฌณาสฺส

“อิสโย สัมพรํ บัตตา	ยาจันติ อภยทกฺกชินฺ,
กามํ กโรติ เต ทาตุ	ภยสฺส อภยสฺส วาติ.
อิสฺสํ ภยํ นัตถิ	ทฺฐจฺานํ ลักกเสวิน,
ภยํ ยาจมานานํ	ภยเมว ททามิ โวติ.
ภยํ ยาจมานานํ	ภยเมว ททาสิ โน,
ปฏิกันฺทาม เต เอกํ	ภยํ โหตุ เต ภย.
ยาทิสํ ลภเต ที่ขํ	ตาทิสํ ลภเต ผล,
กัถยานการํ กัถยาน	ปาปการํ จ ปาป,
ปวตฺตํ ตาต เต ที่ขํ	ผลํ บัจฺจณโณสฺสสตี.

อถ โข ภิกฺขเว เต อิสโย สลวันโต กัถยานธัมมา สัมพรํ
อสุรินทํ อภิสเปตฺวา เสยฺยดาปํ นาม พลวา ปุริโส สัมมิณฺชิตํ วา
พาหํ ปสาเรย ปสวริตํ วา พาหํ สัมมิณฺชเยย, เอวเมว สัมพรสฺส
อสุรินทสฺส สัมมุเข อัมตรหิตา สมุทฺทเตเร ปันณกฺกุสุ ปาตุรเหสุ.

ชด โข ภิกขเว สัมมโพร อสุรินโท เตหิ อัสสี สัลวันเตหิ กัลยานธัมเมหิ
อภิสัมปัตโต รัตติยา สุกฺโก ตักกัตตํ อุกฺกัปปิยชิตติ.

ปัจจโม วักโค.

ตัสสสุทฺธานํ

“สุวัริ สุลลิมฺบเจว ธชัคคํ เวปจิตฺติโน,
สุภาสิตชยฺบเจว กุลาวกํ นทฺพภิชํ,
วิโรจนอสุรินโท อัสสโย อรัญญกัมบเจว
อัสสโย จ สมุทฺทกาทิ.

ทุตฺติยวักโค ทุตฺติโย.

ปัจจมํ เทวสุตฺตํ (๑).

เอกํ สมณํ ภควา สาวัตถิยํ วิหริติ เชตวนเณ อนาถบิณฑิกัสส
ชารามเ. ตตฺร ๗ เปฯ เอตทโวจ “สัkkกัสนฺ ภิกขเว เทวานมิตฺตัสส
ปฺพุทฺเเพ มนุสฺสัสสกุตฺตัสส สัตตํ วตปทานิ สมัตตานิ สมากินฺนานิ อเหสิ,
เยสํ สมากินฺนัตตํ สักโก สักกัตตํ อชฺฉนฺคา. กตมานิ สัตตํ ?
ยาวชิวํ มาตาเปตฺติภโร อัสสํ; ยาวชิวํ กุเล เชฏฺฐจาปายี อัสสํ;
ยาวชิวํ สันนิหฺวาโจ อัสสํ; ยาวชิวํ อปฺปิสฺสนวาโจ อัสสํ; ยาวชิวํ
วิคตมณฺณจฺเจเรน เจตสา อคารํ อชฺฉนฺวาเสยฺยํ มุตตจาโค ปยตปาณํ
ไวสสัคคฺโรโต ยาจโยโค ทานสํวิภาครโต; ยาวชิวํ สัจจวาโจ อัสสํ;
ยาวชิวํ อักโกธโน อัสสํ, สเจปํ เม โกโธ อุกฺกัปปิยชยฺย ชิปปํเมว
นํ ปฏฺวิเนยฺยณฺติ. สัkkกัสนฺ ภิกขเว เทวานมิตฺตัสส ปฺพุทฺเเพ มนุสฺสัสสกุตฺตัสส
อิมานิ สัตตํ วตปทานิ สมัตตานิ สมากินฺนานิ อเหสิ, เยสํ สมากินฺนัตตํ
สักโก สักกัตตํ อชฺฉนฺคาติ. อิทมโวจ . ภควา; อิทํ วตฺวาน สุกฺโกโต,
นฺดาปรี เอตทโวจ สัตตํ

“มาตาเปตติภร ชนฺตุ กุเล เขญฺจาปจายินิ,
 ลัณห์ ลขิลลัมภาสํ เปสฺสเนยฺยบปฺปายินิ,
 มัจฺเฌวินเย ยุตฺตํ ลักขํ โกธากิภูํ นรํ,
 ตํ เว เทวา ตาวตฺถา อายุ ลักขํปริโส อุตฺตํ.

ทุตติโย เทวสุตฺตํ (๒).

เอกํ สมยํ ภควา ลักกัสมยัตติโย วิหริติ เขตตวเน อนาถปณฺฑิตกัสมย
 อารามे. ตตฺถ โข ภควา ภิกขุ ๗ เปฯ เขตตวโจ “ลักโก ภิกขเว
 เทวานมินฺโท ปุพฺเพ มนุสฺสสุโต สมานิ มโฆ นาม มาณโว
 อโหสิ, ตตฺถมา “มชฺวาติ วุจฺจติ. ลักโก ภิกขเว เทวานมินฺโท
 ปุพฺเพ มนุสฺสสุโต สมานิ ปุเร ทานํ อทาสิ, ตตฺถมา
 “ปุริเนทโหติ วุจฺจติ. ลักโก ภิกขเว เทวานมินฺโท ปุพฺเพ มนุสฺสสุโต
 สมานิ ลักกัจจํ ทานํ อทาสิ, ตตฺถมา “ลักโกติ วุจฺจติ. ลักโก
 ภิกขเว เทวานมินฺโท ปุพฺเพ มนุสฺสสุโต สมานิ อวสสํ อทาสิ,
 ตตฺถมา “วาสโวติ วุจฺจติ. ลักโก ภิกขเว เทวานมินฺโท สหัลลัมภํ
 อตฺถณํ มุหุตฺเตน จินฺเตติ, ตตฺถมา “สหัลลลักโขติ วุจฺจติ. ลักกัสมย
 ภิกขเว เทวานมินฺทลลํ ลุชา นาม อสุรกัณฺธา ปชาปเต, ตตฺถมา
 “ลูชัมปเตติ วุจฺจติ. ลักโก ภิกขเว เทวานมินฺโท เทวานํ ตาวตฺถานํ
 อิลลสิยาธิปจฺจํ รัชชํ การเตติ, ตตฺถมา “เทวานมินฺโทติ วุจฺจติ. ลักกัสมย
 ภิกขเว เทวานมินฺทลลํ ปุพฺเพ มนุสฺสสุตฺตลลํ สัตตํ วตฺถานิ สมัตตานิ
 สมากินฺนานิ อเหตุ, เยลํ สมากินฺนัตตา ลักโก ลักกัตตํ อชฺชมคา.
 กตมานิ สัตตํ ? ยาวชฺวํ มาตาเปตติภโร อิลลํ; ยาวชฺวํ กุเล
 เขญฺจาปจายี อิลลํ; ยาวชฺวํ ลัณฺหวาโจ อิลลํ; ยาวชฺวํ อปฺปสุณฺวาโจ
 อิลลํ; ยาวชฺวํ วิคตมลลํเจเนเน เจตสา อคารํ อชฺชมวเสยฺยํ มุตฺตจาโค
 ปยตปาณํ โวลลลคฺครโต ยางโยโค ทานลลภาครโต; ยาวชฺวํ ลักขวาโจ

อัสสั, ยาวชัว อักโกธโน อัสสั, สเจบี เม โกธอ อูปัซชัยย
 จิปปเมว นั ปฏวิเนยยันติ. ลักกัสส ภิกขเว เทวานมินทัสส ปุฬเพ
 มนุสฺสกุตัสส อิมานิ สัตต วตปทานิ สมัตตานิ สમાทินฺนานิ อเหตุ,
 เยสฺส สમાทินฺนัตตา ลักโก ลักกัตต อัสสมคาติ. ฯ เป ฯ

“มาตาเปตติภร ชันตุ กุเล เขฏฐาปจายิน,
 สันโท สขิลลัมภาสฺส เปสฺสเนยยันตปทายิน,
 มัจฉเรวินเย ยุตตํ ลัจจ โธธาภิภู นร,
 ต เว เทวา ดาวตฺสา อาหุ สัมปปริโส อิตติ.

ตติย เทวสุตต (๓).

เอวัมเม สุตฺ. เอกํ สมยํ ภควา เวสาลียํ วิหริติ มหาเว
 ญฺญาการสาละยํ. อถ โข มหฺลึ ลิงฺขวึ เยน ภควา เตนปลังกมิ;
 อูปปลังกมิตฺวา ภควันตํ อภิวาเทตฺวา เอกมฺนัตํ นิสฺสทิ. เอกมฺนัตํ นิสฺสโน
 โข มหฺลึ ลิงฺขวึ ภควันตํ เอตทโวจ “ทิจฺฐโ จ วัณฺเเต” ลักโก
 เทวานมินฺโทติ. ทิจฺฐโ จ เม มหฺลึ ลักโก เทวานมินฺโทติ. โส
 ทิ ญฺนุณ วัณฺเเต ลักกปฏฺวิรูปโก ภวิสฺสติ, ทุทฺทโส ทิ วัณฺเเต ลักโก
 เทวานมินฺโทติ. ลักกัณฺหาหํ มหฺลึ ปชานามิ ลักกกรณเ จ รัมเม,
 เยสฺสจ รัมมานํ สમાทินฺนัตตา ลักโก ลักกัตต อัสสมคา, ตจฺจ
 ปชานามิ. ลักโก มหฺลึ เทวานมินฺโท ปุฬเพ มนุสฺสกุโต สมาน
 มไซ นาม มาณโว อโหสิ, ตัสมา “มชฺวาติ วุจฺจติ. ลักโก
 มหฺลึ เทวานมินฺโท ปุฬเพ มนุสฺสกุโต สมาน ปุเร ทานํ
 อทาสิ, ตัสมา “ปฺริณฺทโทติ วุจฺจติ. ลักโก มหฺลึ เทวานมินฺโท
 ปุฬเพ มนุสฺสกุโต สมาน ลักกัจจ ทานํ อทาสิ, ตัสมา ลักโกติ
 วุจฺจติ. ลักโก มหฺลึ เทวานมินฺโท ปุฬเพ มนุสฺสกุโต สมาน อวสฺส

๑. ลี. ย. ทิจฺฐโ โน วัณฺเเต ภควตา.

อหาลิ, ตัสมา “วาลโวติ วุจฺจติ. ลักโก มหลิ เทวานมินฺโท
 สหัสสํมํบิ อัดธานิ มุหุตฺเตน จินฺเตติ, ตัสมา “สหัสสลักโขติ วุจฺจติ.
 ลักกัสมัย มหลิ เทวานมินฺทลลิสฺส สุชา นาม อลฺลภณฺวา ปชาปตี,
 ตัสมา “สุขมฺปตฺติ วุจฺจติ. ลักโก มหลิ เทวานมินฺโท เทวานํ ดาวตฺตานํ
 อิลลวริยาธิปจฺจํ รัชชํ กาเรติ, ตัสมา “เทวานมินฺโทติ วุจฺจติ.
 ลักกัสมัย มหลิ เทวานมินฺทลลิสฺส ปุพฺเพ มนุสฺสภุตฺตลลิสฺส สัตต วตฺถานิ
 สมัตตานิ สมากินฺนานิ อเหตุ, เยลฺล สมากินฺนัตตลลิสฺส ลักโก ลักกัสมัย
 อชฺฌมา. กตมานิ สัตต ? ยาวชฺว มาตาเปตฺติภโร อิลลํ; ยาวชฺว
 กุเล เชฏฺฐจาปายี อิลลํ; ยาวชฺว สันนฺทวโจ อิลลํ; ยาวชฺว อปฺปสุณฺวาโจ
 อิลลํ; ยาวชฺว วิคตมลลํจฺเจเรณ เจตสา อคารํ อชฺฌมาเสยฺยํ มุตฺตจาโค
 ปยตฺตปาณิ โวลลลํคฺครโต ยาจโยโค ทานลลวิภาครโต; ยาวชฺว สจฺจวาโจ
 อิลลํ; ยาวชฺว อักโกโรเน อิลลํ, สเจปิ เม โกโร อูปบิขฺเชยฺย
 ขิปปเมว นํ ปฏฺวิเนยฺยณฺติ. ลักกัสมัย มหลิ เทวานมินฺทลลิสฺส ปุพฺเพ
 มนุสฺสภุตฺตลลิสฺส อิมานิ สัตต วตฺถานิ สมัตตานิ สมากินฺนานิ อเหตุ,
 เยลฺล สมากินฺนัตตลลิสฺส ลักโก ลักกัสมัย อชฺฌมาติ. ะเปะ

“มาตาเปตฺติภโร ชนฺตุ กุเล เชฏฺฐจาปายินิ,
 สันนํ สนิลลํมํภาลลํ เปลฺลเนยฺยบิปปาหิณิ,
 มจฺเจเรวินเย ยุตฺตํ สจฺจํ โกธาภิกุ นโร,
 ตํ เว เทวา ดาวตฺตลลิสฺส อาหุ ลลปิวิโส อิตฺติ.

จตุตถํ ทฬิทฺทลลิสฺส.

เอกํ สมยํ ภควา ราชคเ วิหริเต เวฬุเน กลนฺทกนิวาเป.
 ตตฺตร โข ภควา ภิกฺขุ อามันเตสิ “ภิกฺขโวติ. “ภทฺทินฺเตติ เต
 ภิกฺขุ ภควโต บิขฺจิลลลิสฺส. ภควา เอตทโวจ “ภุตฺตปพฺพํ ภิกฺขเว
 อณฺณมฺบโร ปุริโส อิมิลลํ ยเว ราชคเ มนุสฺสทฬิทฺทโท อโหสิ

มนุสฺสกปโป มนุสฺสสวากโก. โส ตถาคตํปฺปเวทิตะ อัมมวินเย สัทธํ
 สมาทียิ สัลลํ समाทียิ สุตํ समाทียิ จาคํ समाทียิ บัณฺณํ समाทียิ.
 โส ตถาคตํปฺปเวทิตะ อัมมวินเย สัทธํ สมายิตฺวา สัลลํ สมายิตฺวา
 สุตํ สมายิตฺวา จาคํ สมายิตฺวา บัณฺณํ สมายิตฺวา กายัสส
 เกหา ปรัम्मรณา สุกตํ สัคคํ โลกํ อุปบฺบํชชิตฺวานํ ตาวตีสานํ
 สหพฺยตํ. โส อังวะ เทเว อติโรจติ วัณฺณเณน เจว ยสสา จ.
 ตัตถ สุกํ ภิกฺขเว เทวา ตาวตีสาน อุษณายันติ ชัยันติ วิปาเจนติ
 “อจฺฉริยํ วต โภ อพฺภุตํ วต โภ, อยํ หิ เทวปฺตํโต ปุพฺเพ
 มนุสฺสสกุโต สมานิ มนุสฺสทพฺพิทโท อโหสิ มนุสฺสกปโป มนุสฺสสวากโก,
 โส กายัสส เกหา ปรัम्मรณา สุกตํ สัคคํ โลกํ อุปบฺบํชชิตฺวานํ
 ตาวตีสานํ สหพฺยตํ, โส อังวะ เทเว อติโรจติ วัณฺณเณน เจว
 ยสสา จาติ. อถ โข ภิกฺขเว สักโก เทวานมฺินํโท เทเว ตาวตีสเ
 อามันเตสิ “มา โข ตุมฺहे มารีสา เขตฺตัสส เทวปฺตํตัสส อุษณายิตฺถ;
 เอโส โข มารีสา เทวปฺตํโต ปุพฺเพ มนุสฺสสกุโต สมานิ ตถาคตํปฺปเวทิตะ
 อัมมวินเย สัทธํ समाทียิ สัลลํ समाทียิ สุตํ समाทียิ จาคํ समाทียิ
 บัณฺณํ समाทียิ; โส ตถาคตํปฺปเวทิตะ อัมมวินเย สัทธํ สมายิตฺวา
 สัลลํ สมายิตฺวา สุตํ สมายิตฺวา จาคํ สมายิตฺวา บัณฺณํ สมายิตฺวา
 กายัสส เกหา ปรัम्मรณา สุกตํ สัคคํ โลกํ อุปบฺบํชชิตฺวานํ
 ตาวตีสานํ สหพฺยตํ; โส อังวะ เทเว อติโรจติ วัณฺณเณน เจว
 ยสสา จาติ. อถ โข ภิกฺขเว สักโก เทวานมฺินํโท เทเว ตาวตีสเ
 ออนุยมาโน ตายํ เวลายํ อีมา คาลาโย ขภาสิ

“ยัสส สัทธา ตถาคเต
 สัลลํจ ยัสส กัลยณํ
 ลํเข ปสาโท ยัสสัจฉิ

อจลา สุปฺติจฺฉิตา,
 อริยกัมมํ ปสฺสิตํ,
 อชฺชชุตฺตญฺจ ทสฺสนํ,

“อทพิทไทติ ตํ อาหุ อโมโร ตัสส ชีวติ.
 ตัสมา ลักขณัง ลีลันจ ปสาทํ อัมมทัสสนิ,
 อนุยุญเขต เมธาวี สโร พุทธานาสานนตี.
 บัณฺฑมํ รามณียกสฺสตี.

เอกํ สมยํ ภควา สāvattiyā viharati chetvane anāpānātikāssā
 āramhe. Odhāyā sakkāro tevanamīnāto yeṇa bhavā denupāṇāgāmi;
 upāṇāgāmiṭṭhā bhavānāti oṇāpāṇāti. ekaṇāti. ekaṇāti
 jīto. Odhāyā sakkāro tevanamīnāto bhavānāti. ekaṇāti. “กั นุ โข
 ภาณเต ภูมिरามณียกัณตี.

“อารามเจตยา วนเจตยา ปุณฺณชเรณฺวา สุนิมมิตา,
 มนุสฺสรามณียัสส กลํ นาคชฺชนตี โสฬสึ.
 คาเม วา ยทิ วารุญเเบ นิมนฺ วา ยทิ วา เกล,
 ยัตถ อรหันฺโต วิหรณฺตี ตํ ภูมिरามณียกัณตี.

นัจฺฉิ ยชมานสฺสตี.

เอกํ สมยํ ภควา ราชคเห viharati dīṇāgāmi. bāṇāte. Odhāyā
 sakkāro tevanamīnāto yeṇa bhavā denupāṇāgāmi; upāṇāgāmiṭṭhā
 bhavānāti oṇāpāṇāti. ekaṇāti. ekaṇāti. jīto. Odhāyā sakkāro tevanamīnāto
 bhavānāti. คากาย อชฺฌณภาติ

“ยชมานานํ มนุสฺसानํ ปุณฺณเปกขานปาณินิ,
 กโรตฺ โอปริกํ ปุณฺณ กัตถ ทินนํ มหิปปณฺณตี.
 จัตตาโร จ ปุณฺณนํนา จัตตาโร จ เกล จิตา,
 เกล สํโฆ อชฺฌณโต บัณฺณาสิลลมาหิตो.
 ยชมานานํ มนุสฺसानํ ปุณฺณเปกขานปาณินิ,
 กโรตฺ โอปริกํ ปุณฺณ สํโฆ ทินนํ มหิปปณฺณตี.

สัจธรรม วันหนึ่ง.

เอก สมัย ภาควา สัจธรรม วิหริ เชตวัน อนาถบิณฑิกัสส
 อาราม. เตน โข ปณ สมเณน ภาควา ทิวาวิหารคโต โหติ ปฏิสัสสีโน.
 อถ โข ลักโก จ เทวานมินโท พรหมมา จ สหัมปติ เณ ภาควา
 เตนปลงกมัสสุ; อุปปลงกมิตวา มัจเจก ทวารพาหุ นิสสาย อัญจสุ.
 อถ โข ลักโก เทวานมินโท ภาควา สันติเก อิม คาม อภาสิ

“อัญจาหิ วี วิชิตสังคาม บันนการ อนณ วิจร โลเก,
 จิตตังจ เต สุมัตตัม จันโท ยถา บันนสาธย รัตตินติ.

น โข เทวานมินโท ตถาคตา เอว วันทิตัพพา. เอวัจ โข
 เทวานมินโท ตถาคตา วันทิตัพพา

“อัญจาหิ วี วิชิตสังคาม สัจธรรม อนณ วิจร โลเก,
 เทเสตุ ภาควา สัมม อัญบาตาโร ภาควิสสันตติ.

อัญจิม ลักกณมัสสันตัตต (๑).

สัจธรรมนิทาน. ภูตปุทพ ภิกขเว ลักโก เทวานมินโท มาตลี
 สังคาหัง อามันเตสิ “โยเซหิ สัมม มาตลี สหัสสยัตต อชาวัณณ,
 อุกุณณภูมิ คัจฉาม สุกุมิ ทัสสนายาติ. “เอว ภักขันตวาติ โข ภิกขเว
 มาตลี สังคาหโก ลักกัสส เทวานมินทัสส ปฏิสัสสุวา สหัสสยัตต
 อชาวัณณ โยเซตวา ลักกัสส เทวานมินทัสส ปฏิเวเทสิ “ยุตโต
 โข เต มารีต สหัสสยัตโต อชาวัณณโร, ยัสสทานิ กาล มัจฉสิติ.
 อถ โข ภิกขเว ลักโก เทวานมินโท เวชยันตปาสาทา โขโรหณโต
 อัญจล กัตวา* สุกุ ปุทททิสา นมัสสติ. อถ โข ภิกขเว มาตลี
 สังคาหโก ลักโก เทวานมินโท คายา อัญณภาสิ

* พ. เอว; ย. อัญจลโก.

“ตํ นมัสสันติ เตวัชชา	ลัฟเพ ภูมมา จ ชัตติยา,
จัตตาโร จ महाराजा	ติทสา ज यल्लिโน,
อถ โก นาม โส ยักโข	ยํ ตวั ลักก นมัสสตี.
ยํ นมัสสันติ เตวัชชา	ลัฟเพ ภูมมา จ ชัตติยา,
จัตตาโร จ महाराजा	ติทสา ज यल्लिโน.
อหังจํ สลลัมบันเน	จิรวัตตลมาหิตะ,
ลัมมา บัพพะชิตะ วันเ	พรมังจิรวปายเน.
เย คหัญจา ปุณณการ	สลวันโต อุปาสกา,
ธัมเมน ทารํ โปเสนตี	เต นมัสสามิ มาตลิตี.
เสฏฐา หิ กิร โลกัสสมิ	เย ตวั ลักก นมัสสตี,
อหัมปิ เต นมัสสามิ	เย นมัสสลิ วาสวตี.
อิทํ วัตวาน มชวา	เทวราชา สุขัมปตี,
ปุกุททิสสา นมัสสิตวา	ปมฺโข รอมารุหิตี.

นวมํ ลักกนมัสสนสฺสุตฺตํ (๒).

ลาวัณนิทานํ. ภูตปุพฺพํ ภิกฺขเว ลักโก เทวานมินโท มาตลีสังคาหกํ อามันเตสิ “โยเซหิ สัมม มาตลิสหัสสียุตฺตํ อาชัณฺवरํ, อุกฺขยานภูมिํ คัจฉาม สุกฺขมํ ทลลนํยาติ. “เอวํ ภิกฺขเว เตวาทิ โข ภิกฺขเว มาตลิสังคาหโก ลักกัสส เทวานมินทลล ปฏิสสุตฺวา สหัสสียุตฺตํ อาชัณฺवरํ โยเซตฺวา ลักกัสส เทวานมินทลล ปฏิวะเทสิ “ยุตฺโต โข เต มาริต สหัสสียุตฺโต อาชัณฺवरโก, ยลลทานิ

กาลัม มัลลวสตี. อถ โข ภิกขเว ลักโก เทวานมินโท เวชยันตปาสาทา
โอโรหิณโต อัมบสสิ กัตถวา สุกโก ภควันตัม นมัสสตี. อถ โข ภิกขเว
มาตลิสังคาหโก ลักกัม เทวานมินทัม คาลาย อัมมภาติ

“ ยัม หิ เทวา มนุสสา จ	ตัม นมัสสันตี วาสว,
อถ โก นาม โส ยักโข	ยัม ตวั ลักก นมัสสตี.
โย อิม สัมมาสัมพุทโธ	อัสสมิ โลเก สเทเว,
อโนมนาม สัตถารัม	ตัม นมัสสามิ มาตลิสัง,
เยสสา มาโค จ โทโส จ	อวิชชา จ วิราชิตา,
ชีณาสวา อโรหิณโต	เต นมัสสามิ มาตลิสัง.
เย วาโคทลวินยา	อวิชชาสมตักกมา,
เลกขา อปจยารามา	อัมปมัตตตานุลลิกขเว,
เต นมัสสามิ มาตลิสัง.	
เสฏฐา หิ กิโร โลกัสสิม	เย ตวั ลักก นมัสสตี,
อหัมปิ เต นมัสสามิ	เย นมัสสตี วาสวาตี.
อิทัง วิทวาน มชวา	เทวราชา สุกัมปตี,
ภควันตัม นมัสสตีวา	ปมฺโข รตมรุตตี.

ทลมิ ลักกนมนัสสันตสุตต (๓).

สวตฺถนิทานัม. ภูตปุพฺพัม ภิกขเว ลักโก เทวานมินโท มาตลิสังคาหกัม อัมมเตสิ “โยเชหิ สัมมมา มาตลิสหัสสยุตตัม อาชัณฺณวโร, อญฺยานภูมิม คัจฉาม สุกุมิม ทสฺสณายาตี. “เอวัม ภิกขเว อโรหิตวาตี โข ภิกขเว มาตลิสังคาหโก ลักกัสส เทวานมินทัสส ปญฺจิสฺสวา สหัสสยุตตัม อาชัณฺณวโร โยเชตฺวา ลักกัสส เทวานมินทัสส ปญฺเฑสิ “ยุตโต โข เต มาริต สหัสสยุตโต อาชัณฺณวโร, ยัสสทานิ กาลัม มัลลวสตี. อถ โข ภิกขเว ลักโก เทวานมินโท เวชยันตปาสาทา โอโรหิณโต

อวัชลิ กัตวา สุกฺโก ภิกฺขุสํว นมัสสตี. อถ โข ภิกฺขเว มาตลิ
สังคาหโก ลักกั เทวานมินิเท คาถาย อวัชณภาติ

“ตํ หิ เอเต นมัสเสยฺยํ	ปุตฺติเทสยา นรา,
นิมุคฺคา กุณฺนปฺเปมฺเต	ชุบฺบปัปฺสา สมฺบปัปฺตา.
กํ น เตลฺลํ ปิหฺยลฺลํ	อนาคาราน วาลว,
อาจารํ อัสสนํ พฺรหฺมิ	ตํ สุนฺนํ วโจ ตวาติ.
เอตํ เตลฺลํ ปิหฺยามี	อนาคาราน มาตลิ,
ยัมมํหา คามา บักกมณฺติ	อนเปกฺขา วชณฺติ เต.
น เตลฺลํ โกฏฺเญจ โอบเนนฺติ	น กุมฺภา น กไฟฺยํ,
ปรนฺนิจฺจิตเมตฺตา	เตน ยาเนนฺติ สุปฺพตา.
สุมฺมณฺตมณฺติโน ธฺรา	ตุนฺนํทฺธา สมนฺจวรา,
เทวา วิรุตฺตา อสุเรหิ	ปุมฺมจฺจา จ มาตลิ.
อวิรุตฺตา วิรุตฺเตสุ	อิตฺตทณฺฑเทสฺส นีพฺพตา,
สาทาเนสุ อนาถานา	เต นมัสสํมา มาตลิตฺติ.
เลฏฺฐจํ หิ กิร โลกัสสํ	เย ตวํ ลักกํ นมัสสตี,
อหํปิ เต นมัสสํมา	เย นมัสสตี วาสวาติ.
อิทํ วัตฺวาน มชฺชา	เทวราชา สขมฺปติ,
ภิกฺขุสํว นมัสสตีว	ปมฺโข รณมารุทฺติ.

ทุตฺติโย วคฺโค.

ตัสสํทธานํ

“วตฺสเนน” ตโย วุตฺตา	ทฬิทฺทจํ รามณณฺยํ,
ยชมานจํ วันทนา	ตโย ลักกํนมัสสนาติ.

*. ย. เทวา ปน.

ลักกัปปัญจกั ทติยัม.

ปจัม ชัตตวาสุตต.

เอกัง สมยัม ภควา สāvātthiyā vīhriti cetvane onāḥaṇṇatikkasā
 āramhe. Odhāyā sikkāgo tveṇaminnitō yeṇa bhavā tēnupāsāgami;
 upāsāgamiṭvā bhavāntā bhavāteṭvā heḥmāntā aññajāti. heḥmāntā
 jīto dāyā sikkāgo tveṇaminnitō bhavāntā dāyāyā aññamāsi

“กัถุ ชัตตวา สุกุ เสติ	กัถุ ชัตตวา น โสจติ,
กัถุสัสส เภกัสมันตัส	วธุ โรเจติ โคตมาติ.
โกธ ชัตตวา สุกุ เสติ	โกธ ชัตตวา น โสจติ,
โกธัสส วิสมุตตัส	มธุคัสส วาส,
วธุ อริยา ปัสสันติ	ตัม หิ ชัตตวา น โสจติ.

ทติยัม ทุพพัณณียสุตต.

สāvātthiṇaṇṇā. gūḍapūḥaṇṇā bhikkhūve aññabodhāyā yakkhāyā tuḥḥaṇṇānne
 oḥogāyāyā sikkāgā tveṇaminnitā āsāne nissānānne oḥāsi. tāttr
 sukā bhikkhūve tveṇa dāvātthā āsāyāntā aññāntā vīpāyāntā “aññāyā
 vāta gā aññāntā vāta gā, oḥā yakkhāyā tuḥḥaṇṇānne oḥogāyāyā
 sikkāgā tveṇaminnitā āsāne nissānānne. yāyā yāyā dāyā bhikkhūve
 tveṇa dāvātthā āsāyāntā aññāntā vīpāyāntā, dāyā dāyā dāyā
 yakkhāyā āsāyāntā gā hāti tātthāyāntā gā pāsāyāntā gā.
 Odhāyā bhikkhūve tveṇa dāvātthā yeṇa sikkāgo tveṇaminnitō tēnupāsāgami;
 upāsāgamiṭvā sikkāgo tveṇaminnitō eḥetvāyā “oḥā tē mārissā aññabodhāyā
 yakkhāyā tuḥḥaṇṇānne oḥogāyāyā tūmāyā āsāne nissānānne. tāttr
 sukā mārissā tveṇa dāvātthā āsāyāntā aññāntā vīpāyāntā “aññāyā

วต โภ อัมภัต วต โภ, อม ยักโข ทุฬัพณโณ โอโกฏิมโก
 ลักกัลล เทวานมินทลล อสเน นิสินโนติ. ยถา ยถา โข มาริส
 เทวา ตาวตลล อัมภายันติ ขัณันติ วิปาเจนติ, ตถา ตถา โส
 ยักโข อภิรูปตโร เจว โหติ ทลลเนยตโร จ ปาสาทิกตโร จาติ.
 โส หิ นฺน มาริส โภธากโข ยักโข ภวิสสตีติ. อถ โข ภิกขเว
 ลักโก เทวานมินโท येन โส โภธากโข ยักโข เตนุปลังกมิ;
 อุปลังกमित्वा เอกัง อุตตราลังคं กโรติว่า ทักขินชานนัมณทลล ปจวีย
 นิหัตถ์วา येन โส โภธากโข ยักโข เตนุปลังกมิปณามตฺวา ติกขัตต
 นาม สเวติ “ลักกัวาห มาริส เทวานมินโท, ลักกัวาห มาริส เทวานมินโทติ.
 ยถา ยถา โข ภิกขเว ลักโก เทวานมินโท นาม สเวติ, ตถา ตถา โส
 ยักโข ทุฬัพณณตโร เจว อโหสิ โอโกฏิมกตโร จ, ทุฬัพณณตโร
 เจว หุตฺวา โอโกฏิมกตโร จ ตัตถ์เววันตรธายิ.

อถ โข ภิกขเว ลักโก เทวานมินโท สเก อสเน นิสิตฺวา
 เทเว ตาวตลล อนนฺยมาโน ตาย เวลายม อีมา คาคาโย อภาสิ
 “น สุปฺพหจิตโตมฺหิ นารุญฺเณ สฺวานโย,
 น ว จิราห กุชฺฌามิ โภโร มยินาว ติฏฺฐติ.
 กุทฺธาม น มรุตฺ พฺรุมิ น จ ธมฺมานิ กิตฺตเย,
 สันนิกคคณฺหามิ อตฺตานิ ลมฺบัลล อตฺตมตฺตโนติ.

ตติย มายาสุตฺต.

สวตฺถนิทาน. ภูตูปัพพิ ภิกขเว เวปจิตติ อสฺรินโท อาพาธโก
 อโหสิ ทุกฺขโต พัพพิหคฺคิลาโน. อถ โข ภิกขเว ลักโก เทวานมินโท
 येन เวปจิตติ อสฺรินโท เตนุปลังกมิ คิลานปฺจฺจโก. อทฺทสา โข
 ภิกขเว เวปจิตติ อสฺรินโท ลักกั เทวานมินทํ ทูโรว อาคจฺฉนตฺ;
 ทิสฺวาน ลักกั เทวานมินทํ เอตทโว “ติกฺกิณ มํ เทวานมินทาติ.

วาเจหิ มํ เวปจิตติ สัมปริมาณันติ. น ตาวาหํ วาเจมิ, ยาวาหํ
 มาริส อสุเร ปฏิปจฺจามิ. อถ โข ภิกฺขเว เวปจิตติ อสุรินฺโท
 อสุเร ปฏิปจฺจนิ “วาเจมํ มาริสสา ลักกํ เทวานมินฺทํ สัมปริมาณันติ.
 มา โข: ตํวํ มาริส วาเจสิ ลักกํ เทวานมินฺทํ สัมปริมาณันติ.
 อถ โข ภิกฺขเว เวปจิตติ อสุรินฺโท ลักกํ เทวานมินฺทํ คาถาย อชฺฌณภาสิ
 “มายาวํ มชฺวา ลักกํ เทวราชา สุขํปติ,
 อูปติ นิรยํ โขวํ สัมพโรว สตํ สมฺนติ.

จตุตถํ อัจฉยสุตฺตํ.

เอกํ สมยํ ภควา สāvātthิยํ วิหริติ เชตวนเณ อนนาถปณฺฑิตกัสนฺ
 อารามเ. เตน โข ปน สมเยน เทวํ ภิกฺขุ สัมปโยเชสุ. ตตฺเรโก
 ภิกฺขุ อัจฉสรา. อถ โข โส ภิกฺขุ ตัสส ภิกฺขุโน สันติเก อัจฉย
 อัจฉยโต เทเสติ, โส ภิกฺขุ น ปฏิคฺคณฺหาติ.

อถ โข สัมพหุลา ภิกฺขุ เยน ภควา เตนุปสังกมฺมิสุ; อุตฺตงกมิตฺวา
 ภควันตํ, อภิวาเทตฺวา เอกมฺนัตํ นิสิตฺสุ. เอกมฺนัตํ นิสินฺนา โข เต
 ภิกฺขุ ภควันตํ เอตทโวจฺจุ “อิธ ภันเต เทวํ ภิกฺขุ สัมปโยเชสุ.
 ตตฺเรโก ภิกฺขุ อัจฉสรา. อถ โข ภันเต โส ภิกฺขุ ตัสส ภิกฺขุโน
 สันติเก อัจฉย อัจฉยโต เทเสติ; โส ภิกฺขุ น ปฏิคฺคณฺหาติ.
 เทวเม ภิกฺขเว พาลา: โย จ อัจฉย อัจฉยโต น บัสนฺติ, โย จ
 อัจฉย เทเสนตัสส ยถาธมฺมํ น ปฏิคฺคณฺหาติ. อิมเ โข ภิกฺขเว
 เทว พาลา. เทวเม ภิกฺขเว บัณฺฑิตา: โย จ อัจฉย อัจฉยโต
 บัสนฺติ, โย จ อัจฉย เทเสนตัสส ยถาธมฺมํ ปฏิคฺคณฺหาติ. อิมเ โข
 ภิกฺขเว เทว บัณฺฑิตา.

ภูตปุพฺพํ ภิกฺขเว ลักโก เทวานมินฺโท สุขํมายํ สภายํ. เทเว
 ตาวตฺเต อนุนยมาโน ตายํ เวลายํ อิมํ คาวํ อภาสิ

“โกโร โว วธมายาคุ มา จ มิตเต หิ โว ชรา,
อครหิย มา ครหิตถ มา จ ภาสิตถ เปสฺสน,
อด ปาปชนิ โโกโร บัพฺพโตวากิมัททตติ.

บัณฺจมิ อักโกธสฺสตัด.

เอวัมเม สุต. เอกํ สมยํ ภควา สāvātthiyā วิหริติ เขตฺวเน
อนาถบิณฑิกัสส อารามเ. ตตฺร โข ภควา ภิกฺขุ ๖ เปย ภควา
เอตทโวจ “ภูตปฺพฬ ภิกฺขเว ลักโก เทวานมินฺโท สฺสัสมายํ สภายํ
เทเว ตาวตฺเตเล ชนฺนยมาโน ดายํ เวลายํ อิมิ คามํ อภาสิ

“มา โว โโกโร อชฺฌณฺว มา จ กุชฌิตถ กุชฌต,
อักโกโร อวิหิสา จ อริเยสฺส วสฺสติ สทา.
อด ปาปชนิ โโกโร บัพฺพโตวากิมัททตติ.

ลัทธิกัลยัตตเด.

ตตฺรทํทานํ

“ขัตติวา พุทฺธพนฺณียมายา อัจฺเจเนน อักโกธโน,
เทสิตฺ พุทฺธเลกฺขเณน อิทํ ลัทธิกัลยัตตเด.

ลัทธิกัลยัตตเด สมัตต.

เอภาทลลยัตตเด สมัตต.

เทวตา เทวปุตฺโต จ ราชา มาโร จ ภิกฺขุณี,
พฺรหฺมา พฺรหฺมณวํสํโส วนยักฺขเนน วาสโวติ.

สคาถวตฺโค นิฏฺฐจิต.

PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY

BL
1411
T8
1893
v.15

Tripitaka
[Tipitaka]

